

Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w latach 2019–2020

Living conditions of the population
in Wielkopolskie Voivodship in 2019–2020

Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w latach 2019–2020

Living conditions of the population
in Wielkopolskie Voivodship in 2019–2020

Opracowanie merytoryczne, graficzne i redakcyjne
Content-related works, graphics and editorial works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistics Office in Poznań, Wielkopolski Regional Research Centre

Zespół autorski
Editorial team

Agnieszka Bieniek, Emilia Bogacka, Ewa Filipczuk, Marta Kowalczyk, Katarzyna Piętak, Leszek Siwka, Krzysztof Tobała,
Ewelina Żelobowska

pod kierunkiem
supervised by
Ewy Kowalki

Tłumaczenie (przedmowa, synteza)
Translation (preface, executive summary)
Grzegorz Grygiel

Publikacja dostępna na stronie
Publication available on website
<https://poznan.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła
When publishing Statistics Office data – please indicate the source

Przedmowa

Publikacja „Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim” jest opracowaniem cyklicznym wydawanym w serii Analizy statystyczne. Tegoroczna edycja została przygotowana w nowym układzie. Obejmuje ona 2-letni przedział czasowy, lata 2019–2020. Zestawienie wyników dla tych dwóch lat, z których drugi pokrywa się z początkiem pandemii COVID-19, pokazuje odmienną sytuację, załamanie często wieloletnich tendencji, a nawet odwrócenie trendów.

Celem niniejszego opracowania jest próba oceny poziomu życia mieszkańców województwa wielkopolskiego. Tworząc ten wielowarstwowy obraz warunków w jakich żyją, pracują, wypoczywają i rozwijają się Wielkopolanie, starano się patrzeć na temat z różnej perspektywy, szukając odpowiedzi na zasadnicze pytania. Po pierwsze – kim są mieszkańcy wielkopolskiego, tzn. jaka jest ich charakterystyka demograficzna. Po drugie – jak kształtują się ich warunki ekonomiczne i mieszkaniowe. Po trzecie – jaki jest poziom ich dostępności do usług społecznych, m.in. do edukacji, ochrony zdrowia czy kultury. Kolejne pytania dotyczą aktywności Wielkopolan. Najpierw aktywności gospodarczej, czyli poziomu przedsiębiorczości i głównych kierunków działalności, a w konsekwencji wkładu województwa w funkcjonowanie gospodarki w skali makro. Dalej – aktywności społecznej i obywatelskiej, ze szczególnym uwzględnieniem zaangażowania seniorów. W jeszcze innej perspektywie stawiane są pytania o środowisko naturalne w jakim żyją mieszkańcy wielkopolskiego, z jednej strony w kontekście bogactwa przyrody, a z drugiej – stopnia jego zanieczyszczenia. Wreszcie dopełnieniem obrazu jakości życia ludności w wielkopolskim są pytania o poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, rozumianego zarówno jako ochrona przed zagrożeniami publicznymi, jak i jako stabilność ekonomiczna, ale także, jako subiektywna ocena swojego stanu zdrowia.

Wyniki dla województwa wielkopolskiego przedstawiono w publikacji w ujęciu strukturalnym, w miarę możliwości ukazując również zróżnicowanie powiatów. Przede wszystkim jednak informacje te zaprezentowano w odniesieniu do wielkości ogólnopolskich oraz na tle innych województw, co pozwala na ocenę sytuacji życiowej Wielkopolan w szerszym kontekście.

Polecając Państwu publikację „Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w latach 2019–2020”, mam nadzieję, że zawarte w niej wyniki okażą się cennym źródłem informacji o poziomie i jakości życia mieszkańców naszego regionu. Będziemy zobowiązani za wszelkie opinie i uwagi dotyczące tematyki i struktury opracowania, co pozwoli na lepsze dostosowanie kolejnych edycji do oczekiwań odbiorców.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, luty 2022 r.

Preface

The volume „Living conditions of the population in Wielkopolskie Voivodship”, is a periodical publication, which appears in the „Statistical Analyses” series. Unlike previous editions, the current one covers the period 2019–2020. A comparison of 2019 with the year when the COVID-19 pandemic began highlights the resulting change of circumstances and disruptions or even reversals of long-term trends.

The purpose of the publication is to provide an assessment of the standard of living of Wielkopolska inhabitants. In an attempt to create a multi-faceted picture of conditions in which inhabitants of Wielkopolska live, work, rest and develop, the authors analysed the subject from different perspectives to answer the main questions. First of all – who are inhabitants of Wielkopolska, i.e. what are their demographic characteristics. Secondly – what are their economic and housing conditions. Thirdly – what is their situation as regards access to social services such as education, health care and culture. Other questions refer to various areas of activity that inhabitants of Wielkopolska are involved in. One of them is economic activity, which is reflected by the level of entrepreneurship and the main directions of activity, and consequently, the contribution of the voivodship to the functioning of the country's macro-economy. The second area includes social activity and civic participation, especially in the group of older people. Another perspective is associated with questions about the natural environment in which Wielkopolska inhabitants live, taking into account the natural assets on the one hand, and the level of pollution on the other. Finally, the picture of the standard of living in Wielkopolska cannot be complete without questions about people's sense of well-being, which includes the feeling of safety resulting from the level of protection against public threats, their sense of security associated with economic stability and their subjective assessment of personal health.

Statistics for the voivodship, depending on data availability, are broken down by district to show regional variation. In most cases, however, information is compared to national quantities and corresponding values for other voivodships, making it possible to assess the standard of living in Wielkopolska in a larger context.

I hope that the publication „Living conditions of the population in Wielkopolskie Voivodship in 2019–2020” will prove a valuable source of information about the living standards and the quality of life in the voivodship. We appreciate any comments or suggestions about the scope and structure of this publication in an effort to better meet the needs of our readers.

Director
of the Statistical Office
in Poznań

Jacek Kowalewski

Poznań, February 2022

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienie znaków umownych	11
Symbols	11
Skróty	11
Abbreviations	11
Synteza	13
Executive summary	18
Rozdział 1. Ludność	23
Chapter 1. Population	
1.1. Stan i struktura	23
1.1. Size and structure	
1.2. Procesy demograficzne	24
1.2. Demographical processes	
1.3. Starzenie się ludności	30
1.3. Population ageing	
1.4. Mieszkańcy województwa wielkopolskiego na rynku pracy	33
1.4. Inhabitants of Wielkopolskie Voivodship on the labour market	
Rozdział 2. Zamożność mieszkańców i ich warunki mieszkaniowe	38
Chapter 2. Inhabitants' wealth and housing conditions	
2.1. Dochody ludności	38
2.1. Income of population	
2.2. Wynagrodzenia	39
2.2. Wages and salaries	
2.3. Świadczenia społeczne	44
2.3. Social benefits	
2.4. Wydatki gospodarstw domowych	48
2.4. Expenditures of households	
2.5. Wyposażenie gospodarstw domowych	50
2.5. Furnishings of households	
2.6. Zasoby mieszkaniowe	51
2.6. Dwelling stocks	
2.7. Infrastruktura komunalna	56
2.7. Municipal infrastructure	
Rozdział 3. Dostępność usług społecznych	59
Chapter 3. Availability of social services	
3.1. Edukacja	59
3.1. Education	
3.2. Ochrona zdrowia	65
3.2. Health care	
3.3. Pomoc społeczna i wsparcie rodziny	73
3.3. Social welfare and family support	
3.4. Kultura	79
3.4. Culture	
3.5. Turystyka i sport	85
3.5. Tourism and sport	

	Str. Page
3.6. Transport	89
3.6. Transport	
3.7. Komunikacja miejska	92
3.7. Urban transport	
Rozdział 4. Aktywność gospodarcza	95
Chapter 4. Economic activity	
4.1. Podmioty gospodarki narodowej	95
4.1. Entities of the national economy	
4.2. Poziom rozwoju gospodarczego w skali makro	99
4.2. The level of economic development in the macro scale	
Rozdział 5. Aktywność społeczna	103
Chapter 5. Social activity	
5.1. Działalność fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji	103
5.1. Activities of foundations, associations and other organisations	
5.2. Frekwencja wyborcza	105
5.2. Electoral turnout	
5.3. Aktywność seniorów	107
5.3. Activity of seniors	
Rozdział 6. Środowisko	109
Chapter 6. Environment	
6.1. Wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód	109
6.1. Use, pollution and protection of waters	
6.2. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	110
6.2. Pollution and protection of air	
6.3. Odpady komunalne	114
6.3. Municipal waste	
6.4. Lasy i tereny zielone	115
6.4. Forests and green belts	
6.5. Ochrona przyrody	118
6.5. Nature protection	
Rozdział 7. Poczucie bezpieczeństwa	120
Chapter 7. Sense of security	
7.1. Stan zdrowia ludności	120
7.1. Health condition of population	
7.2. Bezpieczeństwo ekonomiczne	124
7.2. Economic security	
7.3. Bezpieczeństwo publiczne	127
7.3. Public safety	
Uwagi ogólne	134
General notes	136

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1.1. Ludność	23
Table 1.1. Population	
Tablica 1.2. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności	25
Table 1.2. Female fertility and reproduction rates of population	
Tablica 1.3. Ludność według ekonomicznych grup wieku	32
Table 1.3. Population by economic age groups	
Tablica 1.4. Pracujący	34
Table 1.4. Employed persons	
Tablica 2.1. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domo- wych	38
Table 2.1. Average monthly available income per capita in households	
Tablica 2.2. Mieszkania oddane do użytkowania	55
Table 2.2. Dwellings completed	
Tablica 3.1. Wybrane dane z zakresu ochrony zdrowia	65
Table 3.1. Selected data on health care	
Tablica 3.2. Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach	84
Table 3.2. Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	
Tablica 3.3. Turystyczne obiekty noclegowe	86
Table 3.3. Tourist accommodation establishments	
Tablica 4.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	98
Table 4.1. Entities of the national economy in the REGON register	
Tablica 6.1. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	111
Table 6.1. Emission and reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality	
Tablica 7.1. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygoto- wawczych oraz wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw	128
Table 7.1. Crimes ascertained by the Police in completed preparatory proceedings and rates of detectability of delinquents	

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1.1. Różnica między liczbą kobiet a liczbą mężczyzn według wieku w 2020 r.	24
Chart 1.1. Difference between the number of females and the number of males by age in 2020	
Wykres 1.2. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku 0 lat według województw	31
Chart 1.2. Life expectancy at 0 age by voivodships	
Wykres 2.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według województw	40
Chart 2.1. Average monthly gross wages and salaries by voivodships	
Wykres 2.2. Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych według wykształcenia i płci w październiku 2020 r.	41
Chart 2.2. Average gross wages and salaries of employees working by education level and sex in October 2020	
Wykres 2.3. Wskaźnik zróżnicowania wynagrodzeń ze względu na płeć GPG według sekcji	43
Chart 2.3. Gender Pay Gap by sections	
Wykres 2.4. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto według województw w 2020 r.	45
Chart 2.4. Average monthly gross retirement pay and pension by voivodships in 2020	
Wykres 2.5. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku według województw	47
Chart 2.5. Share of children up to the age of 17 for whom family allowance was collected in total number of children at this age by voivodships	
Wykres 2.6. Dochód rozporządzalny i wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych według województw w 2020 r.	48
Chart 2.6. Available income and expenditures per capita of households by voivodships in 2020	
Wykres 2.7. Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych	49
Chart 2.7. Structure of expenditures per capita of households	
Wykres 2.8. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności według województw	52
Chart 2.8. Dwelling stocks per 1000 population by voivodships	
Wykres 2.9. Ludność korzystająca z instalacji w % ogółu ludności według województw w 2020 r.	57
Chart 2.9. Persons using systems in % of total population by voivodships in 2020	
Wykres 3.1. Liczba uczniów na 1 szkołę w szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według województw w roku szkolnym 2020/21	62
Chart 3.1. Number of students per school in post-primary schools for youth (excluding special schools) by voivodships in the 2020/21 school year	
Wykres 3.2. Studenci uczelni na 10 tys. ludności według województw	64
Chart 3.2. Students of higher education institutions per 10 thousand population by voivodships	
Wykres 3.3. Udział teleporad w podstawowej opiece zdrowotnej według województw w 2020 r.	68
Chart 3.3. The share of consultations in telemedicine in primary health care by voivodships in 2020	
Wykres 3.4. Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności według województw	69
Chart 3.4. Beds in general hospitals per 10 thousand population by voivodships	
Wykres 3.5. Łóżka przeznaczone na leczenie pacjentów z COVID-19 w szpitalach według województw w 2020 r.	71
Chart 3.5. Beds for COVID-19 inpatient in hospitals by voivodships in 2020	
Wykres 3.6. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną według województw	72
Chart 3.6. Population per generally available pharmacy by voivodships	
Wykres 3.7. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej według województw	75
Chart 3.7. Percentage of children up to the age of 3 covered by various forms of institutional care by voivodships	
Wykres 3.8. Miejsca (łącznie z filiami) w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 10 tys. ludności według województw	77
Chart 3.8. Places (including branches) in homes and facilities of stationary social welfare per 10 thousand population by voivodships	

	Str. Page
Wykres 3.9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika według województw	80
Chart 3.9. Loans of collection per library user by voivodships	
Wykres 3.10. Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności według województw	83
Chart 3.10. Audience in indoor cinemas per 1000 population by voivodships	
Wykres 3.11. Drogi rowerowe na 100 km ² powierzchni ogólnej według województw	92
Chart 3.11. Roads for bicycle per 100 km ² of total area by voivodships	
Wykres 3.12. Linie komunikacji miejskiej na 1000 mieszkańców według województw	93
Chart 3.12. Urban transport lines per 1000 population by voivodships	
Wykres 4.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według województw	96
Chart 4.1. Entities of the national economy in the REGON register by voivodships	
Wykres 4.2. Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2019 r.	100
Chart 4.2. Share of voivodships in generation of the gross domestic product in 2019	
Wykres 4.3. Produkt krajowy brutto oraz nominalne dochody do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.	101
Chart 4.3. Gross domestic product and nominal income in the households sector per capita by voivodships in 2019	
Wykres 5.1. Centra integracji społecznej na 100 tys. ludności według województw w 2020 r.	104
Chart 5.1. Social integration centres per 100 thousand population by voivodships in 2020	
Wykres 5.2. Udział osób powyżej 60. roku życia w ogólnej liczbie członków kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw	108
Chart 5.2. The share of persons aged more than 60 in the total number of members of groups, clubs or sections in cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodships	
Wykres 6.1. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania w 2020 r.	110
Chart 6.1. Industrial and municipal wastewater requiring treatment in 2020	
Wykres 6.2. Źródła emisji zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5 w 2020 r.	112
Chart 6.2. Sources of air pollutant emissions with PM10 and PM2,5 particulate in 2020	
Wykres 7.1. Osoby w wieku 15 lat i więcej według wybranych chorób lub dolegliwości przewlekłych w 2019 r.	122
Chart 7.1. Persons aged 15 and more by selected chronic diseases or conditions in 2019	
Wykres 7.2. Osoby w wieku 15 lat i więcej z nadwagą lub otyłością według grup wieku	123
Chart 7.2. Overweight or obese persons aged 15 and more by age of group	

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1.1. Przyrost naturalny na 1000 ludności według powiatów w 2020 r.	27
Map 1.1. Natural increase per 1000 population by powiats in 2020	
Mapa 1.2. Typologia demograficzna województw według metody Webba w latach 2019 i 2020	29
Map 1.2. Demographic typology of voivodships by Webb's method in 2019 and 2020	
Mapa 1.3. Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym według powiatów w 2020 r.	35
Map 1.3. Employed persons per 1000 population of working age by powiats in 2020	
Mapa 2.1. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według powiatów w 2020 r. ..	53
Map 2.1. Average useful floor area of dwelling per person by powiats in 2020	
Mapa 2.2. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności według powiatów w 2020 r.	56
Map 2.2. Dwellings completed per 1000 population by powiats in 2020	
Mapa 3.1. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat według powiatów w roku szkolnym 2020/21	60
Map 3.1. Number of children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 by powiats in the 2020/21 school year	
Mapa 3.2. Liczba ludności na 1 przychodnię według powiatów w 2020 r.	66
Map 3.2. Population per outpatient department by powiats in 2020	
Mapa 3.3. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 według powiatów w 2020 r.	74
Map 3.3. Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 by powiats in 2020	
Mapa 3.4. Zasięg korzystania z pomocy społecznej według powiatów w 2020 r.	78
Map 3.4. Range of benefiting from social assistance by powiats in 2020	
Mapa 3.5. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według województw w 2020 r.	87
Map 3.5. Occupancy rate of bed places by voivodships in 2020	
Mapa 3.6. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej według województw w 2020 r.	90
Map 3.6. Hard surface public roads per 100 km ² of total area by voivodships in 2020	
Mapa 4.1. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym według powiatów 2020 r.	97
Map 4.1. Entities of the national economy per 10 thousand working age population by powiats in 2020	
Mapa 5.1. Frekwencja w wyborach do Sejmu w dniu 13 października 2019 r. według powiatów	106
Map 5.1. Turnout in the election to the Sejm on 13 October 2019 by powiats	
Mapa 6.1. Zmieszane odpady komunalne zebrane z gospodarstw domowych według powiatów w 2020 r.	115
Map 6.1. Mixed municipal waste collected from household by powiats in 2020	
Mapa 6.2. Lasy według powiatów w 2020 r.	117
Map 6.2. Forests by powiats in 2020	
Mapa 6.3. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według województw w 2020 r.	119
Map 6.3. Legally protected areas possessing unique environmental value by voivodships in 2020	
Mapa 7.1. Ludność według subiektywnej oceny stanu zdrowia według województw w 2019 r.	121
Map 7.1. Population by subjective health status evaluation by voivodships in 2019	
Mapa 7.2. Wskaźnik zatrudnienia na podstawie BAEL według województw w 2020 r.	125
Map 7.2. Employment rate on the LFS basis by voivodships in 2020	
Mapa 7.3. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2020 r.	126
Map 7.3. Registered unemployment rate by powiats in 2020	
Mapa 7.4. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję według powiatów w 2020 r.	129
Map 7.4. Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by the Police by powiats in 2020	
Mapa 7.5. Wypadki drogowe według powiatów w 2020 r.	130
Map 7.5. Road traffic accidents by powiats in 2020	
Mapa 7.6. Ofiary wypadków drogowych na 100 wypadków według powiatów w 2020 r.	131
Map 7.6. Road traffic casualties per 100 road accidents by powiats in 2020	
Mapa 7.7. Pożary według powiatów w 2020 r.	133
Map 7.7. Fires by powiats in 2020	

Objaśnienie znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
zł PLN	złoty zloty
szt. pcs	sztuka piece
wol. vol.	wolumin volume
µg	mikrogram microgram
kg	kilogram kilogram
t	tona tonne
m	metr metre
km	kilometr kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
ha	hektar hectare
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
m ³	metr sześcienny cubic metre

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre
PM2,5	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 2,5 µm particulate matter 2.5 micrometers or less in diameter
PM10	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 10 µm particulate matter 10 micrometers or less in diameter
kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
r.	rok
nr (Nr) No.	numer number
ok.	około
pkt	punkt
p.proc. pp	punkt procentowy percentage point
poz.	pozycja
str.	strona page
Dz. U.	Dziennik Ustaw
im.	imienia
m.in.	między innymi
tj.	to jest
ozn.	to znaczy
tzw.	tak zwany
z późn. zm.	z późniejszymi zmianami
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification
UE EU	Unia Europejska European Union

W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007; zestawienie tych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Synteza

W sferze zainteresowań badawczych statystyki publicznej mieści się wiele obszarów tematycznych dotyczących sytuacji społecznej ludności. Potrzeba wnikliwej analizy tej problematyki skłania do ciągłego podejmowania – na różnych płaszczyznach – prób pomiaru poziomu i oceny jakości życia społeczeństwa, których celem jest nakreślenie w miarę dokładnej charakterystyki warunków życia mieszkańców. Trudno w sposób jednoznaczny i jednocześnie wyczerpujący zdefiniować pojęcie „warunki życia”. Ze względu na wieloaspektowy charakter tego zagadnienia, przy jego opisie trzeba brać pod uwagę zarówno czynniki obiektywne mające wpływ na sytuację życiową, jak i trudne do zmierzenia czynniki subiektywne określające indywidualne odczucia ludzi, takie jak: satysfakcja z osiągniętego poziomu rozwoju czy dobrobytu materialnego, poczucie bezpieczeństwa, w tym także ekonomicznego, zdrowie, obawa przed zagrożeniem bezrobociem bądź ubóstwem i inne.

Podejmując po raz kolejny próbę oceny warunków życia ludności w województwie wielkopolskim, wybrano do tego celu zmienne z kilkunastu obszarów tematycznych. Dokonując tego wyboru, uznano, że są to dziedziny mające wymierny wpływ na sytuację życiową i to w różnych jej aspektach, m.in. ekonomicznym, materialnym, kulturalnym, ale także bezpieczeństwa, zarówno w znaczeniu osobistym (zdrowie), społecznym (środowisko), jak też publicznym (przestępczość). Niniejsza analiza obejmuje okres 2 lat (2019–2020), z których drugi rok wskazuje się jako początek, trwającej do tej pory, pandemii COVID-19. Stan zagrożenia epidemicznego, a następnie epidemii w związku z rozprzestrzenianiem się choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-Cov-2 ogłoszono w Polsce w marcu 2020 r. Przez większość miesięcy życie społeczne i gospodarcze, a przede wszystkim życie rodzin, gospodarstw domowych i pojedynczych ludzi toczyło się w cieniu pandemii. Wiele wskaźników z różnych obszarów uwzględnia wpływ warunków pandemicznych. Widoczne jest to choćby we wzroście umieralności, spadku dochodów gospodarstw domowych, zmianie struktury wydatków czy w wyraźnym obniżeniu wartości charakterystyk opisujących działalność placówek kultury. Pomimo negatywnych zmian obserwowanych na wielu polach, zestawienie wielkości dla wielkopolskiego z ich odpowiednikami określonymi dla pozostałych województw pokazuje, że w takim rankingu region ten plasuje się zwykle dość wysoko. Oznacza to, że pod wieloma względami sytuacja jest tu lepsza niż w innych częściach kraju, chociaż wciąż są dziedziny, w których wielkopolskie nie osiąga przeciętnego poziomu notowanego w Polsce.

Obserwacja zmiennych opisujących warunki życia w województwie wielkopolskim w latach 2019–2020 i porównywanie ich z wielkościami dla innych województw czy danymi ogólnokrajowymi pozwala wyróżnić pewne zjawiska, a także wskazać prawidłowości i tendencje, które można ująć za pomocą następujących wniosków:

- podobnie jak w całej Polsce, w województwie wielkopolskim postępuje proces starzenia się ludności. W ciągu roku współczynnik starości demograficznej zwiększył się o 0,5 p.proc., osiągając w 2020 r. 17,3% (w kraju 18,6%). Mediana wieku przesunęła się w tym czasie o ok. 5 miesięcy z 40,1 do 40,5 roku i była o ponad rok niższa niż przeciętnie w kraju (41,7 lat);
- rok 2020 zaznaczył się wzrostem umieralności. Liczba zgonów w wielkopolskim w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się o 16,8%, przy średnim wzroście w kraju na poziomie 16,5%. Dla 9,6% ogólnej liczby zgonów bezpośrednią przyczyną był COVID-19 (w kraju dla 8,7%);
- niekorzystna sytuacja w zakresie umieralności wraz z bardzo niskim poziomem urodzeń (spadek w skali roku o 4,2% wobec 5,2% w kraju) spowodowały wystąpienie (po raz pierwszy od początku funkcjonowania województwa wielkopolskiego w obecnym kształcie) ujemnego przyrostu naturalnego. Współczynnik liczony na 1000 ludności wyniósł -1,18 (wobec +0,92 w 2019 r. i -3,18 w kraju);
- wielkopolskie jest województwem o stosunkowo dużym natężeniu migracji, a liczba osób przemieszczających się (przybywających i emigrujących łącznie) należy do największych w Polsce. Utrzymuje się przewaga napływu migracyjnego nad odpływem, a saldo migracji stalej, liczone na 1000 ludności, jest tu ciągle wyższe od wskaźnika krajowego (+0,50 wobec +0,42 w 2019 r. i +0,12 w kraju);

- w wielkopolskim utrzymuje się dobra sytuacja na rynku pracy. Świadczy o tym m.in. jeden z wyższych współczynników aktywności ekonomicznej (57,6% wobec 56,1% przeciętnie w kraju), większy od średniej udział pracujących w liczbie mieszkańców (45,1% wobec 41,0% w kraju) i wciąż najniższa stopa bezrobocia rejestrowanego (3,7%, przy średniej krajowej 6,3%);
- w tempie zbliżonym do krajowego rośnie przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej. Podobne tempo nie sprzyja zmniejszaniu dystansu dzielącego wynagrodzenie w województwie od średniej ogólnopolskiej (w 2020 r. kwota wynagrodzenia w wielkopolskim stanowiła 91,4% wielkości krajowej; rok wcześniej 91,5%). Nadal utrzymują się różnice w wynagradzaniu kobiet i mężczyzn; w październiku 2020 r. płaca mężczyzn była o 6,0% wyższa od średniej w województwie i o 14,1% przewyższała przeciętne wynagrodzenie kobiet. Trzeba jednak zaznaczyć, że w przypadku wynagrodzenia ogółem, w stosunku do badania z 2018 r., luka płacowa zmniejszyła się o 5,5 p.proc. i wyniosła 12,4%;
- świadczenia emerytalno-rentowe z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w województwie wielkopolskim są ciągle mniejsze niż przeciętnie w Polsce. Wzrost kwoty świadczeń w 2020 r. (trochę większy niż przeciętnie w kraju) skrócił nieco dystans dzielący pod tym względem wielkopolskie od poziomu ogólnopolskiego (97,1% wielkości krajowej wobec 96,9% rok wcześniej). Mniejsza różnica dzieli kwoty przeciętnych rent i emerytur wypłacanych rolnikom indywidualnym w województwie i w kraju (98,0% średniej ogólnopolskiej; przed rokiem 98,1%);
- dzięki zmianom w programie Rodzina 500+, poszerzającym zbiorowość osób uprawnionych, w 2020 r. w wielkopolskim rodziny otrzymywały miesięcznie świadczenia wychowawcze na blisko 650 tys. dzieci. Wartość wypłaconych świadczeń w skali kraju stanowiła 9,9%. Rodziny wielodzietne dodatkowe wsparcie uzyskiwały w ramach Karty Dużej Rodziny, którą posiadało tu 111,6 tys. rodzin, o 13,7% więcej niż w 2019 r.;
- spadek przeciętnego dochodu rozporządzalnego w gospodarstwach domowych w województwie wielkopolskim, przy wzroście tej wielkości na poziomie krajowym, spowodował ponowne zwiększenie dystansu do średniej ogólnopolskiej (w 2020 r. kwota dochodu rozporządzalnego w wielkopolskim stanowiła 93,2% wielkości krajowej, podczas gdy rok wcześniej była do niej zbliżona – 99,3%). W przypadku przeciętnych wydatków gospodarstw domowych odległość dzieląca wielkość wojewódzką od krajowej ciągle pozostaje stosunkowo duża (92,9% wielkości krajowej podobnie jak w 2019 r.). Relacja przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę do dochodu rozporządzalnego w województwie w 2020 r. kształtowała się na poziomie 62,8%, przy średniej ogólnopolskiej 63,0% (w poprzednim roku 64,4% wobec 68,8%);
- poprawiają się warunki mieszkaniowe ludności województwa wielkopolskiego (rośnie liczba mieszkań, większa jest także przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na osobę, zmniejsza się zaludnienie mieszkań i coraz lepsze jest ich wyposażenie w podstawowe instalacje), jednak potrzeby w tym zakresie są nadal znaczne. Mimo że pod względem liczby nowo budowanych mieszkań, także w relacji do liczby mieszkańców (6,3 mieszkań na 1000 ludności wobec 5,8 w kraju), wielkopolskie plasuje się w czołówce województw, to wskaźnik odnoszący wielkość zasobów mieszkaniowych do liczby ludności od lat lokuje ten region na jednym z niższych miejsc w kraju;
- rozwija się sieć wodociągowa i kanalizacyjna, z której korzysta coraz więcej mieszkańców województwa wielkopolskiego, także na wsi. Odsetek korzystających z sieci wodociągowej należy do największych w kraju (96,6%, przy średniej ogólnopolskiej 92,2%). Również sieć kanalizacyjna obejmuje tu więcej mieszkańców niż przeciętnie w Polsce (72,8% wobec 71,5%). Spada zużycie wody, zwłaszcza na wsi, także w przeliczeniu na mieszkańca. Pomimo spadku, średnie zużycie wody w wielkopolskim jest nadal większe niż od średniej ogólnopolskiej;
- rozwój infrastruktury gazowej w województwie wielkopolskim jest zbliżony do krajowego (roczny przyrost długości sieci w 2020 r. wyniósł 3,0% wobec 2,7% przeciętnie w Polsce). Rośnie liczba odbiorców gazu sieciowego i jego zużycie, przede wszystkim na wsi (o 13,8% i o 8,8%; w miastach odpowiednio o 4,5% i o 3,2%). Zwiększa się także liczba gospodarstw domowych wykorzystujących gaz do ogrzewania mieszkania. W ciągu roku liczba takich odbiorców wzrosła o 8,2%, a zużycie gazu

na ten cel zwiększyło się o 11,2% (w kraju średni wzrost wyniósł odpowiednio 9,5% i 6,0%). Wskaźnik zużycia gazu w przeliczeniu na odbiorcę w wielkopolskim pozostaje wciąż najwyższy w kraju, pomimo spadku w stosunku do 2019 r. o 1,4% (w kraju wzrost o 0,3%);

- wśród mieszkańców województwa wielkopolskiego rośnie zainteresowanie edukacją przedszkolną. W 2020 r. na 1000 dzieci z grupy wiekowej 3–6 lat w zajęciach placówek wychowania przedszkolnego uczestniczyło 916 dzieci (wobec 901 średnio w kraju). W większości typów szkół, na różnych szczeblach kształcenia, wskaźnik uczniów przypadających na 1 placówkę szkolną (wyłączając szkoły specjalne) w województwie kształtował się wyżej niż przeciętnie w Polsce;
- rozwijają się wielkopolskie uczelnie wyższe. W 2020 r. na obszarze województwa swoją siedzibę miały 32 uczelnie, które poza jednostką macierzystą prowadziły 25 filii, z tego 15 w innych województwach. Na terenie wielkopolskiego funkcjonowało ponadto 7 filii uruchomionych przez uczelnie z Bydgoszczy, Dąbrowy Górniczej, Łodzi, Szczecina i Warszawy. Wskaźnik odnoszący ogólną liczbę studiujących (biorąc pod uwagę faktyczne miejsca studiowania, czyli położenie uczelni/jednostek zamiejscowych) do liczby mieszkańców wielkopolskiego wyniósł 338 studentów na 10 tys. ludności, przy średniej ogólnopolskiej 318;
- pandemia COVID-19 pogłębiła problemy występujące w systemie ochrony zdrowia. W województwie wielkopolskim pogorszyło się wiele wskaźników, które na ogół i tak prezentowały się gorzej od średnich krajowych. Dostępność kadry medycznej (liczona na 10 tys. ludności) w przypadku lekarzy czy pielęgniarek jest tu wciąż najmniejsza wśród ogółu województw. Do najwyższych należy natomiast wskaźnik obłożenia łóżek w szpitalach ogólnych (w 2020 r. 269 osób na 1 łóżko wobec 228 w kraju). Mniej niż przeciętnie w kraju rejestruje się tu porad lekarskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca (6,6 wobec 6,8; w 2019 r. odpowiednio 7,5 wobec 7,7). W ramach podstawowej opieki zdrowotnej, wobec mniejszej liczby przychodni, udzielono o 9,4% porad mniej niż w 2019 r. (w kraju o 8,8% mniej). Pomimo wzrostu, nieco lepiej niż w kraju kształtują się tu natomiast wskaźniki dotyczące dostępu do ambulatoryjnych podmiotów opieki zdrowotnej (1441 osób na 1 podmiot, przy średniej ogólnopolskiej 1498 i wobec 1379 rok wcześniej) oraz aptek ogólnodostępnych (2797 osób na 1 aptekę wobec 3174 w kraju i 2777 w 2019 r.);
- rozwija się stacjonarna pomoc społeczna, jednak zarówno liczba miejsc, jak i mieszkańców tych placówek (odnoszona do liczby ludności ogółem) wciąż utrzymuje się na poziomie niższym niż przeciętnie w kraju (w 2020 r. na 10 tys. ludności w województwie wielkopolskim 26,7 miejsc i 23,3 mieszkańców; w kraju odpowiednio 31,2 i 27,5). Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, jak i kwota udzielonych świadczeń należą do największych w kraju (2. miejsce). Natomiast odniesienie liczby beneficjentów do liczby mieszkańców województwa wskazuje, że ze świadczeń pomocy społecznej korzysta się tu rzadziej niż przeciętnie w Polsce (w 2020 r. 389 osoby na 10 tys. ludności wobec 414 w kraju);
- obserwuje się rozwój instytucji wspierających rodziców w dziennej opiece nad małymi dziećmi. Rośnie liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych, ale także poziom zainteresowania taką opieką. W 2020 r. w wielkopolskim na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało średnio 120 dzieci, tj. nieco mniej niż przeciętnie w kraju (128);
- warunki pandemiczne w znacznym stopniu oddziałują na sferę kultury. Działalność placówek kultury w 2020 r. w dużym stopniu została z tego powodu ograniczona. Wprawdzie część działań udało się przenieść do Internetu, niemniej większość charakterystyk opisujących funkcjonowanie instytucji kultury pogorszyła się w skali roku. Kilukrotnie obniżyły się m.in. wskaźniki widzów w kinach i teatrach oraz zwiedzających wystawy w muzeach w przeliczeniu na 1000 ludności, co przeważnie wiązało się też ze spadkiem lokaty w rankingu województw. Natomiast mimo zamknięcia przez kilka miesięcy placówek bibliotecznych i wynikającego stąd spadku ogólnej liczby wypożyczeń, wskaźnik odnoszący to zjawisko do liczby czytelników ponownie ułożył wielkopolskie na 1. miejscu w kraju;
- jedną z dziedzin gospodarki najbardziej dotkniętych skutkami pandemii jest turystyka. Znaczące obostrzenia, włącznie z kilkumiesięcznym całkowitym zamknięciem obiektów, przyczyniły się do du-

żego ograniczenia dostępu do bazy noclegowej. Liczba korzystających z miejsc noclegowych w ciągu roku zmniejszyła się o połowę, a stopień wykorzystania miejsc ogółem w 2020 r. ukształtował się na poziomie 20,4% wobec 31,0% rok wcześniej i 26,8% w kraju. Na liście województw wskaźnik ten lokował wielkopolskie na najniższej pozycji;

- poprawia się infrastruktura drogowa. W porównaniu z 2019 r. zwiększyła się długość dróg publicznych o twardej nawierzchni, przy czym przyrost nie dotyczył dróg ekspresowych ani autostrad. Pandemia COVID-19 spowodowała ograniczenie przewozów pasażerskich zarobkowym transportem samochodowym. W ruchu krajowym spadek wyniósł 50%, a w międzynarodowym – 90%. Znacznie mniejszy ruch pasażerski obserwowano też na kolei oraz w porcie lotniczym. Na skutek obostrzeń wprowadzonych w związku z zagrożeniem epidemicznym zmniejszyła się również liczba osób korzystających ze środków transportu publicznego w komunikacji miejskiej. Zmniejszona została dostępność miejsc w autobusach i tramwajach, ale na spadek liczby pasażerów wpływ miało też częstsze wykonywanie pracy w formie zdalnej;
- rośnie potencjał ekonomiczny regionu, przybywa jednostek ujętych w rejestrze REGON, w tym osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2020 r. pod względem aktywności gospodarczej wielkopolskie lokowało się w czołówce województw. Wskaźnik przedsiębiorczości, odnoszący liczbę zarejestrowanych podmiotów do liczby ludności w wieku produkcyjnym, był wyższy niż przeciętnie w kraju. Pomimo spadku nowych rejestracji w dobie pandemii, ich liczba 2-krotnie przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych w tym czasie. Odsetek jednostek, które zawiesiły działalność, należał do najmniejszych w Polsce;
- wielkopolskie od lat należy do grupy województw mających znaczący wpływ na generowanie produktu krajowego brutto (w 2019 r. 9,9% wielkości ogólnopolskiej). Duży udział ma również w procesie tworzenia wartości dodanej brutto (WDB) poszczególnych grup rodzajów działalności. Wielkopolskie znajduje się w nielicznej grupie województw, w których PKB na 1 mieszkańca przekracza przeciętny poziom tego wskaźnika w Polsce (w 2019 r. o 8,4%);
- zwiększają się nominalne dochody brutto (pierwotne i do dyspozycji) sektora gospodarstw domowych. W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa są one ciągle wyższe od przeciętnych w kraju (dochody pierwotne o 5,3%, a dochody do dyspozycji o 1,7%) i w 2019 r. lokowały wielkopolskie odpowiednio na 3. i 5. miejscu w Polsce;
- rozwijają się różne formy aktywności społecznej. W 2020 r. w wielkopolskim licznie działały m.in. stowarzyszenia i organizacje społeczne (pod względem liczebności 2. miejsce w kraju) oraz fundacje (5. miejsce). Postępuje proces aktywizacji seniorów w ramach – specjalnie w tym celu uruchamianych – programów (rządowych i samorządowych, finansowo wspieranych również środkami z UE). Ofertę dla seniorów miały także Uniwersytety Trzeciego Wieku oraz koła, kluby i sekcje w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach. Ciągłe niezbyt liczny udział osób starszych w zorganizowanej formie aktywności (co setna osoba w wieku 60 lat i więcej), w 2020 r. zmniejszył się dodatkowo wskutek pandemii COVID-19;
- pod względem emisji pyłów i gazów, a także ilości ścieków odprowadzanych bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi, pomimo spadków w porównaniu z 2019 r., wielkopolskie znajduje się w niechlubnej czołówce krajowej. Osiągnięciem w działaniach prowadzonych na rzecz ochrony środowiska jest natomiast wysoki stopień redukcji pyłów i niemal całkowite oczyszczanie ścieków tego wymagających (w obu przypadkach na poziomie 99,8%);
- na poziom zanieczyszczenia powietrza wpływa także transport drogowy. W wielkopolskim utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby zarejestrowanych samochodów osobowych. Pod względem liczby samochodów, w odniesieniu do liczby mieszkańców, województwo od lat znajduje się w krajowej czołówce (w 2020 r. wskaźnik liczony na 1000 ludności wyniósł tu 717 samochodów wobec 695 przed rokiem i 656 w kraju). W porównaniu z 2019 r. w grupie samochodów osobowych, ale i ciężarowych odnotowano spadek udziału pojazdów w wieku do 20 lat, przy wzroście odsetka samochodów starszych. Jednocześnie obserwuje się coraz większe zainteresowanie pojazdami z napędem hybrydowym oraz napędzanymi energią elektryczną;

- w redukowaniu emisji szkodliwych substancji zanieczyszczających środowisko naturalne coraz większą rolę odgrywa wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. W 2020 r. udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w województwie wielkopolskim wyniósł 29,2%, tj. o 3,9 p.proc. więcej niż rok wcześniej i o 11,3 p.proc. więcej niż średnio w Polsce;
- bezpieczeństwo ekonomiczne wiąże się z poczuciem zabezpieczenia finansowego uwarunkowanego przede wszystkim posiadaniem stałego źródła dochodów, głównie z pracy. W 2020 r. w wielkopolskim odnotowano wzrost bezrobocia ogółem w skali roku. Podniosła się także stopa bezrobocia rejestrowanego. Trzeba jednak zaznaczyć, że wskaźnik ten, mimo wzrostu, ciągle pozostaje najniższy w kraju. W 2020 r. kształtował się on na poziomie 3,7% (wobec 2,8% w 2019 r., a jednocześnie 6,3% w kraju i 10,2% w warmińsko-mazurskim);
- poziom bezpieczeństwa publicznego ocenia się m.in. poprzez zagrożenie przestępczością. W 2020 r. w wielkopolskim odnotowano spadek liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję (o 6,8% mniej niż przed rokiem, przy spadku w kraju o 3,9%). Przeważały wśród nich przestępstwa o charakterze kryminalnym (60,9% wobec 61,4% średnio w Polsce). Pod względem wykrywalności sprawców przestępstw wielkopolskie, ze wskaźnikiem wyższym od krajowego (76,0% wobec 73,3%), wśród województw plasuje się na 7. pozycji (podobnie jak w 2019 r.);
- w sferze bezpieczeństwa publicznego w skali roku odnotowano również spadek liczby wypadków drogowych. W 2020 r. w wielkopolskim zarejestrowano ich o 27,5% mniej niż rok wcześniej (przy spadku w kraju o 22,3%), mniejsza była też liczba osób poszkodowanych w tych zdarzeniach. Wielkopolskie było województwem o jednym z najniższych wskaźników ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych (8 ofiar wobec 11 w kraju). Jednocześnie, liczony w podobny sposób, wskaźnik osób rannych w wypadkach był tu wyższy od średniej ogólnopolskiej (115 rannych wobec 112).

Zestawione wyżej charakterystyki to zaledwie część długiej listy czynników mających wpływ na jakość życia ludności. Ich opis wskazuje, że biorąc pod uwagę czynniki obiektywne, sytuacja w województwie wielkopolskim w roku 2020 – obarczonym zmaganiem z pandemią COVID-19 – na ogół wygląda lepiej niż w innych regionach. Jakakolwiek jednak byłaby jej ocena, otwarta wciąż pozostaje kwestia na ile wyniki badań i efekt porównań międzywojewódzkich pokrywają się z subiektywnym postrzeganiem warunków życia przez samych Wielkopolan i jak ten statystyczny obraz przekłada się na indywidualne odczucia mieszkańców zróżnicowanego przecież wewnątrz województwa.

Executive summary

Among various phenomena measured by statistical agencies are topics concerning the living conditions of a given population. Recognising the demand for detailed information in this area, it is necessary to continue attempts at measuring and evaluating the standard of living from various perspectives in order to provide a reasonably accurate description of the living conditions. It is difficult to give an unambiguous and exhaustive definition of the concept of 'living conditions'. Because of their multi-faceted nature, a description of living conditions must take into account their objective determinants as well as subjective factors that reflect people's perceptions, which are hard to measure, such as the degree of satisfaction with the level of development or material well-being, the sense of security, including economic security, the state of personal health, fear of unemployment or poverty, etc.

This most recent attempt to evaluate the living conditions of the population of Wielkopolskie is based on selected variables describing several thematic areas, which were regarded as having a measurable impact on various aspects of people's living conditions (economic, material and cultural), also with regard to health security, environmental protection and public security. The following analysis covers a period of two years (2019–2020), including the year which was marked by the COVID-19 pandemic. March 2020 saw the announcement of the state of epidemic emergency and then the state of epidemic associated with the spread of the infectious disease caused by the SARS-Cov-2 virus. For most that year, social and economic life, especially lives of families, households and individual people continued in the shadow of the pandemic. Many indicators related to different areas of life reflect the impact of the pandemic, as evidence, e.g. by the rise in mortality, a decline in household incomes, a change in the income structure or falling values of variables describing the activity of cultural institutions. Despite negative changes observed in many domains, a comparison of statistics for Wielkopolskie with corresponding values for other voivodships of Poland indicates that the voivodship usually ranked relatively high. This means that in many respects the situation in this region was better than in other parts of the country, although there are areas where Wielkopolskie did not reach the national average.

After examining the variables describing the living conditions of the population of Wielkopolskie in 2019–2020 and comparing them with statistics for other voivodships or with national quantities, it is possible to identify certain phenomena, patterns and trends, which can be summarised in the following conclusions:

- Wielkopolskie, like the rest of Poland, is undergoing the process of population aging. Over the course of one year the proportion of population aged 65 increased by 0.5 p.p., reaching the level of 17.3% in 2020 (the national average: 18.6%). In the same period median age increased by about 5 months from 40.1 to 40.5 years and was more than a year lower than the national average of 41.7 years;
- the year 2020 was marked by a rise in mortality. Compared to 2019, the number of deaths increased by 16.8%, compared to an average increase of 16.5% in the whole country. 9.6% of all deaths were directly caused by COVID-19 (the national average: 8.7%);
- higher mortality combined with a very low number of births (an annual decline by 4.2%, compared with the national average of 5.2%) resulted to a natural decrease, recorded for the first time since the creation of the voivodship in its present borders. The indicator of natural population change per 1000 individuals amounted to -1.18 (compared to +0.92 in 2019 and the national average of -3.19);
- Wielkopolskie is a voivodship with a relatively high level of migration and the number of people relocating (arriving and emigrating) is among the highest in Poland. The migration inflow continues to exceed the migration outflow, while the permanent migration balance per 1000 people is still higher than the national average (+0.50 vs. +0.42 in 2019 and the national average of +0.12);
- the labour market in the voivodship continues to be good, which is evidenced by a relatively high level of the labour force participation rate (57.6% compared to the national average of 56.1%), a higher than average number of people in employment as a proportion of the total population (45.1% vs the national average of 41.0%) and still the lowest rate of registered unemployment (3.7% compared to the national average of 6.3%);

- the average monthly wage in the national economy continues to increase at a rate similar to the national average, although the gap between wage levels in the voivodship and the national average remains virtually unchanged (in 2020, the average monthly wage in Wielkopolskie accounted for 91.4% of the national average, compared to 91.5% in 2019). The gender wage gap continues to exist: in October 2020, the average wage for men was 6.0% higher than the average for the voivodship and 14.1% higher than the average wage for women. It should be noted, however, that compared to 2018, the gender wage gap decreased by 5.5 p.p. and was equal to 12.4%;
- the amount of pension and benefits paid out by the Social Insurance Institution in the voivodship still remains below the national average, although the gap has grown smaller because of an increase in the amount of pension and benefits paid out in 2020, which was slightly higher than the national average increase: 97.1% of the national average compared to 96.9% in 2019. There gap between the amount of benefits paid out to individual farmers in the voivodship and in the whole country also decreased (98.0% of the national average, compared to 98.1% in 2019)
- thanks to changes in the Family 500+ programme, which increased the number of eligible persons, families in Wielkopolskie received monthly child-support benefits for nearly 650,000 children. Benefits paid out in the voivodship accounted for 9.9% of all child-support benefits paid out in the country. Additional support for multi-child families, provided under the Large Family Card programme, was given to 111.8 thousand families, an increase of 13.7% compared to 2019;
- because the average disposable household income in Wielkopolskie declined while the national average increased, the resulting difference grew bigger (the disposable household income in the voivodship in 2020 was 93.2% of the national average, while a year earlier it was almost the same – 99.3%). As regards average household spending, the difference between the average amount for the voivodship and the whole country remains relatively big (92.9% of the national amount, just like in 2019). In 2020, the ratio of the average monthly expenditure per person to the average disposable income in the voivodship was equal to 62.8%, compared to the national average of 63.0% (in 2019 – 64.4% vs 68.8%);
- housing conditions of Wielkopolskie inhabitants are improving (as evidence by the growing number of dwellings, higher average usable floor area per person, a lower average number of persons per dwelling and a growing number of dwellings equipped with basic amenities) but the housing needs are still not fully satisfied. Despite being among the top voivodships in terms of the number of new dwellings completed, also in relation to the population (6.3 per 1000 people compared to the national average of 5.8), Wielkopolskie is still near the bottom of the ranking as regards the number of dwellings per 1000 population;
- the water supply and sewerage network continues to expand, reaching more and more inhabitants of the voivodship, also in rural areas. The percentage of people using the water supply network is one of the highest in Poland (96.6% compared to the national average of 92.2%). Also, the percentage of people with access to the sewerage network is also better than the national average (72.8% vs 71.5%). The level of water consumption is down, especially in rural areas, also when measured per person. In spite of the decline, the average water consumption in Wielkopolskie is still higher than the national average;
- the gas network is growing at a rate similar to the national average (in 2020 the length of the network grew by 3.0%, compared to the national average growth of 2.7%). The number of gas customers and the level of gas consumption are also on the rise, mostly in rural areas (by 13.8% and 8.8% respectively, compared to the corresponding increases of 4.5% and 3.2% in towns and cities). More households use gas for heating their homes. In 2020 the number of such gas consumers rose by 8.2%, while the consumption of gas for heating purposes increased by 11.2% (the average increase in Poland was 9.5% and 6.0% respectively). Gas consumption per customer in the voivodship is still the highest in the country, despite a decline of 1.4% in comparison with 2019 (an increase of 0.3% in the country);

- the demand for pre-school education is on the rise. In 2020, 916 per 1000 children aged 3–6 attended pre-school education centres (compared to the national average of 901). In most types of schools (with the exclusion of special schools) at different levels of education the number of pupils per 1 school was higher than the national average;
- the higher education sector is also developing. In 2020, the voivodship was home to 32 higher education institutions, which operated 25 branch campuses, 15 of which are located in other voivodships. In Wielkopolskie there are 7 branch campuses operated by higher education institutions from Bydgoszcz, Dąbrowa Górnicza, Łódź, Szczecin and Warsaw. The ratio of the total number of students (taking into account their actual place of study) to the number of inhabitants of Wielkopolskie was 338 per 10,000 population, compared to the national average of 318;
- the COVID-19 pandemic has exacerbated problems in the health care system. A number of indicators for the voivodship, which were usually below national average values, have deteriorated even further. The availability of doctors and nurses (per 10 000 population) is still among the lowest compared to other voivodships. In contrast, the bed occupancy rate in general hospitals was among the highest in the country (269 patients per 1 bed in 2020, compared to the national average of 228). The number of consultations with doctors per 1 person was lower than the national average (6.6 vs 6.8 respectively; in 2019: 7.5 vs 7.7 respectively). As regards basic health care, because of a smaller number of outpatient departments, the number of consultations decreased by 9.4% compared to 2019 (for the whole country the decline was 8.8%). In terms of the access to outpatient healthcare services, the situation in 2020 improved (1441 patients per 1 outpatient care centre, compared to 1379 in 2019) and was slightly better than the national average (1498). A similar change could be observed for generally available pharmacies (2797 persons per one pharmacy compared to 2777 in 2019, the national average – 3174);
- stationary social assistance in the voivodship keeps developing, but its level, measured in terms of the number of places and residents (in relation to the total population) is still below the national average (in 2020, 26.7 places and 23.3 residents per 10,000 population in the voivodship compared with the national averages of 31.2 and 27.5 respectively). The number of people claiming social care benefits and the amount of benefits paid are among the highest in Poland (2nd place). In 2020, the number of beneficiaries of social welfare programmes in relation to the population (389 persons per 10,000 population) was lower than the national average (414);
- the situation is improving with respect to institutions providing childcare services. The number of places available in crèches and nurseries is on the rise. There is also a growing demand for this kind of care. In 2020, per 1000 children under the age of 3, on average 120 attended crèches and other childcare centres, which is slightly below the national average of 128;
- the pandemic situation has had a considerable impact on the cultural sector. As a result, the activity of cultural institutions in 2020 was largely limited. While it was possible to shift some of the activity online, most indicators describing the functioning of cultural institutions deteriorated over the year: attendance numbers at cinemas, theatres and museums per 1000 population declined significantly, which usually also led to a fall in the rankings of voivodships. However, although libraries remained closed for several months, resulting in a smaller number of loans, the voivodship once again ranked 1st in terms of the number of loans per one library member;
- tourism was one of the industries most affected by the consequences of the pandemic. Considerable restrictions, including complete closures of tourism facilities lasting several months seriously limited access to accommodation facilities. The number of tourists staying in hotels and similar establishments in 2020 declined by half, while the occupancy rate of bed-places equal to 20.4% was the lowest in the country, compared with 31.0% in 2019 and the national average of 26.8%;
- the road infrastructure is improving. Compared to 2019, the length of hard surface public roads increased, although the increase did not include expressways or motorways. As a result of the pandemic commercial road transport of passengers declined by 50% in domestic transport and by 90% in international transport. Declines in passenger traffic were also observed in rail and air transport.

The number of passengers using urban transport decreased as well, not only as a result of pandemic restrictions (limited number of available seats on trams and buses) but also as a consequence of more people working remotely;

- the region's economic potential is on the rise, as evidenced by the growing number of entities listed in the REGON register, including sole traders. In terms of economic activity, Wielkopolskie was among the top-ranking voivodships in 2020. The entrepreneurial activity rate, representing the number of registered businesses per 10,000 working age population, was higher than the national average. Despite a decline in new registrations during the pandemic, their number was twice as large as the number of deregistered entities. The percentage of companies that suspended their business activity was the lowest in Poland;
- for many years Wielkopolskie has been in the group of voivodships that significantly contribute to GDP (9.9% in 2019). It is also a major contributor to Gross Value Added in particular categories of activity. Wielkopolskie belongs to a small group of voivodships, in which GDP per capita exceeds the national average (by 8.4% in 2019);
- nominal gross household income (primary and disposable) is on the rise. Per capita income in the voivodship is still higher than the national average (primary income by 5.3%, disposable income by 1.7%) and ranks 3rd and 5th highest in Poland, respectively;
- various forms of social activity take place in the voivodship. As regards the number of social organisations and associations in 2020, the voivodship ranked 2nd in the country and 5th in terms of the number of foundations. Social activation of senior citizens is facilitated through special programmes, run by government agencies and units of local government, including those financed by the UE). Despite numerous opportunities for social participation offered by third age universities, clubs and cultural centres, the percentage of seniors taking part in organised forms of social activity is still quite low (1% of people aged 60 or older); in 2020 it decreased even further as a result of the pandemic;
- although Wielkopolskie is among voivodships with the highest level of gas and particulate emissions, as well as the biggest amount of sewage discharged to surface waters or the ground, thanks to very effective environmental protection measures, the voivodship benefits from a very high degree of particulate reduction (99.8%), and almost complete treatment of waste water and sewage (99.8%);
- air quality in the voivodship is also affected by the growing number of registered cars per 1000 people (in 2020 it was 717 vs. 695 in 2019), which has been among the highest in Poland for many years (the national average in 2020 was 656). Compared with 2019, a decline in the percentage of cars and lorries younger than 20 years, and a rise in the percentage of older cars. Simultaneously the number of hybrid electric vehicles and battery electric vehicles have increased;
- one approach to reducing the emission of substances polluting the natural environment that is beginning to play an increasingly important role is the use of renewable sources of energy. The share of renewable energy in the production of electricity in 2020 amounted to 29.2%, which was 3.9 p.p. more than in 2019, and 11.3 p.p. more than the national average.
- economic security is associated with financial well-being resulting from having a steady source of income, mainly from work. In 2020, the voivodship saw a rise in the annual rate of unemployment and registered unemployment. It is worth noting, however, that despite the increase, this indicator is still among the lowest in the country. In 2020 it was at 3.7% (compared to 2.8% in 2019, versus 6.3% in Poland and 10.2% in Warmińsko-mazurskie);
- the level of public security is measured, among others, by the level of crime. In 2020, the number of offences ascertained by the police decreased (by 6.8% compared with 2019, while a 3.9% decline was recorded for the whole country). Most of them were criminal offences (60.9% compared with the national average of 61.4%). In terms of the crime detection rate, which was higher than the national average (76.0% vs. 73.3%), the voivodship ranked 7th in the country (the same as in 2019);

- there was an improvement in road safety, with a 27.5% fall in the number of road accidents recorded in 2020 compared with 2019 (the national figure fell by 22.3%). The traffic fatality rate also decreased. In fact, Wielkopolskie was the voivodship with one of the lowest number of road deaths per 100 accidents (8 fatalities vs. the national average of 11). In contrast, the number of persons injured per 100 road accidents was higher than the national average (115 vs. 112).

The characteristics presented above are only part of a long list of factors influencing people's quality of life. Taking into account the objective factors, the situation in Wielkopolskie in 2020, during the struggle against the COVID-19 pandemic, was relatively better than in other voivodships. Whatever this assessment may be, however, the question remains to what extent official statistics and comparisons with other voivodships coincide with how the living conditions in Wielkopolska are perceived by its individual inhabitants, especially when one considers the variation within the voivodship.

Rozdział 1

Chapter 1

Ludność

Population

1.1. Stan i struktura

1.1. Size and structure

Według stanu w końcu 2020 r., w województwie wielkopolskim mieszkało 3496,5 tys. osób. Liczba ludności zmniejszyła się tu po raz pierwszy od 1999 r., czyli od momentu utworzenia województwa w obecnym kształcie. Spadek liczebności w skali roku wyniósł 2,3 tys. osób, tj. 0,1%. Szybciej niż przeciętnie w województwie zmniejszała się liczba ludności miejskiej. Spadek w tej grupie wyniósł 0,6%, podczas gdy liczba mieszkańców wsi zwiększyła się o podobną wielkość (w przypadku kobiet wzrost był nieco większy od średniej i wyniósł 0,7%; wśród mężczyzn – 0,5%). W przekroju powiatowym, tendencja wzrostowa obserwowana w długim szeregu czasowym, w 2020 r. utrzymała się w 8 powiatach spośród 35 (włączając grodziski, gdzie w poprzednim roku odnotowano nieznaczne zawahanie skutkujące spadkiem o 0,2%). Podobnie jak w poprzednich latach, największy wzrost liczby mieszkańców odnotowano w powiecie poznańskim (o 1,8%), zaś największy spadek – w Koninie (o 1,3%). Pod względem liczby mieszkańców wielkopolskie (z udziałem 9,1%) zajmowało 3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim (14,2%) i śląskim (11,7%), a biorąc pod uwagę gęstość zaludnienia (117 osób na 1 km², przy średniej w kraju 122 osoby), plasowało się w środkowej części listy województw (na 8. miejscu). Najmniej zaludniona była północno-zachodnia część województwa, gdzie znajdują się rozległe tereny leśne. Wskaźnik gęstości zaludnienia na tym obszarze wyniósł odpowiednio: 42 osoby na 1 km² – w powiecie złotowskim, 48 – w czarnkowsko-trzcianeckim i 50 – w międzychodzkiem. Największą gęstością zaludnienia charakteryzowały się miasta na prawach powiatu. W Poznaniu na 1 km² powierzchni przypadało przeciętnie 2031 osób, w Lesznie wskaźnik zaludnienia wyniósł 1973 osoby na 1 km², w Kaliszu – 1428, a w Koninie – 881. Wśród pozostałych powiatów najbardziej zaludnione były: poznański (214 osób na 1 km²), ostrowski (139), jarociński (122) i gnieźnieński (116).

**Tablica 1.1. Ludność
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 1.1. Population
As of 31 December

Wyszczególnienie	2019	2020	Specification
Ogółem: w tysiącach	3498,7	3496,5	Total: in thousands
na 1 km²	117	117	per 1 km²
mężczyźni w tysiącach	1702,1	1700,4	males in thousands
kobiety: w tysiącach	1796,6	1796,0	females: in thousands
na 100 mężczyzn	106	106	per 100 males
Miasta: w tysiącach	1889,4	1877,3	Urban areas: in thousands
w % ogółu ludności	54,0	53,7	in % of total population
Wieś: w tysiącach	1609,3	1619,1	Rural areas: in thousands
w % ogółu ludności	46,0	46,3	in % of total population

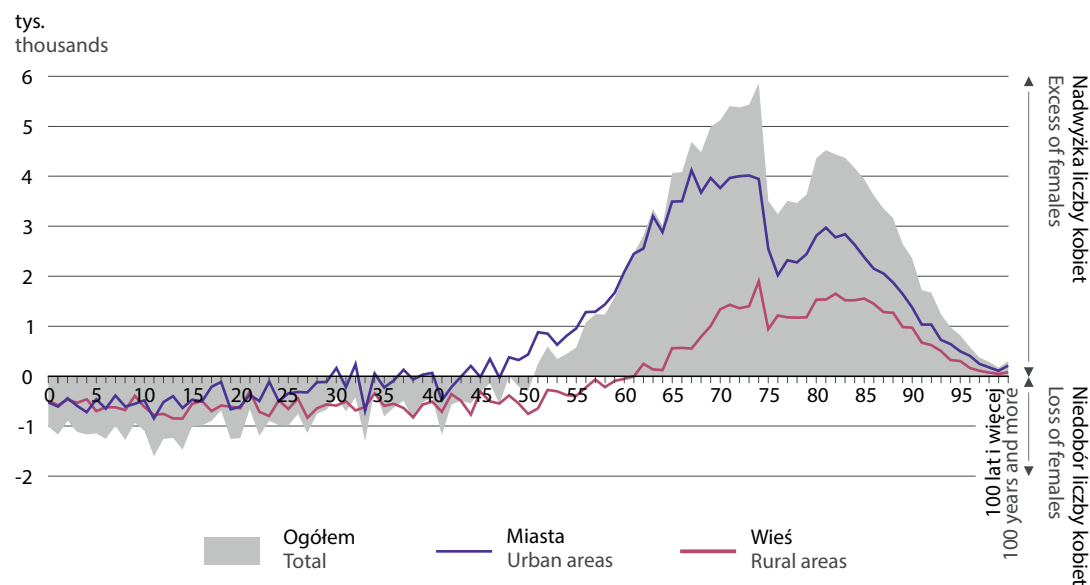

Wśród mieszkańców wielkopolskiego nieznacznie przeważały kobiety (51,4% wobec 51,6% w kraju), a współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn, wyniósł tu 106 (105,6), nieco mniej niż przeciętnie w Polsce (106,8). Większą przewagę liczebną kobiet obserwuje się w miastach, gdzie na 100 mężczyzn przypadało 110,3 kobiet, podczas gdy na wsi utrzymywał się stan bliższy równowadze płci (100,5). Największe wartości współczynnik feminizacji osiągnął w miastach na prawach powiatu; w Kaliszu na 100 mężczyzn przypadało 114,7 kobiet, w Poznaniu – 114,2, w Koninie – 112,0, a w Lesznie – 109,3. Najbardziej wyrównany pod względem proporcji płci był powiat słupecki, gdzie na 100 mężczyzn przypadało 100,6 kobiet.

Niezależnie od miejsca zamieszkania przewaga liczebna jednej płci nad drugą zmienia się wraz z wiekiem. W 2020 r., w kolejnych rocznikach, niemal do 50 roku życia, więcej było mężczyzn niż kobiet (nie wielkie zachwianie tendencji nastąpiło dla rocznika 48 latków). Współczynnik feminizacji dla całego przedziału 0–50 lat wyniósł 96,4. Na wsi przewaga liczebna mężczyzn utrzymywała się dłużej niż w miastach. Bezwzględna przewagę obserwowano tam do 60 roku życia, podczas gdy w miastach tylko do 29 roku życia. W kolejnych rocznikach (między 30 a 47 rokiem życia) obserwowano wahania wskaźników i dopiero od 48 roku życia przewaga liczebna kobiet była zdecydowana, z tendencją rosnącą w kolejnych przedziałach wiekowych. W przedziale 65 lat i więcej w 2020 r. na 100 mężczyzn przypadało blisko 150 kobiet, a w wieku 80 lat i więcej przewaga kobiet była ponad dwukrotna.

Wykres 1.1. Różnica między liczbą kobiet a liczbą mężczyzn według wieku w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1.1. Difference between the number of females and the number of males by age in 2020
As of 31 December

1.2. Procesy demograficzne

1.2. Demographical processes

Na stan i strukturę ludności duży wpływ mają zjawiska demograficzne określane jako ruch naturalny. W 2020 r. w województwie wielkopolskim zarejestrowano 35,9 tys. urodzeń żywych, tj. o 4,2% mniej niż przed rokiem. Spadek liczby urodzeń wystąpił po raz trzeci z rzędu, chociaż jego tempo było nieco wolniejsze niż przeciętnie w kraju (o 5,2%). Zmniejszył się również współczynnik urodzeń żywych liczony na 1000 ludności z 10,72 w 2019 r. do 10,25 (w kraju z 9,77 do 9,26). Pod względem wartości tego współczynnika wielkopolskie plasowało się na 4. miejscu w kraju, po województwach: mazowieckim (10,45), pomorskim (10,44) i małopolskim (10,36). Relatywnie najwięcej urodzeń odnotowano w powiatach podregionu leszczyńskiego, tj. w grodziskim (gdzie na 1000 ludności przypadało 12,34 urodzeń żywych wo-

bec 12,62 w 2019 r.), leszczyńskim (12,06 wobec 11,46), wolsztyńskim (11,70 wobec 12,87), gostyńskim (11,33 wobec 11,88), rawickim (11,17 wobec 10,54) i nowotomyskim (10,95 wobec 11,50), a także w powiatach poznańskim (12,25 wobec 12,71) i średzkim (11,91 wobec 12,44).

Znaczący wpływ na kształtowanie się procesu urodzeń ma niewątpliwie liczba kobiet w wieku rozrodczym. Liczebność tej grupy systematycznie maleje. Licząc od 2015 r., średnie roczne tempo spadku, w województwie wyniosło 0,5%, tj. nieco mniej niż przeciętnie w kraju (0,7%). O 0,5% populacja kobiet w wieku 15–49 lat rokiem zmniejszyła się również w porównaniu z poprzednim rokiem. Spadek dotyczył przede wszystkim mieszkanki miast (o 1,3%), na wsi bowiem w tej grupie kobiet odnotowano niewielki wzrost liczebności (o 0,4%). Największa aktywność prokreacyjna kobiet przypada między 25 a 34 rokiem życia (66,0% wszystkich urodzeń; podobnie jak przed rokiem). W cząstkowych grupach wieku (25–29 i 30–34 lata) obserwowano spadek liczebności kobiet w stosunku do 2019 r. odpowiednio o 4,8% i 2,8%. Wiek środkowy matek w ciągu ostatniego roku przesunął się z 30,0 lat do 30,2.

Stosunek liczby urodzeń żywych do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym określa poziom płodności. Wielkopolskie należy do grona województw o najwyższej wartości tej miary. W 2020 r. współczynnik płodności w wielkopolskim wyniósł 43,43 wobec 39,92 średnio w kraju. Wyżej plasowały się tylko 2 województwa: pomorskie (44,14) i mazowieckie (44,27). W porównaniu z poprzednim rokiem współczynnik płodności obniżył się o 1,66 (z tego na wsi o 2,30 – do 44,51, natomiast w miastach o 1,11 – do 42,46). W ujęciu powiatowym rejony o najwyższym poziomie płodności pokrywają się z obszarami o największym natężeniu urodzeń. Są to m.in. powiaty: grodziski (51,72 wobec 52,48 rok wcześniej), średzki (50,57 wobec 52,43), wolsztyński (49,57 wobec 54,03), leszczyński (49,51 wobec 46,79), gostyński (49,20 wobec 51,17) i poznański (48,57 wobec 50,25). Najniższe wartości współczynnik płodności (podobnie jak współczynnik urodzeń) przyjął natomiast w Koninie (33,29 wobec 36,34 w 2019 r.) i Kaliszu (34,54 wobec 35,67) oraz powiecie kolskim (36,73 wobec 40,26).

Tablica 1.2. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności

Table 1.2. Female fertility and reproduction rates of population

Wyszczególnienie Specification	2019		2020	
	ogółem total		miasta urban areas	wieś rural areas
Płodność – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15–49 ^a lat Fertility – live births per 1000 women aged 15–49 ^a years	45,09	43,43	42,46	44,51
Współczynniki: Rates:				
dziętności ogólnej total fertility	1,537	1,507	1,484	1,529
reprodukcji brutto gross reproduction	0,746	0,732	0,721	0,742
dynamiki demograficznej demographic dynamics	1,094	0,897	0,796	1,035

a Łącznie z urodzeniami z matek w wieku poniżej 15 lat oraz 50 lat i więcej.
a Including births from mothers aged below 15 and 50 and more.

Współczynnik dziętności ogólnej w wielkopolskim w 2020 r. wyniósł 1,507 (wobec 1,537 przed rokiem), kształtując się wyżej niż przeciętnie w kraju (1,378 wobec 1,419 w 2019 r.). Wyższy poziom współczynnika odnotowano tylko w dwóch województwach: pomorskim (1,531) i mazowieckim (1,529). Mimo że były to maksymalne wartości wskaźników w kraju, to wciąż odbiegały one od poziomu zapewniającego stabilność demograficzną (2,10–2,15). W ujęciu powiatowym najwyższą wartość współczynnik dziętności przyjął w poznańskim (1,735), średzkim (1,720) oraz leszczyńskim (1,710), natomiast najniżej kształtował się w Koninie (1,215) i powiecie konińskim (1,250). W żadnym powiecie współczynnik nie zbliżył się do wielkości optymalnej korzystnej dla stabilnego rozwoju demograficznego, co oznacza, że poziom notowanej reprodukcji nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń.

Na przebieg zjawisk demograficznych w 2020 r. wpłynęła pandemia koronawirusa. Stan zagrożenia epidemicznego, a następnie stan epidemii ogłoszono w marcu 2020 r. w związku z rozprzestrzenianiem się choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2, skutkującej znacznym wzrostem umieralności. W badanym okresie zarejestrowano najwyższą od kilkudziesięciu lat liczbę zgonów, która o ponad 8 tys. przekroczyła średnioroczną wartość z lat 1999–2019 (31,8 tys.). Najwyższą wartość osiągnął też w tym czasie współczynnik natężenia zgonów.

W całym roku 2020 w wielkopolskim zmarło 40,0 tys. osób. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba zgonów zwiększyła się o 5,8 tys., tj. o 16,8% (wobec spadku o 2,5% przed rokiem). Wzrost był nieco większy niż przeciętnie w kraju (o 16,5%), ale mniejszy od obserwowanego m.in. w województwach: podkarpackim (o 20,6%), świętokrzyskim (o 19,4%), opolskim (o 18,9%) czy lubelskim (o 18,4%). Największe natężenie zgonów odnotowano w 4. kwartale 2020 r., kiedy zarejestrowano ich o prawie 60% więcej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Szczególnie krytyczny okazał się 45. i 46. tydzień roku (przypadający na dni od 2 do 15 listopada), w których odnotowano po 1,3 tys. zgonów. Jednak wyraźną tendencję wzrostową obserwowano już od 40. tygodnia (28 września–4 października). Średnia tygodniowa zgonów w 2020 r. wyniosła 768 wobec 656 rok wcześniej.

Współczynnik zgonów liczony na 1000 ludności w porównaniu z 2019 r. wzrósł o 1,63, osiągając poziom 11,43 (w kraju wzrost o 1,78 do 12,45). Natężenie zgonów było wyższe w miastach, gdzie wzrost w stosunku do poprzedniego roku wyniósł 1,84 do poziomu 12,29, podczas gdy na wsi – 1,39 do 10,43. Wskaźnik niższy aniżeli w wielkopolskim zanotowały 3 województwa: małopolskie (11,37, tj. o 1,68 więcej niż w 2019 r.), podkarpackie (11,36, tj. o 1,95 więcej) i pomorskie (10,94, tj. o 1,34 więcej). Największe natężenie zgonów obserwowano natomiast w łódzkim (14,62, tj. o 2,18 więcej niż rok wcześniej) i świętokrzyskim (14,07, tj. o 2,36 więcej). Na obszarze województwa wielkopolskiego stosunkowo najwięcej zgonów stwierdzono w Kaliszu (14,58), powiecie kolskim (13,38) i Koninie (13,20), czyli w powiatach, gdzie obserwowano najmniejsze natężenie urodzeń, natomiast najniższy współczynnik zgonów zanotowano w powiatach: poznańskim (8,28), leszczyńskim (9,96) i wolsztyńskim (9,99), charakteryzujących się relatywnie dużą liczbą urodzeń. Największy roczny przyrost współczynnika zgonów zarejestrowano w powiecie ostrzeszowskim (o 3,16), a najmniejszy w wolsztyńskim (o 0,45). W wielkopolskim, podobnie jak w kraju, obserwuje się zjawisko nadumieralności mężczyzn. W 2020 r. wskaźnik zgonów kształtował się dla nich na poziomie 12,38 (w kraju 13,46), podczas gdy wśród kobiet wyniósł 10,53 (w kraju 11,49). Współczynniki umieralności mężczyzn były wyższe niż kobiet we wszystkich grupach wieku.

Do najczęstszych przyczyn zgonów (według Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych – X Rewizja) w województwie wielkopolskim należą choroby układu krążenia oraz nowotwory. W 2020 r. do tej niechlubnej czołówki dołączył COVID-19, choroba będąca w skali całego świata przyczyną kolejnych fal pandemii. Choroby układu krążenia w 2020 r. doprowadziły do 32,0% zgonów (rok wcześniej do 36,2%), a ich liczebność w stosunku do 2019 r. wzrosła o 3,3%. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w wielkopolskim przypadało 36,6 zgonów spowodowanych tą przyczyną wobec 45,5 w kraju (w 2019 r. 35,5 wobec 42,1). Choroby układu krążenia częściej dotyczą kobiet, ich umieralność wskutek tych schorzeń była wyższa niż wśród mężczyzn (37,5 zgonów na 10 tys. ludności wobec 35,7). Odsetek zgonów wskutek chorób nowotworowych w 2020 r. ukształtował się na poziomie 24,9% (28,7% przed rokiem), a ich liczba w ciągu roku zwiększyła się o 1,2%. Na 10 tys. ludności przypadało przeciętnie 28,4 zgonów wywołanych tą przyczyną, w kraju 28,3 (w 2019 r. 28,1 wobec 2,83). Wśród mężczyzn wskaźnik był wyższy i wyniósł 31,8 zgonów wobec 25,3 wśród kobiet.

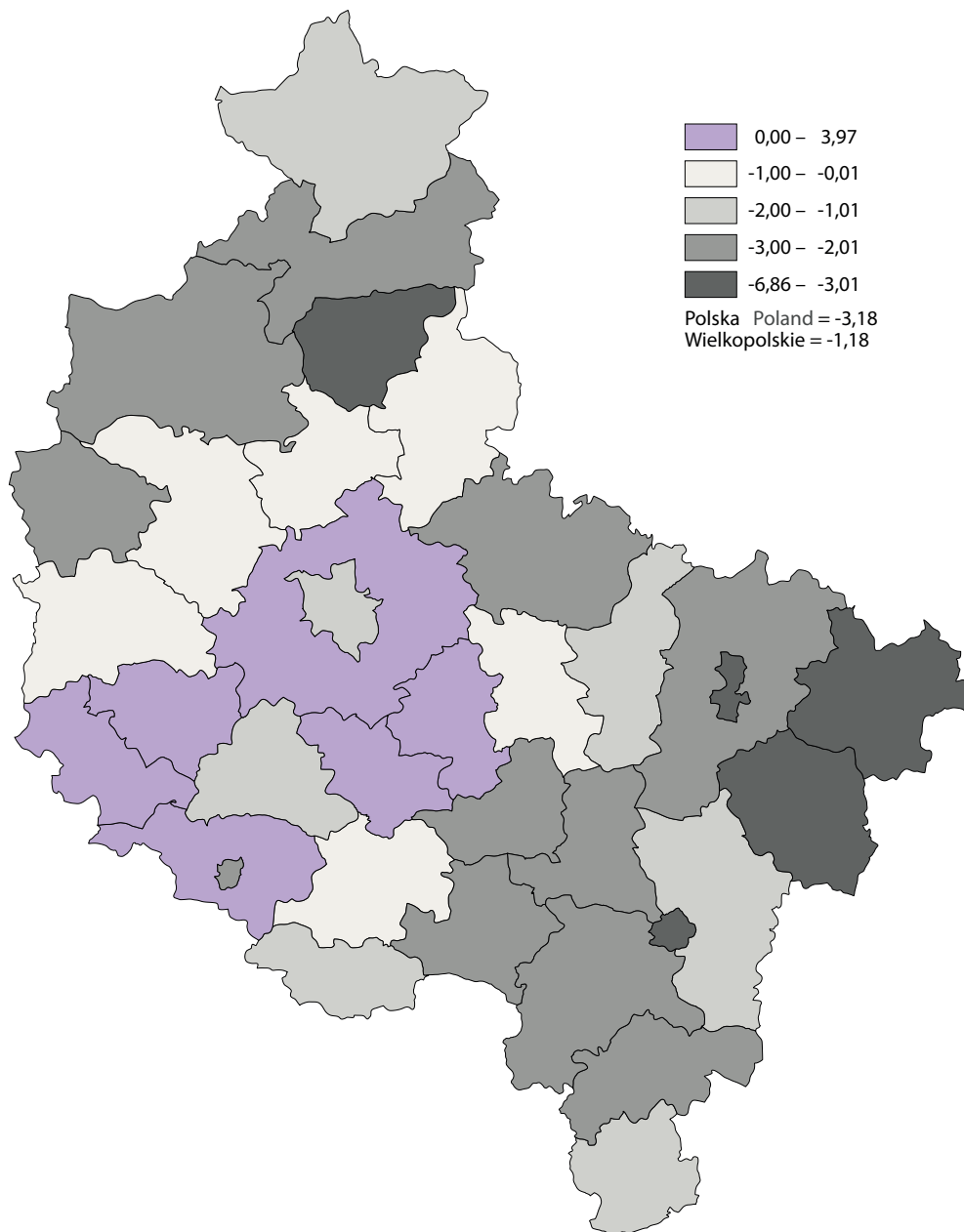
W 2020 r. COVID-19 uznano za bezpośrednią przyczynę zgonu 3,8 tys. osób, czyli 9,6% ogólnej liczby zgonów zarejestrowanych w wielkopolskim i 9,3% wszystkich zgonów spowodowanych chorobą wywołaną wirusem SARS-CoV-2. Na 10 tys. ludności przypadało przeciętnie 11,0 zgonów wskutek COVID-19 wobec 10,8 w kraju. Umieralność w tym przypadku była wyższa wśród mężczyzn, dla których wskaźnik wyniósł 13,2 zgonów na 10 tys. ludności, podczas gdy dla kobiet – 8,9.

Niekorzystna sytuacja w zakresie umieralności wraz z bardzo niskim poziomem urodzeń w 2020 r. spowodowały wystąpienie, po raz pierwszy od początku funkcjonowania województwa wielkopolskiego w obecnym kształcie, ujemnego przyrostu naturalnego. Współczynnik liczony na 1000 ludności wyniósł -1,18 (wobec -3,18 w kraju i +0,92 w 2019 r.). Oznacza to, że na każde 100 tys. mieszkańców województwa ubyło 118 osób. W miastach, gdzie już wcześniej notowano ujemny przyrost naturalny, ubytek lud-

ności pogłębił się z -0,31 w 2019 r. do -2,50. Na wsi ten współczynnik obniżył się, ale pozostał dodatni (z +2,37 do +0,37). W 2020 r. ujemny przyrost naturalny odnotowano we wszystkich województwach, ale wielkopolskie należało do grona regionów o najmniejszym ubytku ludności i lokowało się pod tym względem na 3. miejscu w kraju, za pomorskim (-0,50) i małopolskim (-1,01). Najwyższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego obserwowano w tym czasie w województwach świętokrzyskim (-6,36) i łódzkim (-6,09).

Mapa 1.1. Przyrost naturalny na 1000 ludności według powiatów w 2020 r.

Map 1.1. Natural increase per 1000 population by powiats in 2020

W 2020 r. w większości powiatów województwa wielkopolskiego przyrost naturalny był ujemny. Dodatni współczynnik obserwowano tylko w 6 powiatach, podczas gdy rok wcześniej przewagę liczby urodzeń żywych nad liczbą zgonów zarejestrowano w 22 powiatach. Najwyższą wartość współczynnika zanotowano w poznańskim (+3,97 wobec +5,23 w 2019 r.), leszczyńskim (+2,10 wobec +3,24), wolsztyńskim (+1,70 wobec +3,33), grodziskim (+1,31 wobec +3,29), średzkim (+1,14 wobec +2,98) oraz śremskim (+0,42 wobec +1,65). Najniższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego przyjął w Kaliszu (-6,86 wobec -5,11 w 2019 r.), Koninie (-5,88 wobec -2,37) oraz powiecie kolskim (-5,01 wobec -1,62).

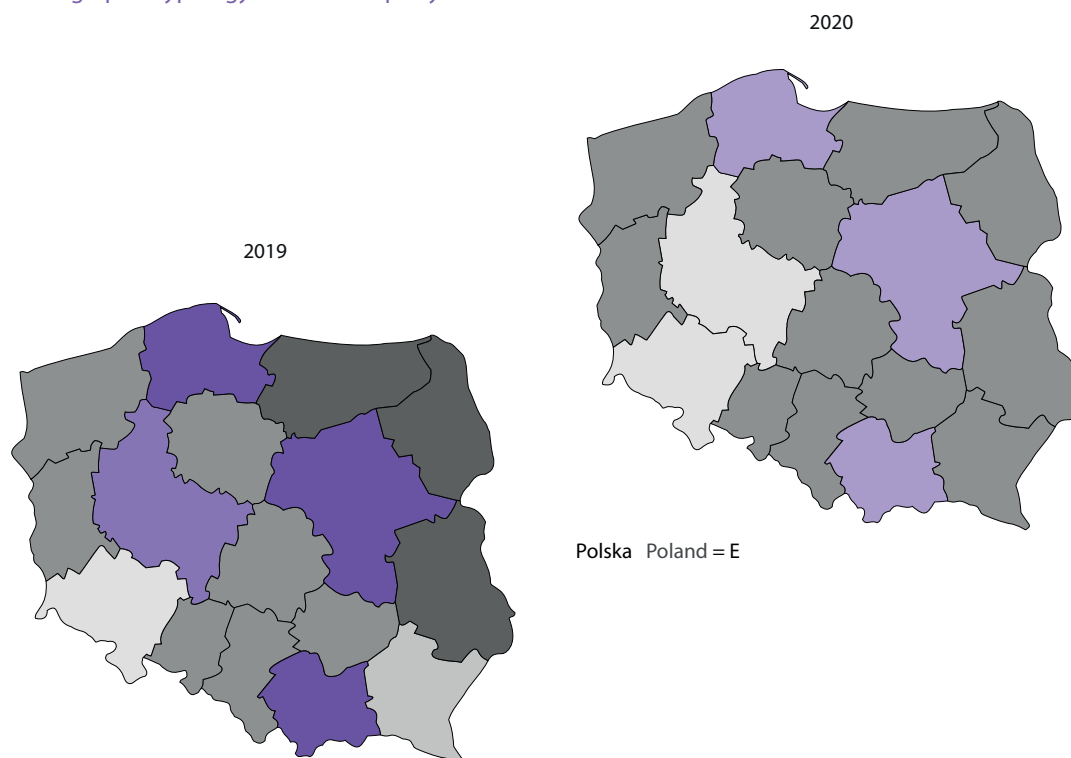
Wielkopolskie jest województwem o stosunkowo dużym natężeniu migracji. W 2020 r. odpływ w ruchu wewnętrznym dotyczył tu 38,7 tys. osób, natomiast napływ migracyjny objął 40,2 tys. osób. Większą liczebność migrantów (przybywających i emigrujących łącznie) zanotowano jedynie w mazowieckim. Najwięcej przemieszczeń migracyjnych (ponad 80%) dokonuje się w ramach województwa zamieszkania. Podobnie jak w poprzednich latach, dla opuszczających wielkopolskie w 2020 r. cel migracyjny najczęściej stanowiły województwa: dolnośląskie, mazowieckie i kujawsko-pomorskie. Do wielkopolskiego migrowali natomiast przede wszystkim mieszkańcy: kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego. W miastach napływ migracyjny objął 15,9 tys., a na wsi 24,2 tys. osób. Odpływ migracyjny w miastach dotyczył 22,1 tys. osób, z których 15,2 tys. wyprowadziło się na wieś. Ze wsi wymeldowało się w tym czasie 16,6 tys. osób, a 8,9 tys. spośród nich przeniosło się do miast. Różnica między napływem a odpływem migracyjnym w ruchu wewnętrznym w wielkopolskim wyniosła +1491 osób (wobec +1203 w 2019 r.), przy czym w miastach – ze względu na większy odpływ ludności – saldo miało wartość ujemną (-6182). Pod względem salda migracji wewnętrznej wielkopolskie wciąż lokowało się na 5. miejscu po województwach: mazowieckim (10448 osób), pomorskim (3825), małopolskim (3412) i dolnośląskim (3295). W pozostałych województwach odpływ migracyjny przewyższał napływ, co oznacza ujemne saldo migracji wewnętrznej.

Z zagranicy (głównie z Wielkiej Brytanii, Ukrainy i Niemiec) w celach migracyjnych do województwa wielkopolskiego w 2020 r. przybyło 840 osób, natomiast za granicą (głównie w Wielkiej Brytanii i Niemczech) osiedliło się na stałe 574 mieszkańców tego regionu. Saldo migracji stałej (wewnętrznej i zewnętrznej), liczone na 1000 ludności, w 2020 r. wyniosło +0,50 wobec +0,42 przed rokiem. W miastach, gdzie odpływ ludności był większy od napływu saldo migracji było ujemne, a współczynnik wyniósł -3,22 wobec +4,85 na wsi. W kraju saldo migracji stałej kształtowało się na poziomie +0,12 wobec +0,16 w 2019 r.

Zestawienie wskaźników opisujących zjawiska demograficzne takie jak urodzenia i zgony oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne, które decydują o stanie i zmianach liczby ludności, czyli o przyroście rzeczywistym, pozwala określić stopień aktywności demograficznej jednostek terytorialnych. Podstawę typologii demograficznej według J.W. Webba¹ stanowią przyrost naturalny i saldo migracji stałej przeliczone na 1000 ludności. W 2020 r. we wszystkich województwach zanotowano ubytek naturalny, chociaż jeszcze rok wcześniej w 5 województwach, w tym w wielkopolskim, notowano przewagę urodzeń nad liczbą zgonów. W porównaniu z rokiem 2019 typ demograficzny zmieniło 8 województw (w tym pozostające nadal w grupie aktywnych małopolskie, mazowieckie i pomorskie), jednak tylko w przypadku wielkopolskiego wiązało się to ze zmianą charakteru z rozwojowego (w typie B oznaczającym przewagę przyrostu naturalnego nad przyrostem migracyjnym) na depopulacyjny (w typie E – gdy ubytek naturalny, będący konsekwencją dużego wzrostu umieralności, przewyższył przyrost migracyjny). W tej grupie województw, określanych jako nieaktywne demograficznie, wielkopolskie znalazło się po raz pierwszy od początku swego funkcjonowania, tj. od 1999 r.

¹ Patrz uwagi ogólne, pkt 3 na str. 134.

Mapa 1.2. Typologia demograficzna województw według metody Webba w latach 2019 i 2020
 Map 1.2. Demographic typology of voivodships by Webb's method in 2019 and 2020

			2020	2019	
Przyrost naturalny (PN) Natural increase (NI)	Saldo migracji (SM) Net migration (NM)	A	$+PN > -SM $	-	-
		B	$+PN > +SM$	-	1
		C	$+PN < +SM$	-	3
		D	$ -PN < +SM$	3	-
Jednostki zaludniające się Populating units	E	$ -PN > +SM$	2	1	
	F	$ -PN > -SM $	11	7	
	G	$ -PN < -SM $	-	3	
	H	$+PN < -SM $	-	1	
Jednostki wyludniające się Depopulating units					

Znacznie bardziej złożony obraz aktywności demograficznej województwa ujawnia się w przekroju terytorialnym. W 2020 r. w grupie jednostek rozwojowych, czyli zaludniających się, znalazło się 9 powiatów, z czego w 3 (leszczyńskim, poznańskim i średzkim) wzrost zaludnienia nastąpił w wyniku dodatniego przyrostu naturalnego i jeszcze większego przyrostu migracyjnego (typ C). W 26 powiatach zmiany miały charakter regresywny, przy czym najmniej korzystna sytuacja była tam, gdzie zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji były ujemne. Takie parametry charakteryzowały m.in. miasta na prawach powiatu, tj. Kalisz (typ F – gdy ubytek naturalny był większy od ubytku migracyjnego) oraz Konin, Leszno i Poznań (typ G – gdy ubytek migracyjny przewyższał ubytek naturalny). W porównaniu z 2019 r. typ demograficzny zmieniło 25 powiatów, jednak większość z nich nie zmieniła swojego charakteru. Charakter progresywny (typ A, B, C lub D) zachowało 9 powiatów, a regresywny (typ E, F, G lub H) – 22. W ciągu ostatniego roku charakter z rozwojowego na depopulacyjny zmieniły 4 powiaty: gnieźnieński, kaliski i wągrowiecki (z typu A na F) oraz koniński (z B na E).

1.3. Starzenie się ludności

1.3. Population ageing

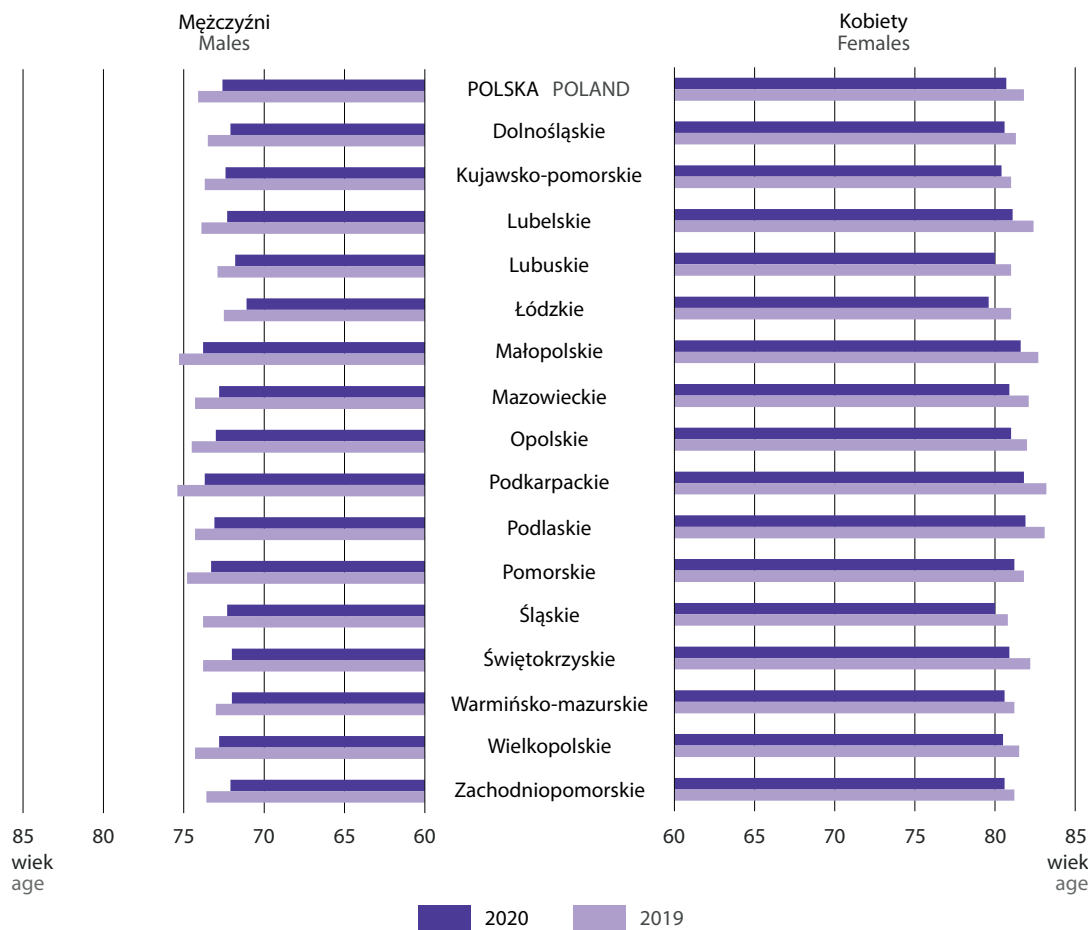
Obserwacja zmian w strukturze ludności według biologicznych grup wieku potwierdza postępowanie procesu starzenia się mieszkańców województwa. Udział ludności z przedziału wiekowego 0–14 lat w ciągu roku zwiększył się o ok. 0,1 p.proc. (do 16,6%), ale jednocześnie o 0,5 p.proc. wzrósł udział ludności w wieku 65 lat i więcej, określane jako współczynnik starości demograficznej (do 17,3%), natomiast o podobną wielkość zmniejszył się odsetek ludności w wieku 15–64 lata (do 66,2%). Współczynnik starości demograficznej w wielkopolskim, pomimo wzrostu, należy do najniższych w kraju. Niżej miernik ten kształtował się tylko w warmińsko-mazurskim – 17,2%, przy średniej dla kraju na poziomie 18,6% i wobec 20,7% w województwie łódzkim. Wyżej niż przeciętnie w województwie współczynnik starości demograficznej kształtował się w grupie kobiet, gdzie wyniósł 20,1% oraz wśród mieszkańców miast, z wartością na poziomie 19,9% (w obu przypadkach o 0,6 p.proc. więcej niż w 2019 r.). W zbiorowości mężczyzn i wśród mieszkańców wsi współczynnik ten wyniósł 14,3% (o 0,4 p.proc. więcej).

Konsekwencją starzenia się ludności jest zmiana relacji pokoleniowej. O ile w 2015 r. tzw. indeks starości, opisujący stosunek liczbowy pokolenia dziadków do pokolenia wnuków, dla województwa wielkopolskiego lokował się na poziomie 91%, to 4 lata później populacja dziadków okazała się liczniejsza niż zbiorowość wnuków. Na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadają wówczas niemal 102 osoby w wieku 65 lat i więcej; w 2020 r. relacja ta jeszcze wzrosła i wyniosła 104. Pomimo wyraźnej tendencji wzrostu przewagi liczebnej starszego pokolenia, wielkopolskie pozostaje regionem o jednej z najniższych wartości indeksu starości. Na poziomie kraju w 2020 r. relacja ta wyniosła 121 osób na 100, a najwyższa wartość miernika charakteryzowała województwa świętokrzyskie (148) oraz łódzkie i opolskie (po 144). Wskaźnik niższy od notowanego w wielkopolskim wystąpił jedynie w pomorskim, gdzie ukształtował się na poziomie 103 osoby na 100.

Mediana wieku, wyznaczająca granicę, którą połowa populacji już osiągnęła, a druga połowa jeszcze nie przekroczyła, przesunęła się z 40,1 w 2019 r. do 40,5 lat w 2020 r., ale była o ponad rok niższa niż przeciętnie w kraju (41,7). Kobiety w wielkopolskim były średnio o 3 lata starsze od mężczyzn (wiek środkowy kobiet wyniósł 42,0 lata, a mężczyzn 39,0); wyższa mediana wieku charakteryzowała też mieszkańców miast (42,2 wobec 38,5 na wsi). Najwyższy wiek środkowy obserwowano w miastach na prawach powiatu, tj. w Koninie (45,1 wobec 44,6 w 2019 r.), Kaliszu (44,3 wobec 43,9), Lesznie (42,6 wobec 41,9) i Poznaniu (42,2 wobec 41,9). W grupie powiatów ziemskich najwyższą wartość mediany odnotowano w kolskim (41,8 wobec 41,4 w 2019 r.), ostrowskim (41,1 wobec 40,7) i pilskim (41,0 wobec 40,6). Najmłodsze ze względu na medianę wieku były natomiast powiaty: grodziski (gdzie wiek środkowy kształtował się na poziomie 37,9, tj. o ponad 2,5 roku niżej niż przeciętnie w województwie), leszczyński (38,0 lat – o 2,5 roku niżej) oraz poznański (38,5 – o 2 lata niżej).

Obserwowane od lat zjawisko wydłużenia życia ludności nie przebiega w sposób jednorodny. Co jakiś czas następuje wahnięcie skutkujące zahamowaniem wzrostu przeciętnego dalszego trwania życia. W 2020 r. odnotowano takie właśnie zahamowanie, którego jedną z przyczyn była nadumieralność związana z pandemią COVID-19. W województwie wielkopolskim średnia długość życia mężczyzn wynosiła w tym czasie blisko 73 lata (72,8), tj. o 1,5 roku mniej niż w 2019 r. (74,3). Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet było o ponad 7 lat dłuższe niż mężczyzn i wyniosło 80,5 roku wobec 81,5 w poprzednim roku. Mężczyźni w wielkopolskim żyli nieco dłużej niż przeciętnie w kraju, natomiast kobiety krócej (w obu przypadkach o 0,2 roku). W miastach żyje się przeciętnie dłużej niż na obszarach wiejskich. Przeciętne trwanie życia mężczyzn w miastach było o 1,1 roku dłuższe niż na wsi, a kobiet – dłuższe o 0,6 roku.

Wykres 1.2. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku 0 lat według województw
 Chart 1.2. Life expectancy at 0 age by voivodships

Proces starzenia się populacji województwa wielkopolskiego widoczny jest również w zmianach zachodzących w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Podobnie jak w kraju, obserwowany jest tu systematyczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej). W 2020 r. liczebność tej grupy wieku zwiększyła się o 12,5 tys. osób, tj. o 1,7% w porównaniu z poprzednim rokiem. Mimo że odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ciągu roku wzrósł o 0,4 p.proc. (do 20,8%), nadal był to jeden z najmniejszych udziałów w kraju (ex aequo z województwem podkarpackim, a za małopolskim – 20,7%). Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) zwiększyła się o 2,7 tys. osób, tj. o 0,4%. Udział tej zbiorowości ukształtował się na poziomie 19,5% (o 0,1 p.proc. wyżej niż przed rokiem). Pod tym względem wielkopolskie znalazło się na 2. pozycji w kraju za pomorskim (19,8%). Zmniejszyła się natomiast o 17,4 tys. osób, tj. o 0,8%, liczba ludności w wieku produkcyjnym (kobiety od 18–59 lat, mężczyźni od 18–64 lat), a jej odsetek obniżył się o 0,4 p.proc. do 59,7%, co plasowało wielkopolskie w środku stawki województw (8. miejsce).

**Tablica 1.3. Ludność według ekonomicznych grup wieku
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 1.3. Population by economic age groups
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2019			2020		
	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem w tysiącach Total in thousands	3498,7	1702,1	1796,6	3496,5	1700,4	1796,0
w wieku: of age:						
Przedprodukcyjnym Pre-working	679,1	349,5	329,7	681,8	351,0	330,8
Produkcyjnym Working	2104,5	1115,6	988,9	2087,0	1105,6	981,4
mobilnym mobility	1343,4	682,2	661,2	1322,9	671,7	651,2
niemobilnym non-mobility	761,1	433,5	327,6	764,1	433,9	330,2
Poprodukcyjnym Post-working	715,1	237,1	478,1	727,6	243,8	483,8
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym Non-working age population per 100 per- sons of working age	66,3	52,6	81,7	67,5	53,8	83,0

Zmiany w strukturze wieku ludności spowodowały zwiększenie współczynnika obciążenia demograficznego, określającego liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2020 r. współczynnik ten wyniósł 67,5 (wobec 66,3 w poprzednim roku) i kształtował się o 0,5 p.proc. niżej niż przeciętnie w kraju (68,0). Szybsze tempo wzrostu dotyczyło przede wszystkim grupy wieku poprodukcyjnego, ponieważ cząstkowy współczynnik obciążenia liczony tylko dla tego wieku zwiększył się o 0,9 do 34,9 osób, podczas gdy wskaźnik obciążenia osobami w wieku przedprodukcyjnym wzrósł o 0,4 do 32,7. Pod względem wielkości tego współczynnika wielkopolskie lokuje się w środkowej części listy województw, przy największym obciążeniu obserwowanym w łódzkim (71,6) i mazowieckim (70,7). Wyższe wartości współczynnika obciążenia demograficznego notuje się w miastach (71,5 wobec 63,1 na wsi), a w przekroju płci – wśród kobiet (83,0 wobec 53,8 dla mężczyzn). W ujęciu terytorialnym największe obciążenie obserwowano w wielkopolskim w miastach na prawach powiatu, zwłaszcza w Kaliszu (gdzie wskaźnik wyniósł 75,4 wobec 74,3 w 2019 r.) i Poznaniu (73,8 wobec 72,2), a spośród powiatów ziemskich – w gnieźnieńskim (68,6 wobec 67,2) i rawickim (68,4 wobec 67,3). Natomiast najmniejszą wartość współczynnik obciążenia przyjął w powiecie konińskim (59,6 wobec 58,9).

Postępowanie procesu starzenia się ludności można zilustrować przy pomocy wykresu zwanego trójkątem Osanna², który pozwala na przedstawianie zjawisk o trójdzielnej strukturze. Do prezentacji wykorzystano podział ludności według ekonomicznych grup wieku.

Ze względu na strukturę wiekową ludności według kryterium ekonomicznego, województwo wielkopolskie w 2020 r. zaliczało się do typu młodości demograficznej. Wskazuje na to większy niż przeciętnie w kraju udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (a w tym wypadku także w wieku produkcyjnym) oraz mniejszy od krajowego odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Podobny warunek spełniały jeszcze 4 województwa (małopolskie, mazowieckie, pomorskie i warmińsko-mazurskie). W fazie stabilizacji demograficznej znajdowały się 4 województwa (kujawsko-pomorskie, lubuskie, podkarpackie i podlaskie), a w fazie starości – 7 (dolnośląskie, lubelskie, łódzkie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie). W stosunku do 2019 r. typ demograficzny zmieniło jedynie województwo podkarpackie, przesuując się ze stadium młodości do stabilizacji.

² Patrz uwagi ogólne, pkt 4 na str. 134.

Analizując proces starzenia się mieszkańców województwa wielkopolskiego w ujęciu powiatowym, można stwierdzić, że znaczny obszar województwa cechuje młodość demograficzna. Do tego typu demograficznego zaliczało się niemal połowa powiatów (17, podobnie jak w 2019 r.). W fazie stabilizacji znajdowało się w tym czasie 8 powiatów (w 2019 r. – 10), natomiast starzenie się demograficzne charakteryzowało 10 powiatów, w tym wszystkie miasta na prawach powiatu (w 2019 r. – 8). W ciągu ostatniego roku typ demograficzny (ze stadium stabilizacji do fazy starzenia się) zmieniły tylko 2 powiaty – międzychodzki i słupecki.

1.4. Mieszkańcy województwa wielkopolskiego na rynku pracy

1.4. Inhabitants of Wielkopolskie Voivodship on the labour market

Zmiany strukturalne ludności w ujęciu ekonomicznych grup wieku są istotne z punktu widzenia rynku pracy. Dla jego bieżącego funkcjonowania podstawowy zasób pracy stanowi ludność w wieku produkcyjnym. W końcu 2020 r. zbiorowość osób w wieku 18–59/64 lata, oznaczająca potencjalne zasoby pracy, liczyła 2087,0 tys. W stosunku do poprzedniego roku liczebność tej grupy zmalała średnio o 0,8%, przy czym spadek wynikał z szybszego zmniejszania się liczby ludności mobilnej (w wieku 18–44 lata) – o 1,5% wobec wzrostu o 0,4% w przypadku ludności w wieku niemobilnym (kobiety od 45 do 59 lat, mężczyźni od 45 do 64 lat).

Według stanu w końcu 2020 r., liczba pracujących w gospodarce narodowej (łącznie z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) w województwie wielkopolskim obejmowała 1577,7 tys. osób (o 0,3% mniej niż przed rokiem, przy spadku w kraju o 0,6%). Liczba ta stanowiła 10,1% ogółu pracujących w Polsce, co podobnie jak w poprzednich latach, oznaczało 3. lokatę wśród województw za mazowieckim (17,2%) i śląskim (11,2%). Pracujący stanowili 45,1% ogółu mieszkańców wielkopolskiego, a w relacji do grupy wieku produkcyjnego ten odsetek wyniósł 75,6%. Obie wielkości były większe od średnich dla kraju (41,0% i 68,9%) i oznaczały 2. wynik po województwie mazowieckim (49,7% i 84,8%). W zbiorowości pracujących liczebnie przeważali mężczyźni (m.in. z powodu ustawowej różnicy w wieku dającym możliwość przejścia na emeryturę). Wielkopolskie pozostaje w gronie województw, gdzie ta przewaga jest największa. W 2020 r. czołową trójkę stanowiły województwa: śląskie (gdzie odsetek pracujących mężczyzn wyniósł 54,2%) oraz opolskie i wielkopolskie (po 54,0%).

Najwięcej pracujących skupiały sekcje przemysłowe (24,8% wobec 20,5% w kraju), handel; naprawa pojazdów samochodowych (16,6% wobec 14,9%) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (13,4% wobec 15,1%). Struktura pracujących w podziale według sekcji, różni się w zbiorowości mężczyzn i kobiet. Mężczyźni najczęściej pracowali w przetwórstwie przemysłowym (27,7%, podczas gdy odsetek kobiet w tej sekcji wyniósł 17,5%). Podobną tendencję można zaobserwować w budownictwie (11,3% wobec 1,6% wśród kobiet) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (9,6% wobec 3,5%). Kobiety częściej niż mężczyźni decydowały się na pracę w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (18,9% wobec 14,7%), edukacji (12,3% wobec 2,8%) oraz opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (8,0% wobec 1,7%).

**Tablica 1.4. Pracujący^a
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 1.4. Employed persons^a
As of 31 December

Wyszczególnienie	2019	2020	Specification
Ogółem w tysiącach	1583,0	1577,7	Total in thousands
w tym kobiety	725,5	725,3	of which women
w tym w sekcjach:			of which in sections:
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	211,8	211,0	agriculture, forestry and fishing
przemysł	395,5	390,9	industry
budownictwo	106,7	108,0	construction
handel; naprawa pojazdów samochodowych ^a	263,5	262,3	trade; repair of motor vehicles ^a
transport i gospodarka magazynowa	105,2	107,4	transportation and storage
edukacja	112,6	112,9	education
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	72,4	72,2	human health and social work activities
Na 1000 ludności	452	451	Per 1000 population

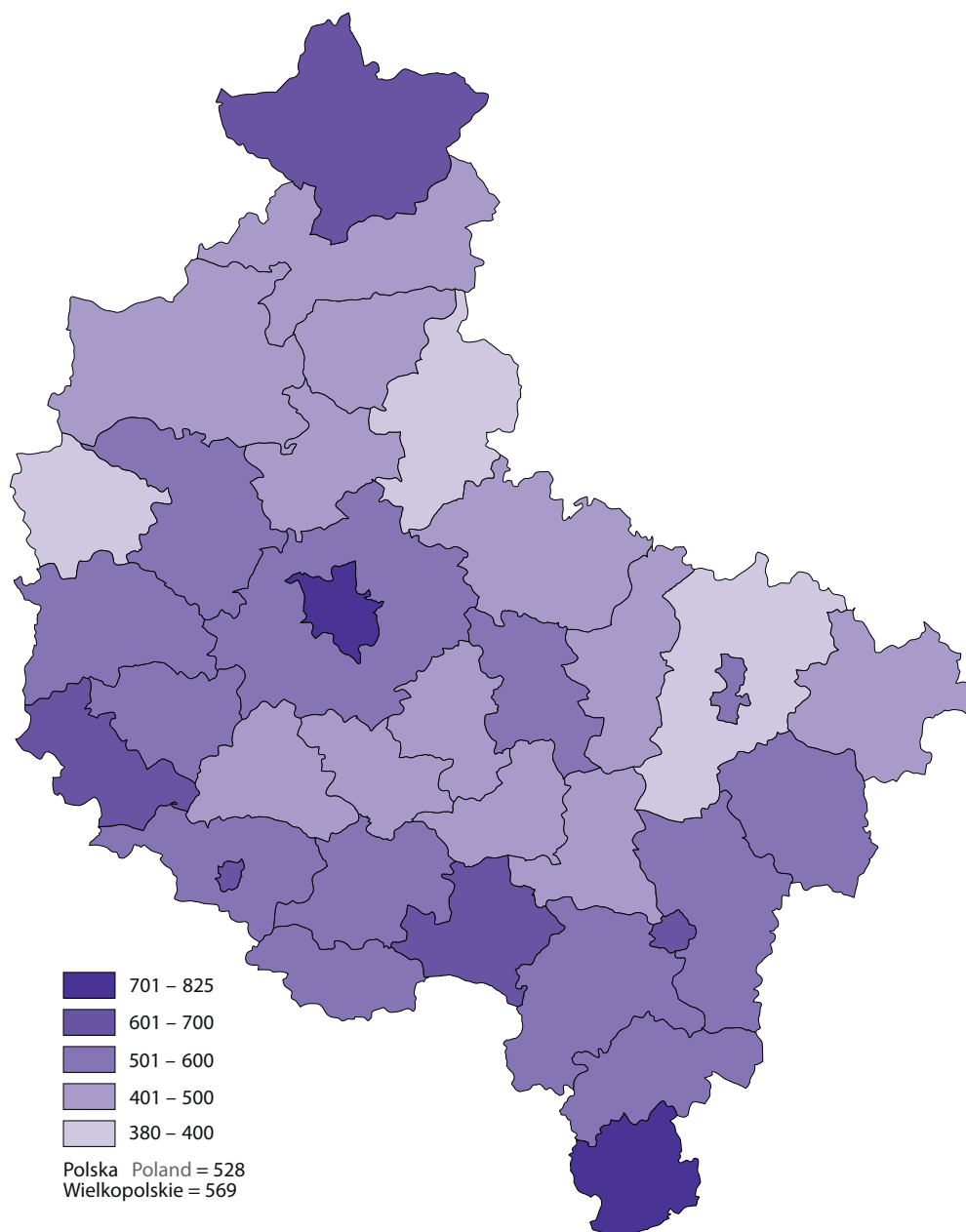
^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

^a By actual workplace and kind of activity; excluding employed persons in budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

W przekroju powiatowym informacje o pracujących dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie). W tym ujęciu liczba pracujących w wielkopolskim według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r. wyniosła 1187,4 tys., co oznacza, że na 1000 ludności przypadało 340 pracujących wobec 342 osób w 2019 r. (w kraju odpowiednio 314 wobec 317). Najwyższą wartość tego miernika zanotowano w powiecie kępińskim (494 wobec 474 w 2019 r.) oraz w Poznaniu (475 osób wobec 482), a stosunkowo wysoki poziom odnotowano również w krotoszyńskim (408 wobec 356), wolsztyńskim (382 wobec 391) i złotowskim (381 wobec 378). Relatywnie najmniej pracujących przypadało na 1000 mieszkańców w międzychodzkiem (228 osób wobec 232 w 2019 r.), konińskim (238 wobec 242), gnieźnieńskim (239 wobec 242) i wągrowieckim (242 wobec 239). Te same grupy powiatów (w nieznacznie zmienionej kolejności jednostek) wyróżniają się, gdy populację pracujących odnosi się do ludności w wieku produkcyjnym.

**Mapa 1.3. Pracujący^a na 1000 ludności w wieku produkcyjnym według powiatów w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 1.3. Employed persons^a per 1000 population of working age by powiats in 2020
As of 31 December

^a Według faktycznego miejsca pracy; bez pracujących w podmiotach o liczbie pracujących do 9 osób, a także bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz duchownych.

^a By actual workplace; excluding employed persons in entities with up to 9 employed persons as well as employed persons in budgetary units conducting activity within the scope of national defence and public safety and clergy.

Jednym ze sposobów mierzenia wielkości i struktury zasobów pracy (realnych oraz potencjalnych) jest reprezentacyjne Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Badaniem tym objęte są osoby w wieku 15 lat i więcej, będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach.

Na jego podstawie wyznaczone są miary, które opisują aktywność ekonomiczną ludności. Zgodnie z metodologią BAEL zbiorowość aktywnych zawodowo obejmuje osoby pracujące w tygodniu objętym badaniem, tzn. wykonujące pracę lub jej niewykonujące np. z powodu urlopu, ale także bezrobotnych, w rozumieniu osób niepracujących, ale aktywnie poszukujących pracy i gotowych do jej podjęcia. Obliczony na bazie tej zbiorowości współczynnik aktywności zawodowej w 2020 r. dla województwa wielkopolskiego wyniósł 57,6% wobec 56,1% przeciętnie w kraju. Pod tym względem wielkopolskie wyprzedziły tylko 2 województwa: mazowieckie, gdzie współczynnik osiągnął 60,1% oraz pomorskie – 58,4%. Wyższe wartości współczynnik aktywności zawodowej przyjmował w grupie osób w wieku produkcyjnym. W 2020 r. miernik dla tej grupy ukształtował się na poziomie 78,5%, czyli wyżej niż w kraju (77,4%). Poza wielkopolskim średnią krajową przekroczyło jeszcze 5 województw: mazowieckie (81,4%), łódzkie (80,5%), pomorskie (79,2%), dolnośląskie (79,1%) i – lokujące się za wielkopolskim – opolskie (77,5%). Współczynnik przyjmuje zróżnicowane wartości w zależności od płci. W zbiorowości mężczyzn ukształtował się on na poziomie 68,2%, podczas gdy w przypadku kobiet wynosił 47,8%. Nieco większą aktywność obserwowano na wsi, gdzie wskaźnik wyniósł 59,5% wobec 56,0% w miastach. Przy niskim poziomie bezrobocia w wielkopolskim (stopa bezrobocia według BAEL, na poziomie 1,8%, była tu najniższa w kraju) stosunkowo wysoko plasował się tu także wskaźnik zatrudnienia, ze zbiorowości aktywnych zawodowo skupiony tylko na osobach pracujących. W 2020 r. miernik ten wyniósł 56,5%, podobnie jak w pomorskim i tylko o 1,5 p.proc. mniej niż w mazowieckim.

Chociaż odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w wielkopolskim należy do najmniejszych w kraju i stale utrzymuje dystans do średniej dla Polski, liczebnie grupa ta systematycznie się zwiększa. Przy wolniejszym wzroście liczebności grupy przedprodukcyjnej, oznacza to przyrost w grupie emerytów. W 2020 r. w wielkopolskim było 581,4 tys. emerytów pobierających świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) lub z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS). Odsetek emerytów w ogólnej liczbie mieszkańców województwa wyniósł 16,6%, przy przeciętnej dla Polski 17,8%, natomiast ich udział w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym sięgał niemal 80% (79,9%; w kraju 79,6%) i w ciągu roku zwiększył się o 0,3 p.proc.

Nabycie uprawnień emerytalnych, wynikające z przekroczenia górnej granicy wieku produkcyjnego, stanowi główny czynnik determinujący wychodzenie z rynku pracy. Według danych ZUS, w województwie wielkopolskim średni wiek emerytów, którym świadczenie przyznano w 2020 r., wyniósł blisko 63 lata (62,9 wobec 62,8 w 2019 r.; w kraju 63,0 wobec 62,8). Najwięcej lat (przeciętnie 63,4) mieli przechodzący w tym czasie na emeryturę mieszkańcy mazowieckiego, natomiast najniższy wiek wychodzenia z rynku pracy odnotowano w śląskim (61,8). Przeciętny wiek ogółu emerytów pobierających świadczenie z ZUS kształtował się na poziomie nieco poniżej 71 lat (70,9), przy średniej krajowej – nieznacznie powyżej tego progu (71,1).

W 2020 r. emerytury z ZUS pobierało 495,1 tys. osób, tj. o 3,0% więcej niż przed rokiem, wobec wzrostu w Polsce na poziomie średnio 2,5%. Liczba emerytów korzystających z KRUS w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się o 2,3%, przy spadku w kraju o 3,4%. Świadczeniobiorcy z wielkopolskiego stanowili 8,6% ogółu korzystających ze świadczeń emerytalnych w kraju.

Z perspektywy rynku pracy osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią jego zasoby przyszłe. Obserwowane procesy starzenia się społeczeństwa, zmiany proporcji w strukturze wiekowej i wzrosty współczynników obciążenia potwierdzają obawy o zasoby siły roboczej w następnych latach. W wielkopolskim sytuacja nie wydaje się jednak najgorsza. Od 2016 r. notowany jest tu niewielki, ale stały, wzrost liczebności (średnio o 0,5% rocznie), a udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności utrzymuje się wciąż na poziomie ok. 19%.

Dwie trzecie w grupie ludności przedprodukcyjnej (0–17 lat) stanowią dzieci młodzież w wieku szkolnym. W polskim systemie oświaty nauka jest obowiązkowa od 6 do 18 roku życia, chociaż status instytucji obowiązkowych mają jedynie szkoły podstawowe. Sześcioletków dotyczy obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego, realizowany w przedszkolach lub w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych, a także w punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego. Grupę osób w wieku 7–14 lat w większości stanowią uczniowie szkół dla dzieci i młodzieży (przede wszystkim podstawowych). W roku szkolnym 2020/21 obowiązek nauki spełniało w wielkopolskim 98,4% osób z tej grupy (w skali kraju 96,7%). Osoby w wieku 15–18 lat to głównie uczniowie szkół po-

nadpodstawowych. Udział osób uczących się w ogólnej liczbie ludności z tego przedziału kształtował się na poziomie 95,9% (w kraju 93,8%), a przyjmując jako granicę wiek 17 lat, stanowiący górny próg wieku przedprodukcyjnego, wyniósł 96,8%. Przedział 7–14 lat odpowiada poziomowi nauczania w ośmioklasowych szkołach podstawowych. Współczynnik skolaryzacji netto, który obrazuje relację liczby osób z danej grupy wieku uczących się na określonym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku odpowiadającej temu poziomowi, dla szkół podstawowych wyniósł 96,6%, przy wartości współczynnika brutto, biorącego pod uwagę ogół uczniów z danego poziomu nauczania bez względu na wiek – 97,8% (w kraju odpowiednio 94,7% i 95,9%). W szkołach ponadpodstawowych przedziały zależą od typu szkoły. Dla branżowych I stopnia, szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz dla liceów ogólnokształcących przyjmuje się przedział 15–18 lat, dla techników oraz artystycznych ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe 15–19 lat, natomiast dla branżowych II stopnia i dla policealnych jest to już 19–21 lat – przedział w całości mieszczący się w kategorii ludności w wieku produkcyjnym. Przyjmując dla szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (bez branżowych II stopnia i policealnych) jeden wspólny przedział 15–19 lat, powszechność edukacji na tym poziomie kształcenia można określić na ponad 80% (wyliczony dla tak określonej grupy współczynnik skolaryzacji netto wyniósł 84,1%).

Rozdział 2

Chapter 2

Zamożność mieszkańców i ich warunki mieszkaniowe

Inhabitants' wealth and housing conditions

O jakości życia ludności, przynajmniej w aspekcie materialnym, w znacznej mierze decydują warunki ekonomiczne i mieszkaniowe społeczeństwa. Poziom zamożności oceniany jest przez pryzmat budżetu gospodarstw domowych, czyli poprzez osiągnięte dochody, których źródłem jest praca albo świadczenia społeczne, a także strukturę wydatków. Stan zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności opisuje wielkość zasobów, jakimi dysponują, wyposażenie mieszkań i rozwój mieszkalnictwa mierzony liczbą nowo oddawanych lokali, prezentowaną w relacji do liczby ludności i małżeństw zawartych w ciągu roku.

2.1. Dochody ludności

2.1. Income of population

Dochody ludności są podstawowym czynnikiem kształtującym konsumpcję. Obejmują one przychody pieniężne oraz otrzymywane przez gospodarstwa domowe w naturze. Pochodzą przede wszystkim z pracy (najemnej, na rachunek własny czy w gospodarstwie indywidualnym w rolnictwie), ale także ze świadczeń społecznych (emerytur i rent), pozostałych świadczeń społecznych (w tym wychowawczych) oraz z innych źródeł (np. własności czy najmu). Dochody pozostające w gospodarstwie domowym, po opodatkowaniu oraz odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne określane jako rozporządzielne, przeznaczane są na wydatki oraz przyrost oszczędności.

Tablica 2.1. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzielny na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 2.1. Average monthly available income per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	
		województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship	Polska Poland
	w złotych in PLN		
Dochód rozporządzielny Available income	1806,98	1789,13	1919,21
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1770,00	1753,29	1874,24
w tym: of which:			
z pracy najemnej from hired work	889,97	885,39	1017,33
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie from private farm in agriculture	125,74 ^a	109,21 ^b	63,56 ^c
z pracy na własny rachunek from self-employment	182,58 ^d	179,57	173,94
ze świadczeń społecznych from social benefits	554,04	577,77	618,90
w tym ze świadczenia wychowawczego of which from child-raising benefit	91,43	119,17	117,34

a–d Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi: a – 14,16%, b – 28,94%, c – 11,13%, d – 10,32%.
a–d Relative error of estimates exceeds 10% and equals: a – 14.16%, b – 28.94%, c – 11.13%, d – 10.32%.

W 2020 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny przypadający na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyniósł 1789,13 zł. Zmieniła się obserwowana od lat tendencja wzrostowa dochodu – w porównaniu z 2019 r. odnotowano spadek o 1,0%, podczas gdy rok wcześniej zaobserwowano wzrost 10,9%.

Do podstawowych części dochodu rozporządzalnego należy dochód z pracy najemnej (w 2020 r. stanowił on 49,5% wobec 53,0% w kraju) oraz ze świadczeń społecznych (32,3% wobec 32,2%). W ciągu roku ich wartość odpowiednio zmniejszyła się o 0,5% i wzrosła o 4,3%, a udział zwiększył się o 0,2 i 1,6 p.proc. Dochód z pracy na rachunek własny stanowił 10,0% dochodu rozporządzalnego, a z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie – 6,1% (w kraju odpowiednio 9,1% i 3,3%). W przypadku obu tych kategorii odnotowano roczne spadki wartości na poziomie 1,6% i 13,1% oraz spadki udziałów odpowiednio o 0,1 i o 0,9 p.proc. Świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+”, będące częścią świadczeń społecznych, w 2020 r. stanowiło 6,7% dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych ogółem (wobec 5,1% w 2019 r.) i 12,8% w gospodarstwach otrzymujących to świadczenie (przy średniej ogólnopolskiej na poziomie 12,4%).

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny przypadający na 1 osobę w gospodarstwach domowych w wielkopolskim stanowił 93,2% średniej krajowej (w 2019 r. było to 99,3%). Wśród pozostałych województw wielkopolskie lokowało się pod tym względem na 12. miejscu, tj. o sześć pozycji niżej aniżeli przed rokiem.

Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki jest dochodem do dyspozycji, wydatkowanym na towary i usługi konsumpcyjne oraz przeznaczanym na przyrost oszczędności. W 2020 r. dochód do dyspozycji przypadający na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyniósł 1753,29 zł, tj. o 0,9% mniej niż przed rokiem i był niższy niż przeciętnie w Polsce, gdzie kształtował się na poziomie 1874,24 zł.

2.2. Wynagrodzenia

2.2. Wages and salaries

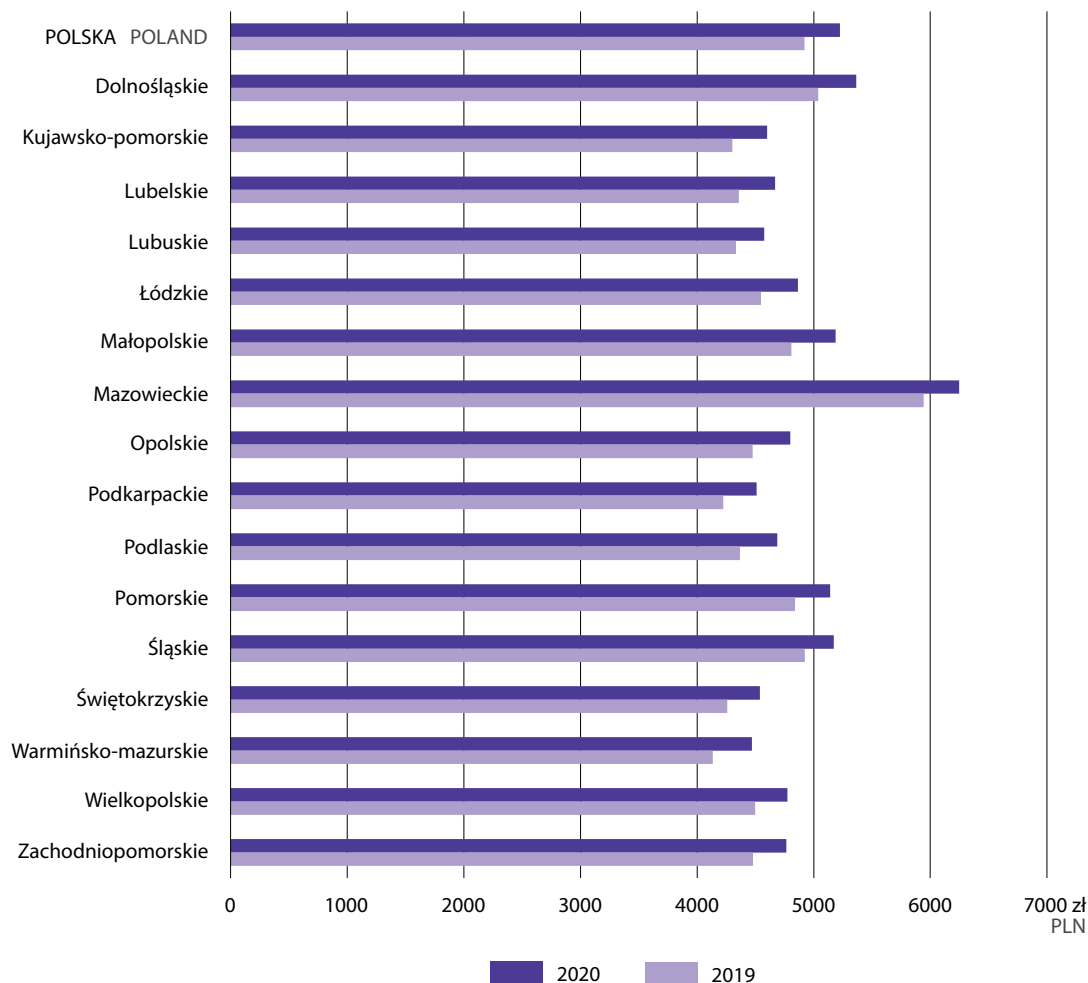
Przeciętne wynagrodzenia

W roku 2020 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w województwie wielkopolskim wyniosło 4775,79 zł i w stosunku do poprzedniego roku zwiększyło się o 6,1%, przy zbliżonym wzroście w kraju (o 6,2%). Wynagrodzenie w wielkopolskim stanowiło 91,4% kwoty wynagrodzenia krajowego, co oznacza, że podobnie jak w większości województw (poza mazowieckim i dolnośląskim) było mniejsze niż przeciętnie w Polsce.

Najlepiej byli wynagradzani zatrudnieni w sekcjach: informacja i komunikacja (gdzie przeciętne wynagrodzenie było o 68,5% wyższe niż średnio w województwie), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 63,2% wyższe od średniej), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (o 32,2%) oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (o 28,2% wyższe od średniej). Na stosunkowo niskim poziomie utrzymywało się wynagrodzenie zatrudnionych w sekcjach: zakwaterowanie i gastronomia (o 35,2% poniżej przeciętnego wynagrodzenia w województwie), pozostała działalność usługowa (o 19,5% poniżej średniej), budownictwo (o 14,9% poniżej średniej) oraz administrowanie i działalność wspierająca (o 14,0% poniżej średniej).

Wykres 2.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według województw
 Chart 2.1. Average monthly gross wages and salaries by voivodships

Biorąc pod uwagę jednostki gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w wielkopolskim w 2020 r. osiągnął 4985,75 zł, czyli był o 6,4% wyższy niż przed rokiem. W większości powiatów przeciętne wynagrodzenie było niższe od notowanego dla województwa. Poziom ten przekroczyły tylko 3 z nich: Poznań (o 22,4%), szamotulski (o 5,8%) i średzki (o 0,4%). Najniższe przeciętne wynagrodzenie kształtowało się w powiatach: kępińskim (o 22,3% niżej aniżeli średnio w województwie), krotoszyńskim (o 19,4% niżej), złotowskim (o 18,9% niżej), konińskim (o 16,1% niżej) oraz jarocińskim i kaliskim (w obu powiatach o 15,9% niżej).

Struktura wynagrodzeń

W 2020 r. dodatkowe źródło danych o kształtowaniu się przeciętnych wynagrodzeń stanowiło, realizowane co 2 lata, reprezentacyjne badanie struktury wynagrodzeń, obejmujące podmioty o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Informacje o indywidualnych wynagrodzeniach pracowników pozwalają na określenie stopnia ich zróżnicowania w zależności od cech osób fizycznych (m.in. płci, wykształcenia, stażu pracy, zawodu) oraz cech charakteryzujących zakłady pracy (m.in. wielkości, rodzaju działalności), a także na oszacowanie wynagrodzenia środkowego (mediany).

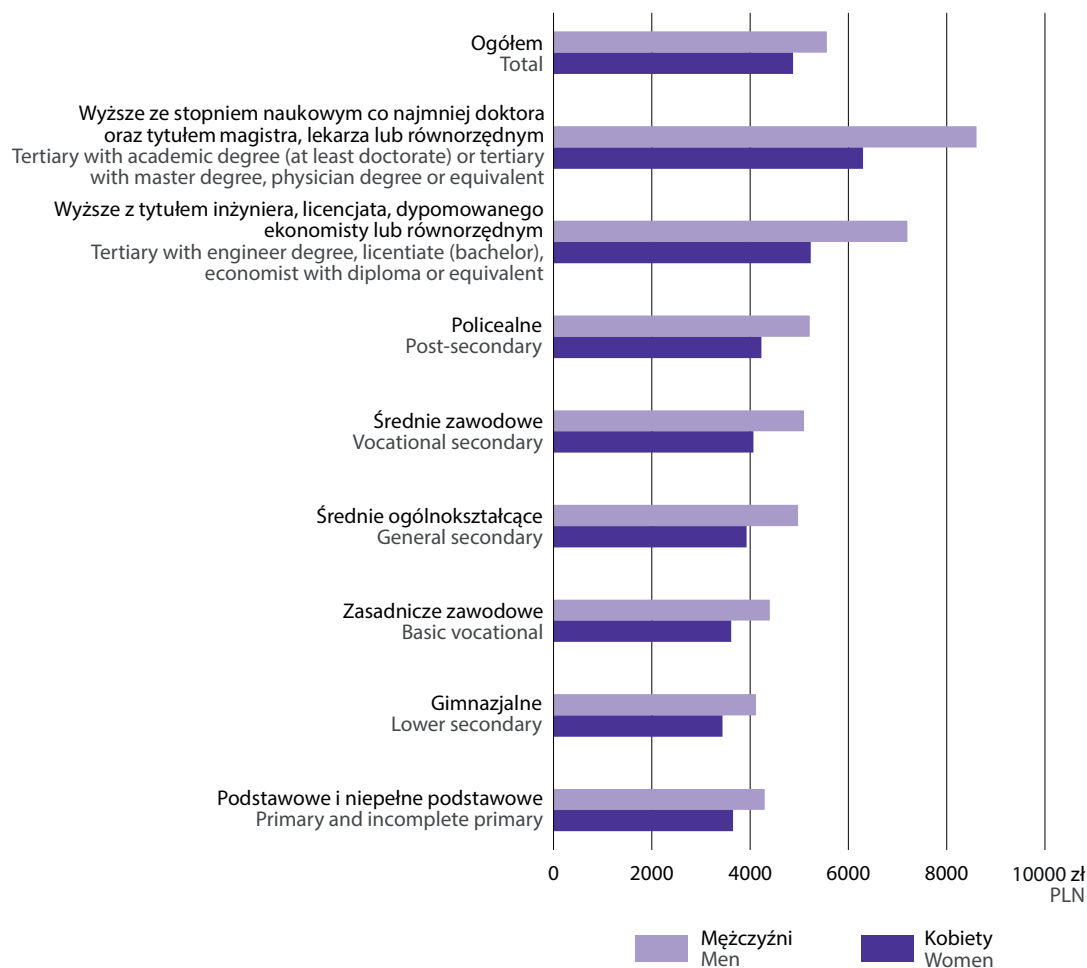
W październiku 2020 r. przeciętne wynagrodzenie w wielkopolskim, ustalone na podstawie badania struktury wynagrodzeń, wyniosło 5247,76 zł i stanowiło 91,3% wielkości krajowej. Lepiej wynagradzani byli mężczyźni, których płaca była o 6,0% wyższa od średniej w województwie i o 14,1% przewyższała

przeciętne wynagrodzenie kobiet. W sektorze publicznym przeciętne wynagrodzenie kształtowało się na poziomie o 13,2% wyższym od średniej wojewódzkiej i o 17,5% wyższym niż w sektorze prywatnym.

Istotną cechą różnicującą wynagrodzenie jest poziom wykształcenia zatrudnionych. W październiku 2020 r. średni poziom płac przekroczyli jedynie pracownicy legitymujący się wyższym wykształceniem. Zatrudnieni ze stopniem naukowym co najmniej doktora oraz tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym otrzymywali wynagrodzenie średnio o 35,6% wyższe od przeciętnego w województwie, a osoby z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty lub równorzędnym – o 18,7% wyższe. Dla porównania, wynagrodzenie osób z wykształceniem gimnazjalnym było o 26,7% niższe od średniej, a z podstawowym i niepełnym podstawowym – o 21,6% niższe.

Wykres 2.2. Przeciętne wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych według wykształcenia i płci w październiku 2020 r.

Chart 2.2. Average gross wages and salaries of employees working by education level and sex in October 2020

Obserwując kształtowanie się przeciętnego wynagrodzenia w zależności od wieku i stażu pracy, należy stwierdzić, że jego wielkość na ogół (z niewielkimi odchyleniami od tendencji) zwiększała się wraz ze wzrostem wartości zmiennych, niezależnie od płci, zwykle jednak średnia płaca mężczyzn kształtowała się przynajmniej o kilkanaście procent wyżej niż w przypadku kobiet. Wynagrodzenie młodszych grup wiekowych (do 34 lat) nie osiągnęło średniego poziomu w województwie. W grupie 25–34 lata przeciętne wynagrodzenie stanowiło 93,8% średniej wojewódzkiej, natomiast w kolejnej grupie wiekowej (35–44 lata) przekraczało już tę wielkość o 6,1% (w przypadku mężczyzn o 8,0%). Najniższe wynagrodzenie otrzymywali pracujący mniej niż 2 lata (77,3% średniej płacy w województwie), a przeciętny poziom przekroczyły dopiero osoby o minimum 10-letnim stażu. W ujęciu rodzaju prowadzonej działalności,

w październiku 2020 r. najwyższe przeciętne wynagrodzenie odnotowano w sekcji informacja i komunikacja (o 63,4% wyższe od średniego w województwie). Ta sekcja dominowała w sektorze prywatnym, gdzie przeciętne wynagrodzenie o 70,6% przewyższało średnią dla tego sektora własności, natomiast w sektorze publicznym najwyższe wynagrodzenie zanotowano w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – o 39,5% wyższe od średniej. Kobiety najwyższą płacę uzyskiwały w jednostkach związanych z informacją i komunikacją, gdzie ich wynagrodzenie było o 49,4% wyższe od średniej. Dla mężczyzn nadal najlepiej opłacaną sekcją była działalność finansowa i ubezpieczeniowa, gdzie przeciętne wynagrodzenie przekraczało średni poziom w tej grupie o 72,2%.

Analiza wynagrodzenia z perspektywy wykonywanego zawodu pozwala stwierdzić, że w październiku 2020 r. (podobnie jak w poprzednich badaniach) wśród 9 tzw. wielkich grup zawodów³ tylko w 3. pierwszych poziom przeciętnego wynagrodzenia przekraczał średnią płacę w województwie. Najwyżej wynagradzani byli przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy – o 66,1% powyżej przeciętnej w województwie. Do tej grupy zawodowej zaliczają się m.in. dyrektorzy generalni i zarządzający, których wynagrodzenie średnią wojewódzką przewyższało niemal trzykrotnie. W grupie specjalistów wynagrodzenie było przeciętnie o 26,7% wyższe niż w województwie, z tego w sektorze publicznym o 11,7%, a w prywatnym o 31,7%. Wśród zaklasyfikowanych do niej grup zawodów najwyższe wynagrodzenia otrzymywali: nauczyciele akademicy oraz specjaliści z dziedziny prawa (ponad dwukrotnie wyższe od średniej wojewódzkiej), lekarze (o 85,8% wyższe od średniej), analitycy systemów komputerowych i programiści (o 82,7% wyższe od średniej), specjaliści do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych (o 81,7% wyższe od średniej) oraz specjaliści do spraw baz danych i sieci komputerowych (o 79,1% wyższe od średniej).

Przeciętny poziom wynagrodzenia brutto przewyższała również średnia płaca techników i innego średniego personelu, przy czym ta przewaga dotyczyła tylko wielkości ogółem (o 3,8%) oraz sektora prywatnego (o 9,6%; w sektorze publicznym wynagrodzenie było o 12,7% niższe od średniej). Zróżnicowanie płac w grupie zawodowej technicy i inny średni personel, obejmującej różne specjalności, dotyczył nie tylko sektorów własności. Przykładowo, zaklasyfikowani do tej kategorii mistrzowie produkcji w przemyśle przetwórczym i budownictwie oraz osoby dozoru ruchu w górnictwie uzyskiwali przeciętne wynagrodzenie o 35,9% wyższe niż średnio w województwie, podczas gdy wynagrodzenie dietetyków i żywieniowców, również należących do tej grupy zawodów, było o 32,9% niższe od średniej. W pozostałych wielkich grupach zawodów przeciętne wynagrodzenie kształtowało się poniżej średniej, najniższy poziom osiągając w grupie pracownicy usług i sprzedawcy (o 28,8% niżej aniżeli przeciętnie w województwie) oraz pracownicy wykonujący prace proste (o 28,0% poniżej średniej).

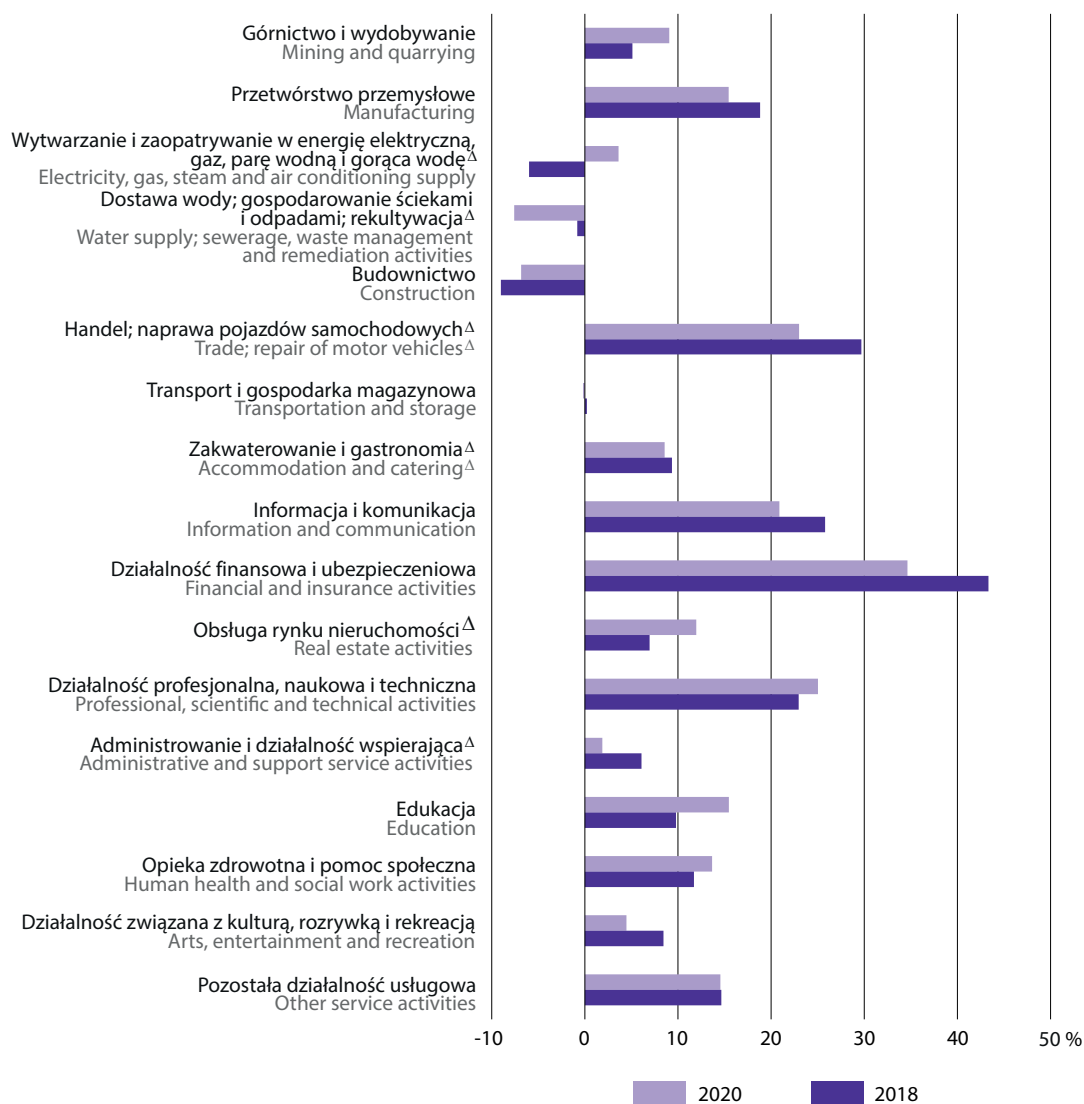
Stopień zróżnicowania wynagrodzeń na różnych płaszczyznach obrazuje wskaźnik określany jako luka płacowa. Wskaźnik ten oznacza różnicę w wynagrodzeniu dwóch porównywanych grup, wyrażoną poprzez procent wynagrodzenia jednego z nich. Rzeczą jak najbardziej naturalną i oczywistą jest różnica w wysokości wynagrodzenia wynikająca z wieku, stażu, wykształcenia czy zawodu. Wielkość luki płacowej w tym wypadku nie stanowi istotnego problemu, a jej zmiany w czasie informują jedynie o dynamice płac w poszczególnych grupach i ich ewentualnym spłaszczaniu. Znacznie ważniejszym problemem są utrzymujące się wciąż nierówności w wynagradzaniu mężczyzn i kobiet w ramach tych samych grup zawodów, takiego samego wykształcenia, o podobnym stażu pracy i wieku, zatrudnionych w tych samych sekcjach. Warto zauważyć, że w porównaniu z poprzednim badaniem z 2018 r., pomimo utrzymywania się różnic, w 2020 r. luka płacowa w niektórych obszarach wyraźnie zmalała. Wskaźnik wyliczony na podstawie przeciętnego wynagrodzenia brutto ogółem kobiet i mężczyzn w 2020 r. wyniósł 12,4%, co oznacza, że w ciągu 2 lat obniżył się o 5,5 p.proc. Dla osób w wieku mobilnym (18–44 lata) luka płacowa wyniosła 14,0% wobec 19,6% w 2018 r., w tym w grupie wieku 35–44 lata zmniejszyła się z 24,2% do 15,6%. Tendencja różnicowania wynagrodzeń kobiet i mężczyzn nasilała się wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia. O ile w przypadku podstawowego i niepełnego podstawowego luka płacowa wyniosła 15,0% (w porównaniu z 2018 r. wzrost o 0,9 p.proc.), to przy średnim ogólnokształcącym kształtowała się na poziomie 21,1% (spadek o 2,6 p.proc.), przy wyższym z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty lub równorzędnym sięgała 27,3% (spadek o 2,6 p.proc.), a ze stopniem naukowym co najmniej doktora oraz tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym wyniosła 26,8% (spadek o 2,5 p.proc.).

³ Według klasyfikacji zawodów i specjalności (KZiS). Klasyfikacja opracowana na podstawie Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Zawodów (ISCO-08) wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2015 r. rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 227) w miejsce obowiązującej do 31 grudnia 2014 r.

We wszystkich wielkich grupach zawodów przeciętne wynagrodzenie kobiet było niższe aniżeli mężczyzn. Największa rozpiętość nadal utrzymywała się w grupie przedstawicieli władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy, gdzie płaca mężczyzn przewyższała wynagrodzenie kobiet o ponad 2 tys. zł. Warto jednak zauważyć, że w ciągu 2 lat luka płacowa w tej grupie obniżyła się o 11,1 p.proc. i w 2020 r. wyniosła 21,1%. Najbardziej wyrównane dla obu płci były wynagrodzenia w grupie pracownicy biurowi, gdzie różnica wynosiła blisko 390 zł, co oznacza lukę płacową na poziomie 8,4% (wobec 13,3% w 2018 r.).

Obok przeciętnego wynagrodzenia brutto, podstawę do obliczenia luki płacowej stanowiąc może również mediana wynagrodzeń bądź przeciętna stawka godzinowa. Tę ostatnią kategorię przyjmuje się za podstawę szacunków w metodologii stosowanej w Unii Europejskiej. Luka płacowa mierzona jest za pomocą wskaźnika zróżnicowania wynagrodzeń ze względu na płeć GPG (Gender Pay Gap) i obliczana jest na podstawie przeciętnych stawek godzinowych wynagrodzeń ogółem brutto za czas opłacony (dla kobiet i mężczyzn zatrudnionych we wszystkich grupach sekcji z wyłączeniem rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, administracji publicznej i obrony narodowej, oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych; w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób).

Wykres 2.3. Wskaźnik zróżnicowania wynagrodzeń ze względu na płeć GPG według sekcji
Chart 2.3. Gender Pay Gap by sections

Znacznym zróżnicowaniem charakteryzowały się indywidualne wynagrodzenia brutto zatrudnionych objętych badaniem w październiku 2020 r. Prawie dwie trzecie ogółu pracowników (65,1%) otrzymywało wynagrodzenie co najwyżej równe przeciętnemu wynagrodzeniu w województwie (5247,76 zł). Podobnie jak w poprzednim badaniu, największy udział (29,5%) mieli w tej grupie pracownicy, których przeciętne miesięczne wynagrodzenie stanowiło od 50–75% średniej płacy w województwie. W przypadku mężczyzn odsetek tak wynagradzanych osób był mniejszy i wynosił 23,6%, ale w grupie kobiet sięgał 36,5%. Wynagrodzenie w wysokości do połowy przeciętnej płacy w województwie otrzymywało 7,9% zatrudnionych, w tym grupa osób najgorzej zarabiających, tj. otrzymujących wynagrodzenie w kwocie do wysokości płacy minimalnej (w 2020 r. było to 2600,00 zł), stanowiła 7,4%. Kwotę co najmniej równą dwukrotnej wartości przeciętnego wynagrodzenia uzyskało 4,6% pracowników objętych badaniem, a przeciętne wynagrodzenie na poziomie trzykrotnie przekraczającym średnią miało 1,6% badanej zbiorowości.

Jednym ze sposobów przedstawienia stopnia zróżnicowania wynagrodzeń jest zastosowanie metody decylowej, w której uporządkowaną rosnąco zbiorowość dzieli się na dziesięć równych części. Spośród ogółu pracowników, objętych badaniem w październiku 2020 r., 10% najniżej zarabiających otrzymało wynagrodzenie w wysokości do 2723,81 zł (decyl pierwszy). Odnosząc tę grupę decylową do całej badanej populacji, należy zauważyć, że wynagrodzenie mniejsze lub równe wymienionej kwocie otrzymało 10,6% ogółu mężczyzn i 9,5% kobiet, ale tylko 0,6% pracowników sektora publicznego wobec 12,7% zatrudnionych w sektorze prywatnym. Grupa 10% najlepiej zarabiających pracowników otrzymywała wynagrodzenie powyżej 8114,95 zł (decyl dziewiąty). Kwotę na co najmniej tym poziomie uzyskało 12,3% ogółu mężczyzn, 7,3% kobiet, 14,0% zatrudnionych w sektorze publicznym i 8,9% pracowników sektora prywatnego. Połowa pracowników objętych badaniem otrzymała wynagrodzenie w wysokości do 4442,33 zł (decyl piąty równoznaczny z wynagrodzeniem środkowym, czyli medianą). W grupie mężczyzn było to 44,7%, w przypadku kobiet – 56,3%, wśród pracowników sektora publicznego – 33,0%, a prywatnego – 54,7%.

O stopniu rozpiętości wynagrodzeń informuje współczynnik zróżnicowania decylowego, liczony jako procentowa relacja decyla dziewiątego do pierwszego. W październiku 2020 r. współczynnik ten wyniósł 297,9%, przy czym dla mężczyzn sięgał 324,3%, podczas gdy dla kobiet przyjął wartość 272,5%. W ujęciu sektorowym miernik kształtował się na poziomie 261,6% w sektorze publicznym i 297,3% w prywatnym. Większe zróżnicowanie widoczne było przy analizie poszczególnych grup zawodów. W przypadku przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników współczynnik zróżnicowania decylowego sięgał 400,3%. Najmniej zróżnicowane były natomiast płace pracowników usług i sprzedawców, gdzie ta relacja wyniosła 183,7% oraz pracowników wykonujących prace proste, dla których najwyższe wynagrodzenie w dziewiątej grupie decylowej ponad dwukrotnie przewyższało maksymalne wynagrodzenie z pierwszej grupy (206,2%).

2.3. Świadczenia społeczne

2.3. Social benefits

Świadczenia społeczne obejmują świadczenia z ubezpieczeń społecznych – emerytury i renty oraz podstawowe grupy pomocy socjalnej państwa – świadczenia wychowawcze, świadczenia rodzinne i świadczenia środowiskowej pomocy społecznej.

Emerytury i renty

Emerytury i renty stanowią podstawowe niezarobkowe źródło utrzymania. W 2020 r. łączna kwota świadczeń emerytalno-rentowych w województwie wielkopolskim wyniosła 20822,6 mln zł, co w skali kraju stanowiło 8,0% świadczeń ogółem (tj. liczonych łącznie z emeryturami i rentami z MON, MSWiA oraz MS). W stosunku do poprzedniego roku kwota świadczeń zwiększyła się o 6,9%, przy wzroście w kraju o 6,3%. Z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (na poziomie województwa de facto z ZUS) mieszkańcy wielkopolskiego otrzymali 19006,0 mln zł (wzrost o 7,2%), natomiast z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) – 1816,5 mln zł (wzrost o 3,9%). W strukturze świadczeń wypłacanych przez ZUS największą część – 75,9% – przeznaczano na emerytury. Renty z tytułu niezdolności do pracy stanowiły 9,1% kwoty świadczeń, a renty rodzinne – 15,0%. Suma wypłacona w 2020 r.

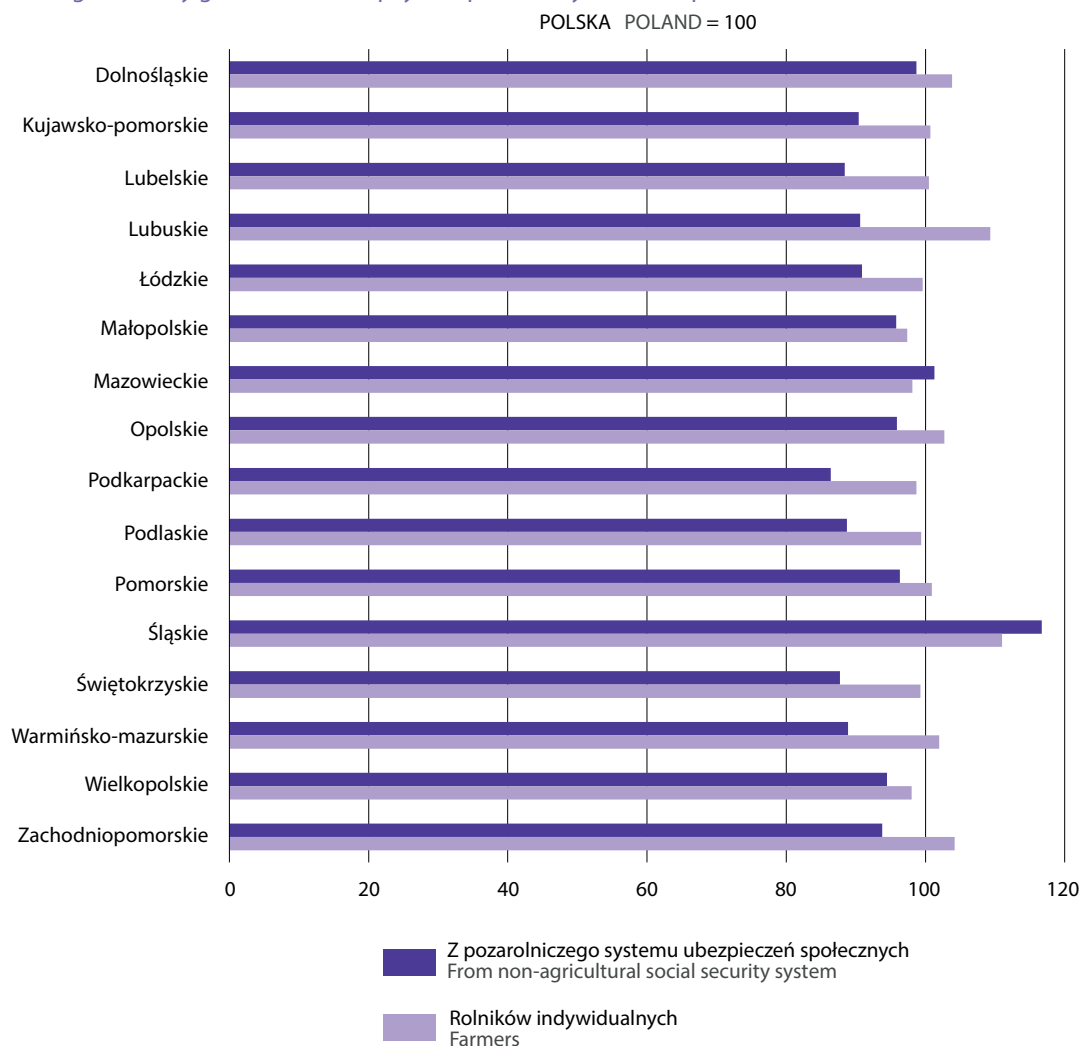
z tytułu emerytur wyniosła 14426,4 mln zł i była o 8,4% wyższa niż przed rokiem. W przypadku rent z tytułu niezdolności do pracy (1737,8 mln zł) roczny przyrost wyniósł 1,1%, a kwota przeznaczona na renty rodzinne (2841,8 mln zł) zwiększyła się o 5,3%. W kraju obserwowana skala zmian była nieco mniejsza (odpowiednio: wzrost o 7,8%, spadek o 0,1% i wzrost o 4,8%).

Emerytury przeważały także w strukturze świadczeń KRUS. W 2020 r. kwota świadczeń wypłaconych z tego tytułu wyniosła 1402,2 mln zł (o 3,4% więcej niż w poprzednim roku; w kraju o 2,4% więcej), co stanowiło 77,2%. Na renty z tytułu niezdolności do pracy KRUS wydał 322,4 mln zł, czyli 17,7% (o 5,2% więcej niż w 2019 r.; w kraju o 4,6%), a na renty rodzinne – 92,0 mln zł, tj. 5,1% (o 7,9% więcej; w kraju o 8,0%).

Przeciętna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2020 r. w wielkopolskim wyniosła 2320,35 zł i podobnie jak w większości województw (poza śląskim i mazowieckim) była niższa od średniej ogólnopolskiej. W porównaniu z 2019 r. wzrost świadczeń z pozarolniczego systemu ubezpieczeń wyniósł 5,8% (przy wzroście w kraju o 5,5%, w tym wyłącznie z ZUS – o 5,6%). Emerytura z ZUS kształtowała się na poziomie 2428,30 zł, tj. o 5,3% wyżej niż w 2019 r. (w kraju wzrost był zbliżony – o 5,2%).

Wykres 2.4. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto według województw w 2020 r.

Chart 2.4. Average monthly gross retirement pay and pension by voivodships in 2020

Przeciętna emerytura i renta wypłacana z KRUS w 2020 r. w wielkopolskim wynosiła 1348,26 zł, w tym emerytura 1353,68 zł. Świadczenia te były niższe od przeciętnych w kraju odpowiednio o 2,0% i o 2,2%, natomiast ich wzrost w skali roku przebiegał w tempie podobnym do krajowego i wyniósł 6,4% i 5,9% wobec 6,5% i 6,0% przeciętnie w Polsce.

Świadczenia na rzecz rodziny

Program „Rodzina 500+” jest długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Wartość świadczeń wychowawczych wypłaconych w 2020 r. w województwie wielkopolskim wyniosła 3976,4 mln zł (9,9% łącznej kwoty w kraju), tj. o 31,5% więcej niż rok wcześniej, na co wpływ miało m.in. objęcie programem wszystkich dzieci do 18 roku życia od lipca 2019 r. Świadczenie wychowawcze przeciętnie miesięcznie otrzymywało w 2020 r. 648,2 tys. dzieci wobec 607,4 tys. w 2019 r. (licząc w okresie od 1 lipca do 31 grudnia). W przeliczeniu na 1 mieszkańca roczne wydatki na świadczenia wychowawcze w województwie wyniosły 1136 zł, tj. o 271 zł więcej niż roku poprzednim (w kraju 1042 zł; więcej o 248 zł).

Największą liczbę dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze odnotowano w powiecie poznańskim (miesięcznie średnio 94,6 tys. osób) i w Poznaniu (87,9 tys.), a następnie w powiatach ostrowskim (28,4 tys.) i gnieźnieńskim (27,3 tys.). Obserwuje się również terytorialne zróżnicowanie wartości wskaźnika wydatków na świadczenia wychowawcze w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Rozpiętość tego miernika w 2020 r. wynosiła od 860 zł w Koninie do 1413 zł w powiecie poznańskim.

Świadczenia rodzinne mają na celu finansowe wsparcie rodziny, jeśli na jej utrzymaniu pozostaje dziecko (dzieci) lub osoba niepełnosprawna wymagająca opieki i pomocy. Na świadczenia rodzinne składają się: zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, jednorazowa zapomoga w związku z urodzeniem się dziecka (tzw. „becikowe”), świadczenia opiekuńcze, świadczenie rodzicielskie oraz zasiłek dla opiekuna. System świadczeń rodzinnych oparty jest o zasadę pomocniczości. Pomoc państwa przysługuje po sprawdzeniu obowiązujących jej przyznawanie kryteriów. Wśród wydatków na świadczenia rodzinne główną pozycję stanowią świadczenia opiekuńcze, kierowane do osób niepełnosprawnych i ich opiekunów (57,1%), które wypłacono w 2020 r. w kwocie 603,8 mln zł, tj. o 23,1% większej niż przed rokiem. Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, wyniosły 345,0 mln zł (o 12,1% mniej niż w 2019 r.) i stanowiły 32,6% wartości świadczeń rodzinnych ogółem. Ponadto zrealizowano świadczenia rodzicielskie w wysokości 80,4 mln zł (7,6%) oraz zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. „becikowe”) – 22,1 mln zł (2,1%).

W 2020 r. średnio miesięcznie wypłacano 106,6 tys. świadczeń opiekuńczych. W porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano niewielki spadek ich liczby o 0,3%. Ponad połowę wartości świadczeń opiekuńczych stanowiły świadczenia pielęgnacyjne (360,1 mln zł, tj. 59,6%). Zasiłki pielęgnacyjne wypłacono w kwocie 226,7 mln zł (37,5% świadczeń opiekuńczych), a specjalne zasiłki opiekuńcze w wysokości 17,1 mln zł (2,8%).

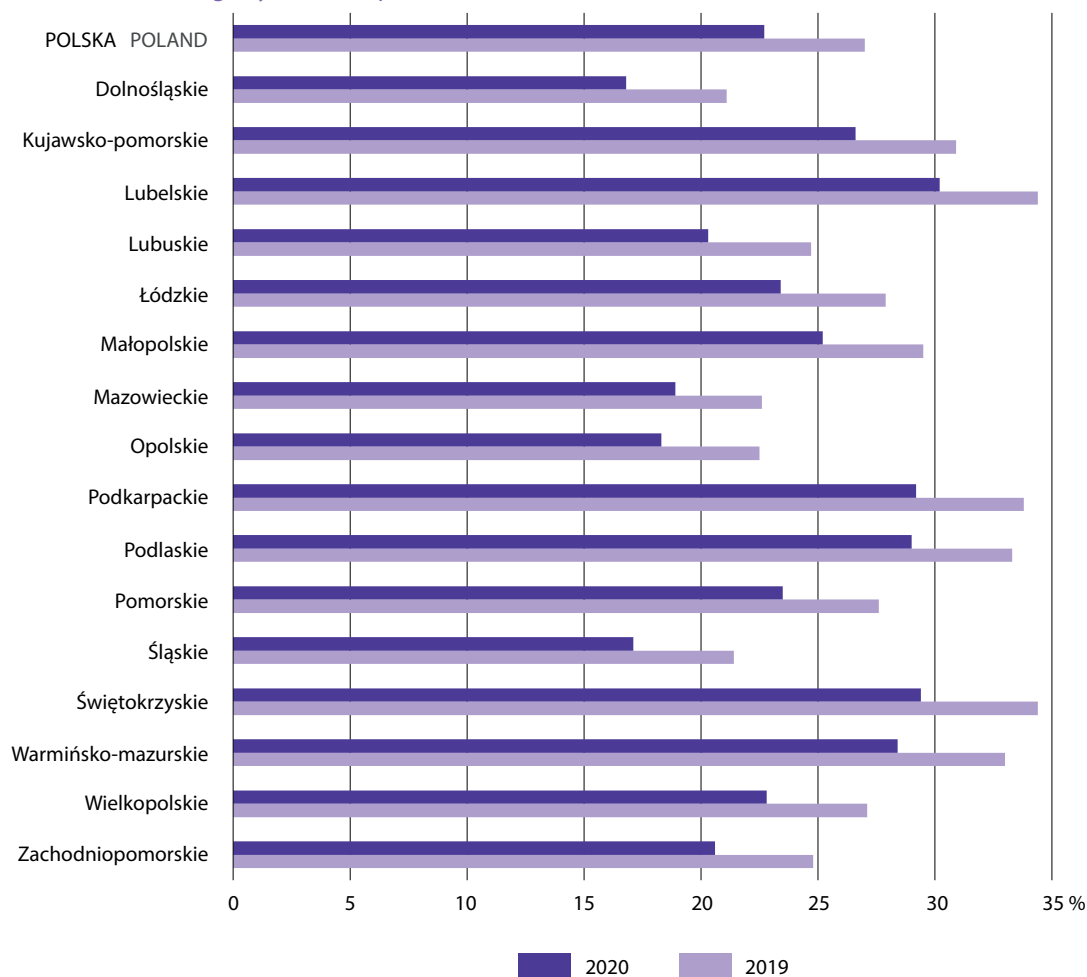
W województwie wielkopolskim z zasiłków rodzinnych skorzystało 86,5 tys. rodzin, (o 16,2 tys. mniej niż w 2019 r.), co stanowiło 10,5% rodzin pobierających tego typu świadczenia w kraju. Wśród rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne przeważały rodziny z dwójką dzieci uprawnionych do zasiłku (39,7%) lub jednym uprawnionym dzieckiem (37,2%). Rodziny wielodzietne, pobierające zasiłki na troje i więcej dzieci, stanowiły 23,0%. Najwyższy odsetek rodzin wielodzietnych otrzymujących zasiłki rodzinne zaobserwowano w powiatach międzychodzki i szamotulskim (po 33,3%), natomiast najniższy w Poznaniu (11,3%). Uwzględniając dochód na osobę w rodzinie, najliczniejszą grupę beneficjentów zasiłków rodzinnych w 2020 r. były rodziny z dochodem netto od 400 zł do wysokości progu dochodowego (42,4%), a kolejną – rodziny z dochodem do 400 zł (38,6% rodzin korzystających z zasiłków). Rodziny nie uzyskujące żadnego dochodu stanowiły 9,7% rodzin pobierających zasiłki rodzinne.

Liczba dzieci, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny wyniosła 166,3 tys. i była o 29,5 tys. mniejsza niż rok wcześniej. Najliczniejszą grupę dzieci korzystających z zasiłków rodzinnych stanowiły dzieci w wieku 6–12 lat (39,1%). Kolejną pod względem liczebności była grupa dzieci w wieku poniżej 6 lat (31,4%). Natomiast najmniej liczną grupę korzystających z zasiłków rodzinnych stanowiły dzieci w wieku powyżej 18 lat (6,4%). Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny

w ogólnej liczbie niepełnoletnich dzieci kształtował się na poziomie 22,8% (wobec 27,1% w 2019 r.), co lokowało wielkopolskie na 10. miejscu w kraju. Największy odsetek niepełnoletnich beneficjentów odnotowano w województwie lubelskim (30,2%), a najmniejszy w dolnośląskim (16,8%).

Wykres 2.5. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku według województw

Chart 2.5. Share of children up to the age of 17 for whom family allowance was collected in total number of children at this age by voivodships

Karta Dużej Rodziny (KDR) to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych (z minimum trójką dzieci) zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze KDR mają możliwość tańszego korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. Karta wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Od stycznia 2019 r. KDR jest przyznawana również rodzicom, którzy kiedykolwiek mieli na utrzymaniu minimum trójkę dzieci, niezależnie od tego ile lat mają dzieci w momencie składania wniosku. System zniżek cieszy się coraz większym zainteresowaniem – w 2020 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało w województwie wielkopolskim 111,6 tys. rodzin, podczas gdy rok wcześniej było ich 98,1 tys., co oznacza wzrost o 13,7% (w kraju o 14,7%).

Z danych pozyskanych z Ministerstwa Finansów wynika, że w 2019 r. 393,7 tys. podatników (o 4,9% więcej niż przed rokiem) dokonało odliczeń od podatku z tytułu ulgi prorodzinnej na kwotę 563,7 mln zł (o 1,7% wyższą). Liczba dzieci, na które dokonano odliczenia od podatku lub przysługiwał im zwrot nieodliczonej kwoty ulgi prorodzinnej wyniosła 660,6 tys., czyli o 1,5% więcej niż w 2018 r.

Osoby uprawnione do pobierania alimentów, które ich nie otrzymują z uwagi na bezskuteczność egzekucji mogą korzystać ze świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego. W 2020 r. w województwie wielkopolskim z tego funduszu wypłacono 218,4 tys. świadczeń o łącznej wartości 90,3 mln zł. W porównaniu z 2019 r. było to mniej odpowiednio o 6,1% i o 5,0%. Przeciętna wysokość świadczenia wyniosła 414 zł wobec 409 zł przed rokiem (w kraju 412 zł wobec 406 zł).

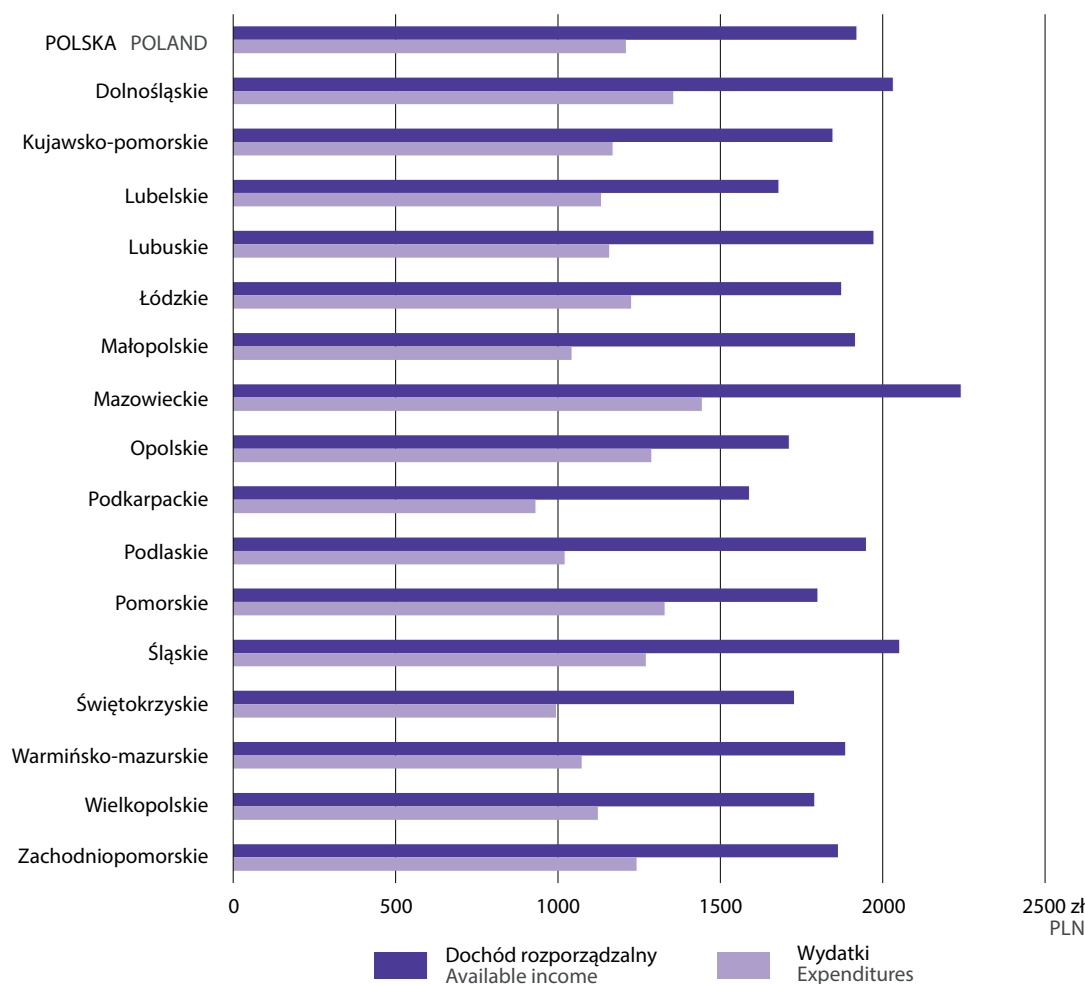
2.4. Wydatki gospodarstw domowych

2.4. Expenditures of households

W 2020 r. przeciętne miesięczne wydatki gospodarstwa domowego na 1 osobę w województwie wielkopolskim wyniosły 1123,35 zł i w ciągu roku zmniejszyły się o 3,4% (podobnie jak w kraju). Relacja przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę do dochodu rozporządzalnego w województwie kształtowała się na poziomie 62,8%, przy średniej ogólnopolskiej 63,0% (przed rokiem 64,4% wobec 68,6%). W pozostałych województwach wielkość ta oscylowała między 52,4% w podlaskim a 75,2% w opolskim.

Wykres 2.6. Dochód rozporządzalny^a i wydatki^a na 1 osobę w gospodarstwach domowych według województw w 2020 r.

Chart 2.6. Available income^a and expenditures^a per capita of households by voivodships in 2020

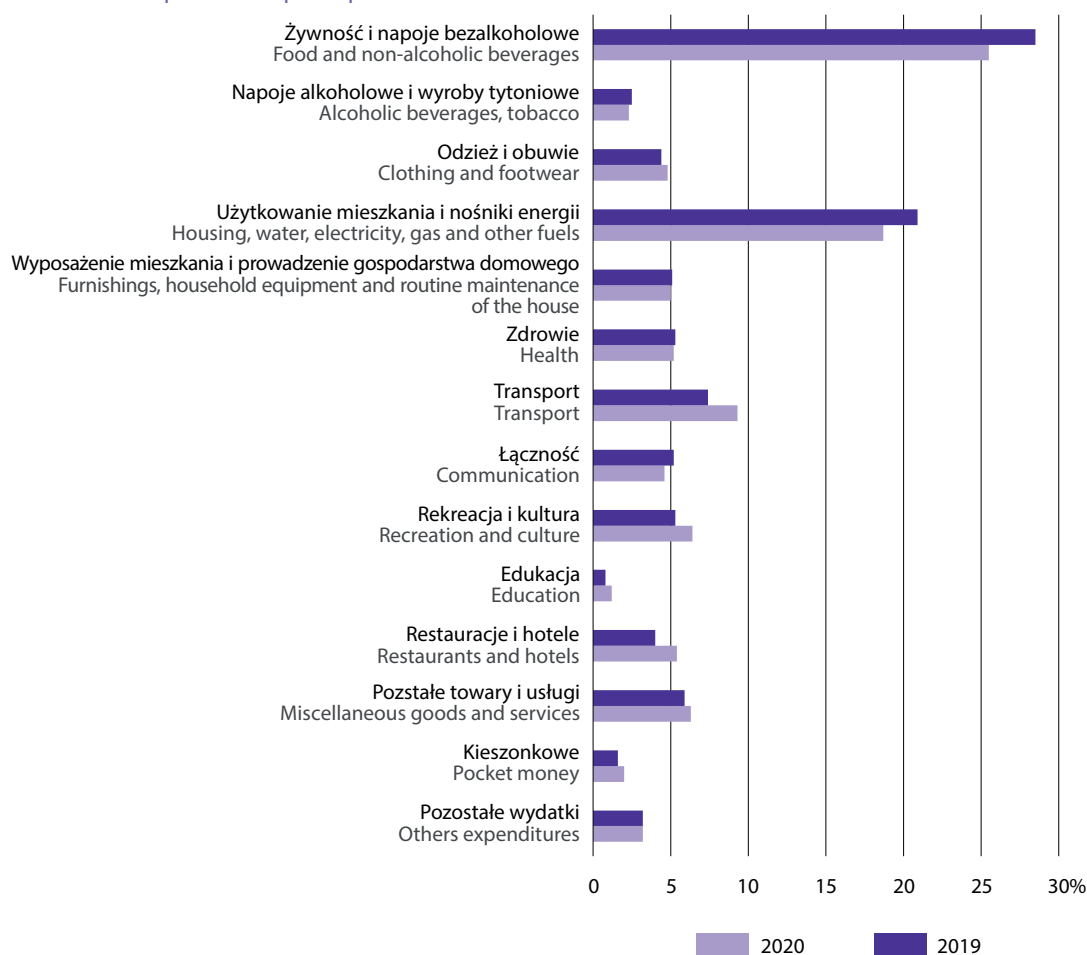

^a Przeciętne miesięczne.
a Average monthly.

Najwięcej w przeliczeniu na osobę wydatkowały gospodarstwa domowe w województwie mazowieckim, a kwota przeciętnych wydatków była tam o 319,66 zł większa niż w wielkopolskim. Pod tym względem wielkopolskie, gdzie wydatki stanowiły 92,9% wielkości krajowej, znalazło się na 11. miejscu, tj. o jedną pozycję niżej niż w 2019 r.

Pandemia COVID-19 oraz ograniczenia w funkcjonowaniu gospodarki wprowadzane w jej następstwie wpłynęły na zmiany w stylu życia ludności. Zaobserwowano różnice w strukturze wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych. W porównaniu z 2019 r. odnotowano zmniejszenie wydatków w większości grup towarów i usług konsumpcyjnych. Największy spadek dotyczył wydatków na: edukację (o 36,2%), restauracje i hotele (o 28,8%), transport (o 23,1%), rekreację i kulturę (o 19,9%) oraz zakup odzieży i obuwia (o 12,4%). Zmniejszyły się również pozostałe wydatki na towary i usługi (o 9,8%), a także wydatki związane z wyposażeniem mieszkania i prowadzeniem gospodarstwa domowego (o 1,7%) oraz te przeznaczone na zdrowie (o 1,3%). Więcej gospodarstwa domowe wydawały na łączność, m.in. na dostęp do Internetu, sprzęt oraz usługi telefonii stacjonarnej i komórkowej (o 8,2%), na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii oraz na żywność i napoje bezalkoholowe (w obu tych kategoriach wzrost wydatków wyniósł 8,0%), a także na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (o 4,7%).

Wykres 2.7. Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Chart 2.7. Structure of expenditures per capita of households

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2020 r. największy udział w wydatkach miały żywność i napoje bezalkoholowe (28,5%) oraz użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii (20,9%). W tych grupach odnotowano jednocześnie największy w skali roku wzrost udziału (odpowiednio

o 3,0 p.proc. oraz 2,2 p.proc.). W warunkach pandemicznych najbardziej zmniejszył się udział wydatków na transport (o 1,9 p.proc. do 7,4%), restauracje i hotele (o 1,4 p.proc. do 4,0%) oraz na rekreację i kulturę (o 1,1 p.proc. do 5,3%).

Spżycie artykułów żywnościowych

Kilkumiesięczne zamknięcie lokali gastronomicznych w związku z pandemią koronawirusa wpłynęło z jednej strony na spadek wydatków w grupie restauracje i hotele, a z drugiej na wzrost spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych. W 2020 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, zwiększyła się konsumpcja na 1 osobę m.in. masła (o 14,3%), mleka (o 12,4%), kawy, herbaty i kakao (o 8,7%), jaj (o 7,8%), jogurtów (o 7,1%), serów i twarogów (o 6,9%), soków owocowych i warzywnych (o 3,7%), warzyw (o 3,1%), olejów i tłuszczów (o 2,8%) oraz cukru (o 2,6%). Mniejsze było natomiast spożycie pieczywa (o 6,7%), ziemniaków (o 2,8%), a także wędlin i innych przetworów mięsnych (o 1,1%).

Wielkopolskie było województwem o najniższym poziomie miesięcznego spożycia na 1 osobę: mleka (2,80 l wobec 3,53 l w pomorskim), warzyw (7,03 kg, wobec 8,57 kg w świętokrzyskim), w tym marchwi (0,33 kg wobec 0,55 kg w świętokrzyskim) oraz wody mineralnej i źródlanej (5,00 l wobec 7,35 l w opolskim). Stosunkowo niskie były też wskaźniki dotyczące konsumpcji mięsa surowego (2,69 kg na 1 osobę wobec 2,62 kg w mazowieckim i 3,76 kg w podlaskim), jabłek (0,83 kg wobec 0,77 kg w kujawsko-pomorskim i 1,05 kg w lubelskim), warzyw świeżych lub chłodzonych (3,28 kg wobec 3,14 kg w kujawsko-pomorskim i 4,21 kg w lubelskim), ogórków (0,36 kg wobec 0,33 kg w kujawsko-pomorskim i 0,58 kg w lubelskim) oraz buraków (0,09 kg wobec 0,08 kg w kujawsko-pomorskim i 0,28 kg w podkarpackim). Jednocześnie notowano tu największe spożycie na 1 osobę warzyw i grzybów mrożonych (0,22 kg wobec 0,13 kg w lubelskim), a także tłuszczów zwierzęcych (0,45 kg wobec 0,48 kg w śląskim i 0,28 kg w podlaskim), w tym masła (0,40 kg wobec 0,41 kg w śląskim i 0,19 kg w podlaskim).

2.5. Wyposażenie gospodarstw domowych

2.5. Furnishings of households

Ważnym wskaźnikiem opisującym poziom życia ludności jest stopień wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania. W pewnym zakresie (szczególnie w subiektywnej ocenie członków gospodarstwa domowego) określa on jego sytuację materialną i świadczy o zamożności gospodarstwa.

W 2020 r. zdecydowana większość gospodarstw w województwie wielkopolskim była wyposażona w telefony komórkowe, pralki automatyczne i odbiorniki telewizyjne. Ponad 80% gospodarstw posiadało urządzenia z dostępem do Internetu, ponad trzy czwarte – komputery osobiste, a ponad 70% miało smartfon, samochód osobowy, urządzenie do odbioru TV satelitarnej lub kablowej oraz rower (bez dziecięcego). W stosunku do średniej krajowej, w wielkopolskim odnotowano większy odsetek gospodarstw domowych posiadających m.in. rower, bez dziecięcego (o 9,9 p.proc.), urządzenie do odbioru TV satelitarnej lub kablowej (o 8,9 p.proc.) oraz kuchenkę mikrofalową (o 5,0 p.proc.). W zestawieniu z innymi województwami wielkopolskie wyróżniało się udziałem gospodarstw wyposażonych w telefon komórkowy (99,0%, wyższy odsetek zanotowano tylko w pomorskim – 99,1%), pralkę automatyczną (97,1%, tj. mniej niż w dwóch województwach: podkarpackim i opolskim – po 97,5%) oraz urządzenie do odbioru TV satelitarnej lub kablowej (71,4%, wyższy udział zaobserwowano tylko w pomorskim – 80,6% oraz zachodniopomorskim – 75,8%).

W konsekwencji wprowadzania obostrzeń, w związku z rozwojem pandemii COVID-19, rozwinęły się nowe formy pracy, zmianie uległy także formy spędzania czasu wolnego. W większym stopniu niż do tej pory korzystano z możliwości pracy zdalnej. Nauczanie w trybie zdalnym zastosowano również w edukacji. Zmiany te miały wpływ na zwiększenie wyposażenia gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania. W skali roku najbardziej wzrósł odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w urządzenie do odbioru TV satelitarnej lub kablowej (o 5,3 p.proc.), a także posiadających drukarkę (o 2,5 p.proc.), drukarkę wielofunkcyjną (o 2,3 p.proc.) oraz smartfon (o 1,6 p.proc.). Większy był również odsetek gospodarstw użytkujących laptopy i tablety (o 1,2 p.proc. więcej niż w 2019 r.) oraz komputery osobiste (o 1,1 p.proc.). W ciągu roku zmniejszył się natomiast udział gospodarstw domo-

wych posiadających: sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku – o 7,4 p.proc., rower (bez dziecięcego) – o 2,0 p.proc., kuchenkę mikrofalową – o 1,1 p.proc. oraz kuchenkę elektryczną z płytą ceramiczną, indukcyjną – o 1,0 p.proc.

W 2020 r. dalszej poprawie uległa subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Jako dobrą swoją sytuację materialną oceniło 20,4% gospodarstw domowych, tj. o 3,3 p.proc. więcej niż przed rokiem, natomiast jako raczej dobrą – 28,6%, przy spadku w stosunku do poprzedniego roku o 1,9 p.proc. W ciągu roku odsetek oceniających sytuację swego gospodarstwa pozytywnie (jako dobrą lub raczej dobrą) zwiększył się o 1,4 p.proc. (przy wzroście w kraju o 3,1 p.proc.). Mniejszy był natomiast udział gospodarstw określających swoją sytuację materialną jako przeciętną (spadek o 0,3 p.proc. do 45,2%; w kraju o 1,8 p.proc. do 42,6%), a także postrzegających ją jako raczej złą albo złą (o 1,0 p.proc. do 5,9%; w kraju o 1,2 p.proc. do 5,8%).

2.6. Zasoby mieszkaniowe

2.6. Dwelling stocks

Mieszkania

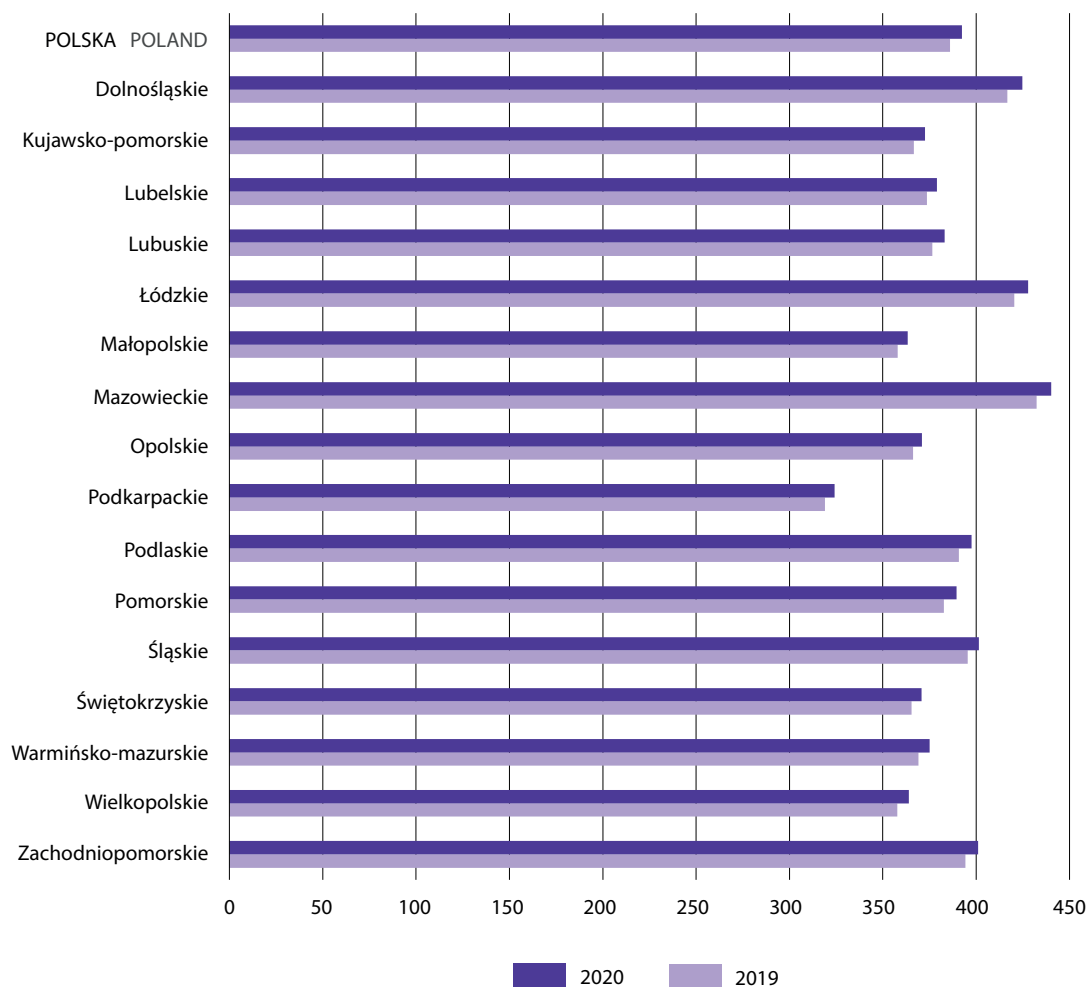
Zasoby mieszkaniowe województwa wielkopolskiego, według stanu w końcu 2020 r., wynosiły 1272,3 tys. mieszkań, w których znajdowało się 5149,7 tys. izb o łącznej powierzchni użytkowej 104042,0 tys. m². W porównaniu z 2019 r. liczba mieszkań wzrosła o 20,6 tys., tj. o 1,6% (przybyło 20,8 tys. mieszkań, a ubyło 0,2 tys.). Łączna powierzchnia użytkowa wzrosła o 1856,4 tys. m² (o 1,8%), a liczba izb o 80,1 tys. (o 1,6%). Zasoby mieszkaniowe województwa stanowiły, podobnie jak przed rokiem, 8,5% ogółu zasobów w Polsce. Na koniec 2020 r. w miastach znajdowało się 779,7 tys. mieszkań, tj. 62,3% ogółu zasobów mieszkaniowych województwa (w kraju 67,6%), a na wsi 472,0 tys., tj. 37,7% (w kraju 32,4%), przy czym ludność w miastach stanowiła 53,7% ogółu ludności w województwie, a na wsi 46,3%.

W końcu 2020 r., podobnie jak i w poprzednich latach, najwięcej mieszkań (271,3 tys.) skupionych było w Poznaniu. Stanowiły one 21,3% zasobów wojewódzkich. Drugim pod względem liczebności mieszkań (142,9 tys.) był powiat poznański, w którym znajdowało się 11,2% ogółu zasobów. Najmniej zasobów mieszkaniowych zlokalizowanych było na terenie powiatu międzychodzkiego (12,9 tys., tj. 1,0%).

Stopień nasycenia mieszkaniami, wyrażany liczbą mieszkań na 1000 ludności, jest jednym z mierników ogólnego standardu mieszkaniowego. W końcu 2020 r. wskaźnik ten dla województwa wielkopolskiego wyniósł 364 (wobec 358 rok wcześniej) i był niższy od wskaźnika dla kraju (392 wobec 386). Natężenie mieszkań w wielkopolskim należało do najniższych w kraju (14. miejsce). Najwyższy poziom wskaźnika notowano w mazowieckim (440), łódzkim (428) i dolnośląskim (425).

**Wykres 2.8. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności według województw
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 2.8. Dwelling stocks per 1000 population by voivodships
As of 31 December

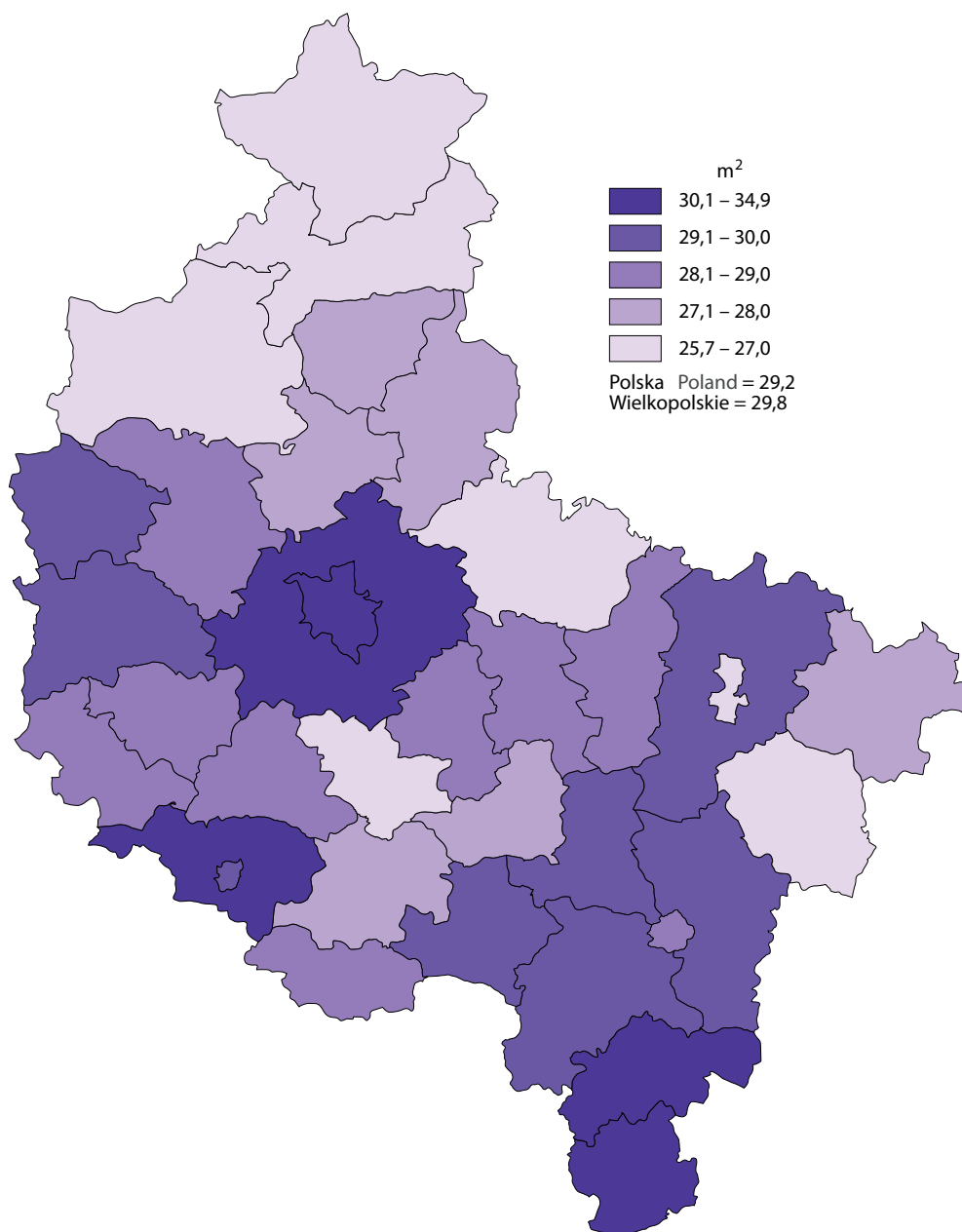

Wskaźniki określające przeciętną liczbę osób przypadającą na mieszkanie i izbę oraz powierzchnię użytkową mieszkania odzwierciedlają warunki mieszkaniowe ludności. W ciągu roku zmniejszyła się liczba osób przypadająca na mieszkanie i na koniec 2020 r. wynosiła 2,75 (w 2019 r. – 2,80). Zmalała również liczba osób przypadająca na izbę z 0,69 do 0,68. Dla porównania w kraju na 1 mieszkanie przypadało 2,55 osoby, a na izbę 0,67. Analizując powiaty pod względem zagęszczenia (zaludnienia) mieszkań, najkorzystniejsze warunki zaobserwowano w Poznaniu, gdzie liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w końcu 2020 r. wynosiła 1,96 (w 2019 r. 2,01), a na 1 izbę 0,57 (przed rokiem 0,58). Najmniej korzystne warunki mieszkaniowe odnotowano w powiecie kaliskim, gdzie na 1 mieszkanie przypadało 3,50 osoby (przed rokiem 3,54), a na 1 izbę 0,76 osoby (rok wcześniej 0,77).

W województwie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę w porównaniu z 2019 r. wzrosła o 0,6 m² i na koniec 2020 r. wyniosła 29,8 m² (w kraju – 29,2 m²). Największą przeciętną powierzchnią użytkową na 1 osobę dysponowali mieszkańcy powiatu poznańskiego (34,9 m²), a najmniejszą – pilskiego (25,7 m²). Wartości powyżej średniej wojewódzkiej osiągnęło 7 powiatów.

Mapa 2.1. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według powiatów w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 2.1. Average useful floor area of dwelling per person by powiats in 2020 As of 31 December

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w województwie w końcu 2020 r. wynosiła 81,8 m² i zwiększyła się w ciągu roku o 0,2 m². W porównaniu ze średnią krajową, mieszkanie w wielkopolskim było większe o 7,3 m². Największe mieszkania zlokalizowane były w powiecie leszczyńskim (110,5 m²), a najmniejsze w miastach na prawach powiatu, przy czym, podobnie jak w latach ubiegłych, najniższy wskaźnik odnotowano w Kaliszu – 62,7 m².

Przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie wynosiła 4,05, podczas gdy w Polsce wskaźnik ten osiągnął wartość 3,82. Porównując mieszkania w powiatach województwa, najwyższy poziom omawianego wskaźnika zanotowano w leszczyńskim (4,83 izby). Mieszkania o najmniejszej liczbie izb znajdowały się w miastach na prawach powiatu: w Kaliszu (średnio 3,43 izby), Poznaniu (3,45) i Koninie (3,69).

Wyposażenie mieszkań

Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje z każdym rokiem ulegało systematycznej, choć niewielkiej, zmianie. W 2020 r., podobnie jak w poprzednich latach, mieszkania te były lepiej wyposażone w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne niż przeciętnie w kraju (wyjawszy gaz sieciowy). W wodociąg wyposażonych było 98,6% mieszkań, w ustęp 96,3%, a w łazienkę 94,2% (w kraju odpowiednio: 97,0%, 94,0% i 91,8%). Gaz z sieci posiadało 56,2% mieszkań (w kraju 57,3%), a centralne ogrzewanie 84,4% (w kraju 83,1%).

Pod względem wyposażenia lokali mieszkalnych w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne również wyróżniały się miasta na prawach powiatu, gdzie zanotowano największy odsetek instalacji w województwie. Najmniej mieszkań posiadających wodociąg, ustęp, łazienkę i centralne ogrzewanie znajdowało się w powiecie kaliskim (odpowiednio: 93,7%, 87,6%, 83,7% i 73,0%). Największy odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje gazowe odnotowano w Poznaniu (83,1%), a najmniejszy w powiecie słupeckim (43,7%).

Biorąc pod uwagę wyposażenie w podstawowe instalacje, mieszkania w miastach posiadały wyższy standard niż mieszkania na wsi. W miastach w wodociąg wyposażonych było 99,6% mieszkań (na wsi 97,0%), w ustęp 98,4% (na wsi 92,9%), w łazienkę 96,8% (na wsi 90,0%). Największe dysproporcje można zauważyć w wyposażeniu mieszkań w gaz sieciowy i centralne ogrzewanie. W miastach 72,4% mieszkań posiadało gaz z sieci, a centralne ogrzewanie 87,1%, podczas gdy na terenach wiejskich wskaźniki te wynosiły odpowiednio 29,6% i 80,0%.

Dodatki mieszkaniowe

W 2020 r. w województwie wielkopolskim użytkownikom lokali wypłacono 233,8 tys. dodatków mieszkaniowych (o 10,6% mniej niż przed rokiem) w wysokości 61,0 mln zł (o 0,8% więcej). Przeciętna wysokość dodatku wyniosła 261 zł, tj. o 30 zł więcej niż w 2019 r. i o 36 zł więcej niż przeciętnie w kraju. Najwyższą średnią kwotę dodatku wypłacano w powiatach: grodziskim (337 zł, tj. o 26 zł więcej niż w 2019 r.), gnieźnieńskim (304 zł, tj. o 29 zł) i Poznaniu (302 zł, tj. o 9 zł), natomiast najniższą w kaliskim (168 zł, tj. o 6 zł więcej) i słupeckim (183 zł, tj. o 7 zł więcej). W ogólnej kwocie dodatków mieszkaniowych przeważały dodatki wypłacane użytkownikom lokali prywatnych (bez wspólnot mieszkaniowych) – 32,7% oraz lokali gminnych – 31,4%. Najwięcej dodatków przyznano użytkownikom lokali: gminnych (74,6 tys.), prywatnych bez wspólnot mieszkaniowych (67,0 tys.) i spółdzielczych (52,1 tys.).

Mieszkania oddane do użytkowania

W 2020 r. w województwie wielkopolskim oddano do użytkowania 22,0 tys. mieszkań, co stanowiło 10,0% wszystkich przekazanych na terenie kraju (wobec 10,7% przed rokiem). Województwo charakteryzowało się przestrzennym zróżnicowaniem liczby nowo wybudowanych mieszkań. Najwięcej, podobnie jak w latach poprzednich, przekazano ich do eksploatacji w Poznaniu (4,9 tys.) i powiecie poznańskim (4,7 tys.), a w dalszej kolejności w gnieźnieńskim i ostrowskim (po 0,9 tys.). Stanowiły one łącznie 51,7% efektów budownictwa mieszkaniowego całego województwa. Najmniej mieszkań przekazano do użytkowania w powiatach tureckim (122) i międzychodzkiem (126). W porównaniu z 2019 r. wzrost liczby nowych mieszkań wystąpił w 20 powiatach wielkopolskiego, największy w jarocińskim (o 96,5%) i słupeckim (o 93,6%). W pozostałych powiatach oddano mniej mieszkań, przy czym największy spadek odnotowano w powiecie rawickim (o 57,2%).

Tablica 2.2. Mieszkania oddane do użytkowania
 Table 2.2. Dwellings completed

Wyszczególnienie	2019	2020	Specification
Ogółem	22164	22031	Total
Lzby	89118	86549	Room
Powierzchnia użytkowa w tys. m ²	2018,7	2018,8	Useful floor area of dwellings in thousand m ²
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	91,1	91,6	Average useful floor area per dwelling in m ²

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do eksploatacji w województwie wielkopolskim w 2020 r. wyniosła 91,6 m² (91,1 m² rok wcześniej), wobec średniej krajowej na poziomie 88,7 m² (w 2019 r. 88,6 m²). Mieszkania o największej powierzchni budowano w powiatach: kaliskim (139,0 m²), tureckim (135,3 m²) oraz czarnkowsko-trzcianeckim (134,0 m²), gdzie dominowały mieszkania realizowane przez inwestorów indywidualnych, a najmniejsze – w Poznaniu (62,8 m²), Koninie (72,1 m²) i powiecie jarocińskim (73,3 m²), gdzie przeważały mieszkania inne niż budowane przez inwestorów indywidualnych na własne potrzeby (na sprzedaż lub wynajem, spółdzielcze bądź komunalne).

W 2020 r. zdecydowaną większość mieszkań zrealizowano w ramach budownictwa indywidualnego oraz przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem. Ich udział w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania w województwie wynosił odpowiednio 36,3% i 63,1% (w 2019 r. 35,3% i 59,1%). Te formy budownictwa dominowały również w strukturze mieszkań oddanych do użytkowania na terenie kraju (33,5% i 64,6%). W powiecie tureckim budownictwo indywidualne osiągnęło 100% zrealizowanych mieszkań, natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w Poznaniu (8,1%), gdzie z kolei większość mieszkań była przeznaczona na sprzedaż lub wynajem (90,8%).

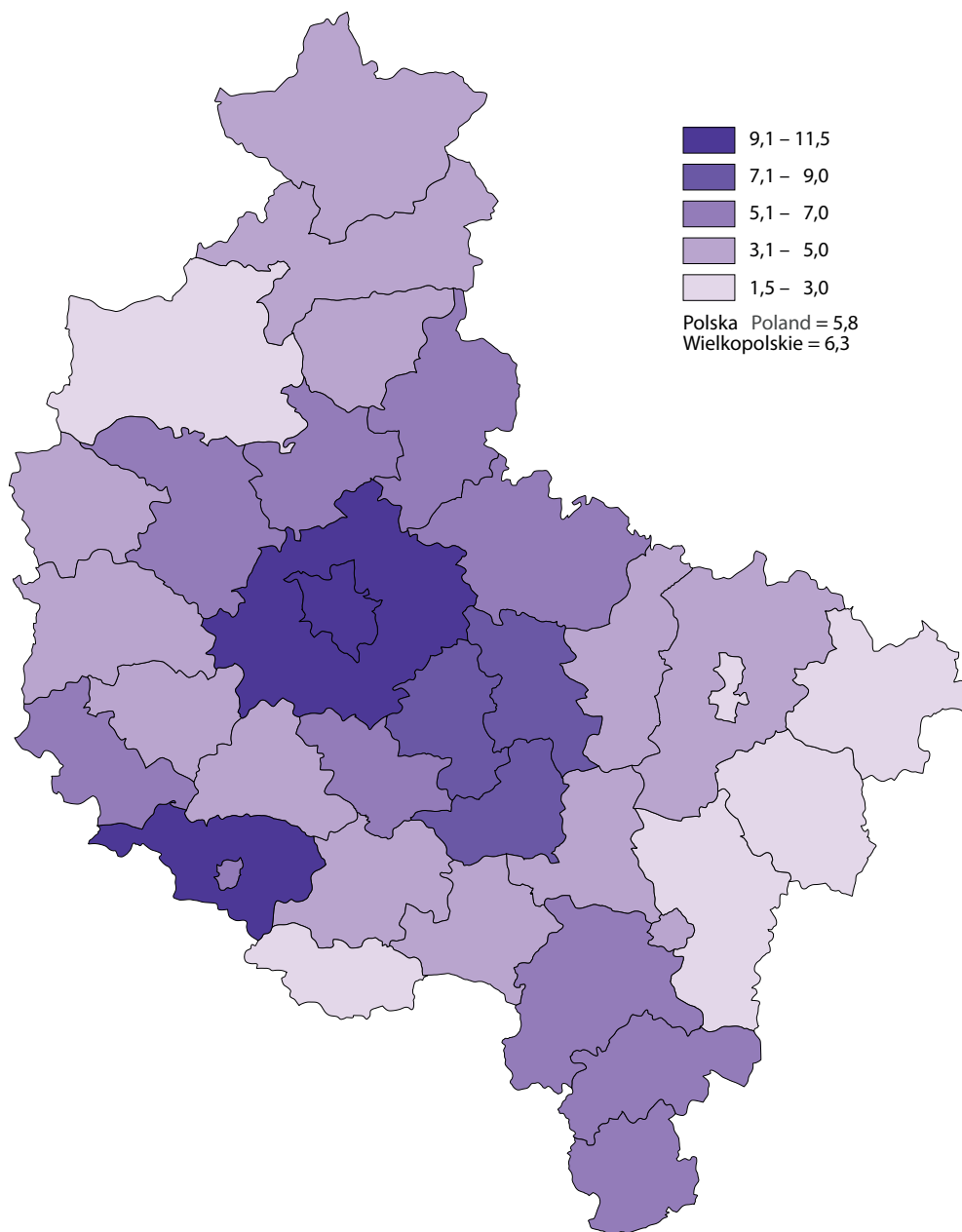
Największe mieszkania oddano do użytkowania w budownictwie zakładowym (przeciętnie 257,5 m²), a następnie indywidualnym (138,4 m²), natomiast najmniejsze powstały w ramach budownictwa społecznego czynszowego (42,5 m²) oraz komunalnego (44,2 m²). Mieszkania przekazane do użytkowania na wsi były znacznie większe od lokali wybudowanych na terenie miast. Średni metraż nowo zrealizowanego mieszkania na wsi wynosił 111,8 m² (w kraju 126,6 m²) i był o 38,5 m² większy od przeciętnego mieszkania wybudowanego w mieście (w kraju większy o 56,0 m²).

Miernikiem natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba oddanych do użytkowania mieszkań na 1000 mieszkańców. Podobnie jak przed rokiem, w 2020 r. miernik ten wyniósł 6,3, przy średniej dla kraju 5,8 (w 2019 r. 5,4). Wśród powiatów najwyższą wartość omawianego wskaźnika odnotowano w powiatach poznańskim (11,5) i leszczyńskim (11,1), a następnie w Poznaniu (9,2) oraz wrzesińskim i średzkim (po 9,0). Najniższy poziom natężenia mieszkań obserwowano w powiatach: tureckim (1,5), czarnkowsko-trzcianeckim (2,4) oraz w Koninie (2,6).

Mapa 2.2. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności według powiatów w 2020 r.

Map 2.2. Dwellings completed per 1000 population by powiats in 2020

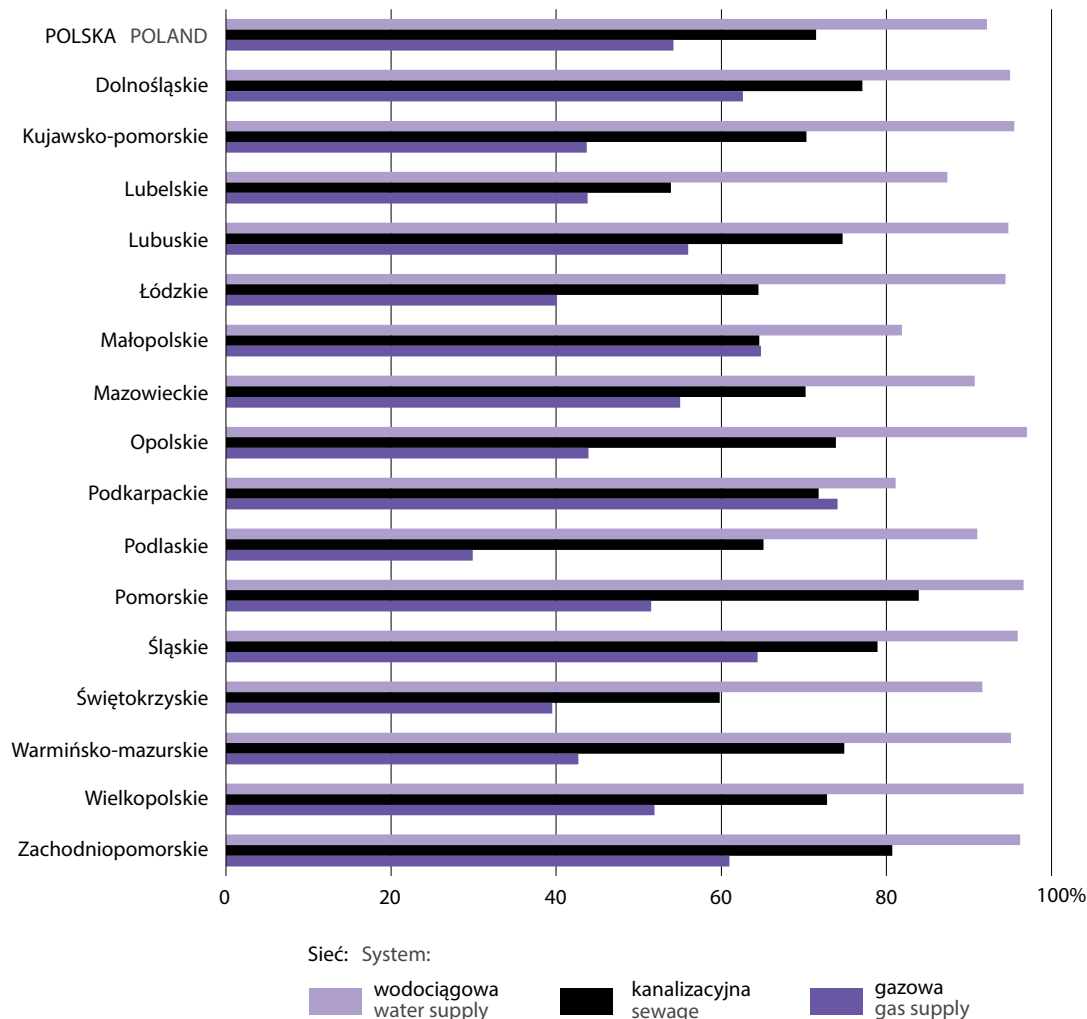
2.7. Infrastruktura komunalna**2.7. Municipal infrastructure****Sieć wodociągowa**

W 2020 r. długość wodociągowej sieci rozdzielczej w województwie wielkopolskim wyniosła 33,1 tys. km i w ciągu roku zwiększyła się o 0,7% (w kraju o 0,8%). Do budynków mieszkalnych doprowadzono w tym czasie 9,8 tys. nowych przyłączy wodociągowych, tym samym ich całkowita liczba zwiększyła się o 1,6%

(w kraju przeciętny wzrost wyniósł 2,0%). Z sieci wodociągowej korzystało 96,6% ogółu mieszkańców województwa (przy średniej w skali kraju 92,2%). Większy odsetek (97,0%) miało tylko województwo opolskie. W miastach udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej był większy niż na wsi (98,0% wobec 95,1%). Dostępność sieci wodociągowej w ujęciu powiatowym była zróżnicowana. Największy dostęp posiadali mieszkańcy powiatów chodzieskiego i śremskiego (po 99,2%). Natomiast najniższym wskaźnikiem charakteryzowały się powiaty: złotowski (90,6%) oraz czarnkowsko-trzcianecki i wolsztyński (po 91,8%).

Wykres 2.9. Ludność korzystająca^a z instalacji w % ogółu ludności według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 2.9. Persons using^a systems in % of total population by voivodships in 2020 As of 31 December

^a Dane szacunkowe.
^a Estimated data.

Na 100 km² powierzchni województwa przypadało 111,0 km sieci wodociągowej (w kraju 100,2 km), przy czym zagęszczenie sieci na terenach miejskich było znacznie większe niż na wsi i wynosiło 434,6 km (na wsi 93,3 km). W układzie przestrzennym, przeliczając długość sieci wodociągowej na 100 km², największe zagęszczenie sieci było w Lesznie (499,1 km) i Poznaniu (473,9 km), a najmniejsze w powiecie złotowskim (44,8 km).

W porównaniu z 2019 r. zużycie wody w gospodarstwach domowych w województwie wielkopolskim obniżyło się o 1,3% (przy wzroście w kraju o 0,6%) i wyniosło 139,2 hm³. Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca kształtowało się tu na poziomie 39,8 m³ (37,9 m³ w miastach; 42,0 m³ na wsi) i było 0,5 m³ mniejsze niż przed rokiem, natomiast w stosunku do średniej krajowej – większe o 5,9 m³. Na wsi zanotowano spadek zużycia wody o 1,3 m³ (w kraju wzrost o 0,1 m³), podczas gdy w miastach zużycie zwiększyło się o 0,1 m³ (w kraju o 0,3 m³).

Sieć kanalizacyjna

W 2020 r. sieć kanalizacyjna w województwie wielkopolskim osiągnęła długość 15,4 tys. km i w ciągu roku wydłużyła się o 0,3 tys. km, tj. o 2,2% (w kraju o 2,7%). Przybyło w tym czasie 13,4 tys. nowych przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych, co oznacza wzrost średnio o 3,6% w porównaniu z liczbą przyłączy ogółem w 2019 r., w tym na wsi o 6,7% (w kraju liczba przyłączy kanalizacyjnych zwiększyła się o 3,1%). Sieć kanalizacyjna w wielkopolskim obejmowała 72,8% ogółu mieszkańców, przy czym w miastach z kanalizacji sieciowej korzystało 92,2% ludności, a na wsi 50,4% (w kraju było to odpowiednio: 71,5%, 90,6% i 43,1%). Największy dostęp do sieci posiadali mieszkańcy miast na prawach powiatu: Leszna (98,0%), Poznań (94,9%), Konina (93,2%) oraz Kalisz (90,2%), a najmniejszy mieszkańcy powiatu kaliskiego (36,2%).

Na 100 km² powierzchni województwa przypadało 51,7 km sieci kanalizacyjnej (w kraju 54,2 km). Zagęszczenie sieci na wsi było mniejsze o 357,3 km niż w miastach i wynosiło zaledwie 33,2 km na 100 km². Analizując zagęszczenie sieci kanalizacyjnej, można zauważyć dużą rozpiętość między powiatami. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Lesznie, gdzie na 100 km² przypadało 652,2 km sieci, a najniższy skanalizowany był powiat czarnkowsko-trzcianecki (19,1 km na 100 km²).

Sieć gazowa

Rozwój infrastruktury gazowej na obszarze województwa wielkopolskiego w 2020 r. spowodował przyrost długości sieci (przesyłowej i rozdzielczej łącznie) o blisko 485 km, do 16,5 tys. km. Względny wzrost w porównaniu z 2019 r. wyniósł 3,0% i był podobny do obserwowanego w całym kraju (o 2,7%). Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej wyniósł 51,9%, przy czym w miastach był większy niż na wsi (71,6% wobec 29,1%). W skali kraju z sieci gazowej korzystało 54,2% mieszkańców (72,2% w miastach i 27,4% na wsi). W porównaniu z rokiem 2019 liczba odbiorców gazu sieciowego wzrosła średnio o 6,4%, a jego zużycie – o 4,9%. Szybszy wzrost notowano na wsi, gdzie liczba odbiorców zwiększyła się o 13,8%, a zużycie o 8,8%, podczas gdy w miastach obserwowano przyrost odpowiednio o 4,5% i o 3,2%.

Zużycie gazu z sieci przez gospodarstwa domowe w przeliczeniu na odbiorcę wyniosło 7615,2 kWh (przy średniej ogólnopolskiej 6030,6 kWh) i w ciągu roku zmniejszyło się o 106 kWh. Pomimo spadku, podobnie jak w poprzednich latach, wskaźnik zużycia gazu na odbiorcę był tu najwyższy w kraju. Na wsi zużycie gazu było większe niż w mieście i kształtowało się na poziomie 11459,1 kWh na odbiorcę wobec 6561,5 kWh, ale w obu przypadkach wskaźnik był niższy aniżeli w 2019 r. (odpowiednio o 528,8 kWh na wsi i o 85,9 kWh w miastach).

W kontekście rozwoju sieci gazowej warto odnotować wzrost liczby gospodarstw domowych ogrzewających mieszkania gazem. W porównaniu z poprzednim rokiem, w 2020 r. w województwie liczba takich odbiorców zwiększyła się o 8,2%, przy średnim wzroście w kraju o 9,5%. Jednocześnie zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań zwiększyło się o 11,2% (w kraju o 6,0%).

Rozdział 3

Chapter 3

Dostępność usług społecznych

Availability of social services

Niewątpliwy wpływ na to jak żyje się mieszkańcom danego obszaru ma dostęp do tzw. usług społecznych, czyli zorientowanych na osobę, przeznaczonych do zaspokajania życiowych potrzeb człowieka. Z jednej strony oznacza to powszechność edukacyjną, możliwość rozwoju intelektualnego w ramach systemu oświaty, a także poszerzanie wiedzy ogólnej i szczegółowej poprzez inne formy kształcenia, z drugiej – otwartość instytucji kultury i szeroki dostęp do ich oferty. Dostępność usług społecznych jest oceniana również poziomem zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, stopniem realizacji usług opiekuńczych, ale także masowością dostępu do infrastruktury drogowej i usług transportowych czy też oferty rekreacyjnej i turystycznej.

3.1. Edukacja

3.1. Education

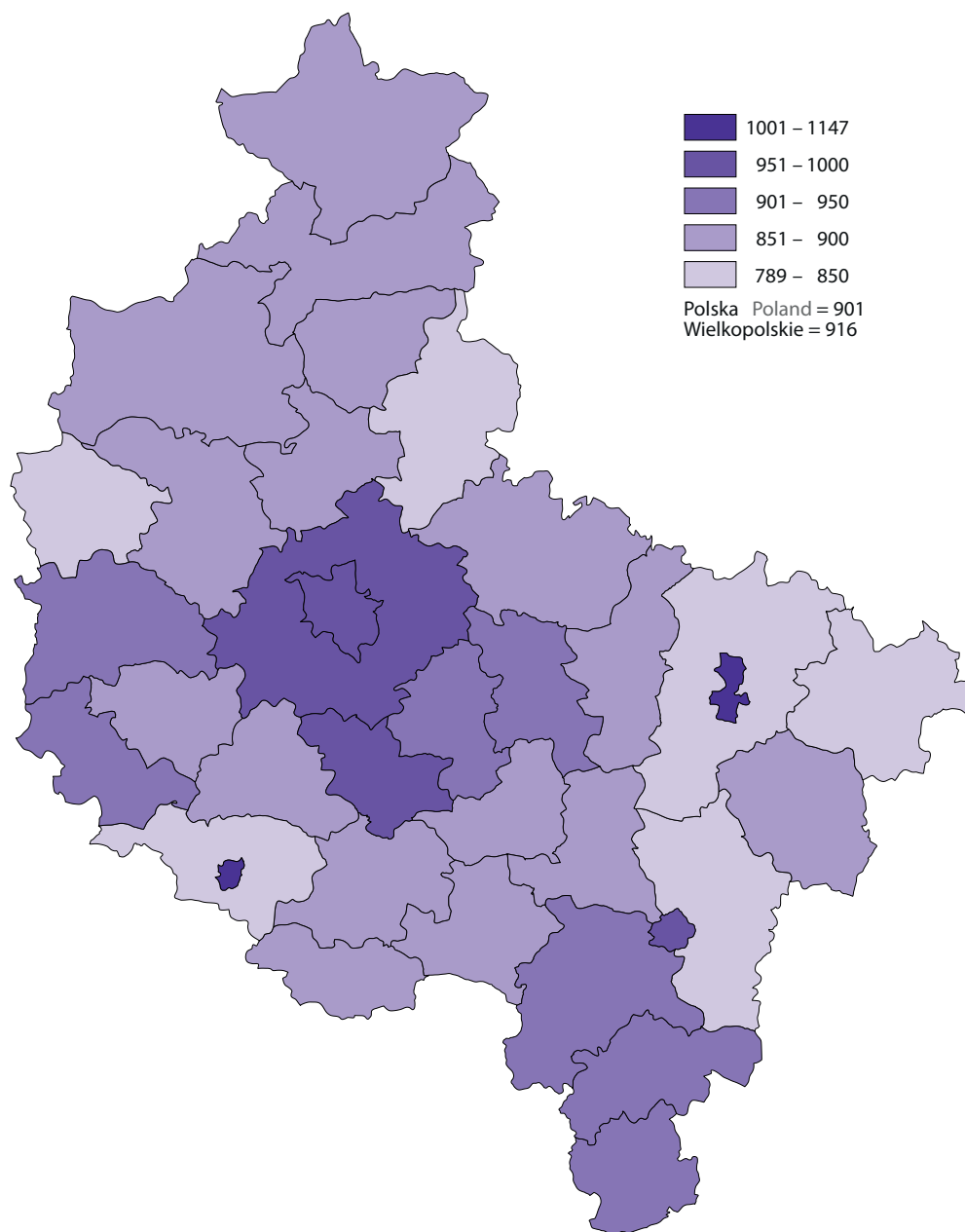
Wychowanie przedszkolne

W końcu września 2020 r. w województwie wielkopolskim działało 2026 placówek wychowania przedszkolnego (w tym 3 przedszkola przy podmiotach wykonujących działalność leczniczą), tj. o 23 więcej niż rok wcześniej. Liczba ta obejmowała: 1379 przedszkoli (o 33 więcej niż przed rokiem), 1 zespół wychowania przedszkolnego (o 1 mniej) i 63 punkty przedszkolne (o 3 więcej) oraz 583 oddziały przy szkołach podstawowych (o 12 mniej). Zdecydowaną większość placówek (70,4%) stanowiły jednostki publiczne, choć ich udział był o 0,6 p.proc. mniejszy niż przed rokiem.

W roku szkolnym 2020/21 wychowaniem przedszkolnym objęto 143,8 tys. dzieci (o 2,4% więcej niż w poprzednim roku), w tym 140,5 tys. w wieku 3–6 lat. Na 1000 dzieci z tej grupy wiekowej w zajęciach placówek wychowania przedszkolnego uczestniczyło 916 dzieci, tak samo jak rok wcześniej, w tym w przedszkolach – 787 (przed rokiem 785). Udział 6-latków w placówkach ogółem kształtował się na poziomie 25,9%, w przedszkolach wyniósł 22,7%, a w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych – 47,1%. W porównaniu z poprzednim rokiem oznacza to odpowiednio wzrost udziałów o 1,0 p.proc. i o 1,3 p.proc. oraz spadek 0,9 p.proc.

Mapa 3.1. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat według powiatów w roku szkolnym 2020/21

Map 3.1. Number of children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 by powiats in the 2020/21 school year

Połowa placówek wychowania przedszkolnego była zlokalizowana na wsi, jednak udział dzieci z terenów wiejskich w ogólnej liczbie objętych edukacją przedszkolną ciągle był mniejszy niż w miastach i wyniósł 39,7% (o 0,1 p.proc. więcej niż przed rokiem). Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych stanowiły 43,4% ogółu placówek edukacji przedszkolnej na wsi (wobec 14,0% w miastach), a jednocześnie 75,8% wszystkich oddziałów przedszkolnych przy szkołach w województwie (w miastach 24,2%). Przedszkola tworzyły na wsi ponad połowę placówek ogółem (54,4%), natomiast w miastach stanowiły zdecydowaną większość (81,9%).

Do jednej placówki wychowania przedszkolnego uczęszczało średnio 71 dzieci, więcej było w placówkach publicznych (81 dzieci wobec 48 w niepublicznych) oraz w miastach (86 dzieci wobec 56 na wsi). W przekroju powiatowym największe obciążenie zanotowano w Koninie, gdzie w placówce wychowania przedszkolnego przebywało przeciętnie 114 dzieci, natomiast najmniej dzieci uczęszczało do tego typu placówek w powiecie kolskim (średnio 47 dzieci).

Szkoły podstawowe

We wrześniu 2020 r. nowy rok szkolny rozpoczęły 1303 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (o 11 mniej niż przed rokiem), w tym 81 szkół specjalnych (o 2 więcej). W zdecydowanej większości były to szkoły publiczne (87,9%, w porównaniu z poprzednim rokiem spadek udziału o 0,2 p.proc.). W miastach w ciągu roku przybyła 1 szkoła, natomiast na wsi ubyło 12 placówek.

W roku szkolnym 2020/21 na poziomie podstawowym uczyło się łącznie 307,6 tys. uczniów (o 1,0% więcej niż przed rokiem), w tym 4,5 tys. w szkołach specjalnych (wzrost o 2,5%). W miastach do szkół podstawowych uczęszczało 181,7 tys. dzieci i młodzieży (o 0,8% więcej niż w poprzednim roku szkolnym), natomiast na wsi uczyło się 126,0 tys. osób (o 1,5% więcej). Większość uczniów (293,0 tys., tj. 95,2%) skupiały szkoły publiczne. Blisko 60% z nich (58,6%) uczęszczało do szkół zlokalizowanych w miastach (w przypadku szkół niepublicznych ten udział był większy i wynosił 68,1%). We wrześniu 2020 r. naukę w klasie pierwszej rozpoczęło 37,2 tys. uczniów, tj. o 3,8% mniej niż przed rokiem, a pierwszoklasiści stanowili 12,1% ogółu uczniów szkół podstawowych (wobec 12,7% w roku szkolnym 2019/20).

Na 1 szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) przypadało średnio 248 uczniów (wobec 230 w kraju i 243 przed rokiem). Wyższy wskaźnik notowano w miastach, gdzie wyniósł on 408 uczniów na szkołę wobec 159 na wsi (przed rokiem 404 wobec 155), a także w szkołach publicznych – 268 wobec 100 w niepublicznych (przed rokiem 263 wobec 95). Największe obciążenie obserwowano w Lesznie (443 uczniów na szkołę) i Koninie (441), a także w powiatach: poznańskim (378), międzychodzkiem (353), Poznaniu (346), Kaliszu (333), obornickim (309) oraz pilskim (308). Najmniej uczniów na szkołę przypadało natomiast w powiatach: kaliskim (136), konińskim (156) i kolskim (161). Sieć szkół podstawowych, stanowiących obowiązkowy szczebel nauczania, rozkłada się na obszarze województwa dość równomiernie, co oznacza dostępność edukacyjną przynajmniej na poziomie gminy. Taka powszechność nie jest oczywiście możliwa w przypadku szkół ponadpodstawowych.

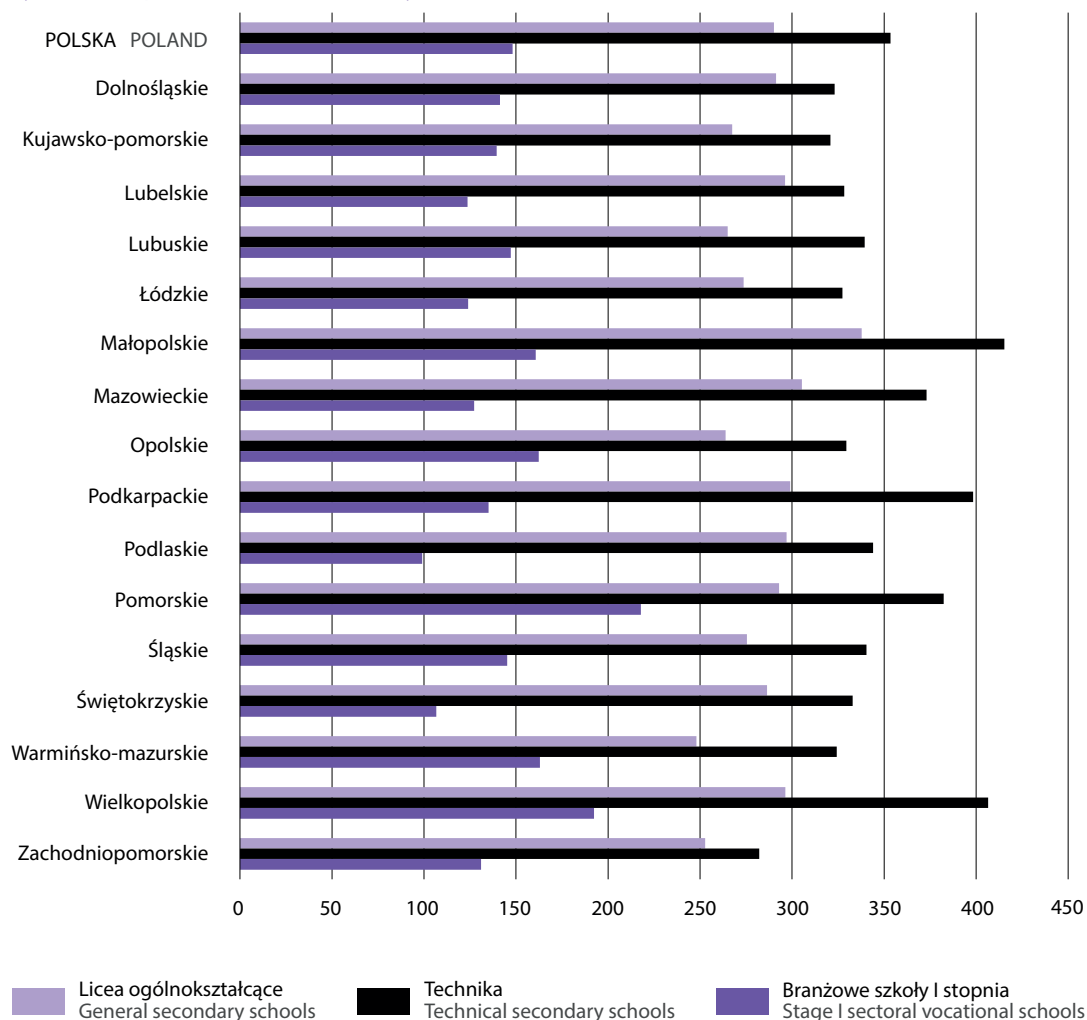
Szkoły ponadpodstawowe

W roku szkolnym 2020/21 w województwie wielkopolskim działalność oświatową na poziomie ponadpodstawowym prowadziły 583 szkoły dla młodzieży (o 17 więcej niż przed rokiem), w tym 94 szkoły specjalne. Liczba ta obejmowała 165 szkół branżowych I stopnia, 9 rozpoczynających działalność szkół branżowych II stopnia, 193 licea ogólnokształcące, 160 techników, 50 specjalnych szkół przysposabiających do pracy i 6 szkół artystycznych ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe. Łącznie w tych szkołach kształciło się 147,6 tys. uczniów, tj. o 1,3% więcej niż przed rokiem.

Podobnie jak w poprzednich latach, najwięcej uczniów skupiały technika (43,3% ogółu uczniów szkół ponadpodstawowych dla młodzieży). Drugą pozycję, z udziałem 37,1%, utrzymały licea ogólnokształcące. Następne w kolejności były szkoły branżowe, których uczniowie (łącznie ze szkół I i II stopnia) stanowili 18,1%. Dostępność szkół tych typów zasadniczo zapewniona jest na poziomie powiatu. W przypadku techników brak takiej szkoły odnotowano tylko w powiecie leszczyńskim, natomiast w kaliskim nie było żadnej placówki szkoły branżowej I stopnia ani liceum ogólnokształcącego dla młodzieży (działało tam tylko liceum dla dorosłych).

Wykres 3.1. Liczba uczniów na 1 szkołę w szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według województw w roku szkolnym 2020/21

Chart 3.1. Number of students per school in post-primary schools for youth (excluding special schools) by voivodships in the 2020/21 school year

Do techników dla młodzieży uczęszczało 63,9 tys. uczniów (o 1,4% więcej niż w poprzednim roku szkolnym), w tym 63 osoby uczyły się w technikach specjalnych. Nie wliczając szkół specjalnych, na 1 technikum w wielkopolskim przypadku średnio 407 uczniów (wobec 354 w kraju i 403 przed rokiem). Najwięcej osób kształciło się na kierunkach⁴ inżynieryjno-technicznych (20,6% ogółu uczniów), technologii teleinformacyjnych (19,3%), biznesu i administracji (17,7%) oraz usług dla ludności (14,9%). Dwie ostatnie podgrupy kierunków dominowały wśród uczących się w technikach kobiet (odpowiednio 28,5% w przypadku usług dla ludności oraz 22,7% na kierunkach z zakresu biznesu i administracji). Stosunkowo często uczennice techników specjalizowały się również w kierunkach społecznych (14,9%).

W liceach ogólnokształcących dla młodzieży było 54,8 tys. uczniów (o 0,5% więcej niż w roku 2019/20), w tym 284 osoby uczęszczające do 9 liceów specjalnych. W przeliczeniu na 1 placówkę (bez szkół specjalnych) w liceach ogólnokształcących przypadało 296 uczniów (wobec 290 w kraju i 300 rok wcześniej).

⁴ Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F 2013).

Szkoły branżowe I stopnia skupiały 26,6 tys. uczniów (o 2,4% więcej niż przed rokiem), w tym blisko 1,0 tys. uczących się w szkołach specjalnych. Przeciętnie na 1 placówkę w szkołach branżowych I stopnia (pomijając szkoły specjalne) przypadało 192 uczniów, tak samo jak rok wcześniej (w kraju 148). Uczniowie szkół tego typu najczęściej wybierali kierunki⁵ z podgrupy inżynieryjno-technicznej (39,8% ogółu słuchaczy), usług dla ludności (21,4%), produkcji i przetwórstwa (14,2%) oraz biznesu i administracji (12,6%). Kobiety uczęszczające do szkół branżowych specjalizowały się przede wszystkim w kierunkach z zakresu usług dla ludności (51,3%) oraz biznesu i administracji (32,5%).

W roku szkolnym 2020/21 uruchomione zostały szkoły branżowe II stopnia. W klasach pierwszych naukę rozpoczęło tam 179 uczniów. Szkoły tego typu otwarto w 6 powiatach (gnieźnieńskim, ostrowskim, pilskim i tureckim oraz w Koninie i Poznaniu).

Na poziomie ponadpodstawowym funkcjonowały też specjalne szkoły przysposabiające do pracy, przeznaczone wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Ukończenie tego typu szkoły umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy. W analizowanym roku w szkołach tych uczyło się 1,2 tys. osób (o 5,0% mniej niż w roku 2019/20). Placówki specjalnych szkół przysposabiających do pracy działały we wszystkich powiatach oprócz grodzkiego.

Do szkół ogólnokształcących artystycznych dających uprawnienia zawodowe, obejmujących: ogólnokształcące szkoły muzyczne II stopnia, 6-letnie ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, 4-, 5-letnie licea sztuk plastycznych oraz 9-letnie ogólnokształcące szkoły baletowe, w roku 2020/21 uczęszczało 959 uczniów, tj. w liczbie podobnej do ubiegłorocznej (o 3 osoby mniej). Obok szkół ogólnokształcących, zdobycie tytułu zawodowego artysty umożliwiało 9 szkół artystycznych kształcących wyłącznie w tym zakresie. W opisywanym okresie w szkołach tych było 654 słuchaczy (692 rok wcześniej), którzy na co dzień uczęszczali do innych szkół (gdzie byli wliczani do ogólnej liczby uczniów). Szkoły artystyczne ogólnokształcące działały w Poznaniu (4) oraz w Kaliszu i powiecie kolskim (po 1), natomiast placówki kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym miały wszystkie miasta na prawach powiatu (Poznań – 2) oraz powiaty: gnieźnieński, ostrowski, pilski i słupecki.

Edukacja osób dorosłych

Uzupełnienie edukacji na poziomie średnim zawodowym umożliwiają szkoły policealne. W końcu września 2020 r. działalność oświatową prowadziły 123 placówki tego typu (o 14 mniej niż w poprzednim roku szkolnym), w tym 1 szkoła specjalna. Szkół policealnych nie było w powiatach: chodzieskim, czarnkowsko-trzecieckim, międzychodzkiem, nowotomyskim, ostrzeszowskim, pleszewskim i słupeckim, a także w leszczyńskim, gdzie taka szkoła działała jeszcze w poprzednim roku. W szkołach policealnych kształciło się łącznie 15,2 tys. uczniów, tj. o 1,4% więcej (mimo mniejszej liczby szkół) niż w roku 2019/20. Większość uczniów stanowiły kobiety (72,2%).

Największym zainteresowaniem słuchaczy szkół policealnych cieszyły się kierunki medyczne – 30,4% ogółu uczniów (w przypadku kobiet 30,9%, a mężczyzn 29,0%). Liczna grupa słuchaczy specjalizowała się w zakresie biznesu i administracji – 18,7% (17,2% kobiet i 22,8% mężczyzn). Ponadto, w przypadku kobiet popularne były także kierunki⁶ usług dla ludności (24,6% wobec 18,0% dla uczniów ogółem), natomiast wśród mężczyzn – kierunki z zakresu higieny i bezpieczeństwa pracy (30,0%, przy 14,7% dla uczniów ogółem).

Możliwość kontynuacji przerwanego, z różnych względów, na wcześniejszych etapach cyklu kształcenia i uzupełnienia wiedzy dają szkoły dla dorosłych. W roku 2020/21 taką działalność w wielkopolskim prowadziło 118 szkół, w tym 112 liceów ogólnokształcących funkcjonujących na terenie wszystkich powiatów, z wyjątkiem leszczyńskiego. Łącznie w szkołach podstawowych i liceach dla dorosłych uczyło się 9,9 tys. uczniów, tj. o 17,2% mniej niż przed rokiem.

⁵ Ibidem str. 62.

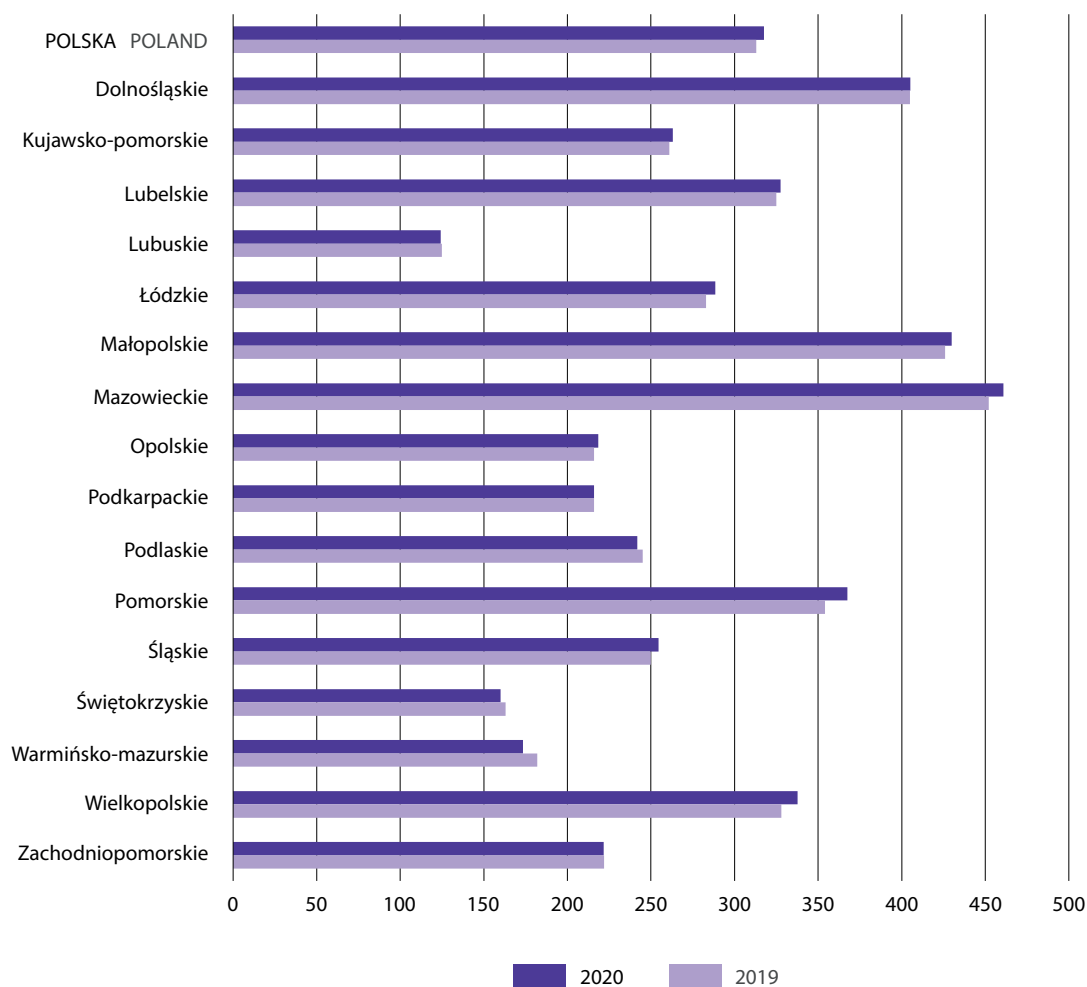
⁶ Ibidem str. 62.

Uczelnie

Wielkopolskie jest silnym ośrodkiem akademickim w kraju. W końcu 2020 r. swoją siedzibę miały tu 32 uczelnie, w tym 13 publicznych. Poza jednostką macierzystą uczelnie te prowadziły 25 filii, z tego 10 na terenie regionu i 15 w innych województwach. W wielkopolskim funkcjonowało ponadto 7 filii uczelni, których jednostki macierzyste mieściły się w województwach: kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim, śląskim i zachodniopomorskim. W końcu 2020 r. na terenie województwa wielkopolskiego studiowało 118,1 tys. osób (o 2,8% więcej niż przed rokiem). Zarówno pod względem liczby studentów uczących się w województwie, jak i studiujących na wielkopolskich uczelniach na obszarze całego kraju (127,8 tys. studentów), region ten zajmuje 3. miejsce w kraju. Natomiast wskaźnik odnoszący ogólną liczbę studiujących, biorąc pod uwagę faktyczne miejsce studiowania, czyli położenie uczelni/jednostek zamiejscowych, do liczby mieszkańców tego województwa wyniósł 338 studentów na 10 tys. ludności, przy średniej ogólnopolskiej 318. Wśród ogółu województw wskaźnik ten lokował wielkopolskie na 5. miejscu w kraju. Podobny wskaźnik liczony według siedziby jednostki macierzystej uczelni kształtował się na poziomie 365 studentów na 10 tys. ludności, co dawało wielkopolskiemu 4. lokatę.

Wykres 3.2. Studenci^a uczelni na 10 tys. ludności według województw
 Chart 3.2. Students^a of higher education institutions per 10 thousand population by voivodships

^a Według faktycznej lokalizacji uczelni/jednostek zamiejscowych. Łącznie z cudzoziemcami.
^a According to the seats of higher education institutions/another location. Including foreign students.

Centrum akademickie w województwie stanowi jego stolica, gdzie siedzibę mają 22 spośród 32 wielkopolskich uczelni. Poza Poznaniem siedzibami szkół wyższych są również pozostałe miasta na prawach powiatu, tj. Kalisz (1 uczelnia), Konin (3) i Leszno (2), a także Gniezno (2), Piła (1) oraz Środa Wielkopolska (1). Dostępność edukacji na poziomie wyższym ułatwiają mieszkańcom województwa wielkopolskiego liczne filie i jednostki zamiejscowe uczelni, wychodzące naprzeciw potrzebom edukacyjnym mieszkańców mniejszych ośrodków. Filie takie działają m.in. w Jarocinie, Krotoszynie, Nowym Tomysłu, Ostrowie Wielkopolskim, Trzciance i Wrześni.

Większość wielkopolskich uczelni, obok studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych magisterskich, proponuje poszerzanie wiedzy i zdobywanie nowych kwalifikacji w ramach studiów podyplomowych. W roku akademickim 2020/21 działalność taką prowadziło 26 spośród 32 uczelni, a ponadto Instytut Ochrony Roślin Państwowy Instytut Badawczy. Kontynuację nauki na studiach podyplomowych podjęło 9,5 tys. osób (posiadających kwalifikacje co najmniej pierwszego stopnia), tym 6,9 tys. kobiet. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba słuchaczy zmniejszyła się średnio o 13,2% (przy spadku w kraju średnio o 1,7%). Oferta studiów podyplomowych obejmowała 10 grup kierunków kształcenia⁷, a największym zainteresowaniem cieszyły się kierunki z grup: biznes, administracja i prawo (41,5% ogólnej liczby słuchaczy), kształcenie (20,7%) oraz nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (8,9%). Kobiety stosunkowo często wybierały też kierunki z grupy zdrowie i opieka społeczna (10,8%), natomiast mężczyźni – z grupy usługi (11,7%).

Absolwenci studiów drugiego stopnia mają możliwość dalszego rozwoju naukowego na kolejnym stopniu w ramach studiów doktoranckich. Szansę taką dają im uczelnie typu akademickiego oraz instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk i instytuty badawcze. W końcu grudnia 2020 r. w województwie wielkopolskim studia doktoranckie według „starych” zasad kontynuowało 1,7 tys. doktorantów. Najczęściej wybieranymi przez nich dziedzinami były nauki: humanistyczne, chemiczne i techniczne. W ramach szkół doktorskich (funkcjonujących od roku akademickiego 2019/20) studiowało w tym czasie 0,6 tys. doktorantów. Największym zainteresowaniem cieszyły się wśród nich dziedziny⁸ nauk ścisłych i przyrodniczych, nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk społecznych. W roku akademickim 2020/21 szkoły doktorskie zostały zorganizowane przez 7 poznańskich uczelni akademickich, tj. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Politechnikę Poznańską, Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Przyrodniczy, Akademię Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, Akademię Muzyczną im. Ignacego Jana Paderewskiego oraz Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego, a także Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu.

3.2. Ochrona zdrowia

3.2. Health care

Tablica 3.1. Wybrane dane z zakresu ochrony zdrowia

Table 3.1. Selected data on health care

Wyszczególnienie	2019	2020	Specification
Porady udzielone w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca:			Consultations provided in the scope of outpatient health care per capita:
lekarskie	7,5	6,6	medical
stomatologiczne	0,7	0,5	dental
Leczeni w szpitalach ogólnych (bez międzydziałowego ruchu chorych) na 10 tys. ludności	1967	1547	Inpatients in general hospitals (excluding inter-ward patient transfer) per 10 thousand population
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną (stan w dniu 31 grudnia)	2777	2797	Number of population per generally available pharmacy (as of 31 December)

⁷ Ibidem str. 62.

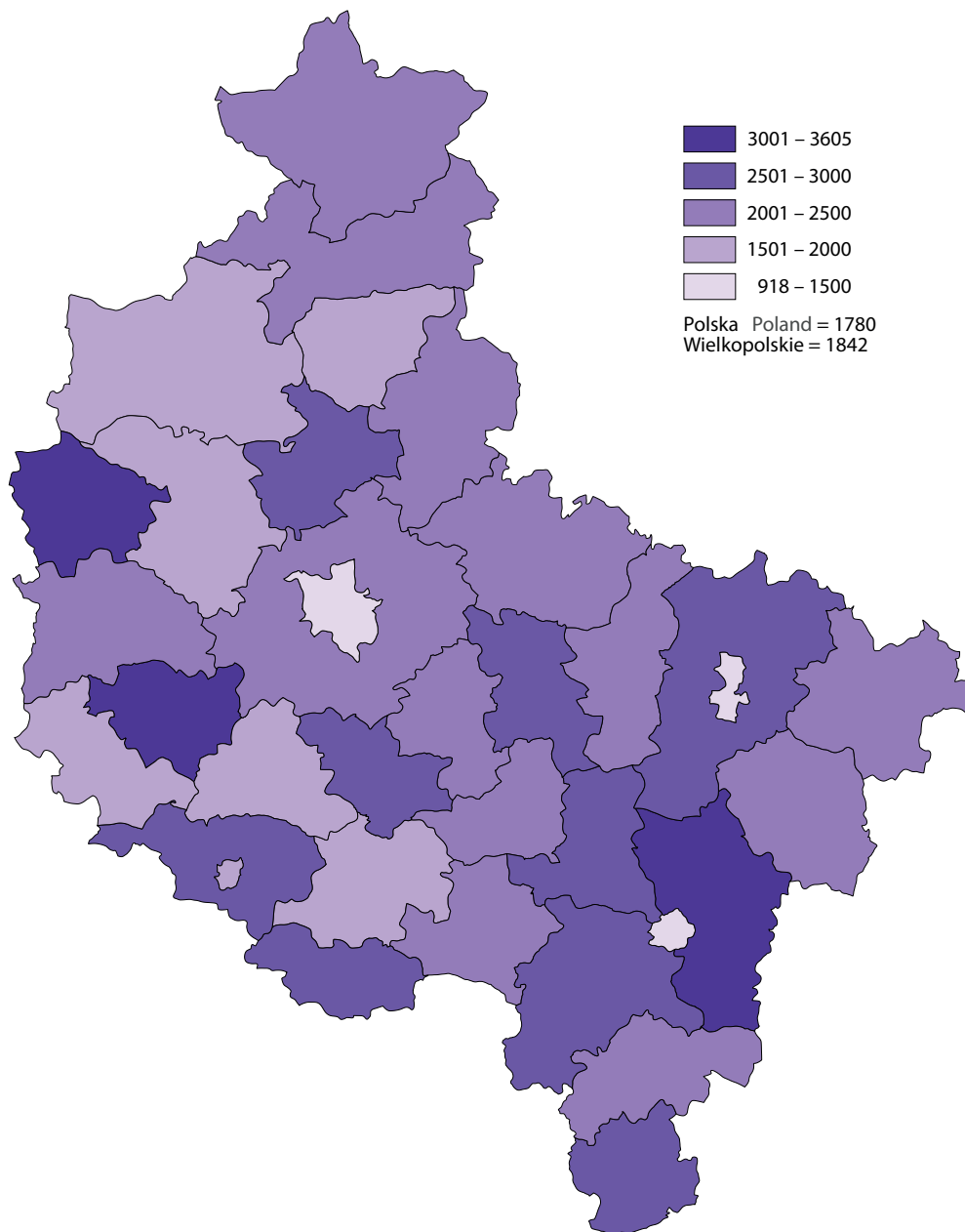
⁸ Zgodnie z Klasyfikacją Dziedzin Nauki i Techniki OECD.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne udzielane są przez przychodnie i praktyki lekarskie. W końcu 2020 r. na terenie województwa działało 2426 placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, tj. o 112 mniej niż przed rokiem. Miernikiem opisującym dostępność podmiotów tego rodzaju jest liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Jeden taki podmiot obsługiwał średnio 1441 mieszkańców wobec 1379 w 2019 r. (w kraju 1498 wobec 1461).

Mapa 3.2. Liczba ludności na 1 przychodnię według powiatów w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Mapa 3.2. Population per outpatient department by powiats in 2020
As of 31 December

Według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r., w wielkopolskim działalność prowadziło 1898 przychodni, tj. o 51 mniej niż przed rokiem. W efekcie obniżył się poziom dostępności tych placówek dla mieszkańców. Liczba ludności w przeliczeniu na 1 przychodnię wzrosła z 1795 do 1842 osób. W przekroju terytorialnym najmniejsze obciążenie przychodni pacjentami obserwowano w miastach na prawach powiatu: Koninie (918), Poznaniu (1035) i Kaliszu (1457), natomiast największe w powiatach: kaliskim (3605), grodziskim (3246) oraz międzychodzkiem (3053). W ciągu roku dostępność do usług ambulatoryjnych zmniejszyła się w większości powiatów (w 26 z 35). Największy wzrost obciążenia pacjentami odnotowano w przychodniach z powiatów leszczyńskiego (o 296 osób do 2896 na 1 przychodnię) i ostrowskiego (o 249 do 2735).

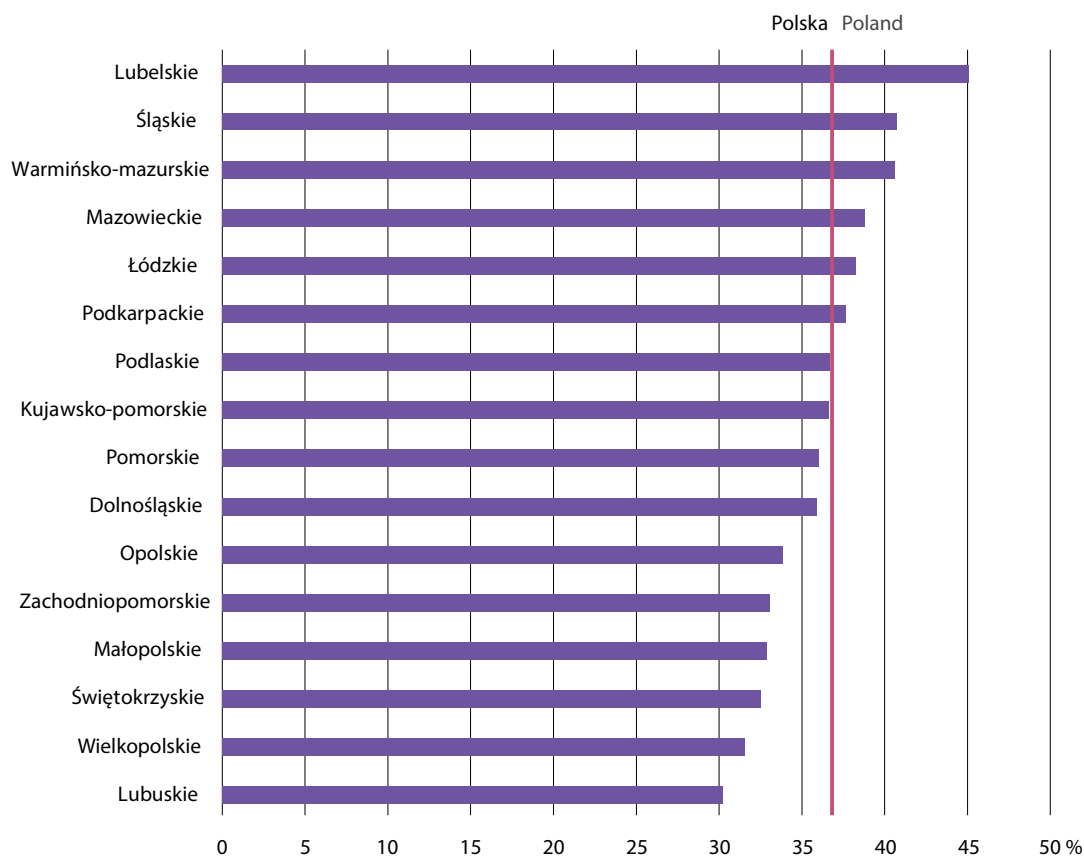
Zapewnienie odpowiedniej dostępności do personelu medycznego, opartej na potrzebach mieszkańców, stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnej polityki zdrowotnej. Jednym z jej czynników jest rozmieszczenie przestrzenne kadry pracującej bezpośrednio z pacjentem. W 2020 r. liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności w województwie wielkopolskim wynosiła 16,2 (wobec 15,1 przed rokiem) i była najniższa w kraju. Dla porównania najlepszą dostępność lekarzy odnotowano w zachodniopomorskim (28,2) i mazowieckim (28,0). Podobnie przedstawiała się sytuacja z liczbą pielęgniarek i położnych pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik w wysokości 40,2 (wobec 40,3 rok wcześniej) dawał ostatnie miejsce w kraju (1. lokata świętokrzyskie – 68,3).

Liczba praktyk lekarskich w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zmniejszyła się z 589 w końcu 2019 r. do 528 w 2020 r. W Poznaniu funkcjonowało ich najwięcej – 75, tj. 14,2% ogólnej liczby praktyk lekarskich w województwie. Pod tym względem wyróżniały się także powiaty pilski i poznański (odpowiednio 42 i 40 praktyk).

W porównaniu z 2019 r. zmniejszyła się liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Odnotowano spadek porad lekarskich (o 12,0%), jak i stomatologicznych (o 25,1%). W 2020 r. lekarze ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielili łącznie 25,0 mln porad (łącznie z poradami z izb przyjęć), tj. o 13,1% mniej niż rok wcześniej. Wśród ogólnej liczby udzielonych porad ambulatoryjnych 92,7% stanowiły porady lekarskie (wobec 91,5% w 2019 r.). Na 1 mieszkańca województwa w ciągu roku przypadają przeciętnie 6,6 porad lekarskich, przy średniej dla kraju 6,8 (w 2019 r. odpowiednio 7,5 i 7,7). Najwięcej porad udzielono w Poznaniu (25,5% ogólnej ich liczby w województwie; nie wliczając porad ambulatoryjnych oferowanych w izbach przyjęć pacjentom nieprzyjętym do szpitali). Dalsze miejsca zajmowały powiaty poznański i pilski oraz Kalisz z udziałem odpowiednio: 8,6%, 4,3% i 4,1%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą liczbę porad lekarskich odnotowano w miastach na prawach powiatu: Poznaniu i Koninie (po 11,0; 12,2 w 2019 r.), a także Lesznie (10,0 wobec 11,5 rok wcześniej) i Kaliszu (9,4 wobec 10,0). Najniższy poziom natężenia udzielonych porad lekarskich obserwowano w powiatach: kaliskim (3,4 wobec 3,8), międzychodzkiem (3,6 wobec 4,7) oraz leszczyńskim (3,6 wobec 3,7). W porównaniu z 2019 r. omawiany wskaźnik obniżył swoją wartość we wszystkich powiatach.

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) w 2020 r. udzielono 14,9 mln porad, tj. o 9,4% mniej niż rok wcześniej (w kraju o 8,8% mniej). W ramach POZ dzieciom i młodzieży w wieku do 18 lat udzielono 2,3 mln porad (o 28,8% mniej niż w 2019 r.), natomiast osobom w wieku 65 lat i więcej – 5,3 mln (o 3,3% mniej). W związku z wystąpieniem stanu epidemii COVID-19 w 2020 r. wprowadzono szczególne rozwiązania świadczenia usług medycznych związane z funkcjonowaniem teleporad. W formie porad świadczonych na odległość zrealizowano 4,7 mln porad lekarskich w podstawowej opiece zdrowotnej, co stanowiło 31,6% ich ogólnej liczby. Wielkopolskie charakteryzowało się jednym z najmniejszych odsetków teleporad (mniejszy notowano jedynie w lubuskim – 30,2%), co wskazuje na relatywnie najmniej utrudniony dostęp do bezpośredniej opieki lekarskiej w czasie pandemii. Dla porównania w województwie lubelskim udział porad świadczonych na odległość sięgał 45,1%.

Wykres 3.3. Udział teleporad w podstawowej opiece zdrowotnej według województw w 2020 r.
 Chart 3.3. The share of consultations in telemedicine in primary health care by voivodships in 2020

Proces starzenia się społeczeństwa wywiera istotny wpływ na funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia. Organizacja specjalistycznej opieki zdrowotnej dla seniorów stanowi jedno z najważniejszych wyzwań dla władz rządowych i samorządowych. Według stanu na koniec grudnia 2020 r., w województwie wielkopolskim działało 9 poradni geriatrycznych (tj. o 1 więcej niż rok wcześniej), co stanowiło 6,0% tego typu placówek w kraju. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w województwach: śląskim (30), małopolskim (20) i mazowieckim (18). Najmniej poradni geriatrycznych funkcjonowało w województwach: warmińsko-mazurskim, świętokrzyskim i podkarpackim (po 2 placówki). Pod względem liczby ludności w wieku senioralnym przypadającej na 1 poradnię geriatryczną, wielkopolskie zajmuje dopiero 12. lokatę w kraju ze wskaźnikiem na poziomie 93,0 tys. osób (wobec 103,5 tys. w 2019 r.). W tym aspekcie najlepszą sytuację odnotowano w województwie pomorskim, gdzie na 1 poradnię przypadło 37,6 tys. osób w wieku 60 lat i więcej. Najgorzej pod tym względem było w podkarpackim (254,3 tys. seniorów na placówkę). W 2020 r. w poradniach geriatrycznych udzielono łącznie 3,7 tys. porad lekarskich (w tym kobietom – 2,7 tys., tj. 72,4%), co oznacza spadek w stosunku do roku poprzedniego o 21,9% (w kraju o 22,4%). W skali kraju liczba porad w tego typu placówkach wyniosła 6,2% (6. miejsce). Najwięcej porad odnotowano w województwie śląskim i małopolskim – łącznie było to 38,4% ich ogólnej liczby w Polsce.

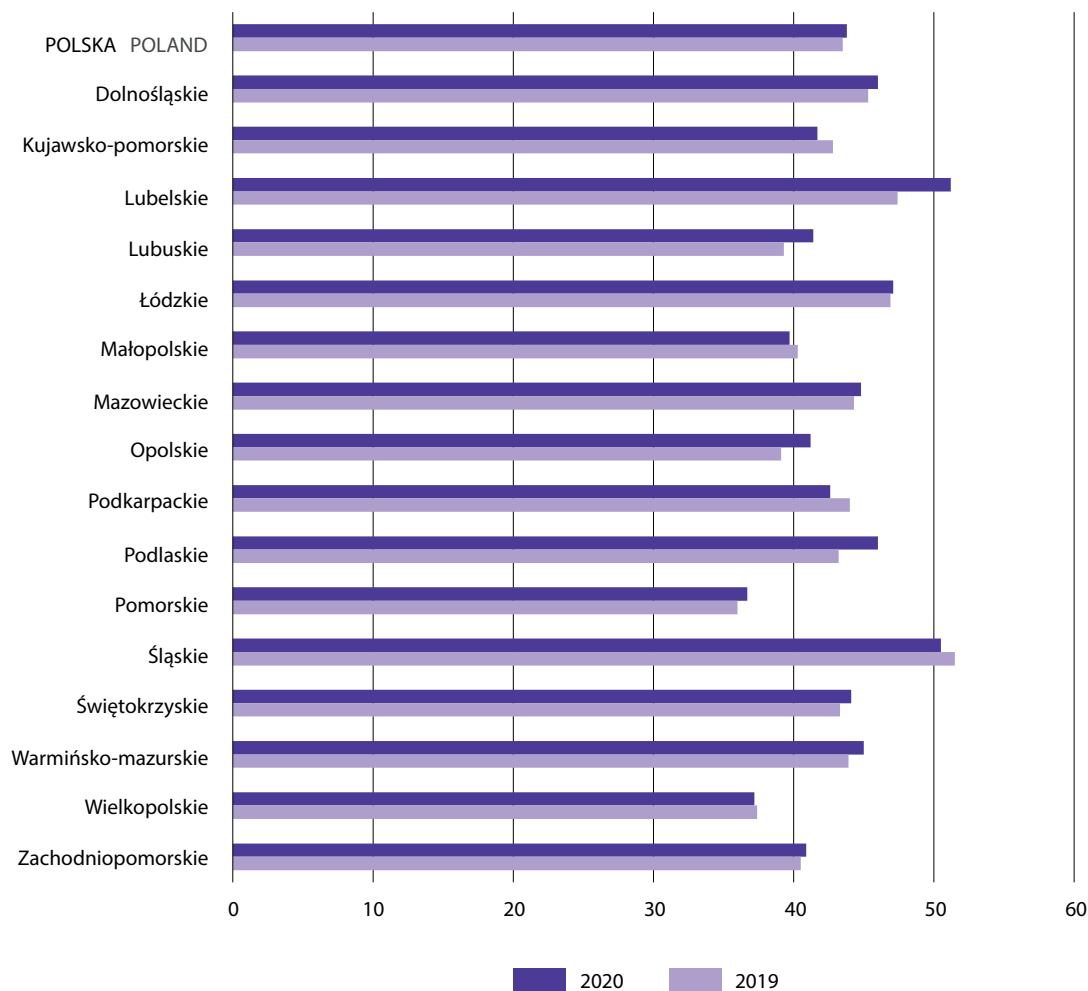
Stacjonarna opieka zdrowotna

W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w województwie wielkopolskim w końcu 2020 r. działały 54 szpitale ogólne, tj. 6,0% ogólnej liczby w kraju. W porównaniu z 2019 r. liczba szpitali zmniejszyła się o 5 placówek. Szpitale ogólne dysponowały 13,0 tys. łóżek, co stanowiło 7,8% ogólnej liczby łóżek w kraju. W stosunku do roku poprzedniego liczba ich zmniejszyła się o 0,7%. Dostępność ludności do leczenia szpitalnego mierzona jest m.in. liczbą łóżek w szpitalach. Na 10 tys. ludności w województwie przypada-

ło 37,2 łóżek (średnio 269 osób na 1 łóżko) wobec 43,8 w Polsce (228 osób na 1 łóżko). Wskaźnik w wielkopolskim należał do najniższych w kraju (15. miejsce przed ostatnim województwem pomorskim – 36,7).

Wykres 3.4. Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności według województw Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3.4. Beds in general hospitals per 10 thousand population by voivodships As of 31 December

W większości powiatów (w 20 z 35) liczba łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności zwiększyła się w porównaniu z 2019 r., w tym największy wzrost zaobserwowano w powiecie pleszewskim (z 46,5 do 55,0). W 2020 r. najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Koninie (103,7 łóżek na 10 tys. ludności), następnie w Poznaniu (95,8), Kaliszu (71,4) i Lesznie (70,0). Najmniejszą liczbą łóżek na 10 tys. ludności dysponowano w powiecie poznańskim (7,6), zlokalizowanym w sąsiedztwie stolicy województwa, gdzie mieszkańcy tego powiatu najczęściej korzystają z opieki szpitalnej.

W 2020 r. hospitalizowanych było 541,4 tys. osób, tj. o 21,3% mniej niż rok wcześniej, co stanowiło 9,4% ogólnej liczby leczonych w kraju (wobec 9,2% w 2019 r.). W Polsce liczba osób hospitalizowanych w porównaniu z rokiem poprzednim uległa zmniejszeniu o 23,2%. Spadek liczby leczonych w szpitalach wynikał m.in. z zaleceń ograniczenia do niezbędnego minimum lub czasowe zawieszenia udzielania świadczeń wykonywanych planowo w związku z transmisją infekcji COVID-19. Zmniejszenie hospitalizacji

widoczne jest również we wskaźniku jej natężenia. W przeliczeniu na 10 tys. ludności leczonych było 1547 osób (o 420 osób mniej niż 2019 r.), w kraju – 1495 osób (o 450 mniej). Najbardziej ograniczono liczbę hospitalizacji w województwie łódzkim (o 560 do 1678 osób na 10 tys. mieszkańców), a w najmniejszym stopniu dotyczyło to pomorskiego (o 178 do 1400). Przeciętny pobyt chorego (uwzględniając ruch międzyoddziałowy) w szpitalu trwał, podobnie jak przed rokiem, 4,3 dnia (w kraju 5,3 dnia). W ciągu roku skróciło się średnie wykorzystanie łóżka w szpitalach ogólnych z 248 dni do 202.

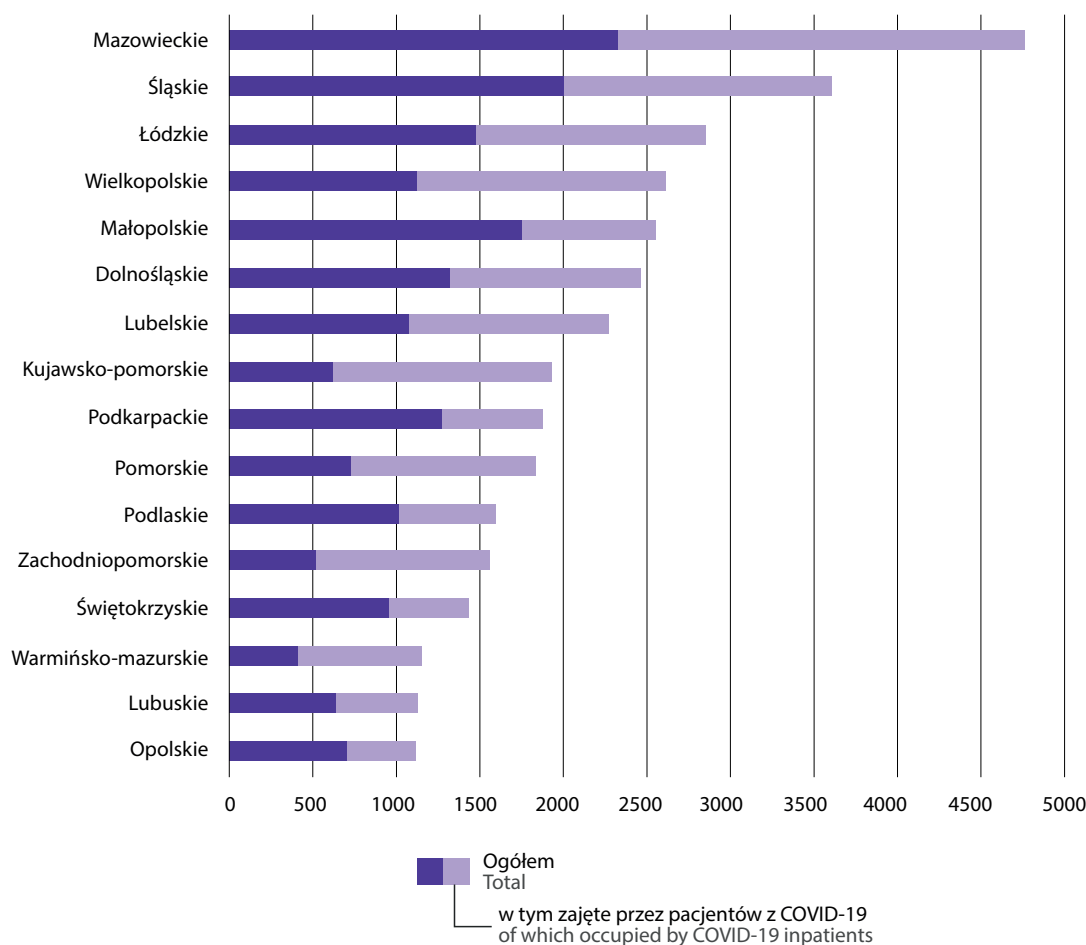
W wielkopolskim działalność szpitali stacjonarnych w 2020 r. odbywała się m.in. na 117 oddziałach chirurgicznych, 43 rehabilitacyjnych, 42 chorób wewnętrznych, 41 anestezjologii i intensywnej terapii, 40 ginekologiczno-położniczych, 34 pediatrycznych, 29 neonatologicznych, 24 neurologicznych, 17 kardiologicznych, 17 onkologicznych, 14 otolaryngologicznych, 12 gruźlicy i chorób płuc oraz 11 zakaźnych. Największą liczbą łóżek dysponowano na oddziałach chirurgicznych (2,9 tys.), następnie na oddziałach chorób wewnętrznych i ginekologiczno-położniczych (po 1,5 tys.) oraz rehabilitacyjnych (1,4 tys.).

Według Europejskiego Ankietowego Badanie Zdrowia przeprowadzonego w 2019 r., częstość hospitalizacji (rozpatrywanej w ciągu 12 miesięcy) wzrasta wraz z wiekiem. O ile w młodszych grupach wieku (do 49 roku życia) jest ona stosunkowo niska i nie przekracza w wielkopolskim 10%, to dla najstarszych zbiorowości istotnie się zwiększa wśród osób w wieku 70 lat lub więcej i osiąga 28%. Tymczasem według stanu na koniec 2020 r., w regionie znajdował się tylko 1 oddział geriatryczny (na 51 w kraju), co lokowało wielkopolskie na końcu stawki województw (wraz z podlaskim i zachodniopomorskim). Liczba leczonych na wielkopolskim oddziale geriatrycznym wyniosła 384 osoby wobec 493 w 2019 r.

W 2020 r., z uwagi na dynamicznie zmieniający się przebieg pandemii COVID-19, znaczna część łóżek szpitalnych z różnych oddziałów, w zależności od potrzeb i możliwości, była przeznaczana na leczenie pacjentów z COVID-19 lub przywracano im ich pierwotne przeznaczenie. Na dzień 31 grudnia 2020 r. na terenie województwa wielkopolskiego na leczenie takich pacjentów przeznaczonych było łącznie 2,6 tys. łóżek (20,1% łóżek ogółem w szpitalach ogólnych; w kraju 20,7%), z czego 57,0% łóżek było zajętych przez pacjentów z COVID-19. W odniesieniu do liczby mieszkańców wskaźnik liczby łóżek COVID-19 na 10 tys. ludności wynosił 7,5 i był najniższy w kraju (ex aequo z małopolskim). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie podlaskim (13,6). Liczba respiratorów przeznaczonych na leczenie pacjentów z COVID-19 w szpitalach ogólnych wyniosła 250 sztuk, co stanowiło blisko 1/3 ogólnej liczby respiratorów w szpitalach (754).

Wykres 3.5. Łóżka przeznaczone na leczenie pacjentów z COVID-19 w szpitalach według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3.5. Beds for COVID-19 inpatient in hospitals by voivodships in 2020
As of 31 December

Apteki

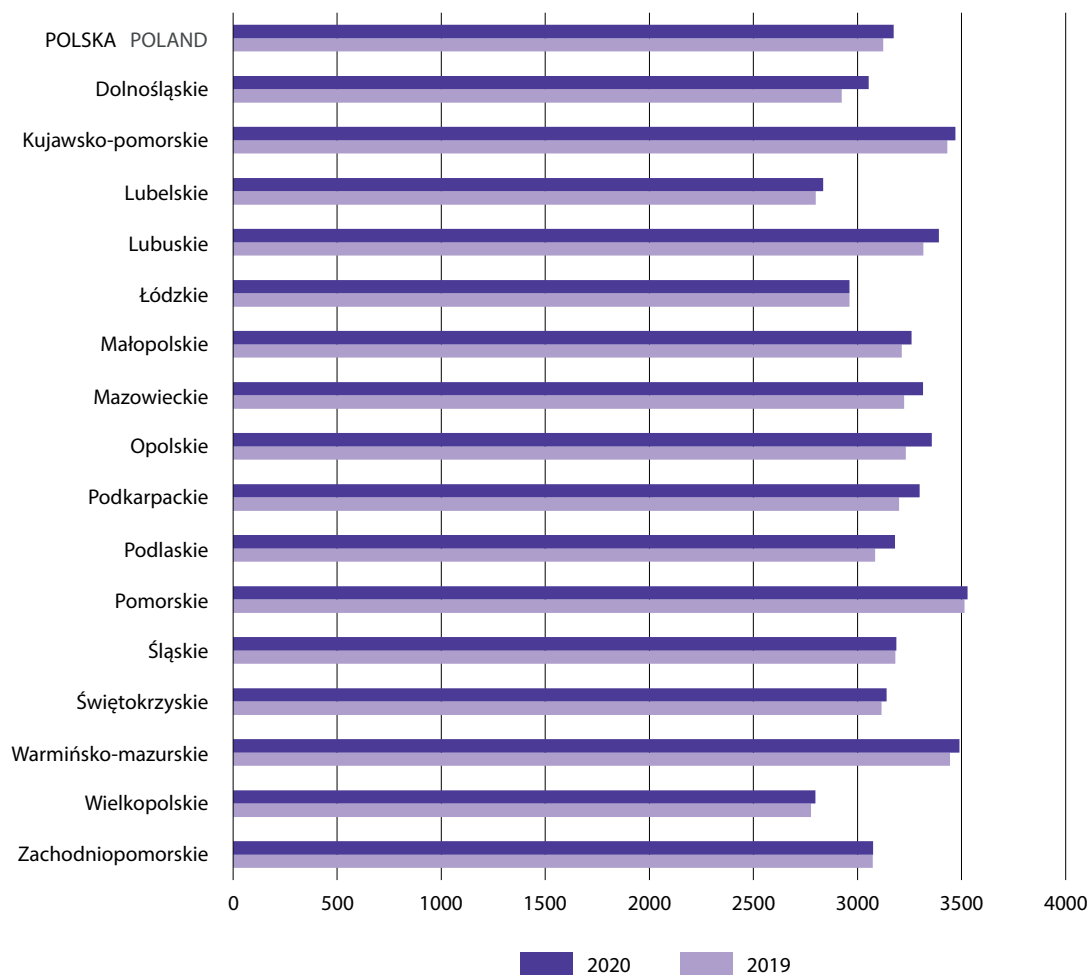
W 2020 r. na terenie województwa sprzedają leków i środków medycznych zajmowało się 1250 aptek ogólnodostępnych (10,4% ogólnej liczby takich placówek w kraju). W porównaniu z rokiem poprzednim ubyło 10 aptek (spadek o 0,8%, w kraju o 1,9%).

Wielkopolskie charakteryzuje się najlepszą dostępnością aptek w kraju. Na 1 aptekę przypadało tu 2797 osób (o 20 osób więcej niż przed rokiem). Drugie miejsce zajęło lubelskie ze wskaźnikiem 2835 osób (o 35 więcej). Z kolei najmniej dostępne placówki tego rodzaju są w województwie pomorskim (3529 osób na 1 aptekę; o 15 więcej). Liczba mieszkańców przypadająca na 1 aptekę, w porównaniu z 2019 r., zwiększyła się w 17 z 35 powiatów województwa wielkopolskiego. Najłatwiejszy dostęp do aptek mieli mieszkańcy miast na prawach powiatu, gdzie na 1 aptekę przypadało najmniej osób (w Koninie – 1860, Poznaniu – 1963, Lesznie – 2167 oraz Kaliszu – 2202). Najwięcej ludności na 1 aptekę odnotowano w powiecie kaliskim (5527 osób), a w dalszej kolejności w konińskim (4639) i wągrowieckim (4381).

**Wykres 3.6. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną według województw
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 3.6. Population per generally available pharmacy by voivodships
As of 31 December

Uzupełnieniem sieci aptek są punkty apteczne, tj. placówki, które prowadzą obrót detaliczny produktami leczniczymi na terenach wiejskich. W 2020 r. w województwie prowadziło działalność 117 punktów aptecznych (10,2% ogólnej ich liczby w kraju) wobec 115 w roku poprzednim. Najwięcej punktów aptecznych zlokalizowanych było w powiatach kaliskim i poznańskim (po 13), a w dalszej kolejności w konińskim (9) i ostrowskim (7), natomiast w powiecie pleszewskim nie działał ani jeden taki punkt.

3.3. Pomoc społeczna i wsparcie rodziny

3.3. Social welfare and family support

Żłobki

W końcu 2020 r. na terenie województwa wielkopolskiego w ramach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 działały 463 żłobki, oddziały żłobkowe i kluby dziecięce (10,1% ogólnej liczby placówek tego typu w kraju). W porównaniu z 2019 r. przybyło 12 żłobków oraz 1 klub dziecięcy. Wśród placówek zajmujących się opieką nad najmłodszymi dziećmi przeważały żłobki, które stanowiły 87,9% (w kraju 83,8%).

W 2020 r. w każdym powiecie województwa funkcjonowały placówki oferujące opiekę dzieciom do lat 3. Największą ich liczbę odnotowano w powiecie poznańskim (119) i Poznaniu (107). Łącznie znajdowała się tam prawie połowa żłobków, oddziałów i klubów dziecięcych dostępnych w regionie. W pozostałych powiatach liczba placówek wahała się między 1 (w grodzkim i rawickim) a 14 (w tureckim). W porównaniu z 2019 r. najwięcej nowych placówek powstało w powiatach gnieźnieńskim i tureckim (po 3), natomiast najwięcej ubyło ich w Poznaniu (7).

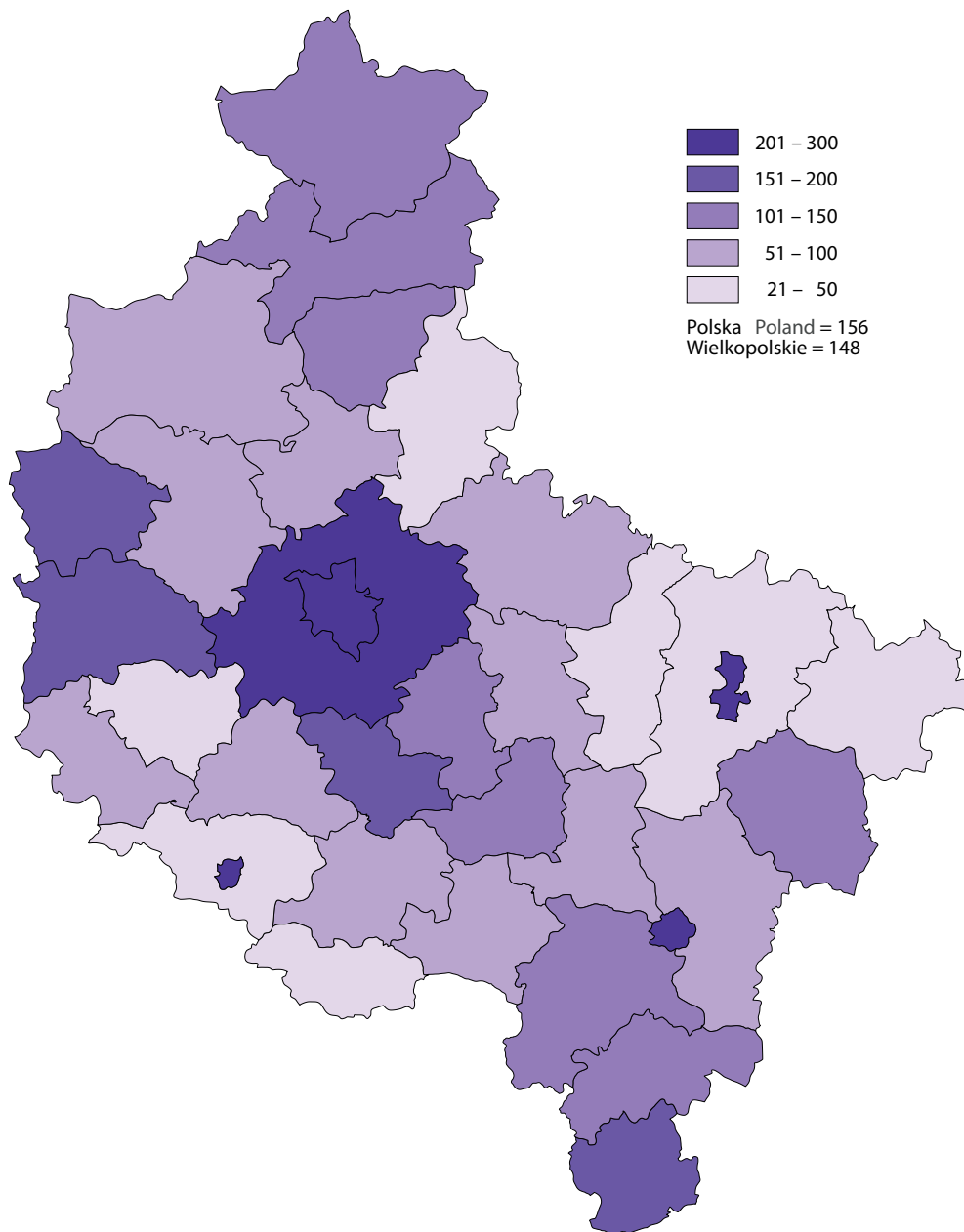
W badanym okresie obserwowano wzrost liczby miejsc w placówkach instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 (w 26 z 35 powiatów). W 2020 r. żłobki, oddziały i kluby dziecięce dysponowały łącznie 16,4 tys. miejsc (9,5% ogólnej liczby tego rodzaju miejsc w kraju), tj. o 0,6 tys. więcej niż rok wcześniej. Największą liczbę miejsc oferował Poznań (4,5 tys.) i powiat poznański (3,9 tys.). Kolejne powiaty (ostrowski i Kalisz) mogły rozdysponować po ok. 600 miejsc (odpowiednio 627 i 556).

Miarą dostępności do placówek opieki nad najmłodszymi dziećmi jest wskaźnik określający liczbę miejsc w żłobkach (łącznie z oddziałami) i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3. Miernik ten w 2020 r. wyniósł 148, tj. o 12 miejsc więcej niż przed rokiem (w kraju 156, tj. o 18 więcej) i lokował wielkopolskie w środku stawki województw (od 103 w świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim do 239 w dolnośląskim). Najwyższe wartości wskaźnik przyjmował w Lesznie (300 miejsc na 1000 dzieci do lat 3), Poznaniu (254) i powiecie poznańskim (252), natomiast najniższe w grodzkim (21) i rawickim (24).

Mapa 3.3. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 według powiatów w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 3.3. Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 by poviats in 2020
As of 31 December

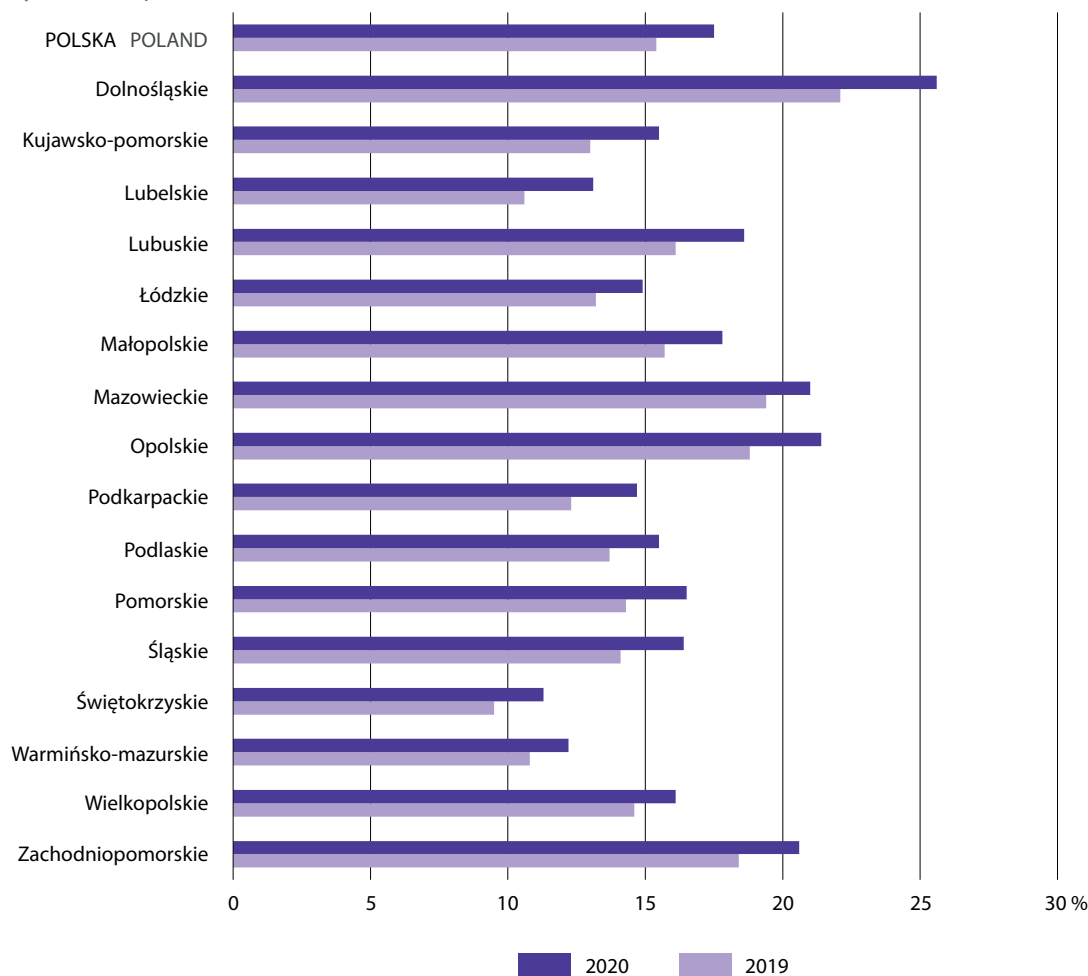

W żłobkach, oddziałach żłobkowych przy przedszkolach i klubach dziecięcych w ciągu roku przebywało 20,6 tys. dzieci (9,0% ogólnej ich liczby w Polsce), tj. o 0,6% więcej w porównaniu z 2019 r. (w kraju więcej o 3,1%). Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową wśród dzieci w wieku do lat 3 wyniósł 12,0% (w kraju 12,8%), co oznacza że w 2020 r. co 8. dziecko w województwie wielkopolskim uczęszczało do placówek im dedykowanych. Spośród powiatów najwięcej dzieci przebywało w placówkach zlokalizowanych w dużych miastach: w Lesznie (25,5% dzieci do lat 3), Poznaniu (21,9%) i Kaliszu (19,5%) oraz

powiecie poznańskim (18,5%). Natomiast najmniejszy odsetek dzieci objętych opieką żłobkową odnotowano w powiatach: rawickim (0,3%), grodziskim (1,9%) i wągrowieckim (3,2%).

Wykres 3.7. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej według województw

Chart 3.7. Percentage of children up to the age of 3 covered by various forms of institutional care by voivodships

Ponadto w 2020 r. opiekę nad dziećmi sprawowało 83 dziennych opiekunów zajmujących się 376 dziećmi i 525 niań zarejestrowanych w ZUS (w 2019 r. odpowiednio: 92, 418 i 573). Uwzględniając działalność niań i opiekunów dziennych, odsetek dzieci w wieku do 3 lat objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej ukształtował się na poziomie 16,1% wobec 14,6% rok wcześniej (w kraju 17,5% wobec 15,4%).

Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Opieka oraz wychowanie dzieci i młodzieży pozbawionej całkowicie lub częściowo opieki oraz wsparcia ze strony rodziny naturalnej sprawowana jest przez rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i wsparcia dziennego. W końcu 2020 r. na terenie województwa działało 65 placówek opiekuńczo-wychowawczych (5,4% ogólnej liczby tego typu instytucji w kraju), tj. o 1 mniej niż przed rokiem. Placówki te objęły opieką 929 wychowanków, tj. o 8,9% mniej niż w 2019 r. (w kraju spadek o 3,9%). Opiekę dzienną zapewniało 266 placówek wsparcia dziennego (tj. 13,4% ogólnej ich liczby w województwie), jednak w ciągu roku ubyło ich 159 (spadek o 37,4%; w kraju o 13,9%). Skorzystało z niej 6,9 tys.

dzieci, tj. o 4,6 tys. osób mniej niż w 2019 r. Pieczę zastępczą sprawowało 3008 rodzin zastępczych (o 7 więcej niż przed rokiem) oraz 32 rodzinne domy dziecka (o 3 więcej). Łącznie opieką objęto 4,7 tys. dzieci (o 1,1% więcej niż w 2019 r.).

W opiece nad dziećmi i młodzieżą w ramach pomocy społecznej wiodącą rolę odgrywają instytucje w stolicy województwa wielkopolskiego. W 2020 r. na terenie Poznania działało 15 placówek opiekuńczo-wychowawczych, co stanowiło 23,1% wszystkich tego typu placówek w województwie. Omawiane placówki objęły opieką 194 wychowanków, tj. 20,9% ogólnej liczby wychowanków w wielkopolskim. Opiekę dzienną prowadziło 19 placówek wsparcia dziennego (więcej było ich w powiecie poznańskim – 47 i Koninie – 24), w których w ciągu roku przebywało 711 dzieci (10,3% w skali województwa). Ponadto w Poznaniu pieczę zastępczą sprawowały 393 rodziny zastępcze, w których opieką objęto 539 dzieci.

Placówki stacjonarnej pomocy społecznej

Osoby wymagające całodobowej pomocy i opieki mają możliwość skorzystania z systemu wsparcia opieki społecznej, który oferuje miejsca w placówkach opieki stacjonarnej. Według stanu na 31 grudnia 2020 r., w województwie działały 152 zakłady stacjonarnej pomocy społecznej (8,2% ogólnej liczby tego rodzaju placówek w kraju), tj. o 3 więcej niż przed rokiem.

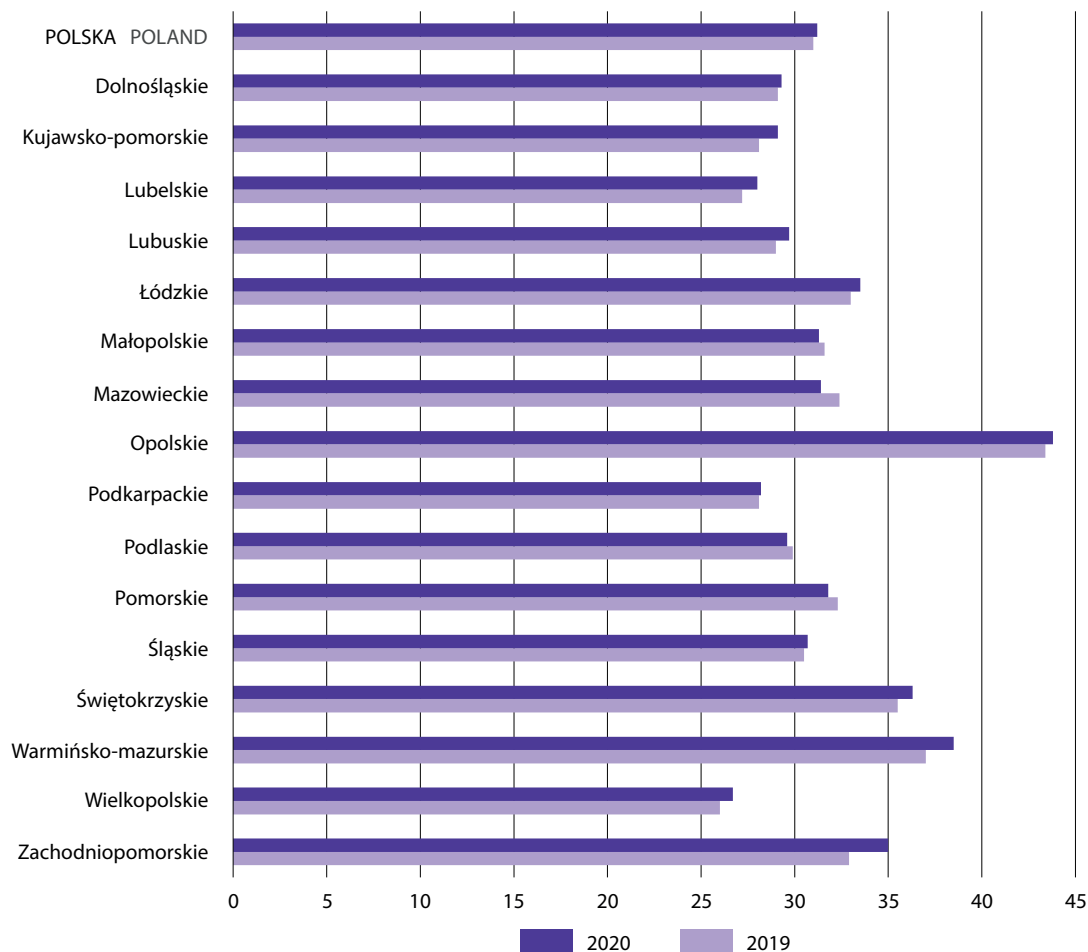
Wśród zakładów stacjonarnej pomocy społecznej najliczniejsze były domy pomocy społecznej (68 placówek, tj. 7,8% ogólnej ich liczby w kraju), a w dalszej kolejności schroniska dla bezdomnych (29), placówki zapewniające całodobową opiekę niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (29), noclegownie (12) oraz domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (4). Pozostałe instytucje funkcjonujące na obszarze wielkopolskiego to 1 rodzinny dom pomocy, 1 środowiskowy dom samopomocy oraz 8 pozostałych placówek. Najwięcej placówek funkcjonowało w Poznaniu (22), a w dalszej kolejności w powiecie poznańskim (14) i gnieźnieńskim (10).

Działające na terenie województwa zakłady stacjonarnej pomocy społecznej posiadały (z filiami) 9,3 tys. miejsc (7,8% łącznej liczby miejsc tego typu w kraju), tj. o 2,6% więcej niż w 2019 r. (w Polsce o 0,4% więcej). Podobnie jak przed rokiem, placówki dysponowały średnio 61 miejscami (w kraju 64 wobec 65 rok wcześniej). Na koniec 2020 r. w zakładach przebywało 8,1 tys. mieszkańców (7,7% łącznej liczby mieszkańców w placówkach tego rodzaju w kraju) i było ich o 5,8% mniej niż przed rokiem (w kraju o 6,5% mniej). Najliczniejszą grupę mieszkańców stanowiły osoby przewlekle somatycznie chore (24,2%), niepełnosprawni intelektualnie dorośli, dzieci i młodzież (23,6%) oraz osoby w podeszłym wieku (17,8%).

Dostępność do usług oferowanych przez placówki stacjonarnej pomocy społecznej przedstawia m.in. wskaźnik liczby mieszkańców tych instytucji na 10 tys. ludności danego obszaru. W wielkopolskim w 2020 r. miernik ten kształtował się na poziomie 26,7 mieszkańców w przeliczeniu na 10 tys. ludności (wobec 26,0 przed rokiem) i był najniższy w kraju (średnio 31,2).

Wykres 3.8. Miejsca (łącznie z filiami) w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 10 tys. ludności według województw Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3.8. Places (including branches) in homes and facilities of stationary social welfare per 10 thousand population by voivodships As of 31 December

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

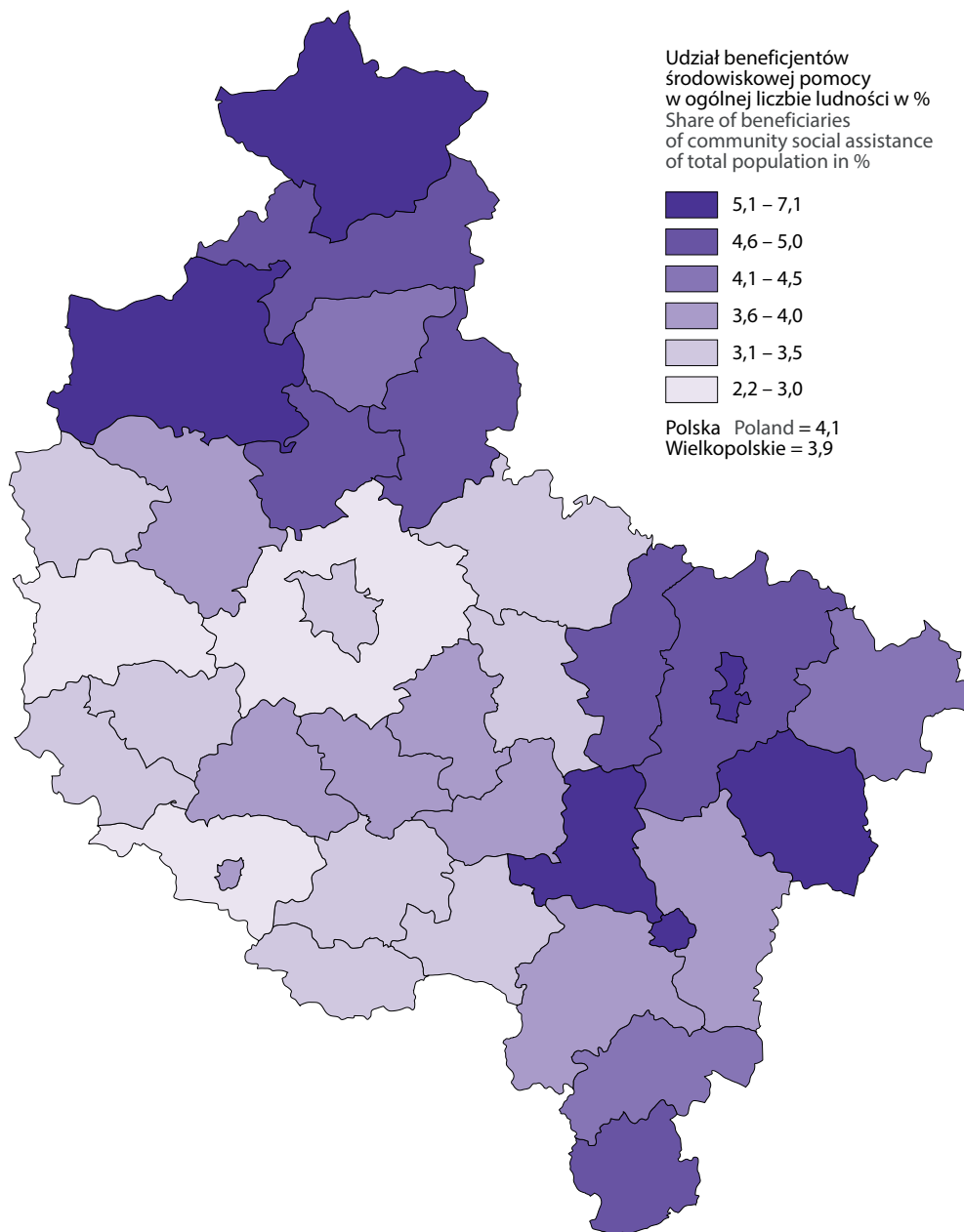
Rodziny i osoby będące w trudnej sytuacji bytowej mogą otrzymać wsparcie ze strony państwa, na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W 2020 r. w województwie z różnych form środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 136,0 tys. osób (o 9,5% mniej niż przed rokiem), określanych jako beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej. Zbiorowość ta stanowiła 8,6% ogólnej liczby beneficjentów w kraju.

Udział beneficjentów środowiskowej pomocy w ogólnej liczbie ludności, określany jako zasięg korzystania z pomocy społecznej, wynosił 3,9% wobec 4,1% w kraju. W porównaniu z sytuacją sprzed roku liczba beneficjentów w wielkopolskim w 2020 r. zmniejszyła się o 9,5% (w kraju spadek o 10,5%), a zasięg korzystania z pomocy w województwie zmniejszył się o 0,4 p.proc. (w kraju spadek o 0,5 p.proc.). Udział beneficjentów w liczbie ludności województwa kształtował się na poziomie poniżej średniej krajowej, ale w ciągu roku ta różnica się zmniejszyła (spadek w województwie był wolniejszy niż w kraju). Między powiatami województwa wielkopolskiego występowało znaczne zróżnicowanie zasięgu korzystania z pomocy społecznej. Największy odsetek beneficjentów tej pomocy odnotowano w powiatach: złotow-

skim (7,1%), tureckim i Koninie (po 5,7%), natomiast najmniejszy w powiatach: poznańskim (2,2%), leszczyńskim (2,7%) oraz nowotomyskim (2,9%). We wszystkich powiatach obserwowano spadek zasięgu korzystania z pomocy społecznej w porównaniu z 2019 r. Odsetek beneficjentów w największym tempie obniżał się w powiatach: rawickim (o 0,9 p.proc.) oraz grodziskim, kolskim, konińskim i pleszewskim (po 0,8 p.proc.), a najwolniej zmniejszał się w Lesznie, Poznaniu i powiecie poznańskim (po 0,1 p.proc.).

Mapa 3.4. Zasięg korzystania z pomocy społecznej według powiatów w 2020 r.

Map 3.4. Range of benefiting from social assistance by powiats in 2020

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r. otrzymali wsparcie w wysokości 321,4 mln zł. W porównaniu z rokiem poprzednim wartość świadczeń była wyższa o 4,2%. Wydatki z tego tytułu stanowiły 9,2% ogółu środków wydatkowanych na tę pomoc w kraju. Z ogólnej kwoty świadczeń środowiskowej pomocy społecznej mieszkańcy wielkopolskiego otrzymali 177,7 mln zł (55,3%) w formie świadczeń pieniężnych, a 143,6 mln zł (44,7%) w formie świadczeń niepieniężnych. Najwięcej środków (69,2 mln zł) wypłacono jako zasiłki celowe, co stanowiło 21,5% ogólnej kwoty świadczeń. Na zasiłki stałe, których warunkiem przyznania (poza kryterium dochodowym) jest niemożność podjęcia pracy, przeznaczono 69,0 mln zł, tj. 21,5%. W ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej osoby, które otrzymywały zasiłek stały w 2020 r. stanowiły 13,2%. Trzecią pod względem wartości grupę świadczeń stanowiły zasiłki okresowe – 37,3 mln zł, tj. 11,6%.

3.4. Kultura

3.4. Culture

Poziom życia społeczeństwa, podobnie jak indywidualny rozwój człowieka, w dużej mierze zależą od możliwości uczestnictwa w kulturze i dostępności do jej instytucji. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wielkopolskim w 2020 r. wyniosły 813,7 mln zł, tj. o 5,2% mniej niż przed rokiem. W skali kraju ta kwota stanowiła 8,8% i wśród pozostałych województw stawiła wielkopolskie na 4. miejscu, tj. o 1 pozycję wyżej niż przed rokiem. W przypadku wydatków w rozdziale – centra kultury i sztuki było to miejsce 2., a w rozdziale – biblioteki – 3. W budżecie JST (gmin, powiatów, miast na prawach powiatu i województwa łącznie) wydatki na kulturę stanowiły 3,1%, podobnie jak w kraju (w 2019 r. było to 3,5% wobec 3,4%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. wydatki na kulturę wynosiły 232 zł (wobec 246 zł przed rokiem), przy średniej krajowej na poziomie 241 zł (przed rokiem 251 zł). Pod względem tej kwoty wielkopolskie ponownie znalazło się na 9. miejscu wśród ogółu województw.

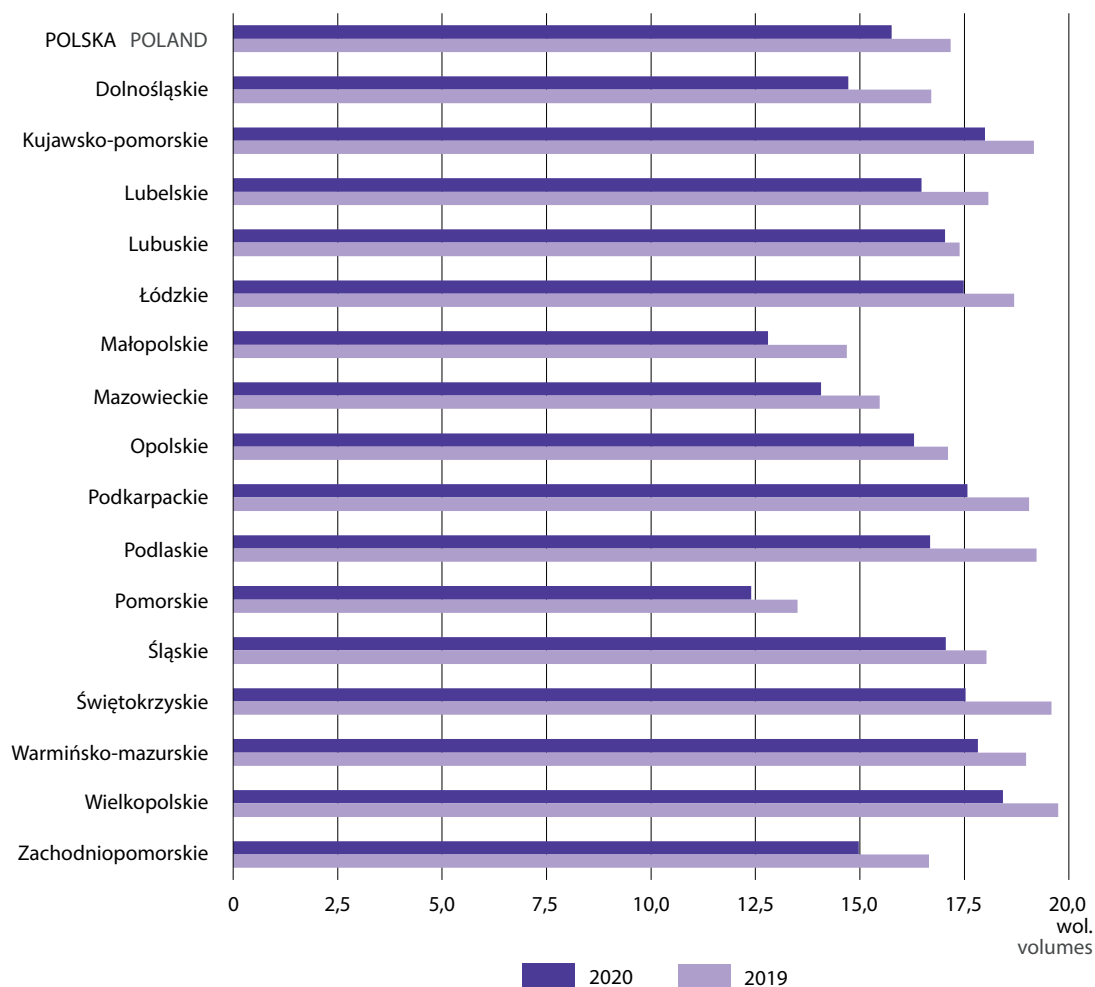
W 2020 r. działalność instytucji kultury odbywała się w cieniu pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Ogólnoświatowy zasięg koronawirusa wymuszał konieczność podejmowania kroków mających na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się choroby COVID-19. Ich skutkiem było zamykanie kolejnych obszarów gospodarki oraz życia społecznego i w miarę możliwości przenoszenie niektórych działań do Internetu. Siłą rzeczy sfera kultury również była dostępna w tym medium, jednak działalność instytucji z nią związanych została znacznie ograniczona.

Biblioteki

W 2020 r. w wielkopolskim działało 660 bibliotek publicznych (łącznie z filiami) oraz 64 punkty biblioteczne, co w skali kraju stanowiło odpowiednio 8,5% oraz 7,4%. Na 1 bibliotekę przypadało tu średnio 5298 osób, podczas gdy w kraju jedna taka placówka obsługiwała przeciętnie 4870 osób. Księgozbiór bibliotek publicznych w końcu 2020 r. obejmował 11610,0 tys. woluminów, co stanowiło 9,3% zasobów bibliotecznych w kraju. Na 1 bibliotekę przypadało średnio 17591 woluminów, czyli więcej niż przeciętnie w kraju (16067). Pod względem wielkości księgozbioru, przeliczonej na 1000 mieszkańców, wielkopolskie (gdzie wskaźnik ten wyniósł 3321 egzemplarzy wobec 3268 w kraju) zajmowało 9. miejsce wśród wszystkich województw, podobnie jak przed rokiem. W 2020 r. w bibliotekach publicznych było zarejestrowanych 419,8 tys. użytkowników aktywnie wypożyczających, tj. o 17,4% mniej niż przed rokiem. Udział mieszkańców wielkopolskiego w czytelnictwie krajowym kształtował się na poziomie 8,5%. W całym roku 2020 z bibliotek publicznych wypożyczono łącznie 7734,1 tys. woluminów, czyli o 23,0% mniej niż przed rokiem. Wskaźnik wypożyczeń na 1000 ludności w warunkach pandemicznych wyniósł 2210 woluminów wobec 2872 przed rokiem (w Polsce 2022 wobec 2676), co lokowało wielkopolskie na 5. pozycji w kraju (o 2 lokaty niżej niż w 2019 r.). Natomiast wskaźnik wypożyczeń w przeliczeniu na 1 czytelnika obniżył się w porównaniu z poprzednim rokiem do 18,4 woluminów wobec średniej krajowej 15,8 (przed rokiem 19,7 wobec 17,2). W rankingu województw oznacza to utrzymanie przez wielkopolskie 1. pozycji.

Wykres 3.9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika według województw
 Chart 3.9. Loans of collection per library user by voivodships

Spośród obszarów kultury oddziałujących na człowieka i wpływających na jakość życia społecznego oraz jej indywidualne odczuwanie, a także stymulujących intelektualny rozwój jednostki, czytelnictwo jest bez wątpienia dziedziną najbardziej powszechną. Placówki biblioteczne (biblioteki, ich filie bądź punkty biblioteczne łącznie) dostępne są we wszystkich gminach. Na poziomie powiatów najłatwiejszy dostęp do tego typu placówek w 2020 r. mieli mieszkańcy powiatu pleszewskiego, gdzie na 1 bibliotekę lub punkt biblioteczny przypadało 2325 osób (przy średniej wojewódzkiej 4829 osób) oraz międzychodzkiego – 2818. Dla porównania w Poznaniu było to 12977 osób na placówkę, a w Kaliszu 9010. Największym księgozbiorem, w stosunku do liczby ludności, dysponowały biblioteki w powiatach: rawickim (4896 woluminów na 1000 ludności), kaliskim (4441), gostyńskim (4305) i kościańskim (4277), natomiast najwięcej czytelników było zarejestrowanych w Lesznie (200 osób na 1000 mieszkańców, przy średniej w województwie 120 osób), a także w powiatach: wągrowieckim (160), chodzieskim (153) oraz jarocińskim i poznańskim (po 151 osób). Największy ruch czytelnicy obserwowano w Lesznie, gdzie wskaźnik wypożyczeń na 1000 ludności wyniósł 4453 woluminów (2-krotnie więcej niż przeciętnie w województwie), a na 1 czytelnika – 22,2. Wysokie wskaźniki notowano też w powiatach: rawickim (odpowiednio 3650 i 26,2), wągrowieckim (3538 i 22,1), grodziskim (3273 i 25,8), gnieźnieńskim (3006 i 26,6) oraz pilskim (2991 i 24,1).

W dobie rozwoju usług elektronicznych większość placówek bibliotecznych zapewnia do nich dostęp. W 2020 r. oferowało go 87,3% ogółu bibliotek publicznych (w kraju 82,4%). Możliwość korzystania z katalogu on-line proponowało 545 spośród 660 bibliotek publicznych, czyli 82,6% (w kraju 74,4%), a możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne oferowało 331 bibliotek, tj. 50,2% (w kraju 47,7%).

Poza swoją podstawową działalnością, biblioteki organizowały różnego rodzaju imprezy, szkolenia czy konferencje, jednak z uwagi na pandemię ich liczba została znacznie ograniczona. W 2020 r. placówki biblioteczne zorganizowały 9,5 tys. imprez dla 298,0 tys. użytkowników. Dla porównania rok wcześniej odbyło się 23,5 tys. imprez, w których uczestniczyło 708,5 tys. osób. Znacząco zmienił się także sposób organizacji takich wydarzeń. O ile w 2019 r. charakter wirtualny miało zaledwie 30 imprez (0,1% ich ogólnej liczby), to w czasie pandemii tą drogą przeprowadzono 1688 imprez (17,8%). Organizatorem zdecydowanej większości imprez (8,8 tys., tj. 92,1%) były biblioteki publiczne.

W ostatnich latach pozytywnie zmienia się poziom dostępności do zasobów bibliotecznych dla osób z niepełnosprawnościami. W 2020 r. ponad połowa bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych posiadała wejście do budynku przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, a ponad jedna trzecia z nich dysponowała udogodnieniami również wewnątrz budynku. W obiektach użytkowanych przez biblioteki publiczne i ich filie było to odpowiednio 49,1% i 32,9%.

Muzea

W 2020 r. działalność wystawienniczą prowadziło 86 muzeów⁹ i oddziałów muzealnych, o 3 mniej niż przed rokiem. Zbiory muzealne prezentowano w ramach 191 wystaw stałych (w 2019 r. – 215) oraz poprzez organizowanie ekspozycji czasowych. Na terenie kraju muzea z wielkopolskiego zorganizowały łącznie 218 takich prezentacji (wobec 395 w 2019 r.). Liczba ta obejmowała 136 wystaw własnych, 50 współorganizowanych oraz 32 wypożyczone, w tym 1 z zagranicy. W ogólnej liczbie ekspozycji czasowych w Polsce te zorganizowane przez muzea z województwa wielkopolskiego stanowiły 7,3% (przed rokiem 7,9%). Liczba ekspozycji stałych prezentowanych w 2020 r. była o 24 mniejsza niż rok wcześniej, a liczba wystaw czasowych zmniejszyła się o 177.

Ze względu na obostrzenia związane z pandemią, a zwłaszcza skutek zamknięcia placówek muzealnych na kilka miesięcy, w 2020 r. wystawy muzealne obejrzało 417,8 tys. osób, czyli jedna trzecia liczby ubiegłorocznej. W skali kraju zwiedzający ekspozycje muzealne w województwie stanowili 2,5% (wobec 3,0% w 2019 r.). Wskaźnik zwiedzających na 1000 ludności obniżył się niemal 3-krotnie i wyniósł 119 osób, przy średniej dla kraju 434 (przed rokiem 346 wobec 1048), nie wpłynęło to jednak na lokatę wielkopolskiego wśród województw. Podobnie jak w poprzednich latach, pod względem zainteresowania ofertą wystawienniczą muzeów region ten zajmował 13. miejsce w kraju. Młodzież szkolna, przez długi okres ucząca się zdalnie, stanowiła w tym czasie tylko 8,5% ogółu zwiedzających (wobec 21,0% rok wcześniej).

Ograniczenia wynikające z obostrzeń pandemicznych niekorzystnie wpłynęły również na inną działalność muzeów, m.in. wydawniczą, naukową, edukacyjną i kulturalną. W 2020 r. muzea przygotowały 317 odczytów i prelekcji (wobec 1423 przed rokiem), w których uczestniczyło 35,1 tys. osób (o 42,1% mniej). Liczba zaprezentowanych seansów filmowych ograniczyła się do 28 (wobec 325 w 2019 r.). Muzea były też organizatorami 201 imprez w formie koncertów, konkursów i imprez plenerowych (przed rokiem 462) oraz 18 sesji, seminariów naukowych, sympozjów i konferencji (w 2019 r. 43). Ponadto muzea przygotowały i przeprowadziły 1577 lekcji i warsztatów muzealnych (z 495 tematów), w których udział wzięło łącznie 31,4 tys. słuchaczy, niemal 6-krotnie mniej niż przed rokiem (w 2019 r. licząc łącznie z uczestnikami warsztatów).

Wśród ogółu budynków użytkowanych przez muzea niespełna połowa (44,2%) była przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Odpowiednie wejście do budynku posiadało 41,9% obiektów, a 32,6% dysponowało udogodnieniami również wewnątrz budynku. Z ogólnej liczby ekspozycji prezentowanych w muzeach 15 przystosowano dla osób niepełnosprawnych.

⁹ Poczynając od danych za 2020 r. do MUZEÓW zaliczane są wyłącznie muzea, które działają w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z późn. zm.).

Teatry i instytucje muzyczne

W 2020 r. działalność sceniczną w województwie prowadziło 16 teatrów i instytucji muzycznych, z czego 15 posiadało własny zespół artystyczny. Swoją siedzibę miało tu 5 teatrów dramatycznych, 3 lalkowe, 3 muzyczne, 2 filharmonie oraz orkiestra i chór. Instytucje teatralne skoncentrowane są przede wszystkim w Poznaniu. Poza stolicą województwa, działalność artystyczną prowadzą teatry mające swą siedzibę w Gnieźnie, Kaliszu i Lesznie oraz w powiecie poznańskim. Na obszarze całego kraju teatry i instytucje muzyczne z wielkopolskiego zorganizowały łącznie 1386 przedstawień i koncertów (5,7% ogólnej liczby spektakli w kraju; w 2019 r. 5,9%), w tym 1339 we własnym województwie, z tego 832 w stałej sali. W tych wydarzeniach, których z przyczyn pandemii zorganizowano znacznie mniej niż w poprzednim roku (wówczas odbyło się 4075 przedstawień, w tym 3981 w województwie), uczestniczyło łącznie 183,5 tys. widzów, w tym 176,3 tys. było na przedstawieniach i koncertach odbywających się w wielkopolskim. Liczby te stanowią niespełną jedną czwartą ogółu widzów i słuchaczy sprzed roku.

Teatry i instytucje muzyczne z całego kraju na terenie województwa wielkopolskiego w 2020 r. zorganizowały 1563 przedstawienia i koncerty (wobec 6745 rok wcześniej). Liczba uczestniczących w nich widzów wyniosła 200,8 tys., co w skali kraju stanowiło 4,5% (w 2019 r. 12,2%). W porównaniu z poprzednim rokiem frekwencja na koncertach i przedstawieniach zorganizowanych na terenie województwa zmniejszyła się niemal 9-krotnie (przy ponad 3-krotnym spadku liczby widzów w kraju). Wskaźnik widzów liczony na 1000 ludności w ciągu roku obniżył się z 501 do 57 (w kraju z 374 do 117), a jego wartość ulokowała wielkopolskie na 13. miejscu w Polsce, tj. o 10 pozycji niżej niż w 2019 r. Twórcy z zagranicy w 2020 r. na terenie województwa zrealizowali 22 przedstawienia i koncerty (wobec 83 przed rokiem), a organizatorem większości z nich (21 imprez) były filharmonie. W porównaniu z 2019 r. liczba widzów i słuchaczy na przedstawieniach zespołów i artystów zagranicznych spadła prawie 5-krotnie i wyniosła 17,6 tys.

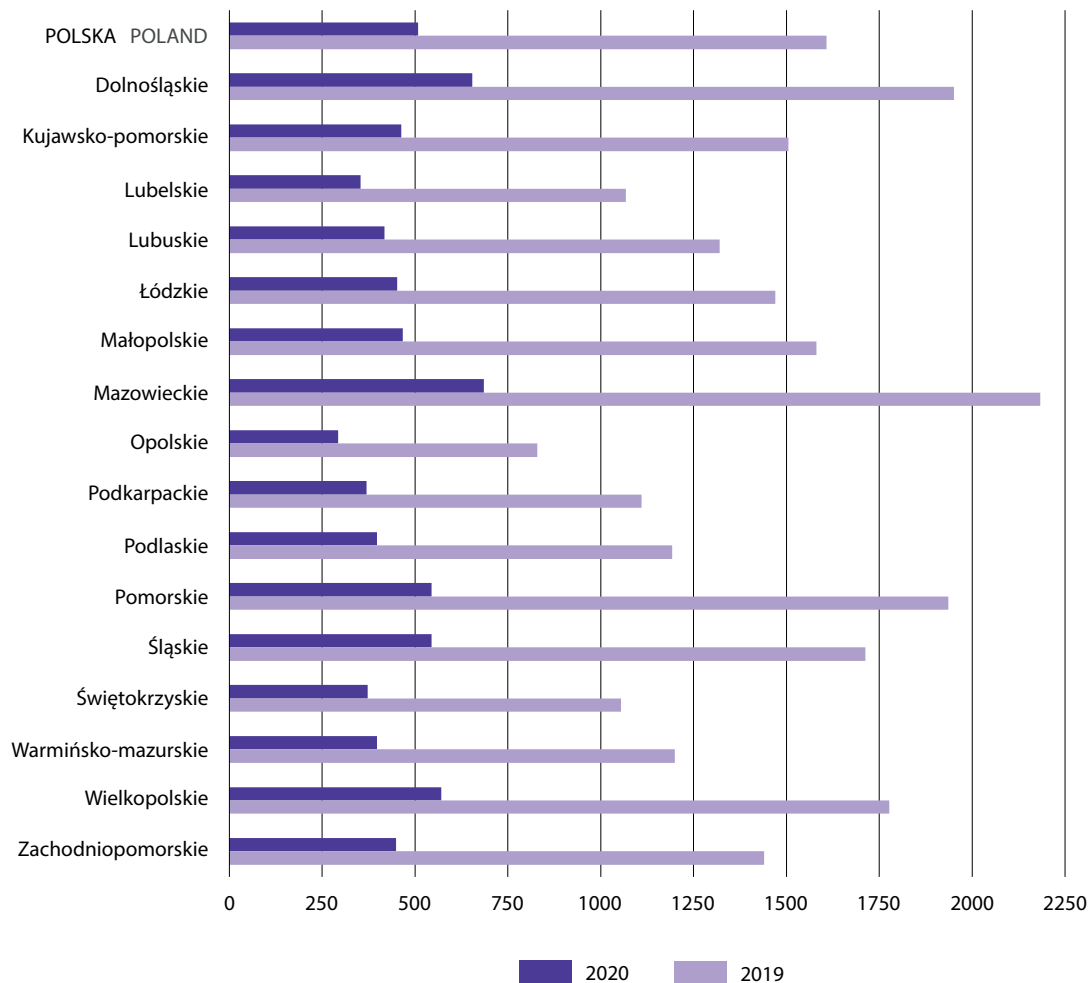
Większość teatrów i instytucji muzycznych była przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych (13 spośród 16 obiektów). Obiekty te miały dostosowane wejście do budynku, natomiast 12 z nich posiadało dodatkowo udogodnienia wewnątrz budynku.

Kina stałe

Według stanu w końcu 2020 r. w wielkopolskim działało 46 kin stałych posiadających 133 sale projekcyjne i dysponujących łącznie 27,7 tys. miejsc na widowni. Większość stanowiły kina jednosalowe (58,7%). Ponadto działało 8 minipleksów (obiekty posiadające od 3 do 7 sal) i 6 multipleksów (8 lub więcej sal). Multipleksy koncentrowały blisko połowę wszystkich sal projekcyjnych (46,6%) i ponad połowę ogółu miejsc na widowni (51,0%). Kina działały w większości powiatów, a w końcu roku ich brak stwierdzono w 11 powiatach.

W roku, w którym obowiązywały obostrzenia związane z pandemią COVID-19, ograniczające w znacznym stopniu działalność podmiotów kultury, w kinach odbyło się 101,5 tys. seansów filmowych (w tym 55,1 tys. w multipleksach), tj. o połowę mniej niż przed rokiem. Największym zainteresowaniem cieszyły się filmy produkcji pozaeuropejskiej, ale ich przewaga nad filmami produkcji polskiej była dużo mniejsza niż w 2019 r. (odpowiednio 43,7% ogólnej liczby oglądających wobec 43,1%; przed rokiem było to 53,8% wobec 32,6%). Pokazy te zgromadziły łącznie 1996,1 tys. widzów (w tym 940,1 tys. w multipleksach), czyli o blisko 70% mniej niż w 2019 r. W ogólnej liczbie seansów kinowych, te zorganizowane w multipleksach stanowiły 54,2%, a uczestniczący w nich widzowie – 47,1%. Jeden seans filmowy w kinach stałych obejrzało przeciętnie 20 osób (przy średniej krajowej na poziomie 18), a w 5 powiatach (tureckim, czarnkowsko-trzcianeckim, ostrowskim, ostrzeszowskim i pleszewskim) wskaźnik ten przekroczył 40 osób na seans. Podobnie jak w poprzednich latach, udział wielkopolskiego w krajowej działalności kinowej kształtował się na poziomie ok. 10% (od 9,2% w przypadku seansów filmowych, poprzez 9,5% – dla miejsc na widowni, po 10,2% – biorąc pod uwagę liczbę widzów). Wskaźnik widzów liczony na 1000 ludności obniżył się z 1777 w 2019 r. do 570 w 2020 r. (w kraju z 1608 do 508). W warunkach pandemicznych, uzasadniających znaczne pogorszenie większości wskaźników opisujących działalność placówek kultury, pod względem frekwencji w kinach w rankingu województw wielkopolskie ponownie zajęło 3. lokatę.

Wykres 3.10. Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności według województw
 Chart 3.10. Audience in indoor cinemas per 1000 population by voivodships

Poprawia się dostępność kin dla osób z niepełnosprawnościami. W 2020 r. większość kin stałych w wielkopolskim (41 spośród 46) posiadała wejścia przygotowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Ponadto w 34 obiektach udogodnienia znajdowały się również wewnątrz budynku. W poprzednim roku dostosowania dla osób niepełnosprawnych miało 39 kin (wewnątrz budynku – 31).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

Upowszechnianiem i popularyzacją kultury, zwłaszcza w środowisku lokalnym, zajmują się instytucje prowadzące wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, takie jak domy i ośrodki kultury, świetlice czy kluby. W 2020 r. na terenie województwa funkcjonowało łącznie 305 placówek tego typu (o 9 mniej niż przed rokiem). W miastach dominowały ośrodki, centra i domy kultury, a na wsi świetlice i ośrodki kultury. We wszystkich placówkach tego typu funkcjonowało 589 pracowni specjalistycznych (w 2019 r. 616). Najbardziej popularne wśród nich były pracownie plastyczne (25,3% wszystkich pracowni), muzyczne (24,1%), a także sale baletowe i taneczne (22,1%).

W konsekwencji ograniczeń związanych z sytuacją pandemiczną, w 2020 r. wymienione tu placówki kultury zorganizowały łącznie 8916 imprez, tj. o połowę mniej niż przed rokiem. Charakter plenerowy miało 18,1% z nich. Z oferty tej skorzystało 796,0 tys. osób, czyli jedna czwarta ubiegłorocznej liczby uczestników. Najczęściej były to warsztaty (18,9% ogółu zorganizowanych imprez), koncerty (15,3%), prelekcje, spotkania i wykłady (12,4%) oraz seanse filmowe (10,3%). Największym zainteresowaniem cieszyły się fe-

stiwale i przeglądy artystyczne, w których przeciętna liczba uczestników na imprezę wynosiła 471 osób (przy średniej dla wszystkich imprez w województwie – 89 i wobec przeciętnej frekwencji na festiwalach w kraju – 935), a ponadto wystawy (263 osoby wobec 212 w kraju), koncerty (177 osób wobec 235) oraz pokazy teatralne (150 osób wobec 143).

Placówki kultury z wielkopolskiego w ciągu roku organizowały przeciętnie po 29 imprez, czyli liczbę zbliżoną do średniej krajowej (30 imprez na placówkę; rok wcześniej w obu przypadkach było to 57 imprez). Skutki obostrzeń wyraźnie pokazują też wskaźniki natężenia dotyczące uczestników imprez. W wydarzeniach organizowanych przez placówki kultury w wielkopolskim udział wzięło 227 osób na 1000 ludności, przy przeciętnej w kraju 348 osób. Dla porównania w 2019 r. wskaźniki te kształtowały się na poziomie 904 i 977.

Tablica 3.2. Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach Stan w dniu 31 grudnia

Table 3.2. Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres
As of 31 December

Wyszczególnienie	Miasta Urban areas		Wieś Rural areas		Specification
	2019	2020	2019	2020	
Institucje	147	144	167	161	Institutions
centra kultury	31	33	11	12	centres of culture
domy kultury	31	30	23	24	cultural centres
ośrodki kultury	61	60	62	60	cultural establishments
kluby	20	17	3	1	clubs
świetlice	4	4	68	64	community centres
Pracownie specjalistyczne	389	377	227	212	Specialised workshops
Imprezy ^a	13379	6711	4369	2205	Events ^a
Uczestnicy imprez ^a w tys.	2533,1	639,5	626,6	156,5	Events participants ^a in thousands
Grupy artystyczne	894	784	466	429	Artistic groups
Członkowie grup artystycznych ^a w tys.	16,2	14,2	8,0	6,9	Members of artistic groups ^a in thousands
Koła (kluby)	1616	1497	640	633	Groups (clubs)
Członkowie kół (klubów) w tys.	35,3	30,8	14,6	12,5	Members of groups (clubs) in thousands
Kursy ^a	314	251	135	78	Courses ^a
Absolwenci kursów ^a w tys.	4,9	3,4	2,5	0,9	Courses graduates ^a in thousands

a W ciągu roku.
a During the year.

W centrach, domach i ośrodkach kultury oraz klubach i świetlicach działało 1213 grup artystycznych zrzeszających 21,1 tys. członków (w 2019 r. odpowiednio 1360 i 24,2 tys.). Najwięcej było grup tanecznych (325 zespołów, tj. 26,8% ogółu grup funkcjonujących w województwie), ale najbardziej popularnym rodzajem grup artystycznych w wielkopolskim były grupy wokalne i chóry (323, tj. najwięcej w kraju), które w ogólnej liczbie stanowiły 26,6% i skupiały 29,8% wszystkich członków grup artystycznych. Stosunkowo dużo było też grup muzyczno-instrumentalnych (248, tj. 20,4%). W większości grup artystycznych wśród członków przeważały dzieci i młodzież szkolna (średnio 65,5%), jedynie w grupach wokalnych i chórach więcej było osób starszych (57,0%, z tego 44,8% – po 60. roku życia).

Placówki kultury prowadziły także koła organizujące systematyczne zajęcia tematyczne w zorganizowanych grupach. W 2020 r. działało 2130 kół (o 126 mniej niż w poprzednim roku). W organizowanych przez nie zajęciach udział wzięło łącznie 43,3 tys. osób, w tym 20,5 tys. dzieci i młodzieży szkolnej (odpo-

wiednio o 13,2% i o 8,4% mniej niż przed rokiem). Najwięcej osób uczestniczyło w zajęciach zorganizowanych przez koła taneczne (16,7% ogółu członków wszystkich kół) oraz koła seniora i Uniwersytet Trzeciego Wieku (16,4%), a także koła plastyczne i techniczne (13,8%). Dzieci i młodzież szkolna najchętniej brała udział w zajęciach kół tanecznych (27,9%), plastycznych i technicznych (23,0%) oraz muzycznych (15,5%). Natomiast spośród członków kół w wieku powyżej 60. roku życia najczęściej (45,0%) uczestniczyło w zajęciach kół seniora i Uniwersytetu Trzeciego Wieku, a ponadto kół gospodyń wiejskich (17,4%) oraz kół turystycznych i sportowo-rekreacyjnych (14,8%).

W 2020 r. wymienione instytucje kultury zorganizowały ponadto 329 różnego rodzaju kursów (o 120 mniej niż przed rokiem). Kursy takie ukończyło 4,4 tys. osób (o 41,0% mniej niż w 2019 r.). Największą popularnością, podobnie jak w poprzednich latach, cieszyły się kursy tańca (23,9% ogółu absolwentów) oraz języków obcych (18,2%).

W ogólnej liczbie budynków użytkowanych przez instytucje prowadzące wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną ponad połowa (64,1%) była przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Oznacza to przede wszystkim przystosowanie wejść do budynków (w 99,2% obiektów przystosowanych dla niepełnosprawnych), a także udogodnienia wewnątrz budynków (w 67,7%). Najczęściej udogodnienia dla osób niepełnosprawnych posiadały budynki użytkowane przez domy kultury (83,6%), ośrodki kultury (71,2%) i centra kultury (67,4%), natomiast najrzadziej przystosowane były świetlice (33,8% użytkowanych przez nie budynków).

3.5. Turystyka i sport

3.5. Tourism and sport

Turystyka

Turystyka jest jedną z branż, na którą w znaczący sposób wpłynęła pandemia COVID-19. W 2020 r. wprowadzono ograniczenia działalności związanej z prowadzeniem obiektów noclegowych turystycznych, a także miejsc krótkotrwałego zakwaterowania. Ograniczeniu uległa również działalność związana z prowadzeniem usług hotelarskich. Zaistniałe zmiany wpłynęły na zmniejszenie dostępności turystycznych obiektów noclegowych oraz miejsc noclegowych, jak również liczby turystów z nich korzystających.

Według stanu w dniu 31 lipca 2020 r. w wielkopolskim znajdowały się 594 turystyczne obiekty noclegowe (w tym 465 całorocznych)¹⁰. W stosunku do poprzedniego roku ich liczba zmniejszyła się o 12,1%, przy przeciętnym spadku w kraju na poziomie 8,5%. Obiekty zlokalizowane w wielkopolskim stanowiły 5,8% ich liczby w kraju (spadek o 0,2 p.proc. w porównaniu z 2019 r.), a największym udziałem niezmiennie charakteryzowały się województwa: pomorskie (15,1%, wzrost o 0,4 p.proc.), zachodniopomorskie (14,4%, wzrost o 0,1 p.proc.) oraz małopolskie (13,2%, spadek o 0,5 p.proc.).

Baza noclegowa składa się z obiektów hotelowych oraz pozostałych obiektów noclegowych. Według stanu w dniu 31 lipca 2020 r. wśród 294 obiektów hotelowych znajdowało się 199 hoteli (o 26 mniej niż przed rokiem), 19 pensjonatów (o 1 mniej), 15 moteli (tak jak przed rokiem), a także 61 innych obiektów hotelowych (o 12 mniej). Pozostałe obiekty noclegowe obejmowały 300 podmiotów, w tym: 64 kwatery agroturystyczne (spadek o 8 w porównaniu z 2019 r.), 43 ośrodki wczasowe (spadek o 10), 36 pozostałych obiektów niesklasyfikowanych (spadek o 12), a także 32 ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (wzrost o 1) i 32 zespoły domków turystycznych (spadek o 3). W ramach tej grupy znajdowały się również 23 szkolne schroniska młodzieżowe (spadek o 2), 21 pokojów gościnnych (spadek o 4), 13 hosteli (spadek o 2), 12 pól biwakowych (spadek o 3) oraz 11 kempingów (podobnie jak przed rokiem).

W końcu lipca 2020 r. baza noclegowa turystyki obejmowała 37,8 tys. miejsc noclegowych (w tym 27,9 tys. miejsc w obiektach całorocznych), a ich liczba zmniejszyła się w ciągu roku o 12,0% (w kraju spadek wyniósł 6,1%). Miejsca noclegowe dostępne w wielkopolskim stanowiły 4,9% zasobów krajowych (o 0,3 p.proc. mniej niż w 2019 r.), a największy udział miały województwa: zachodniopomorskie (18,2%, wzrost o 0,6 p.proc.), pomorskie (14,9%, wzrost o 0,4 p.proc.) oraz małopolskie (12,3%, spadek o 0,4 p.proc.).

¹⁰ Dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

**Tablica 3.3. Turystyczne obiekty noclegowe^a
Stan w dniu 31 lipca**Table 3.3. Tourist accommodation establishments^a
As of 31 July

Wyszczególnienie	Obiekty Establishments		Miejsca noclegowe Bed places		Specification
	2019	2020	2019	2020	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w tysiącach in thousands		
OGÓŁEM	676	594	42,9	37,8	TOTAL
w tym całoroczne	521	465	31,9	27,9	of which open all year
Obiekty hotelowe	333	294	23,6	20,2	Hotels and similar establishments
Hotele	225	199	18,7	15,9	Hotels
Motele	15	15	0,6	0,6	Motels
Pensjonaty	20	19	0,6	0,6	Boarding houses
Inne obiekty hotelowe	73	61	3,7	3,0	Other hotel establishments
Pozostałe obiekty	343	300	19,3	17,6	Other establishments
w tym:					of which:
Szkolne schroniska młodzieżowe	25	23	1,4	1,4	School youth hostels
Ośrodki wczasowe	53	43	3,2	2,5	Holiday centres
Ośrodki kolonijne	5	5	0,8	0,7	Holiday youth centres
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	31	32	3,2	3,3	Training-recreational centres
Domy pracy twórczej	5	5	0,4	0,4	Creative arts centres
Zespoły domków turystycznych	35	32	2,4	2,3	Complexes of tourist cottages
Kempingi	11	11	1,1	1,1	Camping sites
Pola biwakowe	15	12	1,3	1,8	Tent camp sites
Hostele	15	13	0,7	0,5	Hostels
Pokoje gościnne	25	21	0,5	0,4	Rooms for rent
Kwatery agroturystyczne	72	64	1,4	1,2	Agrotourism lodgings
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane	48	36	2,8	1,9	Other not classified establishments

a Dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.
a Concern establishments possessing 10 and more bed places.

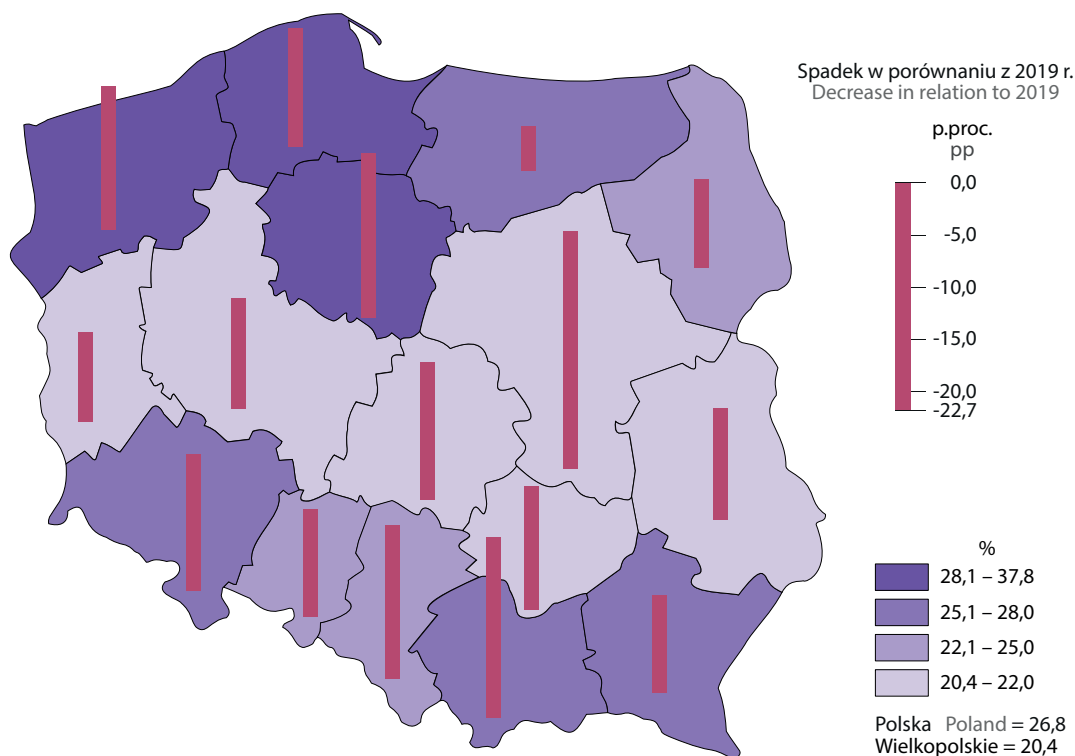
Największą liczbę miejsc noclegowych oferowały hotele (15,9 tys., spadek w porównaniu z 2019 r. o 15,0%). Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe dysponowały w tym czasie 3,3 tys. miejsc noclegowych (wzrost o 0,5%), inne obiekty hotelowe – 3,0 tys. (spadek o 18,5%), ośrodki wczasowe – 2,5 tys. (spadek o 22,4%), zespoły domków turystycznych – 2,3 tys. (spadek o 6,1%), a pozostałe niesklasyfikowane obiekty – 1,9 tys. (spadek o 31,8% – największy wśród obiektów noclegowych). W ciągu roku znaczący wzrost liczby miejsc noclegowych odnotowano w przypadku pól biwakowych (o 34,1% do 1,8 tys.).

Wśród powiatów województwa wielkopolskiego największymi zasobami bazy noclegowej charakteryzował się Poznań (7,9 tys. miejsc noclegowych w 82 turystycznych obiektach noclegowych wobec 10,3 tys. miejsc w 104 obiektach w 2019 r.), a w dalszej kolejności powiaty: poznański (4,0 tys. miejsc w 68 obiektach wobec 4,3 tys. miejsc w 75 obiektach), koniński (2,8 tys. miejsc w 41 obiektach wobec 3,4 tys. miejsc w 49 obiektach), gnieźnieński (2,5 tys. miejsc w 42 obiektach wobec 2,6 tys. miejsc w 49 obiektach) oraz leszczyński (2,4 tys. miejsc w 31 obiektach wobec 2,7 tys. miejsc w 37 obiektach). Najmniejszą liczbę miejsc noclegowych oferował powiat rawicki (125 w 3 turystycznych obiektach noclegowych wobec

152 miejsc w 5 obiektach przed rokiem), a także kępiński (166 miejsc w 5 obiektach wobec 185 miejsc w 6 obiektach) oraz Konin (168 miejsc w 4 obiektach wobec 188 miejsc w 4 obiektach).

W widoczny sposób zmniejszyło się również wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych. W 2020 r. liczba turystów korzystających z turystycznych obiektów noclegowych wyniosła 1012,1 tys. osób, a w stosunku do 2019 r. zmniejszyła się ponad połowę (o 52,6%, przy spadku w kraju na poziomie 49,9%). W grupie obiektów hotelowych największe spadki odnotowano wśród liczby korzystających z noclegów w innych obiektach hotelowych (o 57,7% do 89,9 tys. osób), pensjonatach (o 56,9% do 12,7 tys. osób) oraz hotelach (o 52,4% do 690,3 tys. osób). Wśród pozostałych obiektów noclegowych największy spadek liczby korzystających z noclegów zanotowano w pozostałych niesklasyfikowanych obiektach (o 69,5% do 44,8 tys. osób), hostelach (o 56,5% do 16,0 tys. osób) oraz ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych (o 52,3% do 37,5 tys. osób). Warto zauważyć, że jedynym rodzajem obiektów, w którym odnotowano wzrost liczby korzystających były pola biwakowe (o 25,6% do 6,9 tys. osób). W porównaniu z 2019 r. zmniejszeniu uległa również liczba noclegów udzielonych turystom w turystycznych obiektach noclegowych – o 46,2% (w kraju o 45,0%) i w 2020 r. wyniosła 2091,8 tys. W przypadku obiektów hotelowych najbardziej znaczące spadki dotyczyły pensjonatów (o 57,8% do 18,7 tys.) oraz innych obiektów hotelowych (o 51,6% do 152,5 tys.), a wśród pozostałych obiektów noclegowych największe spadki dotknęły liczby noclegów w pozostałych niesklasyfikowanych obiektach (o 62,2% do 113,6 tys.) oraz hostelach (o 56,0% do 32,0 tys.). W ciągu roku liczba udzielonych noclegów zwiększyła się jedynie w przypadku pól biwakowych (o 13,9% do 18,9 tys.) oraz kempingów (o 1,4% do 24,5 tys.). Obniżeniu uległ także stopień wykorzystania miejsc noclegowych; w 2020 r. wyniósł 20,4%, tj. o 10,6 p.proc. mniej niż przed rokiem (w kraju 26,8%, spadek o 13,8 p.proc.). W grupie obiektów hotelowych największy spadek tego miernika dotyczył hoteli (o 13,1 p.proc. do 22,0%), a spośród pozostałych obiektów noclegowych: hosteli (o 13,3 p.proc. do 16,7%), ośrodków kolonijnych (o 11,7 p.proc. do 50,3%) oraz pozostałych niesklasyfikowanych obiektów (o 10,3 p.proc. do 21,2%). Niewielki wzrost tego wskaźnika odnotowano tylko dla pól biwakowych (o 0,6 p.proc. do 12,5%) oraz kempingów (o 0,3 p.proc. do 16,5%).

Mapa 3.5. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według województw w 2020 r.
Map 3.5. Occupancy rate of bed places by voivodships in 2020

Według danych Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK) w 2020 r. w wielkopolskim było 4723,8 km szlaków turystycznych¹¹, tj. o 310,6 km mniej w 2019 r. Obejmowały one 3078,9 km szlaków pieszych nizinnych (o 7,0 km mniej niż przed rokiem), 1576,1 km szlaków rowerowych (o 292,1 km mniej), a także 68,8 km innych szlaków (podobnie jak przed rokiem). Pandemia COVID-19 wpłynęła na liczbę organizowanych wycieczek i imprez. W 2020 r. w ramach turystyki kwalifikowanej PTTK zorganizowało 670 takich wydarzeń, w których łącznie uczestniczyło 14,1 tys. osób, podczas gdy w 2019 r. miało miejsce 1771 wycieczek i imprez, w których brało udział 54,2 tys. osób. Największym zainteresowaniem cieszyły się wycieczki piesze nizinne oraz kolarskie – zgromadziły one łącznie 80% wszystkich uczestników. W 218 wycieczkach pieszych nizinnych wzięło udział 6,9 tys. osób (przed rokiem odbyły się 732 takie wycieczki, gromadząc 33,1 tys. uczestników), a w 211 wycieczkach kolarskich uczestniczyło 4,5 tys. osób (w 2019 r. – 503 wycieczki, w których wzięło udział 12,5 tys. osób).

Sport

Pandemia COVID-19 wpłynęła także na zmiany w formach spędzania wolnego czasu, m.in. na uprawianie sportu. Zmniejszeniu uległa liczba klubów sportowych, ich członków, a także osób w nich ćwiczących.

Dane dotyczące organizacji kultury fizycznej, klubów sportowych oraz dziedzin sportu pozyskiwane są z badania cyklicznego przeprowadzanego co dwa lata, a informacje na temat obiektów sportowych – z badania realizowanego co cztery lata. Dane odnoszące się do klubów sportowych opracowano wykorzystując estymację bezpośrednią z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu.

Do organizacji kultury fizycznej działających na terenie województwa wielkopolskiego zaliczamy: Akademicki Związek Sportowy, Polski Związek Sportu Niepełnosprawnych „Start” oraz Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej. Według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r. w ramach tych organizacji funkcjonowało 99 jednostek, tj. o 4 mniej niż w 2018 r. W swoich strukturach skupiały 13,1 tys. członków (o 6,0% mniej niż przed dwoma laty) oraz – na podstawie danych szacunkowych – 33,9 tys. ćwiczących (spadek o 11,6%).

W końcu grudnia 2020 r. w wielkopolskim funkcjonowało 1417 klubów sportowych (9,9% w skali kraju), a w porównaniu z 2018 r. ich liczba zmniejszyła się o jedną piątą. W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadają przeciętnie 4 kluby sportowe (wobec 5 w 2018 r.), tj. podobnie jak w kraju. Województwem, w którym odnotowano największą liczbę klubów na 10 tys. ludności było podkarpackie (6 wobec 7 w 2018 r.), natomiast najmniejszą – w świętokrzyskim (2 wobec 3). Kluby sportowe zrzeszały 96,1 tys. członków (o 14,8% mniej niż przed dwoma laty) oraz 97,2 tys. osób ćwiczących (mniej o 18,7%). Wśród ćwiczących przeważali mężczyźni – ich udział wyniósł 73,1% (podobnie jak w 2018 r.). W klubach sportowych ćwiczyły przede wszystkim osoby młode, tj. w wieku do 18 lat; pomimo spadku (o 2,3 p.proc. w stosunku do 2018 r.) ich odsetek utrzymał się na wysokim poziomie (68,7%). Zmniejszyła się liczba sekcji sportowych; w 2018 r. było ich 3,0 tys., a w 2020 r. – 2,3 tys. W klubach sportowych działało 3,0 tys. trenerów (o 11,5% mniej niż przed dwoma laty), a także 1,9 tys. instruktorów sportowych (spadek o 22,8%) oraz 0,7 tys. innych osób prowadzących zajęcia sportowe (spadek o 32,6%).

Dostępność klubów sportowych nie rozkłada się równomiernie na terenie całego województwa. Największą ich liczbę odnotowano w Poznaniu oraz powiecie poznańskim – łącznie skupiona tu była ponad jedna piąta ogółu jednostek (odpowiednio 161 klubów wobec 210 w 2018 r. oraz 158 klubów wobec 180), natomiast najmniej było ich w powiatach: grodziskim (14 klubów wobec 21), chodzieskim (15 klubów wobec 18) oraz wągrowieckim (16 klubów wobec 24). Najmniejszą liczbę klubów sportowych w przeliczeniu na 10 tys. ludności odnotowano w powiatach wągrowieckim i grodziskim (odpowiednio 2 kluby wobec 3 w 2018 r. oraz 3 kluby wobec 4), a omawiany wskaźnik dla Poznania i powiatu poznańskiego wyniósł odpowiednio 3 kluby wobec 4 oraz 4 kluby wobec 5. Powiatami o największej liczbie klubów sportowych na 10 tys. ludności były nowotomyski (7 klubów wobec 8) oraz kępiński (6 klubów wobec 7).

¹¹ Dane dotyczą szlaków turystycznych wytyczonych i znajdujących się pod opieką oddziałów PTTK, łącznie z będącymi poza ewidencją Komisji ZG PTTK.

Spośród dziedzin sportu niezmiennie największym zainteresowaniem cieszy się piłka nożna. W 2020 r. w klubach sportowych trenowało ją 34,1 tys. osób (o 19,9% mniej niż przed dwoma laty). Strzelectwo sportowe ćwiczyło 6,5 tys. osób (wzrost o 9,9%), piłkę siatkową – 5,8 tys. (spadek o 32,0%), a lekkoatletykę – 5,2 tys. (spadek o 13,5%). Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszyło się pływanie, które było trenowane przez 4,9 tys. osób (spadek o 11,8%), karate trenowało 4,5 tys. osób (spadek o 15,3%), a koszykówkę – 4,4 tys. (spadek o 23,2%).

W 2018 r. mieszkańcy wielkopolskiego mieli do dyspozycji 226 stadionów (o 1 mniej niż w 2014 r.), w tym 103 piłkarskie (o 6 mniej), a także 933 boiska do gier wielkich (o 153 więcej), w tym 922 piłkarskie (o 151 więcej). Na terenie województwa znajdowały się także 524 boiska do gier małych (wzrost w ciągu czterech lat o 170), w tym: 187 do koszykówki (wzrost o 65), 41 do piłki ręcznej (wzrost o 18) oraz 101 do piłki siatkowej (wzrost o 44). Ponadto dostępne były również 382 boiska uniwersalne (wielozadaniowe), tj. o 59 więcej niż w 2014 r., 300 kortów tenisowych (o 60 więcej), 156 hal sportowych (o 35 więcej), 117 sal gimnastycznych (o 3 mniej), a także 68 pływalni (o 10 więcej), 25 torów sportowych (o 2 więcej) oraz 18 lodowisk sztucznie mrożonych (o 2 więcej).

3.6. Transport

3.6. Transport

W porównaniu z 2019 r. polepszyła się infrastruktura drogowa. Zwiększyła się długość dróg publicznych o twardej nawierzchni, przy czym zmiana nie uległa długość dróg ekspresowych i autostrad. Odnotowano wzrost liczby samochodów osobowych. Zwiększyła się długość ścieżek rowerowych. Pandemia COVID-19 wpłynęła na znaczne obniżenie liczby osób podróżujących. Zaobserwowano spadek liczby pasażerów przewożonych zarobkowym transportem samochodowym; w przypadku komunikacji krajowej o blisko 50%, a komunikacji międzynarodowej – o ponad 90%. Liczba osób przewiezionych transportem autobusowym międzymiastowym obniżyła się niemal o połowę. Ruch pasażerów w porcie lotniczym im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu zmniejszył się o ok. 70%.

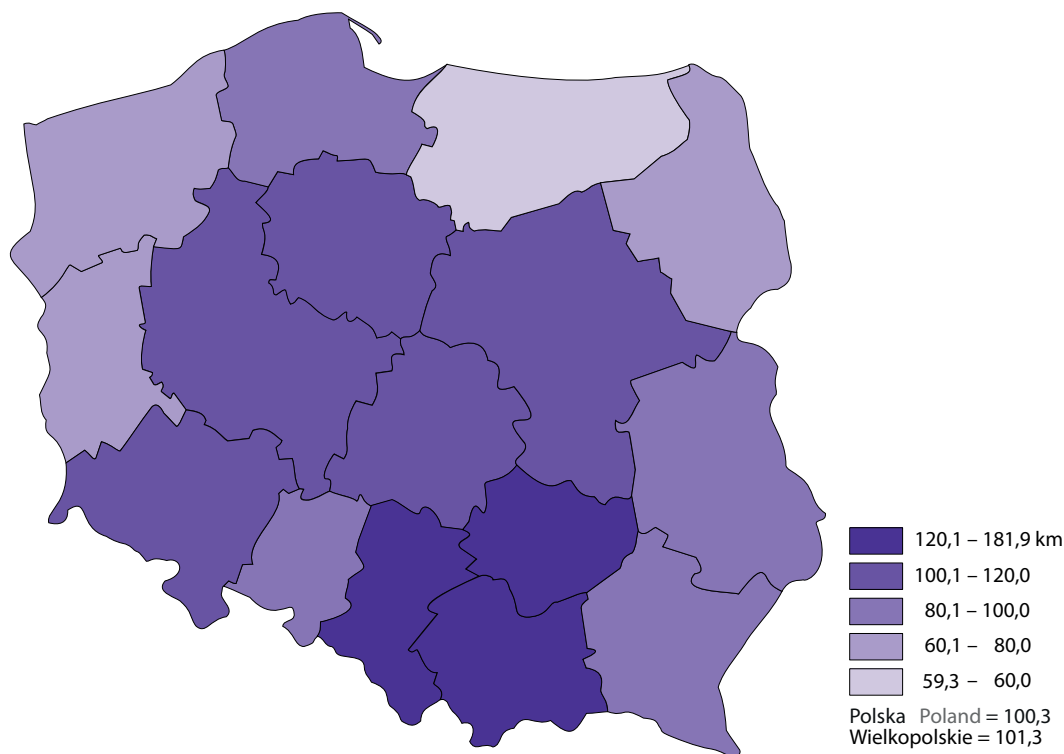
Według stanu w końcu grudnia 2020 r. w wielkopolskim znajdowało się 30,7 tys. km dróg publicznych o twardej nawierzchni (25,3 tys. km dróg zamiejskich oraz 5,4 tys. km dróg miejskich), a ich długość zwiększyła się w porównaniu z 2019 r. o 517 km (o 1,7%). Stanowiły one 9,8% dróg krajowych, a dłuższą ich sieć odnotowano jedynie w mazowieckim (39,9 tys. km, tj. 12,7%). W przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej przypadało przeciętnie 103,0 km dróg publicznych o twardej nawierzchni (101,3 km przed rokiem), tj. więcej niż przeciętnie w kraju (100,3 km). Województwem o najdłuższej sieci dróg w przypadającej na 100 km² powierzchni ogólnej było śląskie (181,9 km wobec 178,7 km w 2019 r.), natomiast najkrótszej – warmińsko-mazurskie (59,3 km wobec 57,9 km).

W porównaniu z poprzednim rokiem nie zmieniła się długość dróg ekspresowych oraz autostrad (odpowiednio 268 km i 211 km). Na 1000 km² powierzchni ogólnej przypadało łącznie 16,0 km dróg ekspresowych i autostrad (podobnie jak przed rokiem), przy czym województwem w którym omawiany wskaźnik przyjął najwyższą wartość było śląskie (29,5 km wobec 28,1 km w 2019 r.), natomiast najniższą odnotowano w podlaskim (5,4 km wobec 5,1 km).

Mapa 3.6. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej według województw w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 3.6. Hard surface public roads per 100 km² of total area by voivodships in 2020
As of 31 December

W wielkopolskim w końcu grudnia 2020 r. zarejestrowanych było nieco ponad 2,5 mln samochodów osobowych, które stanowiły 10,0% wszystkich tego typu pojazdów w kraju. Ich liczba zwiększyła się w ciągu roku o 3,0% (w kraju wzrost o 3,1%). W przeliczeniu na 1000 ludności przypadało 717 samochodów osobowych (wzrost o 22 w porównaniu z 2019 r.), podczas gdy w kraju 656 samochodów (wzrost o 21). Wyższą wartość omawianego miernika odnotowano jedynie w mazowieckim – 730 samochodów (wzrost o 23), natomiast najniższą zaobserwowano w podlaskim, tj. 568 samochodów (wzrost o 20). Wśród powiatów wielkopolskiego największą liczbą samochodów osobowych przypadającą na 1000 ludności charakteryzowały się powiaty: pleszewski (811, wzrost w ciągu roku o 26), nowotomyski (787, wzrost o 28), a także Poznań (781, wzrost o 23), natomiast najmniejszą odnotowano w złotowskim (594, wzrost o 18), Lesznie (624, wzrost o 28) oraz pilskim (634, wzrost o 20).

W 2020 r. zarobkowym transportem samochodowym w komunikacji krajowej przewieziono 11987,5 tys. osób, tj. blisko o połowę (49,3%) mniej niż przed rokiem. Zmianie nie uległa średnia odległość przewoźnika pasażera, która wyniosła 29,2 km. W komunikacji międzynarodowej liczba pasażerów spadła blisko 12-krotnie – z 35,7 tys. osób w 2019 r. do 3,0 tys. w 2020 r. Skróceniu uległa średnia odległość przewoźnika pasażera; w 2019 r. wyniosła 1871,6 km, a w 2020 r. – 1421,9 km.

W ramach krajowej regularnej komunikacji autobusowej w końcu grudnia 2020 r. w wielkopolskim funkcjonowały 2 linie dalekobieżne o długości 490 km, podczas gdy przed rokiem były to 3 linie o długości 685 km. Ponadto dostępnych także było 99 linii regionalnych (o 14 więcej niż w 2019 r.), które obejmowały 5722 km (wzrost o 181 km). Mieszkańcy wielkopolskiego mieli również do dyspozycji 815 linii podmiejskich (o 6 mniej niż rok wcześniej) o długości 26114 km (wzrost o 21 km). W 2020 r. przedsiębiorstwa z siedzibą w wielkopolskim w 2020 r. przewiozły transportem autobusowym międzymiastowym blisko

12 mln pasażerów, tj. niemal o połowę mniej niż w 2019 r. (w kraju spadek o 51,2%), co stanowiło 7,5% ogółu pasażerów w kraju.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r. na obszarze województwa znajdowało się 1892 km linii kolejowych eksploatowanych, tj. nieco więcej niż przed rokiem (o 0,2%, w kraju wzrost o 0,1%), w tym 1266 km linii zelektryfikowanych (wzrost o 0,5%). Na 100 km² powierzchni ogólnej przypadało 6,3 km linii kolejowych (podobnie jak przed rokiem), wobec 6,2 km w kraju. Śląskie było województwem o najgęstszej sieci kolejowej – na 100 km² przypadało tu przeciętnie 15,5 km linii kolejowych (przed rokiem 15,6 km) wobec 3,7 km w podlaskim (podobnie jak w 2019 r.). W 2020 r. pasażerowie odprawieni w wielkopolskim stanowili 9,0% ich ogólnej liczby w kraju (spadek o 0,4 p.proc. w stosunku do 2019 r.), przy czym największy udział odprawionych pasażerów odnotowano w mazowieckim (32,2%, wzrost o 0,9 p.proc.), a najmniejszy w podlaskim (0,8%, wzrost o 0,1 p.proc.).

Od 10 czerwca 2018 r. podróżujący mogą również korzystać z Poznańskiej Kolei Metropolitalnej, funkcjonującej w ramach systemu regularnych połączeń regionalnych. Jest ona alternatywą dla innych form podróżowania dla osób mieszkających w podpoznańskich gminach. Poznańska Kolej Metropolitalna w ramach pierwszych pięciu linii połączyła Poznań z Grodziskiem Wielkopolskim, Jarocinem, Nowym Tomyślem, Wągrowcem oraz Swarzędzem, a w dalszej kolejności z Kostrzynem (od 2 września 2019 r.), a także z Obornikami, Gnieznem i Wrześnią (od 2 stycznia 2020 r.). Od 2012 r. funkcjonuje zintegrowany bilet Bus-Tramwaj-Kolej, który w ramach jednego biletu umożliwia korzystanie z różnych środków komunikacji, m.in. linii Kolei Metropolitalnej¹².

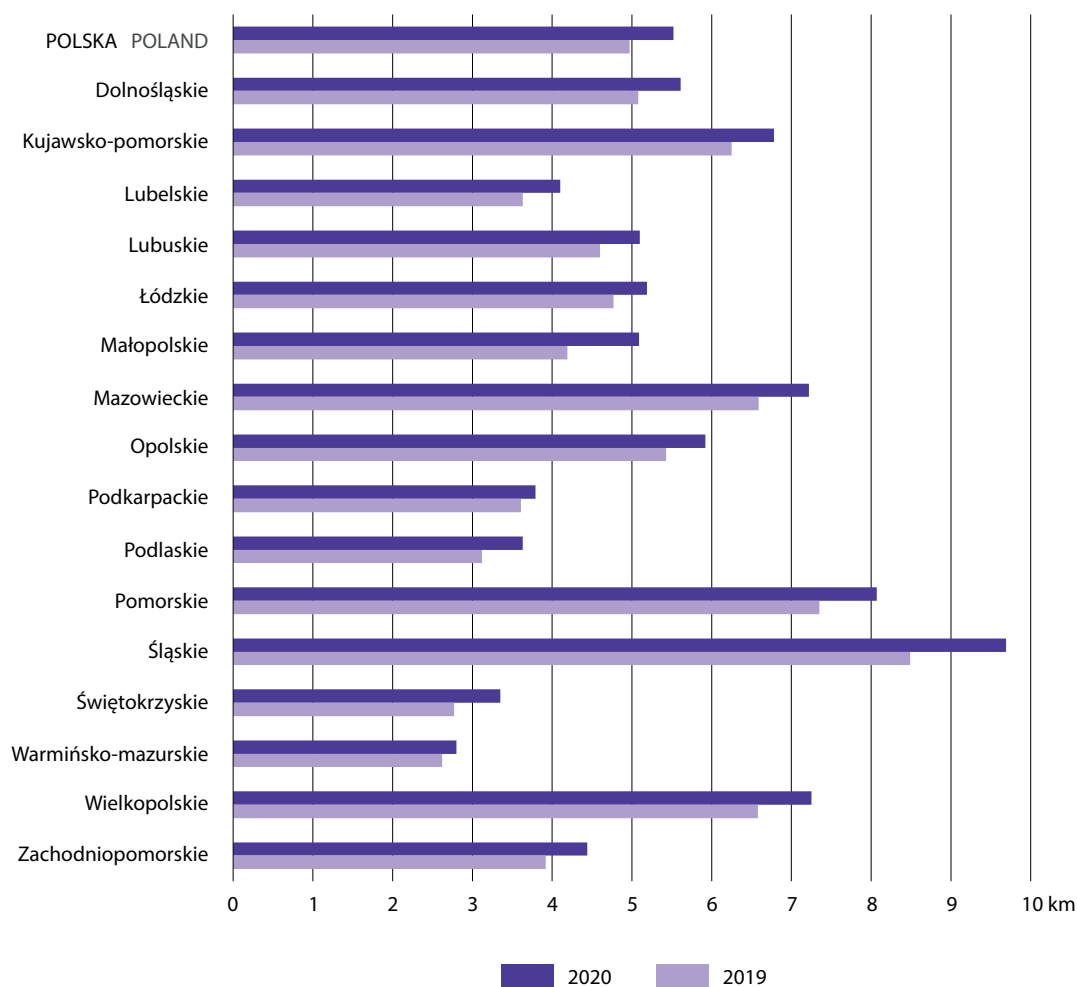
Do portu lotniczego im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu w 2020 r. przybyło 30,8 tys. pasażerów z portów krajowych, tj. o 69,0% mniej niż rok wcześniej, a z zagranicznych – 316,2 tys. (spadek o 70,8%). Z poznańskiego portu lotniczego odprawiono w tym czasie 31,4 tys. pasażerów do portów krajowych (spadek o 69,1%) oraz 299,9 tys. pasażerów do portów zagranicznych (spadek o 72,5%). W ramach handlowych usług lotniczych (przewozów lotniczych) zmniejszeniu uległa ilość ładunków wyładowanych z samolotów przybywających do portu lotniczego w Poznaniu z portów krajowych (z 20 ton w 2019 r. do 9 ton w 2020 r.), natomiast zwiększyła się ilość ładunków z samolotów z portów zagranicznych (z 1119 ton do 1227 ton). Ładunki załadowane do samolotów odlatujących z Poznania do portów krajowych obejmowały 21 ton (spadek o 25 ton w stosunku do 2019 r.), a do zagranicznych – 1381 ton (wzrost o 159 ton).

W wielkopolskim w końcu grudnia 2020 r. znajdowało się 2,2 tys. km dróg dla rowerów (położonych wzdłuż ciągów komunikacyjnych; bez szlaków rowerowych), tj. o 10,2% więcej niż przed rokiem (w kraju wzrost o 11,0%). Stanowiły one 12,5% wielkości krajowej, a większy udział miało jedynie mazowieckie (14,9%). W przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej przypadało średnio 7,3 km ścieżek rowerowych (6,6 km przed rokiem) wobec 5,5 km w kraju. Pod względem długości dróg dla rowerów w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyróżniało się śląskie (9,7 km wobec 8,5 km w 2019 r.) oraz pomorskie (8,1 km wobec 7,4 km), a miernik ten przyjął najniższą wartość w warmińsko-mazurskim (2,8 km wobec 2,6 km).

Wśród powiatów pod względem długości ścieżek rowerowych na 100 km² powierzchni ogólnej zdecydowanie wyróżniają się miasta na prawach powiatu; w Lesznie było ich 186,4 km (wobec 174,5 km w 2019 r.), w Poznaniu – 105,4 km (wobec 94,9 km), w Kaliszu – 79,2 km (podobnie jak przed rokiem), a w Koninie – 58,9 km (wobec 46,5 km). Najmniej ścieżek w przeliczeniu 100 km² powierzchni ogólnej odnotowano natomiast w powiatach: międzychodzkiem (1,1 km wobec 1,0 km przed rokiem), słupeckim (1,7 km wobec 1,2 km) oraz wrzesińskim (1,8 km wobec 1,5 km).

¹² Na podstawie <http://www.kolej.metropoliapoznan.pl>

Wykres 3.11. Drogi rowerowe na 100 km² powierzchni ogólnej według województw
 Chart 3.11. Roads for bicycle per 100 km² of total area by voivodships

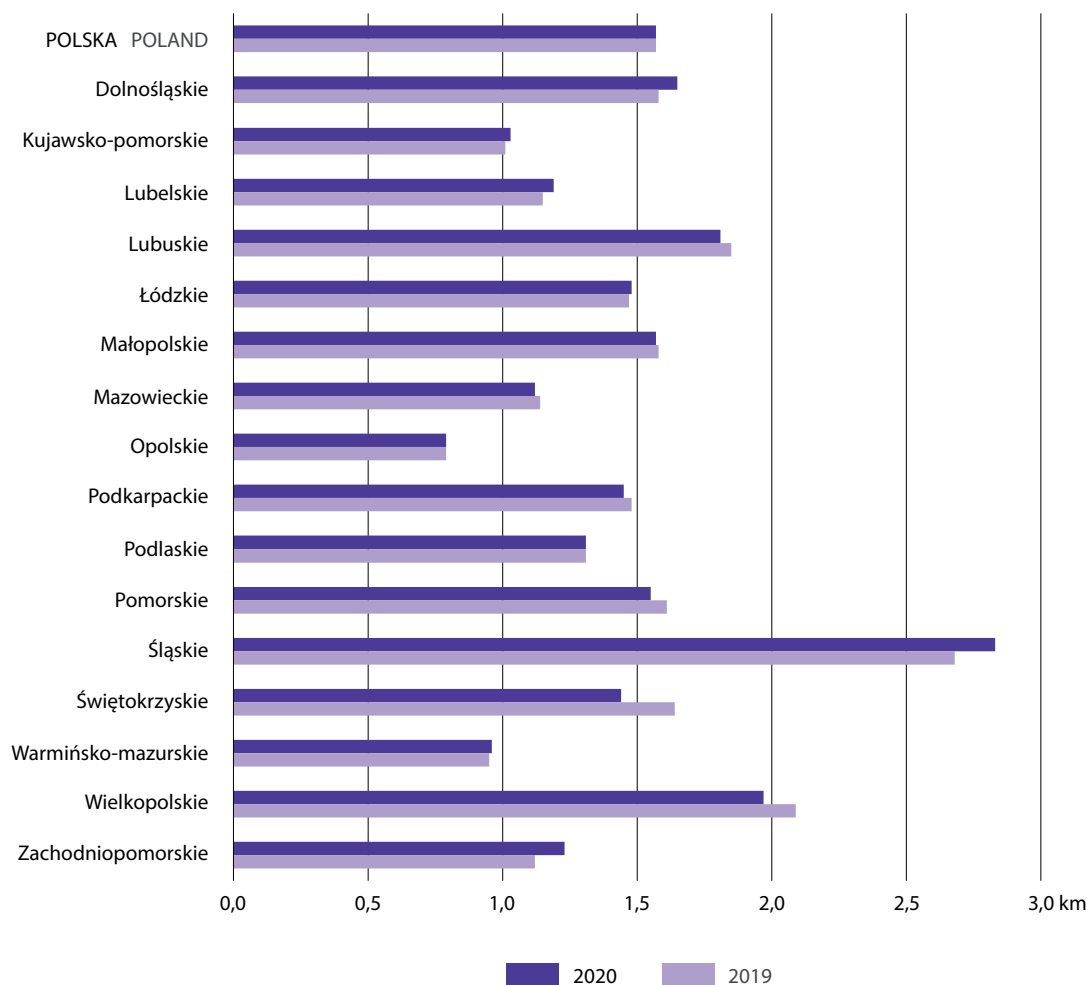
3.7. Komunikacja miejska

3.7. Urban transport

Pandemia COVID-19 wpłynęła na zmniejszenie liczby osób korzystających ze środków transportu publicznego (spadek o ponad jedną trzecią w porównaniu z 2019 r.). Na skutek wprowadzonych obostrzeń zmniejszona została dostępność miejsc w autobusach i tramwajach, a na mniejszą liczbę pasażerów miało również wpływ częstsze wykonywanie pracy w formie zdalnej. W stosunku do 2019 r. zmniejszyła się długość miejskich linii autobusowych i tramwajowych, odnotowano także spadek liczby autobusów i tramwajów. Zwiększyła się liczba parkingów w systemie Parkuj i Jedź (Park & Ride).

Według stanu w końcu grudnia 2020 r. w ramach komunikacji miejskiej w wielkopolskim funkcjonowało 6690 linii komunikacji autobusowej, tj. o 398 km (5,6%) mniej niż w 2019 r. oraz 195 km linii komunikacji tramwajowej, przy spadku w ciągu roku o 24,0 km (11,0%). W kraju długość linii autobusowych pozostała na poziomie zbliżonym do notowanego przed rokiem, natomiast długość linii tramwajowych nieco się zwiększyła (o 0,4%). Na 1000 mieszkańców przypadało 1,97 km linii komunikacji miejskiej (łącznie autobusowej i tramwajowej) wobec 2,09 km przed rokiem, tj. więcej niż przeciętnie w kraju (1,57 km). Omawiany wskaźnik przyjął wyższą wartość jedynie w śląskim (2,83 km wobec 2,68 km w 2019 r.), natomiast najniższą odnotowano w opolskim (0,79 km, podobnie jak przed rokiem).

Wykres 3.12. Linie komunikacji miejskiej na 1000 mieszkańców według województw
 Chart 3.12. Urban transport lines per 1000 population by voivodships

W porównaniu z 2019 r. zmniejszyła się liczba autobusów komunikacji miejskiej (o 1,0% do 977) oraz dostępnych w nich miejsc (o 2,1% do 97,4 tys.). Odnotowano także spadek liczby tramwajów (o 18,4% do 226), obniżyła się również liczba miejsc w tych pojazdach (o 0,6% do 49,8 tys.). Odsetek autobusów przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększył się w ciągu roku o 0,6 p.proc. i w 2020 r. wyniósł 88,2% (w kraju 92,1%, wzrost o 0,6 p.proc.). Największy udział takich pojazdów odnotowano w dolnośląskim i mazowieckim (odpowiednio 99,5%, spadek o 0,1 p.proc. w stosunku do 2019 r. oraz 99,4%, podobnie jak przed rokiem), natomiast najmniejszy charakteryzowało się opolskie (76,3%, podobnie jak przed rokiem). W wielkopolskim tramwaje przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych stanowiły 78,3% ogółu tego typu pojazdów (o 14,8 p.proc. więcej niż w 2019 r.; w kraju 42,4% wzrost o 4,1 p.proc.), przy czym największy odsetek zanotowano w pomorskim (96,5%, wzrost o 6,0 p.proc.), a najmniejszy w zachodniopomorskim (16,6%, wzrost o 0,6 p.proc.). W 2020 r. komunikacją miejską w wielkopolskim przewieziono 200,2 mln pasażerów¹³, tj. o 35,3% mniej niż rok wcześniej (w kraju spadek o 41,2%).

Zbiorowy transport publiczny na terenie Poznania oraz – dzięki zawartym porozumieniom – na terenie 19 sąsiednich gmin organizowany jest przez Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM). Do gmin, na obszarze których funkcjonuje komunikacja publiczna podlegająca ZTM należą: Czerwonak, Dopiewo, Duszniki, Kaźmierz, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska,

¹³ Za przewiezionego pasażera środkami komunikacji miejskiej uważa się jednokrotny przejazd.

Puszczykowo, Rokietnica, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Tarnowo Podgórne, Zaniemyśl. Na tym terenie wprowadzone zostały cztery strefy taryfowe, gdzie Poznań należy do strefy „A”, a pozostałe gminy do jednej ze stref: „B”, „C” lub „D”. Podróżujący komunikacją publiczną organizowaną przez ZTM mogą skorzystać z Poznańskiej Elektronicznej Karty Aglomeracyjnej (PEKA). Daje ona możliwość korzystania z jednego nośnika biletów okresowych lub zakupu biletu jednorazowego w ramach tPortmonetki, ale również umożliwia m.in. opłacenie parkingu Park & Ride. Na koniec 2020 r. liczba wydanych kart PEKA wyniosła 714,4 tys. (wobec 653,7 tys. przed rokiem)¹⁴.

Rozwiązaniem ułatwiającym powiązanie różnych form podróżowania są parkingi w systemie Parkuj i Jedź (Park & Ride). Zlokalizowane są w pobliżu przystanków oraz pętli tramwajowych lub autobusowych, a poprzez swoje położenie ułatwiają sprawną zmianę środka transportu. W 2020 r. w wielkopolskim znajdowało się 60 tego typu parkingów (blisko jedna piąta ich liczby w kraju), podczas gdy w 2019 r. było ich 48. Najwięcej parkingów Park & Ride zlokalizowanych było w powiecie poznańskim (25, wzrost o 5 w stosunku do poprzedniego roku), a w dalszej kolejności w powiatach: chodzieskim (7, podobnie jak przed rokiem), gnieźnieńskim (5, wzrost o 2), leszczyńskim (4, podobnie jak przed rokiem) oraz szamotulskim (4, przed rokiem w tym powiecie nie było żadnego parkingu w tym systemie).

---

¹⁴ Na podstawie raportu o stanie miasta Poznania za rok 2019 i 2020 <https://bip.poznan.pl/bip/raport-o-stanie-miasta-doc,290/> oraz www.ztm.poznan.pl

Rozdział 4

Chapter 4

Aktywność gospodarcza

Economic activity

4.1. Podmioty gospodarki narodowej

4.1. Entities of the national economy

Czynnikiem wpływającym na potencjał ekonomiczny regionu jest działalność podmiotów gospodarki narodowej, których liczebność i struktura determinuje poziom rozwoju regionalnego. Efektem prowadzonej działalności przez przedsiębiorstwa jest stymulowanie wzrostu gospodarczego i w konsekwencji powstawanie nowych miejsc pracy. W końcu grudnia 2020 r. w rejestrze REGON dla województwa wielkopolskiego ujętych było 461,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej¹⁵. W ciągu roku ich liczba zwiększyła się o 15,0 tys., tj. o 3,4%. Podmioty zarejestrowane w wielkopolskim stanowiły 9,9% wszystkich jednostek w kraju, co lokowało województwo na 3. miejscu, po mazowieckim (19,0%) i śląskim (10,6%).

W porównaniu z 2019 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej w ujęciu przestrzennym najbardziej znacząco zwiększyła się w powiatach: leszczyńskim (o 5,5%), konińskim (o 5,0%), poznańskim (o 4,8%), tureckim i kaliskim (po 4,7%), natomiast w najmniejszym stopniu wzrosła w nowotomyskim (o 1,6%), chodzieskim (o 1,8%) oraz obornickim i Kaliszu (po 2,0%). Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w Poznaniu (118,8 tys.) i powiecie poznańskim (68,2 tys.). Skupiały one łącznie 40,5% wszystkich jednostek w województwie.

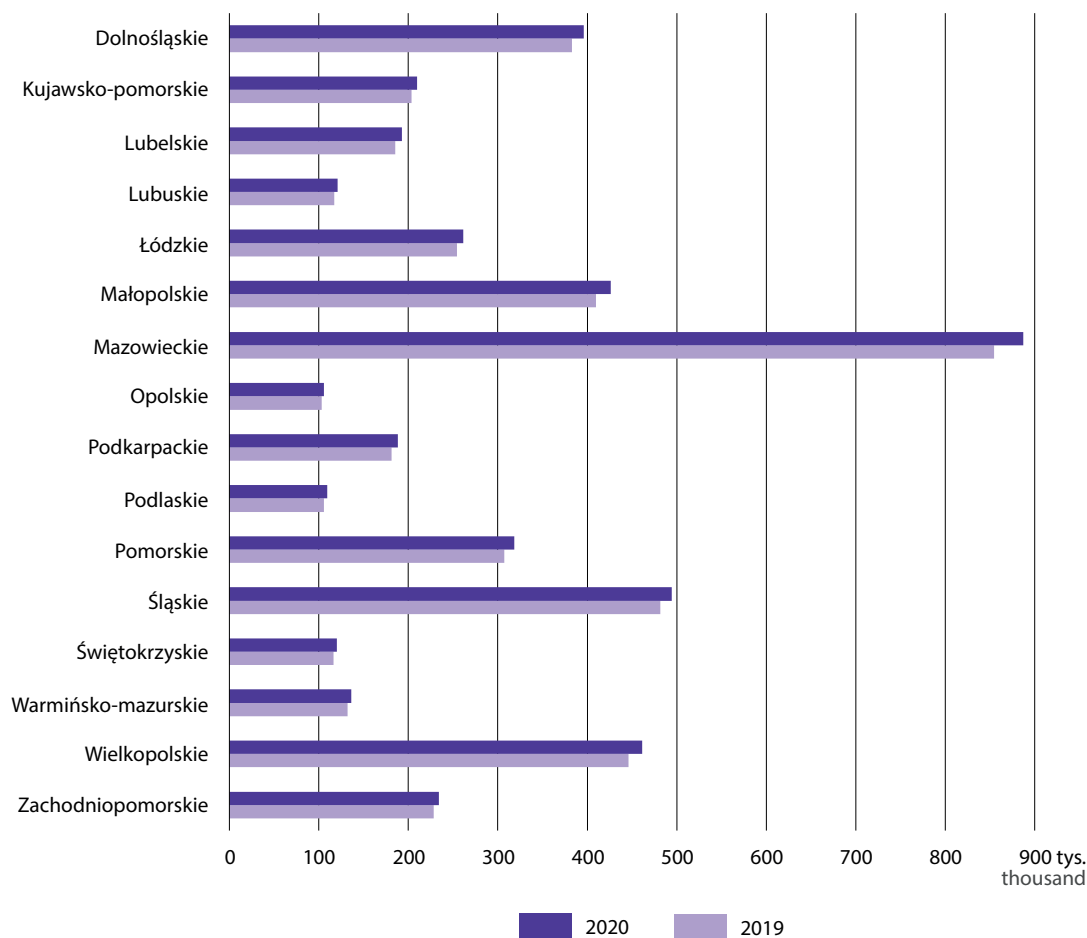
Największą koncentrację podmiotów gospodarki narodowej obserwuje się na terenie Poznania, gdzie na 1 km² przypadały 453 podmioty. W dalszej kolejności plasowały się pozostałe miasta na prawach powiatu: Leszno (291), Kalisz (173) i Konin (105). Najniższym wskaźnikiem charakteryzowały się powiaty złotowski i czarnkowsko-trzcianecki (po 4 podmioty na 1 km²) oraz międzychodzki (5). Średnio na 1 km² powierzchni województwa wielkopolskiego w końcu 2020 r. przypadało, podobnie jak przed rokiem, 15 podmiotów.

¹⁵ Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie oraz jednostek lokalnych; w podziale według sekcji PKD, sektorów własności i przewidywanej liczby pracujących – bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności, formie własności lub przewidywanej liczbie pracujących nie występuje w rejestrze REGON.

**Wykres 4.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według województw
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 4.1. Entities of the national economy in the REGON register by voivodships
As of 31 December

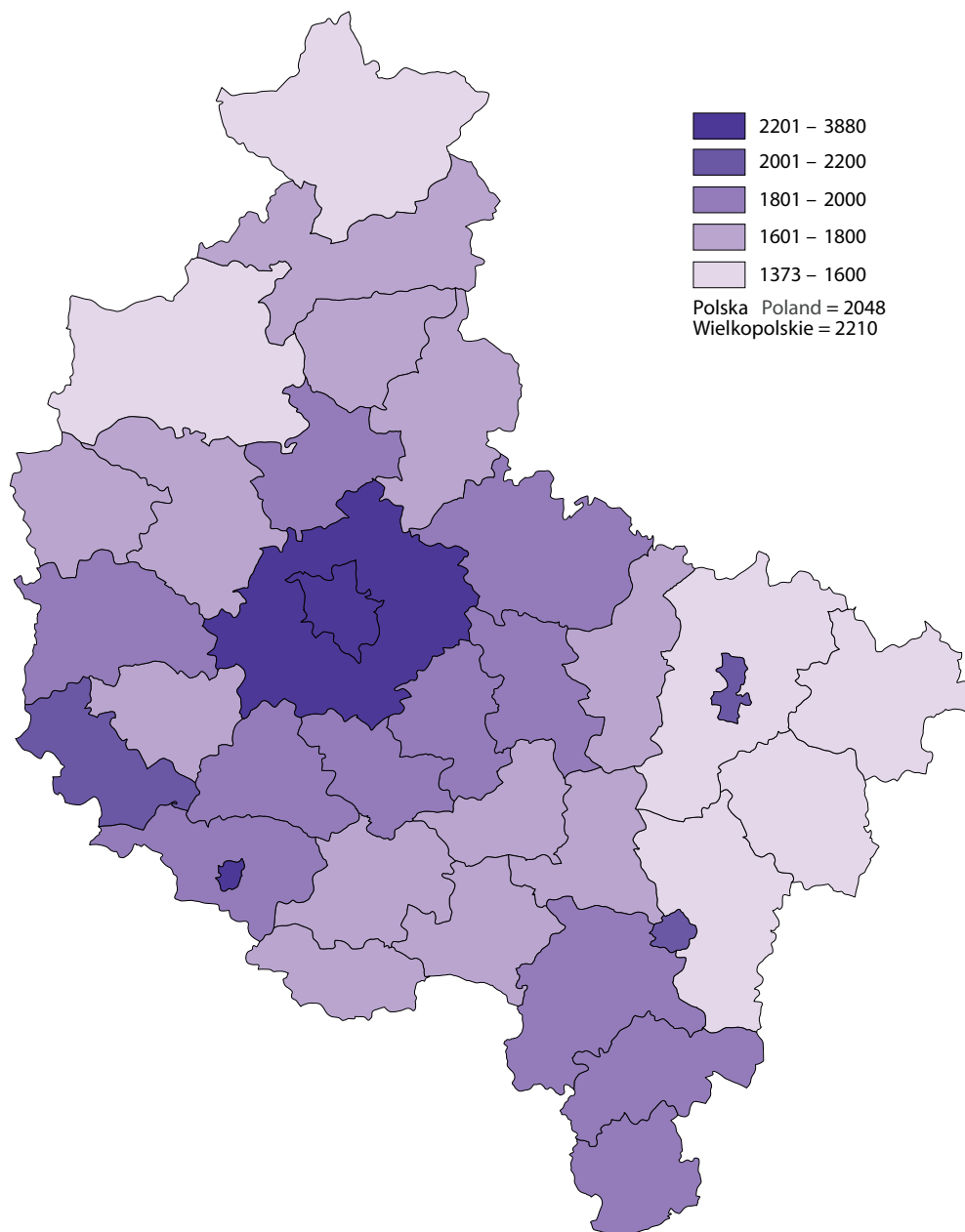

Wskaźnik przedsiębiorczości, wyrażony liczbą podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym, obrazuje siłę gospodarczą regionu. W województwie wielkopolskim miernik ten wyniósł 2210 w 2020 r. (wobec 2120 przed rokiem) i był wyższy niż przeciętnie w Polsce (2048 wobec 1959). Podobnie jak w 2019 r., pod względem wielkości wskaźnika przedsiębiorczości wielkopolskie zajmowało 5. miejsce w kraju po województwach: mazowieckim (2793), zachodniopomorskim (2329), dolnośląskim (2315) i pomorskim (2289). W przekroju terytorialnym najbardziej atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej okazał się Poznań wraz z okalającym miastem powiatem poznańskim (odpowiednio 3880 i 2783 podmiotów na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym). Silnym ośrodkiem przedsiębiorczości było również Leszno (2560), a także Kalisz (2133), powiat wolsztyński (2111) oraz Konin (2057). Najniższy wskaźnik obserwowano w powiatach złotowskim (1373) i kolskim (1405).

Mapa 4.1. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym według powiatów w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 4.1. Entities of the national economy per 10 thousand working age population by powiats in 2020
As of 31 December

W końcu 2020 r. najliczniejszą grupę podmiotów stanowiły jednostki prowadzące działalność w zakresie: handlu; naprawy pojazdów samochodowych (21,8% ogółu podmiotów), budownictwa (14,9%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (10,5%) oraz przetwórstwa przemysłowego (8,9%). W porównaniu z 2019 r. liczba podmiotów najbardziej wzrosła w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 8,9%), budownictwo (o 6,9%), informacja i komunikacja (o 6,2%) oraz administrowanie i działalność wspierająca (o 6,0%). Spadek odnotowano

natomiast w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 2,0%), górnictwie i wydobywaniu (o 1,3%) oraz rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (o 1,1%). Sekcja handel; naprawa pojazdów samochodowych miała największy udział w większości powiatów (w 30 z 35), w tym najbardziej w kolskim (28,8% ogółu zarejestrowanych na jej terenie podmiotów), kępińskim (26,7%) i pleszewskim (26,2%). Największy udział podmiotów prowadzących działalność w zakresie budownictwa odnotowano w powiatach: konińskim (27,9%), słupeckim (24,5%), gostyńskim (22,5%), obornickim (22,3%) i ostrzeszowskim (21,5%).

Zdecydowana większość podmiotów gospodarki narodowej należy do sektora prywatnego. W końcu 2020 r. było to 444,3 tys. jednostek, tj. 96,3% ogółu podmiotów. Ponad 75% podmiotów tego sektora stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą przede wszystkim w zakresie: handlu; naprawy pojazdów samochodowych (23,2%), budownictwa (17,6%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (11,2%) oraz przetwórstwa przemysłowego (9,2%). W porównaniu z 2019 r. ich ogólna liczba zwiększyła się o 11,4 tys. (o 3,5%). W przekroju terytorialnym wzrost odnotowano we wszystkich powiatach, w tym największy w leszczyńskim (o 5,8%), konińskim (o 5,5%) i kaliskim (o 5,0%).

**Tablica 4.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 4.1. Entities of the national economy in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie	2019	2020	Specification
Ogółem	446215	461225	Total
w tym:			of which:
Spółki handlowe	52110	54933	Commercial companies
Spółki cywilne	26288	26376	Civil companies
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	11918	12038	Associations and social organisations
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	326367	337723	Natural persons conducting economic activity

W bazie REGON ujętych było 54,9 tys. spółek handlowych z siedzibą w województwie wielkopolskim, tj. o 5,4% więcej niż w 2019 r., a największy wzrost obserwowano w powiatach: tureckim (o 13,4%), krotoszyńskim (o 12,2%) i ostrzeszowskim (o 10,2%). Pod względem liczebności zarejestrowanych spółek handlowych wielkopolskie zajmowało 2. miejsce w kraju, ustępując jedynie mazowieckiemu (181,9 tys.). Spośród spółek handlowych 10,9% stanowiły jednostki z udziałem kapitału zagranicznego, których liczebność zmniejszyła się w ciągu roku o 1,2%. Spółki te najczęściej prowadziły swoją działalność w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (21,2%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (14,6%), przetwórstwo przemysłowe (12,2%) oraz budownictwo (12,1%). Zdecydowaną większość spółek handlowych stanowiły spółki kapitałowe (81,5%) i były to przede wszystkim spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (80,1%). Spośród spółek handlowych osobowych (18,5%) najchętniej wybieraną formą prawną były spółki komandytowe (10,7% ogółu spółek handlowych) oraz jawne (6,7%).

Liczba zarejestrowanych spółek cywilnych wyniosła 26,4 tys. tj. o 0,3% więcej niż przed rokiem. Największy ich wzrost obserwowano w powiatach: międzychodzkiem (o 4,5%), grodziskim (o 3,4%) i wągrowieckim (o 3,1%). W 8 powiatach odnotowano spadek liczby spółek cywilnych, w tym największy w chodzieskim (o 2,0 %) i Lesznie (o 1,0%). Podobnie jak w przypadku spółek handlowych, ich działalność prowadzona była głównie w ramach: handlu; naprawy pojazdów samochodowych (38,6%), przetwórstwa przemysłowego (12,6%), budownictwa (9,7%) oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (9,4%).

W zbiorowości podmiotów gospodarki narodowej przeważają jednostki mikro, tj. z przewidywaną, przy wpisie do rejestru, liczbą pracujących do 9 osób. W końcu 2020 r. ich liczba wyniosła 443,6 tys. (o 3,6% więcej niż przed rokiem) i stanowiła 96,2% ogółu jednostek (96,0% w 2019 r.). W ciągu roku zmalała

liczba podmiotów małych, tj. od 10 do 49 pracujących (o 2,0% do 14,5 tys.), a ich udział wyniósł 3,1% (wobec 3,3% przed rokiem). Zmniejszyła się również liczebność podmiotów średnich, czyli od 50 do 249 pracujących (o 1,6% do 2,8 tys.). Ich udział pozostał na poziomie notowanym przed rokiem (0,6%). Ponadto odnotowano spadek liczby podmiotów dużych (powyżej 250 pracujących) o 1,6% do 0,4 tys., a ich udział wyniósł jedynie 0,1%. Najwięcej średnich i dużych podmiotów miało swoją siedzibę w Poznaniu (odpowiednio 625 i 149), a także w powiecie poznańskim (371 i 61).

W 2020 r. zarejestrowano 32,3 tys. nowych podmiotów, tj. o 12,8% mniej niż przed rokiem. Wśród nich dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (79,8%). Kolejną grupą były spółki handlowe, które stanowiły 14,9% ogółu nowych podmiotów. Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, najwięcej nowych jednostek należało do sekcji: budownictwo (22,5%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (18,0%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (11,0%). W aktywnych gospodarczo powiatach, takich jak: ostrowski, koniński i gnieźnieński, przedsiębiorczość rozwijała się na podobnym poziomie (od 1,1 tys. do 1,3 tys. nowo założonych podmiotów). Niekwestionowanym liderem był jednak Poznań, na terenie którego zarejestrowano 7,9 tys. nowych jednostek, a także powiat poznański (4,6 tys.).

Z rejestru REGON wyrejestrowano łącznie 16,6 tys. podmiotów, tj. o 15,3% mniej niż 2019 r. Wśród wykreślanych jednostek przeważały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (83,3%), a spółki handlowe stanowiły 11,2%. Podmioty wyrejestrowane prowadziły działalność głównie w ramach: handlu; naprawy pojazdów samochodowych (25,8% ogółu wykreślonych jednostek), budownictwa (17,6%) oraz przetwórstwa przemysłowego (9,2%). Najwięcej zlikwidowanych podmiotów odnotowano w Poznaniu (3,9 tys.), w dalszej kolejności plasował się powiat poznański (2,1 tys.).

Na każde 100 nowo zarejestrowanych podmiotów przypadało 51 wykreślonych (wobec 53 w 2019 r.). Relacja nowych i wyrejestrowanych jednostek najlepiej kształtowała się w wojewodzie małopolskim i podkarpackim (46), a wielkopolskie zajęło 6. miejsce (ex aequo z dolnośląskim). W ujęciu powiatowym najbardziej korzystnie w tym aspekcie wskaźnik przedstawiał się w kaliskim (40), leszczyńskim (42) i kępińskim (44), a najslabiej w chodzieskim (72) i nowotomyskim (66) oraz w Kaliszu (67). W grupie spółek handlowych zanotowano 39 wyrejestrowań na 100 nowych rejestracji (w tym dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – 35, natomiast dla spółek akcyjnych – 123), a wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – 54. Najmniej korzystnie ten wskaźnik kształtował się w przypadku spółdzielni (152 wykreślone podmioty na 100 nowo powstałych).

W końcu grudnia 2020 r. liczba podmiotów które zawiesiły swoją działalność wyniosła 45,1 tys., tj. o 13,4% więcej niż przed rokiem. Stanowiły one 9,8% wszystkich jednostek ujętych w bazie REGON (wobec 8,9% w końcu 2019 r.). Wielkopolskie charakteryzowało się drugim najniższym wskaźnikiem podmiotów z zawieszoną działalnością w kraju, po województwie opolskim (9,3%). Największy bezwzględny przyrost liczebności tych podmiotów w przekroju terytorialnym odnotowano w Lesznie (o 20,0%) oraz w powiatach szamotulskim (o 19,8%) i jarocińskim (o 18,1%), zaś najmniejszy w konińskim (o 3,5%).

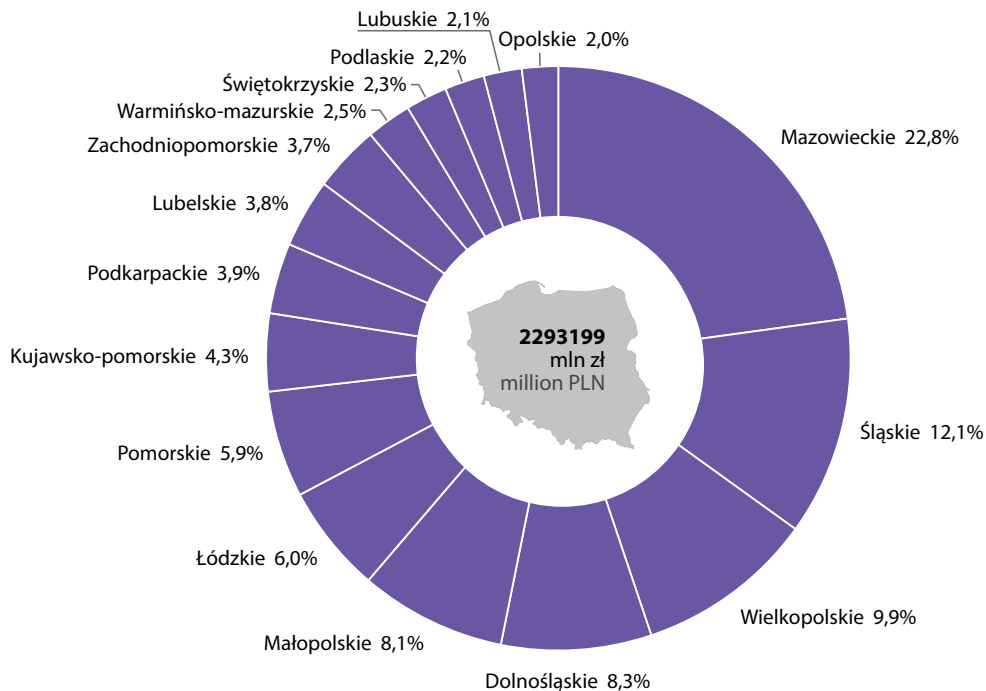
4.2. Poziom rozwoju gospodarczego w skali makro

4.2. The level of economic development in the macro scale

Wielkopolskie jest jednym z silniejszych gospodarczo województw w kraju. Takie charakterystyki, jak znaczący udział w tworzeniu produktu krajowego brutto (PKB), wyższy niż przeciętnie w Polsce poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca, rozmiary wytworzonej wartości dodanej brutto (WDB) sektora przedsiębiorstw i sektora gospodarstw domowych oraz wpływ na kreowanie dochodów gospodarstw domowych (pierwotnych i do dyspozycji), od wielu lat stawiają je w krajowej czołówce.

W 2019 r. wartość produktu krajowego brutto wygenerowanego w województwie wielkopolskim wyniosła 226378 mln zł i w stosunku do poprzedniego roku zwiększyła się o 8,7% (w cenach bieżących) i o 5,1% (w cenach stałych). Wielkopolskie, z udziałem 9,9%, należy do grupy województw wnoszących największy wkład w tworzenie krajowej wartości PKB (3. miejsce za mazowieckim i śląskim).

Wykres 4.2. Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2019 r.
 Chart 4.2. Share of voivodships in generation of the gross domestic product in 2019

Jednym z podstawowych mierników, określających rozwój społeczno-ekonomiczny województwa, jest wartość PKB przeliczona na 1 mieszkańca. W 2019 r. przeciętny poziom tego wskaźnika dla wielkopolskiego wyniósł 64763 zł, kształtując się o 8,6% wyżej niż rok wcześniej (licząc w cenach bieżących), przy średniej dla kraju 59741 zł (o 8,2% wyżej niż w 2018 r.). Poziom krajowy przekroczyły tylko 4 województwa: mazowieckie (o 61,9% więcej od średniej ogólnopolskiej), dolnośląskie (o 9,5% więcej), wielkopolskie (o 8,4% więcej) i śląskie (o 2,5% więcej).

Spośród podregionów województwa wielkopolskiego największy udział w tworzeniu PKB ma miasto Poznań. W 2019 r. powstało tu 28,6% wartości PKB województwa oraz 2,8% wielkości krajowej (28,0% i 2,7% przed rokiem). Pod względem wielkości PKB, podobnie jak w poprzednich okresach, Poznań plasował się w czołówce podregionów w Polsce (za m. st. Warszawą i Krakowem, obok mających podobny wkład podregionu trójmiejskiego i Wrocławia). Wartość PKB przeliczona na 1 mieszkańca ponownie lokowała Poznań na 2. miejscu w kraju za m. st. Warszawą. Wskaźnik ten, który w 2019 r. wyniósł 120833 zł, o 86,6% przekroczył poziom średniej wojewódzkiej, a o 102,3% przeciętną wielkość w kraju.

Wielkopolskie zajmuje stosunkowo wysoką pozycję również w procesie tworzenia wartości dodanej brutto (WDB) rozpatrywanej oddzielnie dla poszczególnych grup rodzajów działalności. W 2019 r. wytworzyło m.in. 13,7% krajowej WDB rolnictwa, 11,1% – przemysłu, 10,1% – sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja oraz 9,8% – budownictwa. Największą część WDB generują jednostki handlowe, transportowe, związane z zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją, które wytworzyły 30,6% wojewódzkiej WDB (przy przeciętnym udziale w kraju na poziomie 29,9%), a także przedsiębiorstwa przemysłowe, których wkład wyniósł 28,6% (w kraju 25,3%).

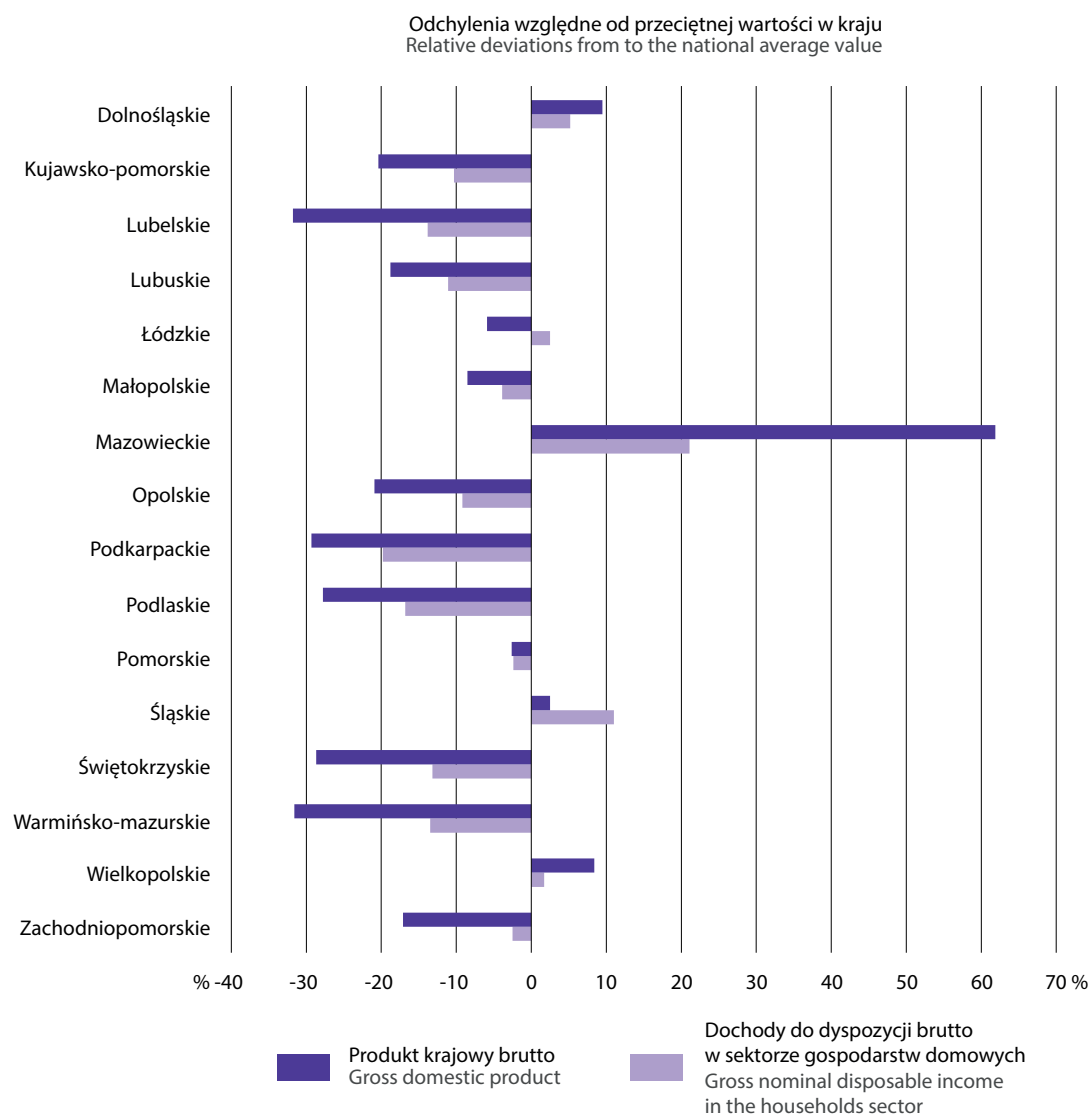
W 2019 r. dochody pierwotne brutto gospodarstw domowych w województwie wielkopolskim wyniosły 137442 mln zł, tj. o 5,9% więcej niż w rok wcześniej (w kraju więcej o 6,6%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dało to kwotę 39320 zł, tj. o 5,3% większą niż przeciętnie w kraju. Udział wielkopolskiego w tworzeniu dochodów pierwotnych brutto w całym sektorze gospodarstw domowych wyniósł 9,6% (podobnie jak w 2018 r.) i był mniejszy jedynie od udziałów mazowieckiego (19,8%) i śląskiego (12,2%).

W wyniku skorygowania dochodów pierwotnych brutto o podatki od dochodów i majątku, składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze (świadczenia z ubezpieczeń społecznych pieniężne, świadczenia z pomocy społecznej pieniężne) oraz inne transfery bieżące powstają dochody do dyspozycji brutto. W sektorze gospodarstw domowych miernik ten określa materialny poziom życia ludności.

Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w wielkopolskim w 2019 r. zamknęły się kwotą 124257 mln zł, tj. o 6,6% większą od uzyskanej w poprzednim roku (w kraju większą o 7,7%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa przypadało 35548 zł, czyli o 6,5% więcej niż w 2018 r. i o 1,7% więcej niż przeciętnie w kraju. Wielkopolskie było jednym z 5 województw, gdzie wskaźnik przewyższył poziom średniej krajowej. W 2018 r. wielkopolskie zajmowało 4. lokatę. Wyżej uplasowały się województwa: mazowieckie (o 21,1% więcej niż w kraju), śląskie (o 11,0% więcej), dolnośląskie (o 5,2% więcej) i łódzkie (o 2,5% więcej).

Wykres 4.3. Produkt krajowy brutto oraz nominalne dochody do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca według województw w 2019 r.

Chart 4.3. Gross domestic product and nominal income in the households sector per capita by voivodships in 2019

Realne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w 2019 r. zwiększyły się o 3,9% w porównaniu z 2018 r. (przeciętnie w Polsce wzrost wyniósł 5,2%). Największy realny wzrost tych dochodów odnotowano w województwach: mazowieckim (o 6,6%), dolnośląskim (o 6,1%) i pomorskim (o 6,0%).

Rozdział 5

Chapter 5

Aktywność społeczna

Social activity

Aktywność społeczna polega na ożywieniu i aktywizacji działalności różnych jednostek, grup społecznych i organizacji na rzecz innych. Choć nadal przeważają postawy bierne, coraz częściej Polacy przejawiają inicjatywę w różnych dziedzinach, poświęcając wolny czas na pracę społeczną. Do form aktywności społecznej można zaliczyć m.in.: działalność obywatelską, wolontariat, filantropię, przedsiębiorczość społeczną, programy zwiększenia partycypacji, edukację obywatelską, ruch samopomocowy i sektor organizacji pozarządowych.

5.1. Działalność fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji

5.1. Activities of foundations, associations and other organisations

Według stanu na koniec 2020 r. w województwie wielkopolskim zarejestrowanych było 12,0 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych (o 120 więcej niż w rok wcześniej) oraz 2,3 tys. fundacji (o 128 więcej). W ciągu roku z rejestru wykreślono łącznie 213 tego rodzaju podmiotów, a zarejestrowano 453 nowe. Pod względem liczebności stowarzyszeń i organizacji społecznych wielkopolskie zajmowało 2. miejsce w kraju po mazowieckim (17,0 tys.), natomiast w przypadku fundacji plasowało się na 5. lokacie, za województwami: mazowieckim (8,9 tys.), małopolskim (2,9 tys.) dolnośląskim (2,9 tys.) i śląskim (2,4 tys.).

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców wynosiła 41 w końcu 2020 r. (wobec 40 przed rokiem) i kształtowała się nieco powyżej średniej ogólnopolskiej (39). Wskaźnik natężenia najwyższą wartość przyjął w mazowieckim (48), a najniższą w śląskim (29). W powiatach województwa wielkopolskiego obserwuje się znaczne zróżnicowanie omawianego miernika. W Poznaniu na każde 10 tys. ludności przypadały 73 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne, w Lesznie – 48, w powiatach pleszewskim – 47, a w międzychodzkiem – 46. Średnia wojewódzka przekroczona została jeszcze w słupeckim, ostrzeszowskim i jarocińskim (po 43) oraz nowotomyskim (42). Najmniejsze natężenie podmiotów tego rodzaju odnotowano w powiecie grodziskim, gdzie na 10 tys. ludności przypadało 27 takich podmiotów, a w dalszej kolejności w konińskim – 29.

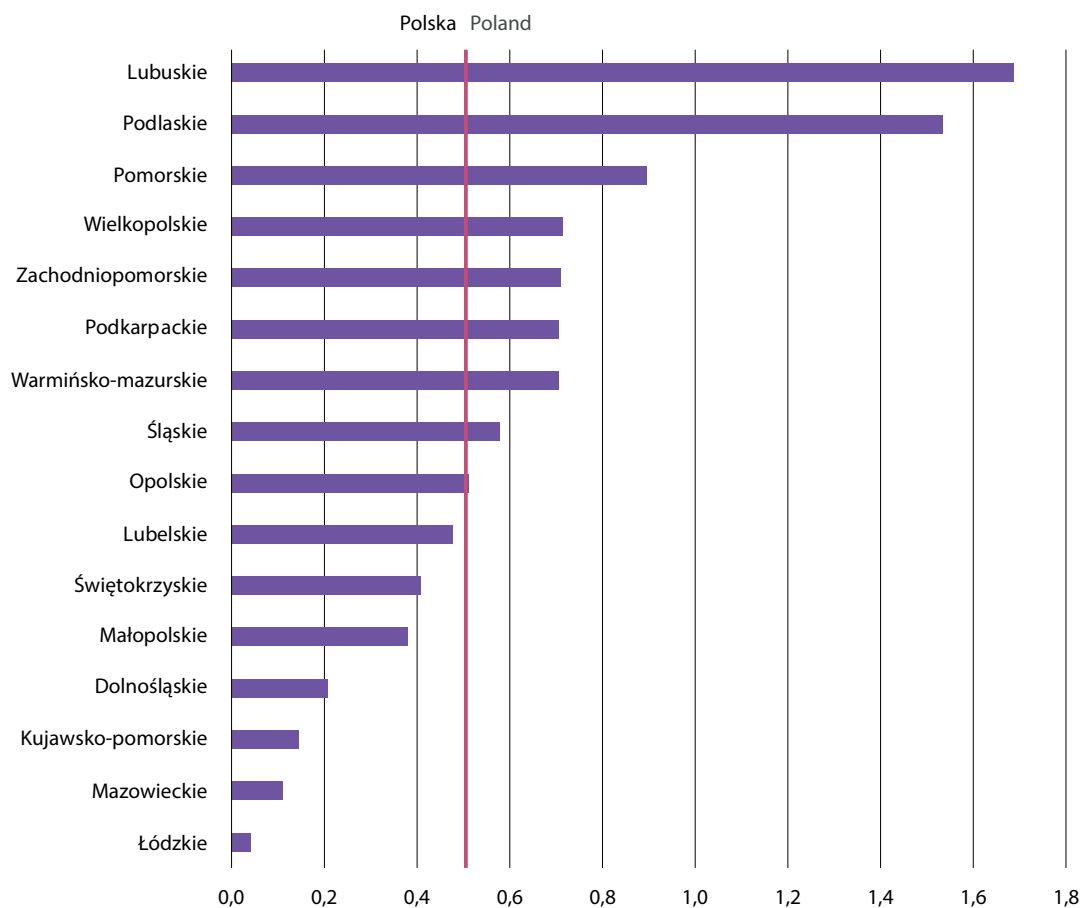
Zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, centra integracji społecznej (CIS) realizują działania w zakresie edukacji ogólnej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. bezdomnych, uzależnionych, opuszczających zakłady karne czy długotrwale bezrobotnych). Celem działalności jest także reintegracja społeczna i zawodowa wspomnianych grup poprzez udzielenie wsparcia psychologicznego, inicjowanie i wspieranie grup wsparcia oraz powstających spółdzielni socjalnych. Uczestnicy CIS zdobywają umiejętności umożliwiające podjęcie pracy u pracodawcy lub założenia własnej działalności gospodarczej, np. poprzez stworzenie spółdzielni socjalnej.

Na koniec 2020 r. w województwie wielkopolskim aktywnie działało 25 centrów integracji społecznej (o 1 mniej niż przed rokiem). Większość CIS prowadzonych było przez organizacje non-profit (19 jednostek). Jednostki samorządu terytorialnego, głównie gminy, prowadziły 4 centra, a 2 działały przy spółdzielniach socjalnych. W wielkopolskim zlokalizowanych było 13,0% łącznej liczby CIS w kraju (2. miejsce za śląskim – 13,5%). Natomiast biorąc pod uwagę nasycenie placówkami CIS, wielkopolskie plasowało się na 4. pozycji ze wskaźnikiem wynoszącym 0,7 w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców, podczas gdy w lubuskim wskaźnik ukształtował się na poziomie 1,7 (1. miejsce w kraju).

Wykres 5.1. Centra integracji społecznej na 100 tys. ludności według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 5.1. Social integration centres of the national economy per 100 thousand population by voivodships in 2020 As of 31 December

W 2020 r. w prowadzonych przez CIS zajęciach uczestniczyło 995 osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Przeciętnie na 1 placówkę przypadało 40 uczestników (wobec 54 w kraju). Najczęściej uczestnikami zajęć z zakresu integracji społecznej i zawodowej były osoby długotrwale bezrobotne (31,1% wszystkich odbiorców usług świadczonych przez CIS) oraz takie, dla których główną przesłanką wykluczenia była bezdomność (24,6%). W dalszej kolejności ze wsparcia korzystały osoby uzależnione od alkoholu lub środków psychoaktywnych (11,7%) i niepełnosprawne (10,7%). Niewielki udział wśród beneficjentów CIS stanowiły osoby z chorobami psychicznymi (3,1%).

Kluby integracji społecznej (KIS), podobnie jak centra, prowadzą reintegrację społeczną i pracę socjalną powiązaną z doradztwem zawodowym, której zadaniem jest skuteczne zorganizowanie działań o charakterze terapeutycznym, zatrudnieniowym i samopomocowym. Funkcjonowanie KIS może być współfinansowane ze środków UE lub JST.

Na koniec 2020 r. w województwie wielkopolskim działały 22 kluby integracji społecznej (o 10 więcej niż przed rokiem), co stanowiło 9,3% jednostek tego rodzaju w kraju (4. miejsce). Najwięcej KIS miało swoje siedziby w województwach: śląskim (15,2%), warmińsko-mazurskim (12,7%) i małopolskim (12,2%). Na 100 tys. ludności przypadało 0,6 klubów integracji społecznej, co sklasyfikowało wielkopolskie na 9. miejscu wśród województw (1. lokatę zajęło warmińsko-mazurskie ze wskaźnikiem na poziomie 2,1). KIS prowadzone były przez organizacje non-profit (54,5%) oraz jednostki samorządu terytorialnego lub podległe im jednostki organizacyjne, takie jak np. ośrodki pomocy społecznej lub domy pomocy społecznej (45,5%).

5.2. Frekwencja wyborcza

5.2. Electoral turnout

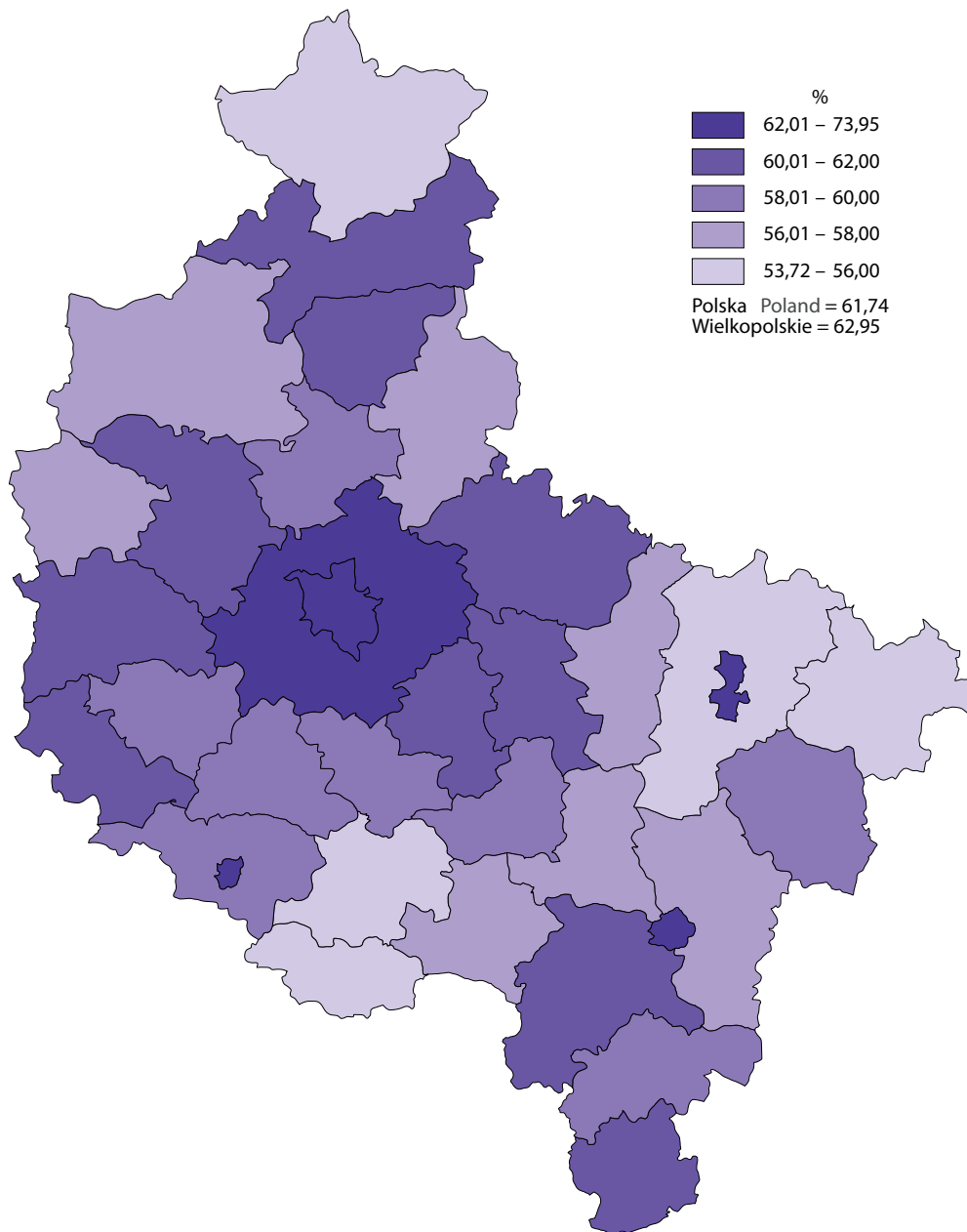
Aktywne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego jest jednym z podstawowych warunków skutecznego rozwoju lokalnego. Aktywność obywatelska postrzegana jest również jako uczestnictwo w wyborach (zarówno poprzez głosowanie, jak i kandydowanie), przynależność do partii politycznych, wysyłanie petycji i zapytań do polityków. W 2020 r. uprawnionych do głosowania było 2681,1 tys. osób, co stanowiło 76,6% populacji województwa wielkopolskiego. W 2019 r. liczba mieszkańców z prawem głosu kształtowała się na poziomie 2699,1 tys., tj. 77,1% ogółu ludności.

Udział w życiu politycznym, mierzony frekwencją wyborczą, jest uznawany za jeden ze wskaźników kondycji społeczeństwa obywatelskiego. Frekwencja w wyborach do Sejmu w dniu 13 października 2019 r. na obszarze województwa wielkopolskiego wyniosła 62,95% (wobec średniej ogólnopolskiej wynoszącej 61,74%) i była wyższa niż w wyborach z 2015 r. (50,16% wobec 50,92% w kraju). Wśród województw wielkopolskie zajęło 5. miejsce, a najwyższą frekwencję odnotowano w mazowieckim (69,46%). W ujęciu powiatowym największy udział liczby kart ważnych w populacji uprawnionych do głosowania odnotowano w Poznaniu (73,95%), powiecie poznańskim (71,98%), Lesznie (65,45%) oraz Kaliszu (65,20%). Natomiast najniższą frekwencję obserwowano w powiatach: złotowskim (53,72%), rawickim (55,48%), gostyńskim (55,49%), konińskim (55,75%) i kolskim (55,89%).

Wybory do Parlamentu Europejskiego, które odbyły się 26 maja 2019 r. zakończyły się na terenie województwa frekwencją na poziomie 44,86% wobec 45,68% w kraju (największa w mazowieckim – 52,49%, najmniejsza w warmińsko-mazurskim – 37,25%). W głosowaniu najchętniej brali udział mieszkańcy Poznania i powiatu poznańskiego, gdzie frekwencja wyborcza wyniosła odpowiednio 57,56% i 52,89%, podczas gdy w powiatach gostyńskim i złotowskim nie przekroczyła ona 37%.

Głosowanie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. odbyło się w dwóch turach (28 czerwca i 12 lipca). Frekwencja wyborcza w I turze w wielkopolskim wyniosła 65,49%, a w II turze – 69,25% (w kraju odpowiednio 64,51% i 68,18%). W przekroju terytorialnym najwyższy poziom partycypacji wyborczej odnotowano w powiecie poznańskim (odpowiednio 73,34% i 76,48%) oraz w Poznaniu (72,85% i 75,43%), a najniższy w złotowskim (56,91% i 60,53%).

Mapa 5.1. Frekwencja w wyborach do Sejmu w dniu 13 października 2019 r. według powiatów
 Map 5.1. Turnout in the election to the Sejm on 13 October 2019 by powiats

5.3. Aktywność seniorów

5.3. Activity of seniors

Starzenie się społeczeństwa powoduje zmiany nie tylko w sferze ekonomicznej, ale także w stylu życia. Wpływa na kształtowanie się nowych wzorców kulturowych, szczególnie w zakresie spędzania czasu wolnego, aktywności i uczestnictwa w kulturze. Wynika to z jednej strony z ograniczenia lub zaniechania aktywności ekonomicznej, z drugiej zaś ze zmian w zakresie zdrowia i mobilności. Stawia to przed polityką społeczną określone wyzwania, a próbą odpowiedzi na nie jest uruchamianie programów aktywizujących seniorów.

Celem Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS)¹⁶ na lata 2014–2020 – edycja 2020 jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych. Należą do niego różnego rodzaju zajęcia edukacyjne, artystyczne, sportowe, warsztaty, integracja międzypokoleniowa, czy też uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności. W 2020 r. w ramach programu ASOS do dofinansowania przyjęto i zrealizowano 25 (ze 140 złożonych) projektów organizacji z województwa wielkopolskiego na łączną kwotę 2,69 mln zł. Najwięcej projektów zrealizowały organizacje z województw: śląskiego (57 ofert), mazowieckiego (37) i małopolskiego (35). Działaniami w ramach dofinansowanych projektów zaplanowano objęcie 5,0 tys. beneficjentów z wielkopolskiego (tj. 3,2% uczestników w kraju). Najwięcej beneficjentów programu pochodziło z województwa małopolskiego (84,8 tys. osób, tj. 53,8%). Wśród wszystkich dofinansowanych projektów do realizacji przyjęto 2 oferty wspólne (na 5 złożonych), tj. z innym podmiotem uprawnionym do samodzielnego aplikowania oraz 4 oferty partnerskie (na 36), czyli w ramach partnerstwa publiczno-społecznego oraz społeczno-prywatnego.

Realizowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej wieloletni Program Senior+¹⁷ na lata 2015–2020 ma na celu zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym poprzez dofinansowanie rozbudowy infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie liczby miejsc w ośrodków wsparcia (dienne domy i kluby Seniora). W 2020 r. w województwie działały 84 ośrodki wsparcia, z których usług skorzystało 2051 seniorów. Dofinansowanie na utworzenie i wyposażenie ośrodków wsparcia „Senior+” otrzymało 28 jednostek samorządu terytorialnego z regionu (1. lokata w kraju). Kolejne miejsca zajęły mazowieckie (26) i dolnośląskie (24). Dotacje dla wielkopolskich jednostek wyniosły łącznie 4,2 mln zł, tj. 12,5% ogólnej kwoty w kraju. Dofinansowane ośrodki oferowały dla seniorów 110 miejsc w dziennych domach oraz 630 w klubach. Ponadto na zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków wsparcia (poprzez dofinansowanie działań związanych z bieżącym utrzymaniem) 52 podmioty oferujące 1279 miejsc otrzymały 2,9 mln zł.

Odpowiedzią na zmiany demograficzne i starzenie się ludności w regionie jest Wielkopolski Program na Rzecz Osób Starszych¹⁸ do roku 2020, realizowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu. Projekt dedykowany był osobom w wieku co najmniej 60 lat i został przygotowany w oparciu o Strategię Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2020. Finansowanie pochodziło z różnych źródeł (m.in. środki ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego i środki UE). Priorytetowym obszarem oddziaływania było promowanie działań podtrzymujących aktywność seniorów, a dobrą jakość życia seniora rozpatrywano w 4 sferach: edukacja, aktywność, zdrowie i bezpieczeństwo. Podjęte działania w 2020 r. obejmowały m.in. organizację: Wielkopolskich Dni Seniora, konkursu Viva! Wielkopolski Senior – edycja 2020, szkoleń on-line Pakiet Seniora (wobec braku możliwości przeprowadzenia spotkań Uniwersytetów Trzeciego Wieku z powodu pandemii COVID-19), programu prewencyjnego Policji Bezpieczne życie seniorów, telefonu zaufania dla seniorów, kursu Opiekun osoby starszej i zależnej oraz imprezy integracyjnej Gwiazdka dla Seniora.

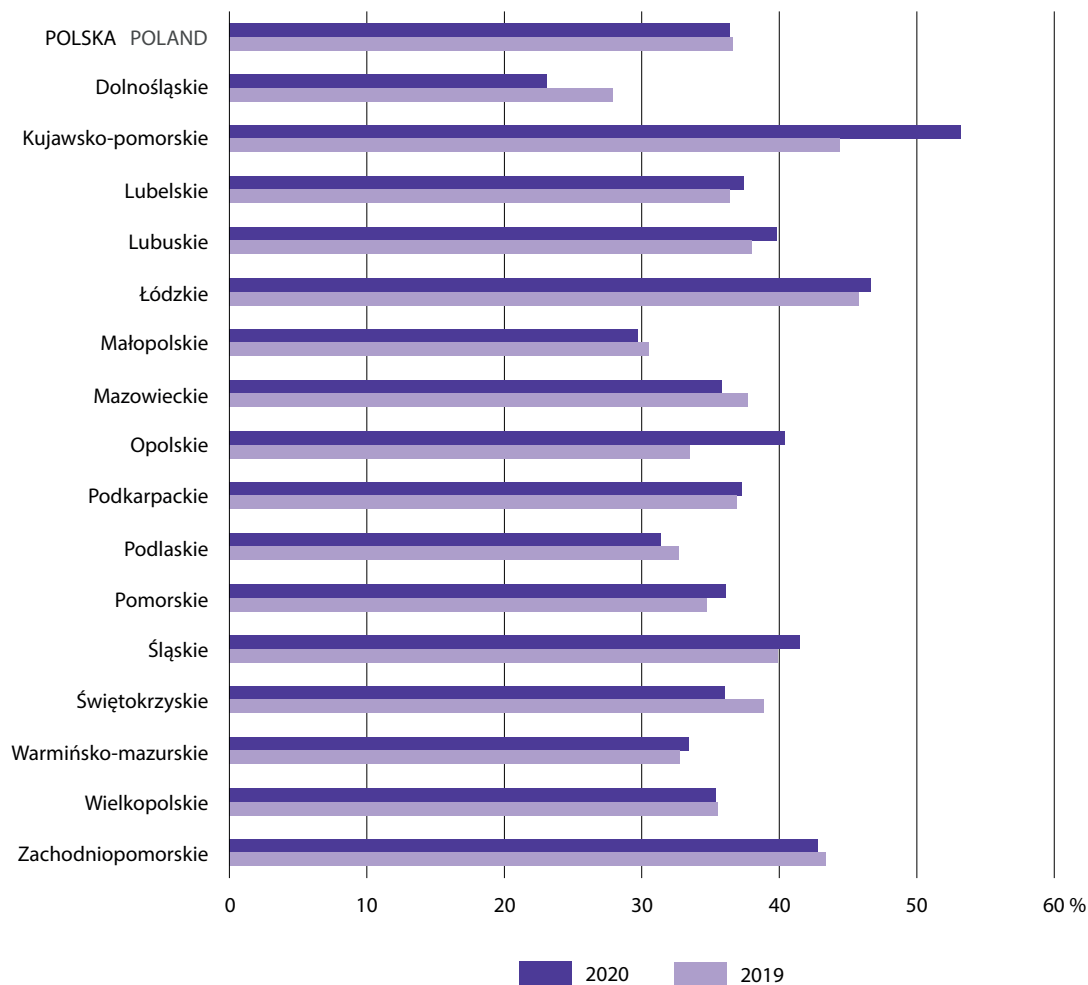
16 Dane Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, https://das.mpips.gov.pl/source/2021/Sprawozdania/Sprawozd_Program_ASOS%20za%202020%20rok%20do_opublikowania.pdf

17 Dane Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, <https://das.mpips.gov.pl/source/2020/sprawozdania/Sprawozdanie%20z%20realizacji%20programu%20wieloletniego%20Senior%20na%20lata%202015-2020%20Edycja%202019.pdf>

18 Dane Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, https://rops.poznan.pl/wp-content/uploads/2021/03/Sprawozdanie_z_realizacji_Programu_na_Rzecz_Os%C3%B3b_Starszych_w_2020r..pdf

Wykres 5.2. Udział osób powyżej 60. roku życia w ogólnej liczbie członków kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw Stan w dniu 31 grudnia

Chart 5.2. The share of persons aged more than 60 in the total number of members of groups, clubs or sections in cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodships As of 31 December

W 2020 r. w województwie wielkopolskim do dyspozycji osób starszych były 153 kluby seniora i Uniwersytety Trzeciego Wieku (o 25 mniej niż rok wcześniej) oraz – na wsi – 259 kół gospodyń wiejskich (o 13 więcej), których członkami było odpowiednio 7,1 tys. i 5,3 tys. osób. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie uczestników kół (klubów, sekcji) w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach wyniósł 35,4% w 2020 r. (o 0,1 p.proc. mniej niż rok wcześniej) wobec 36,4% w kraju (o 0,2 p.proc. mniej). Największy odsetek seniorów odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (53,2%), najmniejszy zaś w dolnośląskim (23,1%). Natomiast biorąc pod uwagę udział osób, będących członkami kół, klubów lub sekcji seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej obserwuje się wielokrotnie niższy poziom miernika, który pokazuje, że jedynie co setny senior uczestniczy w zorganizowanej formie aktywności. Dodatkowy wpływ na spadek aktywności osób starszych miała pandemia COVID-19 – wskaźnik obniżył się z 1,1% w 2019 r. do 0,8% w 2020 r. (w kraju spadek z 1,3% do 1,0%), podczas gdy w latach poprzednich utrzymywał się na stałym poziomie.

Rozdział 6

Chapter 6

Środowisko

Environment

Działalność człowieka w sposób bezpośredni lub pośredni może pociągać za sobą tworzenie zagrożeń dla środowiska naturalnego, poprzez m.in. wytwarzanie odpadów i ścieków przemysłowych i komunalnych, hałas, emisję pyłów i gazów. Środowisko daje możliwość wykorzystania zasobów naturalnych niezbędnych człowiekowi, ale też jest miejscem wypoczynku, rekreacji. Istotnym elementem działań człowieka związanych ze środowiskiem naturalnym jest także ochrona przyrody i różnorodności biologicznej.

6.1. Wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

6.1. Use, pollution and protection of waters

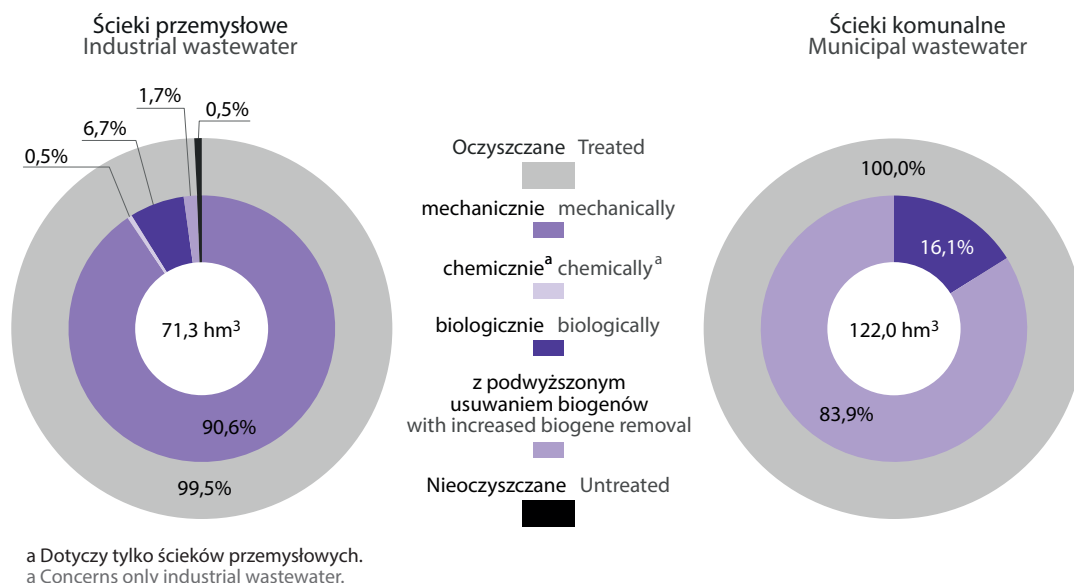
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie wielkopolskim w 2020 r. wyniósł 1319,7 hm³ (o 1,2% mniej niż w 2019 r.) i stanowił 15,2% ilości wody pobranej w kraju. Na 1 km² powierzchni województwa pobrano średnio 44,2 dam³ wody (przed rokiem 44,8 dam³), podczas gdy dla Polski wskaźnik ten wyniósł 27,7 dam³ (w 2019 r. 29,6 dam³). Największą część pobranej wody (1015,2 hm³, tj. 76,9% ogólnego poboru, o 0,5 p.proc. więcej niż przed rokiem) przeznaczono na cele produkcyjne. Na cele eksploatacji sieci wodociągowej pobrano 220,4 hm³ wody (16,7%, spadek o 0,1 p.proc.), a na potrzeby nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych – 84,1 hm³ (6,4%, spadek o 0,4 p.proc.). Woda na cele eksploatacji sieci wodociągowej była pobierana głównie z ujęć podziemnych (91,7%, podobnie jak przed rokiem).

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r. wyniosło 1280,1 hm³, tj. o 1,2% mniej niż w 2019 r., z tego na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej zużyto 14,0% (w poprzednim roku 14,1%).

W 2020 r. na obszarze wielkopolskiego do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono łącznie 1182,0 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, co w skali kraju stanowiło 16,1%. Więcej ścieków wytworzyło tylko województwo mazowieckie (31,5%). Ilość odprowadzonych ścieków była o 0,5% mniejsza niż w poprzednim roku, przy spadku w kraju o 4,4%. Przeważały ścieki przemysłowe; bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi trafiło ich 1059,9 hm³, z czego 93,3% stanowiły wody chłodnicze, niewymagające oczyszczania (w kraju ich udział wynosił 85,8%). Ilość zanieczyszczeń odprowadzanych do wód lub ziemi bezpośrednio z zakładów przemysłowych w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się o 0,6% (w kraju o 5,4%). Więcej ścieków niż przed rokiem odprowadzono siecią kanalizacyjną (o 0,1%, podobnie jak w kraju).

Z ogółu ścieków wytworzonych w 2020 r. w wielkopolskim oczyszczenia wymagało 193,3 hm³ (w 2019 r. 193,8 hm³), w tym 122,0 hm³ ścieków komunalnych (podobnie jak przed rokiem). Zadanie to zrealizowano w 99,8%, tj. na poziomie notowanym w 2019 r. (w kraju w 94,3% wobec 95,1% przed rokiem). Najwięcej ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzono z obszaru powiatu konińskiego (25,0%, spadek w ciągu roku o 0,3 p.proc.), Poznania (16,6%, spadek o 0,7 p.proc.) oraz powiatu tureckiego (9,2%, spadek o 0,1 p.proc.).

Wykres 6.1. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia w 2020 r.
Chart 6.1. Industrial and municipal wastewater requiring treatment in 2020

W 2020 r. w procesie oczyszczania ścieków dominowały dwie metody: z podwyższonym usuwaniem biogenów (53,5% ogółu ścieków wymagających oczyszczenia w województwie wobec 52,7% w kraju i 53,6% przed rokiem) oraz mechaniczna (33,4% wobec 21,0% w kraju i 33,9% w 2019 r.).

W wielkopolskim działało 414 oczyszczalni ścieków (417 w 2019 r.), w tym 332 komunalne (334 przed rokiem). Odsetek korzystających z komunalnych oczyszczalni ścieków do ogółu mieszkańców był mniejszy niż przed rokiem (o 0,2 p.proc.) i wyniósł 73,2%. Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w miastach na prawach powiatu: Lesznie (100,0% mieszkańców, podobnie jak przed rokiem), Koninie (96,0%, spadek o 1,0 p.proc. w stosunku do 2019 r.), Kaliszu (91,7%, spadek o 1,4 p.proc.) i Poznaniu (90,9%, spadek o 0,4 p.proc.). Najmniejszym odsetkiem charakteryzowały się natomiast powiaty: kaliski (38,8%, wzrost o 1,5 p.proc.), koniński (40,9%, wzrost o 0,7 p.proc.) oraz ostrzeszowski (43,8%, spadek o 4,3 p.proc.).

Coraz większym zainteresowaniem cieszą się przydomowe oczyszczalnie ścieków. W 2020 r. w wielkopolskim były 31683 takie obiekty, tj. o 5,6% więcej niż przed rokiem. Warto zauważyć, że w ciągu ostatniej dekady odnotowano 4,6-krotny wzrost liczby przydomowych oczyszczalni ścieków. Powiatem, na obszarze którego znajdowało się najwięcej takich obiektów, był ostrowski (2832 oczyszczalnie, o 11,1% więcej niż w 2019 r.), a w dalszej kolejności kaliski (2764, wzrost o 7,0%), turecki (2516, wzrost o 4,8%) oraz koniński (2137, wzrost o 3,7%). Największy roczny względny wzrost ich liczby odnotowano w powiatach kępińskim (o 17,8% do 457) oraz śremskim (o 14,1% do 665).

6.2. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

6.2. Pollution and protection of air

Człowiek, działając bezpośrednio lub pośrednio, może wpływać na zanieczyszczanie powietrza poprzez wprowadzanie do niego substancji stałych, ciekłych lub gazowych, mogących negatywnie oddziaływać na zdrowie ludzi oraz na stan i jakość środowiska.

W 2020 r. zakłady uznane za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza w województwie wielkopolskim wyemitowały 1,7 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, pochodzących głównie ze spalania paliw (62,4%). W porównaniu z poprzednim rokiem emisja pyłów zmniejszyła się o 11,1%, przy średnim spadku w kraju o 16,6%. Wyemitowane tu zanieczyszczenia stanowiły 7,6% krajowej emisji pyłów (przed ro-

kiem 7,1%). Więcej wyemitowały województwa: śląskie (19,4% wielkości krajowej), mazowieckie (9,7%) i kujawsko-pomorskie (7,9%).

Do atmosfery wyemitowano łącznie 9665,4 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, tj. o 11,3% mniej niż w 2019 r. (przy spadku emisji w kraju o 6,2%). Zasadniczą część tych zanieczyszczeń (99,6%) stanowił dwutlenek węgla, którego emisja w porównaniu z 2019 r. zmniejszyła się o 11,4%. Mniej niż przed rokiem wyemitowano także m.in. tlenków azotu (o 18,3%) i dwutlenku siarki (o 3,2%), więcej natomiast tlenku węgla (o 7,6%). W skali kraju zanieczyszczenia gazowe wyemitowane w województwie wielkopolskim stanowiły 5,2%, a wyłączając dwutlenek węgla – 3,0% (przed rokiem odpowiednio 5,5% i 2,8%). Pod względem emisji dwutlenku węgla dominowało łódzkie (19,1% krajowej emisji; w 2019 r. 19,3%), natomiast najwięcej zanieczyszczeń gazowych poza dwutlenkiem węgla wyemitowało śląskie (51,3% wielkości krajowej; przed rokiem 52,7%).

Tablica 6.1. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza

Table 6.1. Emission and reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie	2019	2020	Specification
Emisja zanieczyszczeń w tys. t:			Emission of pollutants in thousand tonnes:
pyłowych	1,9	1,7	particulates
w tym ze spalania paliw	1,2	1,1	of which from the combustion of fuels
gazowych	10897,9	9665,4	gases
w tym:			of which:
dwutlenek siarki	8,5	8,3	sulphur dioxide particulates
dwutlenek węgla	10865,4	9631,6	carbon dioxide
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych:			Pollutants retained in pollutant reduction systems in % of pollutants produced:
pyłowych	99,7	99,8	particulates
gazowych (bez dwutlenku węgla)	71,3	63,7	gaseous (excluding carbon dioxide)

Na 1 km² powierzchni województwa w 2020 r. wyemitowano przeciętnie 0,06 tony zanieczyszczeń pyłowych oraz 324,1 tony zanieczyszczeń gazowych, w tym bez dwutlenku węgla 1,1 tony (wobec odpowiednio: 0,06 tony, 365,4 tony i 1,1 tony przed rokiem). W kraju było to 0,07 tony pyłów i 595,3 tony gazów, w tym bez dwutlenku węgla 3,6 tony (wobec 0,09 tony, 634,6 tony i 3,7 tony w 2019 r.). Najwięcej przemysłowych zanieczyszczeń powietrza emitowały przedsiębiorstwa działające na terenie Konina (38,4% ogółu zanieczyszczeń pyłowych i 63,0% zanieczyszczeń gazowych, przed rokiem odpowiednio 36,1% i 66,1%), a także jednostki zlokalizowane w Poznaniu (5,5% i 17,7% wobec 5,9% i 15,1%) oraz w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (8,0% i 2,8% wobec 9,2% i 2,7%).

W 2020 r. za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza atmosferycznego uznano 138 zakładów, tj. o 1 mniej niż przed rokiem. Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych posiadało 80 zakładów (w 2019 r. 84), a do redukcji zanieczyszczeń gazowych – 23 (podobnie jak przed rokiem). W zainstalowanych urządzeniach zatrzymano bądź zneutralizowano 725,2 tys. ton pyłów (spadek w ciągu roku o 3,1%) oraz 59,5 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (spadek o 26,2%). Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych w wielkopolskim w 2020 r. wyniósł średnio 99,8% (przed rokiem 99,7%), o 0,1 p.proc. mniej niż przeciętnie w kraju. Niemal całkowicie zanieczyszczenia pyłowe zredukowano w Koninie i Poznaniu (po 99,9%, podobnie jak przed rokiem), a także w powiatach jarczińskim (99,7%, podobnie jak przed rokiem), wrzesińskim (w 99,4%, podobnie jak 2019 r.), Lesznie (99,2% wobec 99,4%) oraz śremskim (99,0% wobec 98,9%). Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) w całym województwie wyniósł 63,7%, tj. o 7,6 p.proc. mniej niż w 2019 r. i o 6,7 p.proc. mniej niż w kraju. W najwyższym stopniu zanieczyszczenia gazowe zostały zredukowa-

ne w Koninie – 85,8% (wobec 85,7% przed rokiem), Poznaniu – 55,8% (wobec 63,2%) oraz w powiecie poznańskim – 43,6% (wobec 40,5%).

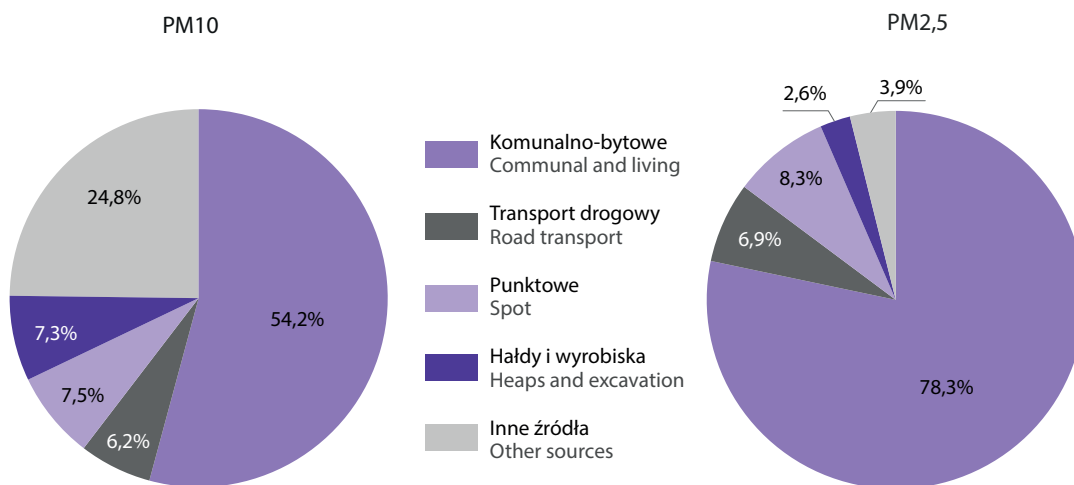
Bardzo szkodliwe dla zdrowia człowieka są pyły zawieszane PM₁₀ oraz PM_{2,5}. Wysokie stężenie pyłu zawieszonego notowanego w okresie jesienno-zimowym jest nazywane potocznie smogiem. Jego występowaniu sprzyjają warunki atmosferyczne takie jak: cisza wiatrowa lub słaby wiatr, silna inwersja termiczna, zamglenie, średnia dobową temperatura powietrza mniejsza niż 5°C. Smog aerozolowy, nazywany także smogiem zimowym, jest wynikiem pierwotnej emisji pyłu i zanieczyszczeń gazowych do powietrza, a także powstawania pyłu wtórnego – jako rezultatu reakcji chemicznych zachodzących w atmosferze.

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w ustawie Prawo ochrony środowiska, ocena jakości powietrza jest realizowana w wyznaczonych strefach. W wielkopolskim wyodrębnione zostały trzy strefy:

- Aglomeracja Poznańska (obejmująca miasto Poznań w jego granicach administracyjnych),
- miasto Kalisz (miasto o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy),
- strefa wielkopolska (pozostały obszar województwa).

W 2020 r. głównym źródłem emisji pyłu PM₁₀¹⁹ był sektor komunalno-bytowy (54,2% ogółu emisji, wobec 53,7% w 2019 r.). Znaczący udział miała także emisja punktowa – pochodząca głównie ze spalania paliw do celów energetycznych i z procesów technologicznych w zakładach przemysłowych – w wielkopolskim m.in. z elektrowni: Pątnów I, Pątnów II, Konin i Elektrociepłowni II Karolin w Poznaniu (7,5% wobec 6,5%), hałdy i wyrobiska (7,3% wobec 12,6%) oraz transport drogowy (6,2% wobec 5,5%). Sektor komunalno-bytowy był także głównym źródłem emisji pyłu PM_{2,5} (stanowił 78,3% jego ogólnej emisji wobec 77,7% w 2019 r.), a w dalszej kolejności emisja punktowa (8,3% wobec 7,3%), transport drogowy (6,9% wobec 6,0%), a także hałdy i wyrobiska (2,6% wobec 4,4%).

Wykres 6.2. Źródła emisji zanieczyszczenia powietrza pyłem PM₁₀ i PM_{2,5} w 2020 r.
Chart 6.2. Sources of air pollutant emissions with PM₁₀ and PM_{2,5} particulate in 2020

Ocena jakości powietrza pod względem występowania pyłu PM₁₀ opiera się na dwóch wartościach, tj. stężeniach 24-godzinnych oraz stężeniach średnich dla roku. W 2019 r. w 5 z 16 stanowisk prowadzących pomiary pyłu PM₁₀ (w Poznaniu przy ul. Dąbrowskiego, Nowym Tomysłu, Ostrowie Wielkopolskim, Pleszewie i Wągrowcu) zanotowano przekroczenie dozwolonej liczby 35 dni ze średnim 24-godzinnym stężeniem pyłu PM₁₀ przewyższającym poziom dopuszczalny. Na stanowisku w Poznaniu przy ul. Dąbrowskiego odnotowano 54 takie dni, w Ostrowie Wielkopolskim i Pleszewie – po 46 dni, w Nowym To-

¹⁹ Źródłem danych o pyłach PM₁₀ oraz PM_{2,5} jest „Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim” – raport za 2019 r. i 2020 r., opracowany w Regionalnym Wydziale Monitoringu Środowiska w Poznaniu Departamentu Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

myślu – 44, a w Wągrowcu – 37. Nie wpłynęło to jednak na przekroczenie dopuszczalnego stężenia średniorocznego ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) – miernik ten przyjmował wartości pomiędzy $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ a $33 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W 2020 r. w żadnej strefie nie odnotowano przekroczenia dozwolonej liczby dni ze średnim 24-godzinnym stężeniem pyłu PM10 przewyższającym poziom dopuszczalny. Nie przekroczone również stężenia średniego dla roku; stężenia średnioroczne wahały się pomiędzy $19 \mu\text{g}/\text{m}^3$ a $29 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

W przypadku pyłu PM2,5 ocena jakości powietrza opiera się na jednej wartości kryterialnej – stężeniu średnim dla roku (w wielkopolskim na podstawie pomiarów przeprowadzonych w Poznaniu, Kaliszu oraz Pleszewie). W 2019 r. na żadnym stanowisku prowadzącym pomiar pyłu PM2,5 nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej normy ($25 \mu\text{g}/\text{m}^3$) – w strefie Aglomeracja Poznańska średnie stężenie pyłu wyniosło $18 \mu\text{g}/\text{m}^3$, miasto Kalisz – $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a strefa wielkopolska (pomiar zarejestrowany w Pleszewie) – $24 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Od 2020 r. obowiązującym poziomem normatywnym dla pyłu PM2,5 jest wielkość $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Zarówno w strefie Aglomeracja Poznańska jak i miasto Kalisz nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu dla tego pyłu (zaobserwowano średnie stężenie na poziomie odpowiednio $16 \mu\text{g}/\text{m}^3$ oraz $19 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Przekroczenie dopuszczalnego poziomu odnotowano natomiast w strefie wielkopolska – w Pleszewie stężenie osiągnęło wartość $21 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Na poziom zanieczyszczenia powietrza wpływa także transport drogowy, głównie poprzez proces spalania paliw w silnikach samochodowych. Duży wpływ na poziom emisji zanieczyszczeń ma przede wszystkim liczba oraz wiek pojazdów samochodowych. Według stanu na koniec 2020 r. w wielkopolskim zarejestrowanych było 3327,7 tys. pojazdów samochodowych. Ich liczba sukcesywnie wzrasta; w porównaniu z 2019 r. odnotowano wzrost o 3,1%, a w ciągu ostatniej dekady wzrost sięgnął blisko 42%. Wśród ogółu pojazdów samochodowych przeważały samochody osobowe – w 2020 r. ich udział wyniósł 75,3% (o 0,1 p.proc. mniej niż przed rokiem). Odnotowano także stosunkowo wysoki odsetek samochodów ciężarowych (11,1%, podobnie jak przed rokiem).

W porównaniu z 2019 r. zarówno w grupie samochodów osobowych, jak i ciężarowych odnotowano spadek udziału pojazdów w wieku 0–10 lat i 11–20 lat, przy jednoczesnym wzroście odsetka samochodów w wieku 21–30 lat oraz 31 lat i starszych. Wśród samochodów osobowych przeważały auta w wieku od 11 do 20 lat (38,7%, spadek o 1,5 p.proc. w porównaniu z 2019 r.). Udział samochodów w wieku 0–10 lat był mniejszy niż przed rokiem (o 0,4 p.proc.) i wyniósł 23,2%, zwiększył się natomiast odsetek pojazdów w wieku 21–30 lat (o 1,3 p.proc. do 21,7%) oraz 31 lat i więcej (o 0,6 p.proc. do 16,3%). Bliższa jedna trzecia samochodów ciężarowych była w wieku 11–20 lat (33,2%, spadek o 1,2 p.proc.). Samochody w wieku 0–10 lat stanowiły 28,0% (spadek o 0,4 p.proc.), w wieku 31 lat i więcej – 19,8% (wzrost o 0,6 p.proc.), a w wieku 21–30 lat – 19,0% (wzrost o 1,0 p.proc.).

Coraz większą popularnością cieszą się pojazdy z napędem hybrydowym oraz napędzane energią elektryczną. Tego typu pojazdy w mniejszym stopniu wpływają na zanieczyszczenie powietrza. Według stanu na koniec 2020 r. zarejestrowanych było 7,0 tys. pojazdów z napędem hybrydowym (o 24,2% więcej niż w 2019 r.), ponadto 842 samochody osobowe oraz 108 samochodów ciężarowych i 59 autobusów napędzanych energią elektryczną (wobec odpowiednio: 380, 34 i 39 przed rokiem).

Jednym ze sposobów redukcji ilości emisji szkodliwych substancji zanieczyszczających środowisko naturalne jest wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, wody, wiatru, zasobów geotermalnych, a także stałej biomasy, biogazu i biopaliw ciekłych). W 2020 r. udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem wyniósł 29,2%, tj. więcej niż w kraju, gdzie osiągnął wartość 17,9% (wzrost w ciągu roku odpowiednio o 3,9 p.proc. i 2,4 p.proc.). Warto zauważyć, że w ciągu dekady udział energii odnawialnej w produkcji energii ogółem w wielkopolskim wzrósł 4-krotnie.

6.3. Odpady komunalne

6.3. Municipal waste

Odpady mogą powodować zanieczyszczenie wód i gleb, doprowadzać do skażenia powietrza, niszczyć krajobraz. Na ilość wytwarzanych odpadów komunalnych wpływ ma liczba ludności oraz wzorce i poziom konsumpcji indywidualnej. Coraz większym wyzwaniem staje się ich odpowiednie zagospodarowanie. Z roku na rok zwiększa się masa odpadów komunalnych zebranych selektywnie, co przekłada się na możliwość przetwarzania ich w procesie recyklingu.

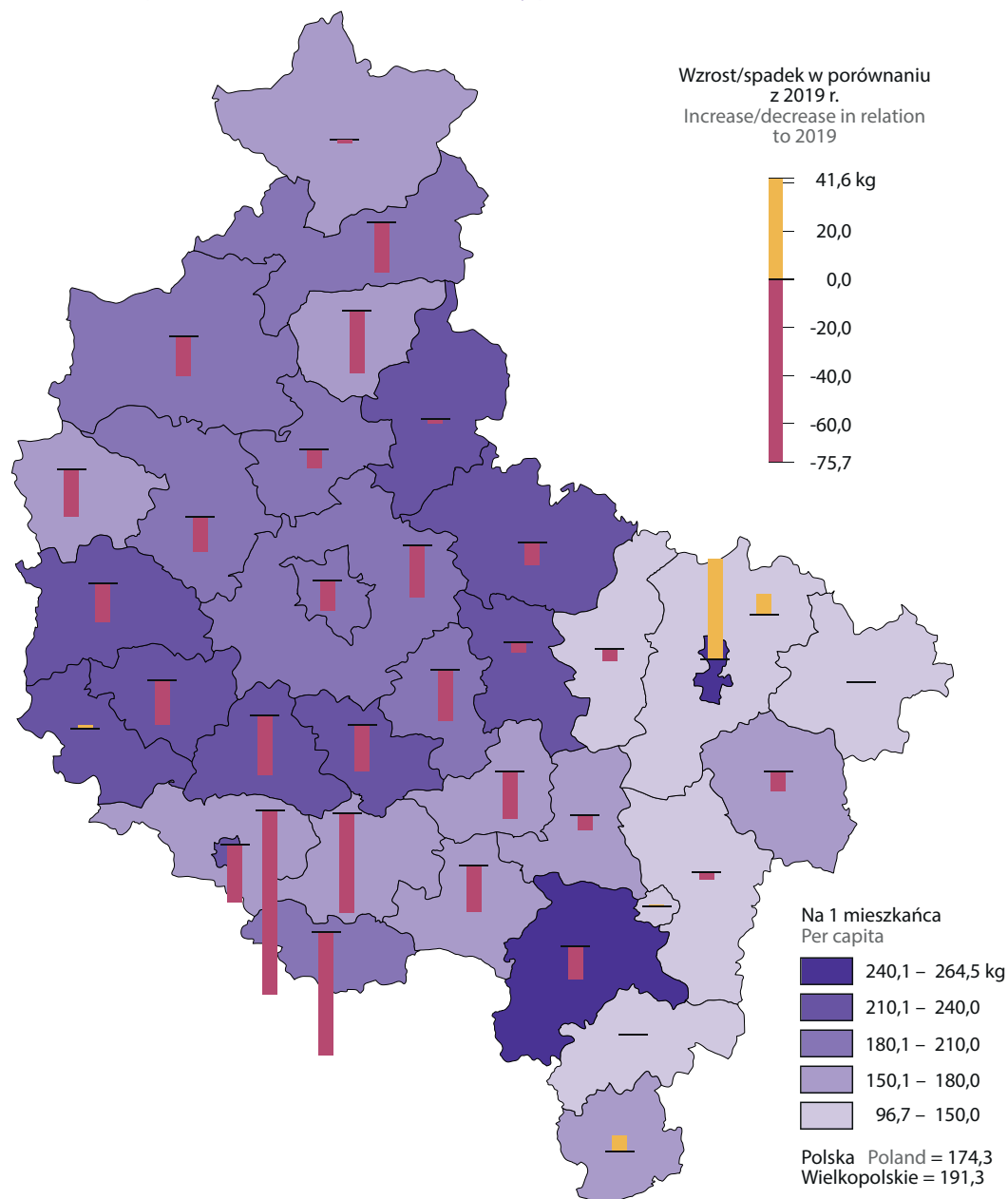
W 2020 r. w całym województwie wielkopolskim zakłady oczyszczania zebrały 1254,7 tys. ton odpadów (o 1,2% więcej niż przed rokiem), co stanowiło 9,6% ich ogólnej masy zebranej w kraju (w 2019 r. 9,7%). Większość odpadów komunalnych (86,0%, przed rokiem 84,4%) zostało odebranych z gospodarstw domowych. Wśród ogółu zebranych odpadów 34,9% stanowiły odpady wyselekcjonowane, a ich udział zwiększył się w ciągu roku o 5,9 p.proc. (w kraju 37,9%, wzrost o 6,7 p.proc.). Odpady zebrane selektywnie odebrane z gospodarstw domowych stanowiły 37,9% ogółu odpadów z tych gospodarstw, tj. o 6,1 p.proc. więcej niż przed rokiem (w kraju wzrost o 6,8 p.proc. do 40,8%).

Na 1 mieszkańca województwa w 2020 r. przypadały 233,3 kg zebranych odpadów zmieszanych oraz 125,1 kg odpadów zebranych selektywnie (w kraju odpowiednio 212,3 kg i 129,7 kg). W porównaniu z poprzednim rokiem masa zebranych odpadów zmieszanych (na mieszkańca) zmniejszyła się o 18,5 kg, natomiast odpadów wyselekcjonowanych zwiększyła się w tym czasie o 22,1 kg (w kraju odpowiednio spadek o 16,3 kg oraz wzrost o 26,1 kg). W przypadku odpadów zebranych wyłącznie od gospodarstw domowych na 1 mieszkańca przypadało 191,3 kg odpadów zmieszanych i 116,9 kg wyselekcjonowanych (w 2019 r. było to odpowiednio 204,2 kg i 95,2 kg). Relatywnie najwięcej odpadów zmieszanych wytworzyli w gospodarstwach domowych mieszkańcy Konina (264,5 kg na 1 mieszkańca wobec 222,9 kg w 2019 r.), a także powiatów ostrowskiego (250,2 kg wobec 263,6 kg) oraz kościańskiego (229,9 kg wobec 254,4 kg), natomiast najmniej zebrano w kaliskim (96,7 kg wobec 99,7 kg), ostrzeszowskim (107,8 kg wobec 107,3 kg) oraz słupeckim (119,7 kg wobec 124,5 kg). Najwięcej odpadów wyselekcjonowanych zebrano z gospodarstw domowych w powiecie kępińskim (170,6 kg na 1 mieszkańca, wzrost o 68,6 kg w porównaniu z 2019 r.), Lesznie (170,3 kg, wzrost o 64,2 kg) oraz powiecie poznańskim (161,5 kg, wzrost o 41,0 kg), a najmniej w grodziskim (46,9 kg, podobnie jak przed rokiem), kościańskim (74,1 kg wzrost o 31,7 kg), a także kolskim (78,7 kg wzrost o 2,2 kg).

W 2020 r. największą część wśród odpadów zebranych selektywnie stanowiły odpady biodegradowalne (39,4% wobec 34,3% w 2019 r.) i szkło (16,2% wobec 17,0%). Stosunkowo dużo było też tworzyw sztucznych (13,8% wobec 14,5%), odpadów wielkogabarytowych (11,6% wobec 13,4%) oraz papieru i tektury (10,0% wobec 9,7%).

Pomimo sukcesywnego spadku, nadal wśród ogółu zebranych odpadów komunalnych przeważają odpady zmieszane – w 2020 r. ich odsetek sięgał 65,1% (w 2019 r. 71,0%). Są one główną składową odpadów wymagających unieszkodliwiania poprzez składowanie. Według stanu na koniec 2020 r., w wielkopolskim czynnych było 28 składowisk odpadów, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne, o łącznej powierzchni 178,4 ha (podobnie jak przed rokiem). Ponadto według stanu w końcu roku, zinventaryzowano 49 dzikich wysypisk (w 2019 r. 54). W ciągu całego 2020 r. zlikwidowano 797 takich wysypisk, podczas likwidacji których wywieziono łącznie 5570,1 ton odpadów komunalnych (w 2019 r. odpowiednio 1345 i 1662,0 tony).

Mapa 6.1. Zmieszane odpady komunalne zebrane z gospodarstw domowych według powiatów w 2020 r.
 Map 6.1. Mixed municipal waste collected from household by powiats in 2020

6.4. Lasy i tereny zieleni

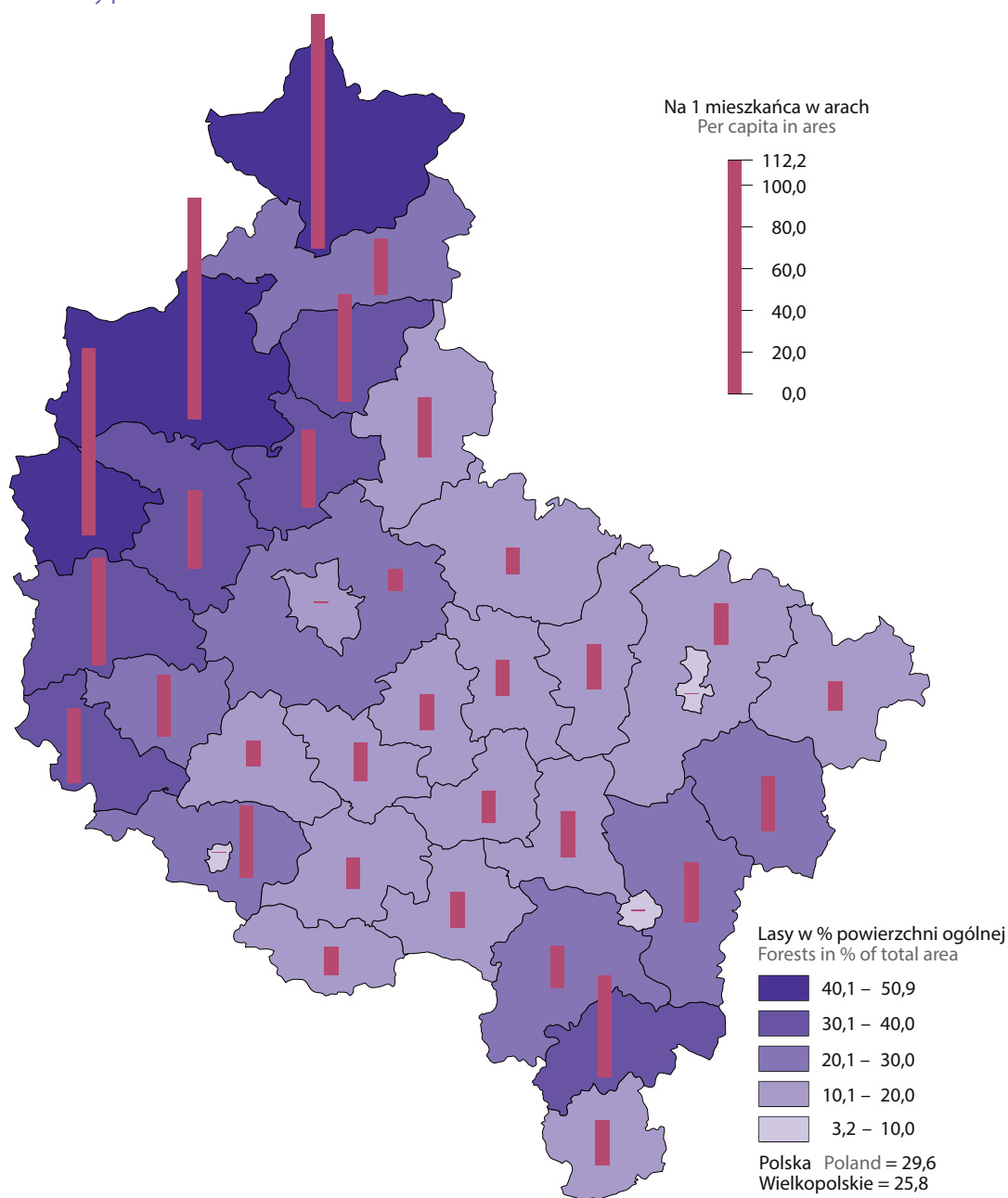
6.4. Forests and green belts

Las pełni różnorodne funkcje. Z jednej strony kształtuje klimat globalny oraz lokalny, reguluje obieg wody w przyrodzie, chroni glebę przed erozją, przeciwdziała powodziom, lawinom oraz osuwiskom, pełniąc w ten sposób funkcje ekologiczne. Z drugiej strony spełnia funkcje społeczne, m.in. jako teren rekreacji dla społeczeństwa oraz miejsce rozwoju edukacji ekologicznej, a także jest jedną ze składowych rynku pracy. Las dostarcza także drewna oraz produktów leśnych, realizując przez to funkcje produkcyjne.

Według stanu na koniec 2020 r., powierzchnia gruntów leśnych obejmowała w województwie wielkopolskim 788846 ha, tj. o 0,1% mniej niż przed rokiem. Lasy zajmowały 769021 ha (o 0,1% mniej niż w 2019 r.), z czego lasy publiczne stanowiły 89,0% (o 0,1 p.proc. mniej). Lesistość, określająca procentowy stosunek powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej, wyniosła 25,8%, tj. mniej niż notowano w tym czasie w kraju (29,6%). W porównaniu z 2019 r. w wielkopolskim poziom lesistości nie uległ zmianie (podobnie jak w kraju), natomiast niewielkie wahania tego miernika odnotowano w kilku powiatach, w tym największą zmianę zaobserwowano w powiecie tureckim – spadek o 0,6 p.proc. Największą lesistością charakteryzował się powiat czarnkowsko-trzcianecki, w którym ponad połowę ogólnej powierzchni geodezyjnej stanowiły lasy (50,9%, podobnie jak przed rokiem), a w dalszej kolejności powiaty złotowski (odpowiednio 46,7%, podobnie jak przed rokiem) i międzychodzki (44,7% wobec 44,6% w 2019 r.). Najmniejszą lesistość odnotowano w miastach na prawach powiatu: Koninie, Kaliszu i Lesznie, gdzie miernik ten nie przekroczył 10% i wyniósł odpowiednio: 3,2%, 5,8% i 7,6% (podobnie jak w 2019 r.).

Powiaty o największej lesistości charakteryzowały się również największą powierzchnią lasów przypadającą na 1 mieszkańca. Pod tym względem wyróżniał się powiat złotowski, gdzie w 2020 r. na 1 mieszkańca przypadało 112,2 arów lasów (wobec 111,6 przed rokiem), podczas gdy w województwie było to 22,0 ary (podobnie jak w 2019 r.), a w kraju – 24,2 ary (wobec 24,1). Relatywnie dużą powierzchnię obszarów leśnych przypadających na mieszkańca zanotowano także w powiatach czarnkowsko-trzcianeckim i międzychodzkiem (odpowiednio 106,2 i 89,8 arów; przed rokiem 105,7 i 89,5). Najmniejsza powierzchnia przypadała natomiast w miastach na prawach powiatu w Kaliszu, Koninie i Lesznie – po 0,4 ara (podobnie jak w 2019 r.), a w Poznaniu – 0,7 (podobnie jak przed rokiem).

Mapa 6.2. Lasy według powiatów w 2020 r.
Map 6.2. Forests by powiats in 2020

W 2020 r. pozyskano łącznie 3576,9 dam³ drewna (spadek o 9,8% w stosunku do poprzedniego roku), w tym 3334,0 dam³ grubizny (spadek o 9,2%) oraz 242,9 dam³ drewna małowymiarowego (spadek o 17,4%). Na 100 ha powierzchni lasów pozyskano 433,5 m³ grubizny (w 2019 r. 477,2 m³).

Jednym z największych niebezpieczeństw zagrażających lasom są pożary. W 2020 r. w wielkopolskim odnotowano 463 takie zdarzenia, które objęły swoim zasięgiem 52,3 ha (w 2019 r. odpowiednio 753 pożary i 164,9 ha). Głównymi przyczynami powstawania pożarów pozostają nieostrożność dorosłych (40,4% wobec 46,9% w 2019 r.) oraz podpalenia (30,0% wobec 25,6%).

Funkcje rekreacyjne, a także estetyczne, zdrowotne lub osłonowe pełnią tereny zieleni. Są to miejsca urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, takie jak: parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, a także zieleń towarzysząca m.in. placom, zabytkowym fortyfikacjom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym. W 2020 r. w wielkopolskim znajdowały się 452 parki spacerowo-wypoczynkowe (o 3 mniej niż przed rokiem), o łącznej powierzchni 3062 ha (o 1,0% mniej niż w 2019 r.). Przeciętna powierzchnia parku spacerowo-wypoczynkowego wyniosła 6,8 ha (wobec 6,80 ha przed rokiem). Ponadto mieszkańcy mieli do dyspozycji 2309 zieleńców, których liczba zwiększyła się w ciągu roku o 87. Łączna powierzchnia zieleńców obejmowała 1388,4 ha (wzrost o 4,2% w porównaniu z 2019 r.), a jeden tego typu obiekt zajmował przeciętnie 0,6 ha (podobnie jak przed rokiem). Zieleń uliczna obejmowała obszar 2105,2 ha (wzrost w ciągu roku o 0,7%), a tereny zieleni osiedlowej – 1759,2 ha (spadek o 0,6%).

Zaspokajaniu potrzeb wypoczynkowych oraz rekreacyjnych służą także rodzinne ogrody działkowe. Są to wydzielone obszary składające się z działek oraz terenu ogólnego, wyposażone w infrastrukturę ogrodową. Ogrody działkowe dają możliwość prowadzenia upraw ogrodowych na własne potrzeby. W 2020 r., w województwie prowadzonych było 505 rodzinnych ogrodów działkowych na obszarze obejmującym łącznie 4107,9 ha (w 2019 r. 4111,8 ha). Na ich terenie znajdowało się 89151 zagospodarowanych działek.

6.5. Ochrona przyrody

6.5. Nature protection

Do form ochrony przyrody możemy zaliczyć: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także pomniki przyrody. Ochronie podlegają także poszczególne gatunki roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedliska. Korzystanie z miejsc objętych ochroną daje możliwość aktywnego wypoczynku, podziwiania przyrody, ma walory edukacyjne, jednocześnie musi przebiegać zgodnie z przyjętymi zasadami oraz przepisami prawa.

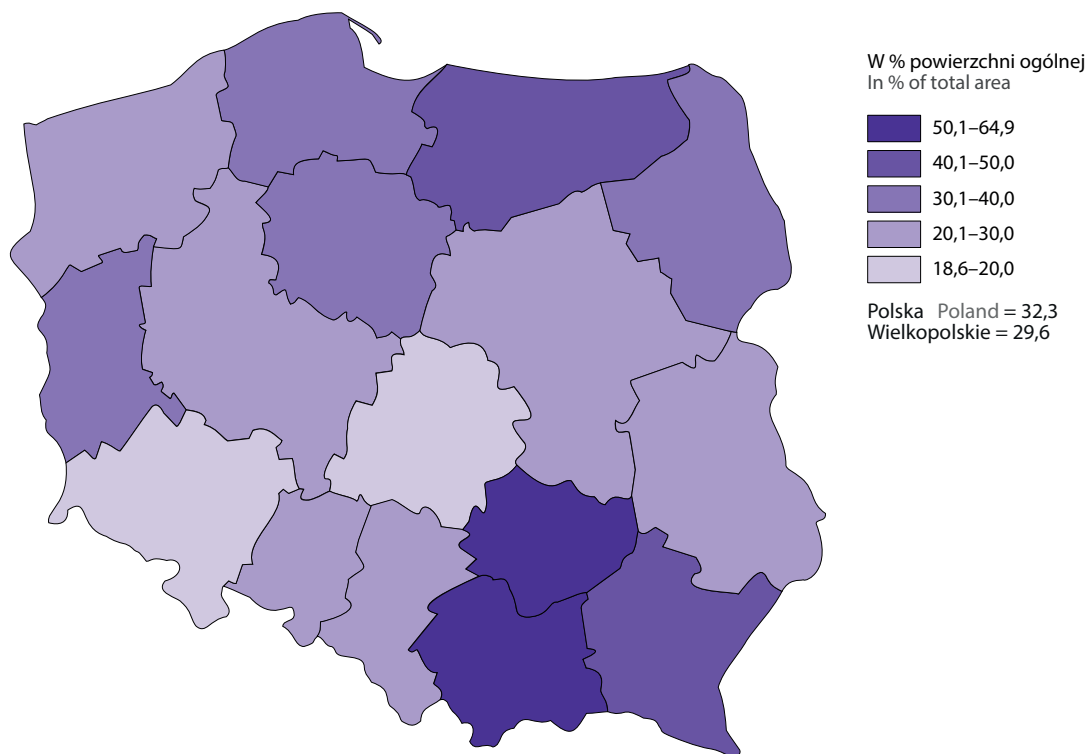
Według stanu na koniec roku 2020, powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona zajmowała w wielkopolskim 882,4 tys. ha²⁰, tj. nieco mniej niż przed rokiem (o 0,1%), co stanowiło 29,6% powierzchni ogólnej województwa (podobnie jak w 2019 r.), przy przeciętnej dla kraju 32,3%. W 14 powiatach obszar objęty ochroną prawną ze względu na szczególne walory przyrodnicze zajmował większą część powierzchni ogólnej niż średnio w województwie. Przewodził pod tym względem powiat międzychodzki, gdzie obszar taki stanowił 68,0% jego całkowitej powierzchni. Znacznym udziałem charakteryzowały się też powiaty: wolsztyński (63,8%), ostrowski (58,2%), ostrzeszowski (55,1%) i leszczyński (51,4%). W 8 powiatach udział powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej w powierzchni ogólnej nie przekroczył 10%, w tym w Kaliszu i powiecie grodziskim wyniósł po 0,1%, natomiast w Lesznie nie notuje się terenów objętych ochroną prawną. We wszystkich powiatach wielkopolskiego omawiany udział nie zmienił się w porównaniu z 2019 r.

²⁰ Dane nie uwzględniają informacji o obszarach sieci Natura 2000, obejmują tylko tę ich część, która mieści się w granicach pozostałych obszarów prawnie chronionych.

Mapa 6.3. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według województw w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 6.3. Legally protected areas possessing unique environmental value by voivodships in 2020
As of 31 December

W 2020 r., podobnie jak rok wcześniej, na 1 mieszkańca województwa przypadały 2524 m² powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej (w kraju 2641 m² wobec 2633 m² w 2019 r.). Największy obszar objęty ochroną prawną na mieszkańca odnotowano w powiatach międzychodzkiem (13680 m² wobec 13636 m² przed rokiem) i czarnkowsko-trzcianeckim (9401 m² wobec 9358 m²), natomiast najmniejszy w Kaliszu oraz powiecie grodziskim (odpowiednio niecałe 0,5 m² oraz 6 m², podobnie jak w 2019 r.).

Na terenie województwa znajduje się utworzony w 1957 r. Wielkopolski Park Narodowy oraz część Drawieńskiego Parku Narodowego, założonego w 1990 r. W 2020 r., podobnie jak rok wcześniej, obejmowały one obszar 7975,0 ha (w granicach województwa wielkopolskiego). Rezerваты przyrody zajmowały teren 4117,4 ha (podobnie jak w 2019 r.), parki krajobrazowe – 178822,7 ha (o 0,4% mniej niż przed rokiem), a obszary chronionego krajobrazu – 685397,2 ha (podobnie jak rok wcześniej). Użytki ekologiczne obejmowały obszar 3518,9 ha (o 0,1% więcej niż w 2019 r.), a na 2603,2 ha znajdowały się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (podobnie jak przed rokiem). Ponadto w wielkopolskim było zarejestrowanych 4013 pomników przyrody (wobec 3747 w 2019 r.), w tym 3181 pojedynczych drzew (wobec 2962), 600 grup drzew (wobec 554), 94 aleje (wobec 97) oraz 91 głązów narzutowych (wobec 95).

Przyroda jest chroniona w miejscu jej naturalnego występowania poprzez ustanawianie obszarów chronionych lub obejmowanie ochroną poszczególnych jej składników, ale także poza miejscem jej naturalnego występowania, np. w oceanariach, ogrodach botanicznych, zoologicznych. W 2020 r. w wielkopolskim znajdowało się 6 ogrodów botanicznych, które zajmowały teren 180,1 ha (w 2019 r. 133,5 ha) oraz 2 ogrody zoologiczne²¹, na łącznym obszarze 128,5 ha.

²¹ Dane Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Rozdział 7

Chapter 7

Poczucie bezpieczeństwa

Sense of security

7.1. Stan zdrowia ludności

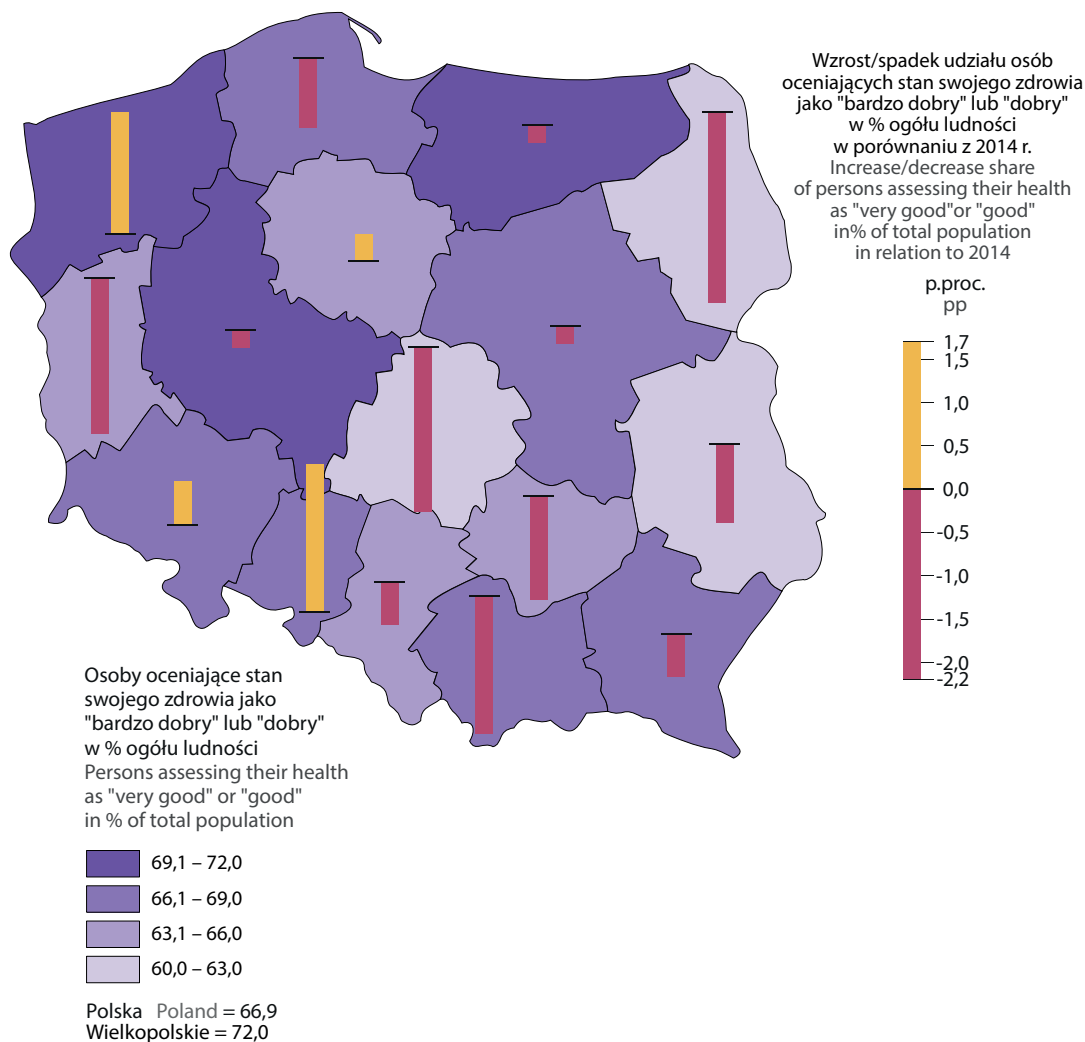
7.1. Health condition of population

Stan zdrowia wpływa na każdą sferę życia człowieka. Zależy od niego możliwość podejmowania aktywności zawodowej, rozwoju osobistego, a przede wszystkim jakość codziennego życia. Wpływa on również na wielkość zapotrzebowania na opiekę medyczną.

Informacje o tym zagadnieniu były pozyskane z Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia (European Health Interview Survey – EHIS). Badanie to jest cyklicznie realizowane w krajach Unii Europejskiej (w ciągu ostatniej dekady przeprowadzono je w latach: 2011, 2014 i 2019), a swoją tematyką obejmuje m.in. subiektywną ocenę stanu zdrowia ludności, chorobowość, korzystanie z opieki zdrowotnej, profilaktykę zdrowotną. Na obecny stan zdrowia ludności wpływa pandemia COVID-19, co prawdopodobnie znajdzie swoje odzwierciedlenie w kolejnej edycji badania.

W 2019 r. większość ludzi oceniała swój stan zdrowia jako „dobry” (42,2%, o 1,7 p.proc. mniej niż w 2014 r.) oraz „bardzo dobry” (29,8%, wzrost o 1,5 p.proc.). Jako „taki sobie” oceniało go 21,2% osób (wzrost o 0,8 p.proc.), jako „zły” postrzegało 5,7% (spadek o 0,1 p.proc.), a „bardzo zły” – 1,1% (spadek o 0,5 p.proc.). Mieszkańcy wielkopolskiego deklarowali lepszy stan zdrowia niż przeciętnie w kraju. Udział osób określających stan zdrowia jako „bardzo dobry” lub „dobry” był o 5,1 p.proc. większy niż w kraju, natomiast w przypadku „taki sobie” był mniejszy o 2,8 p.proc., a „zły” lub „bardzo zły” – mniejszy o 2,3 p.proc. W porównaniu z pozostałymi województwami mieszkańcy wielkopolskiego najlepiej oceniali stan swojego zdrowia. Zarówno w 2019 r., jak i 2014 r. wielkopolskie charakteryzowało się największym odsetkiem osób postrzegających swój stan zdrowia jako „bardzo dobry” lub „dobry” (odpowiednio 72,0% i 72,2%), podczas gdy najmniejszy notowano w łódzkim (odpowiednio 60,0% i 61,9%).

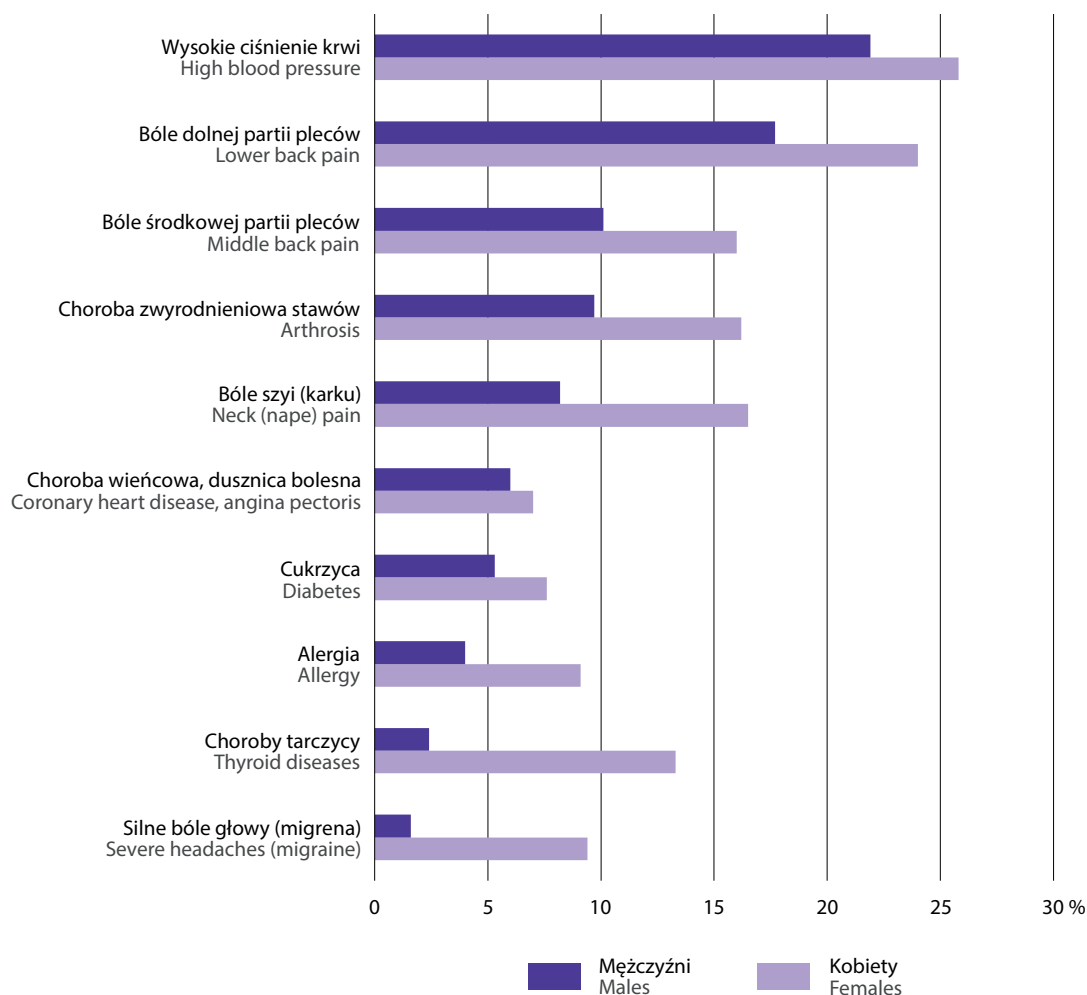
Mapa 7.1. Ludność według subiektywnej oceny stanu zdrowia według województw w 2019 r.
 Map 7.1. Population by subjective health status evaluation by voivodships in 2019

Nieco ponad trzy czwarte mężczyzn (75,5%, spadek o 0,5 p.proc. w porównaniu z 2014 r.) oceniało swój stan zdrowia pozytywnie, tj. jako „bardzo dobry” lub „dobry”, natomiast jako „zły” lub „bardzo zły” – 6,6% (wzrost o 0,8 p.proc.), a „taki sobie” – 17,9% (spadek o 0,3 p.proc.). Kobiety gorzej niż mężczyźni oceniały swój stan zdrowia. Ponad dwie trzecie z nich (68,6%, spadek o 0,1 p.proc.) określiło go jako „bardzo dobry” lub „dobry”, a udział tej grupy był o 6,9 p.proc. mniejszy niż w przypadku mężczyzn. Odsetek kobiet deklarujących stan zdrowia jako „zły” lub „bardzo zły” wyniósł 7,0% i był mniejszy niż w 2014 r. (o 1,9 p.proc.), ale większy niż wśród mężczyzn (o 0,4 p.proc.). Stan zdrowia jako „taki sobie” również częściej był wskazywany przez kobiety – udział tej grupy wyniósł 24,4%, tj. o 6,5 p.proc. więcej niż w grupie mężczyzn i o 1,9 p.proc. więcej niż przed pięcioma laty. Lepiej swój stan zdrowia oceniali mieszkańcy wsi niż miast. „Bardzo dobry” lub „dobry” stan zdrowia zadeklarowało łącznie 74,2% ludności wiejskiej (wobec 70,0% w miastach), „zły” lub „bardzo zły” – 5,9% (wobec 7,8%), a „taki sobie” – 20,0% (wobec 22,3%). Udział mieszkańców wsi określających swój stan zdrowia jako „bardzo dobry” lub „dobry” zwiększył się w porównaniu z 2014 r. o 0,8 p.proc. (w miastach zanotowano w tym czasie spadek o 1,2 p.proc.), a „taki sobie” – o 0,6 p.proc. (w miastach wzrost o 1,0 p.proc.). Jednocześnie zmniejszył się odsetek osób wśród ludności wiejskiej deklarujących „zły” lub „bardzo zły” stan zdrowia (o 1,4 p.proc., w miastach – wzrost o 0,3 p.proc.).

W 2019 r. u blisko połowy ludności (49,1%, o 1,5 p.proc. mniej niż w 2014 r.) występowały choroby przewlekłe, przy czym większy odsetek notowano wśród kobiet (55,1%, wzrost o 1,0 p.proc.) niż mężczyzn (42,7%, spadek o 4,1 p.proc.). Długotrwałe problemy zdrowotne dotyczyły 44,9% ludności (o 4,3 p.proc. mniej niż przed pięcioma laty), w tym 50,1% kobiet (spadek o 2,6 p.proc.) i 39,3% mężczyzn (spadek o 6,2 p.proc.). Do najczęstszych chorób lub dolegliwości przewlekłych należały: wysokie ciśnienie (23,9% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej, wzrost o 2,9 p.proc. w porównaniu z 2014 r.), a także bóle – dolnej partii pleców (21,0%, wzrost o 0,7 p.proc.), środkowej partii pleców (13,2%, wzrost o 0,4 p.proc.), choroba zwyrodnieniowa stawów (13,1%, wzrost o 1,4 p.proc.), bóle szyi (karku) (12,5%, wzrost o 0,1 p.proc.). W mniejszym stopniu występowały m.in. choroby tarczycy (8,1%, wzrost o 2,3 p.proc.), alergie (6,7%, wzrost o 0,4 p.proc.), cukrzyca (6,5%, wzrost o 0,1 p.proc.), choroba wieńcowa, dusznica bolesna (6,5%, spadek o 0,3 p.proc.) oraz silne bóle głowy – migreny (5,7%, spadek o 0,5 p.proc.).

Wykres 7.1. Osoby w wieku 15 lat i więcej według wybranych chorób lub dolegliwości przewlekłych w 2019 r.
Chart 7.1. Persons aged 15 and more by selected chronic diseases or conditions in 2019

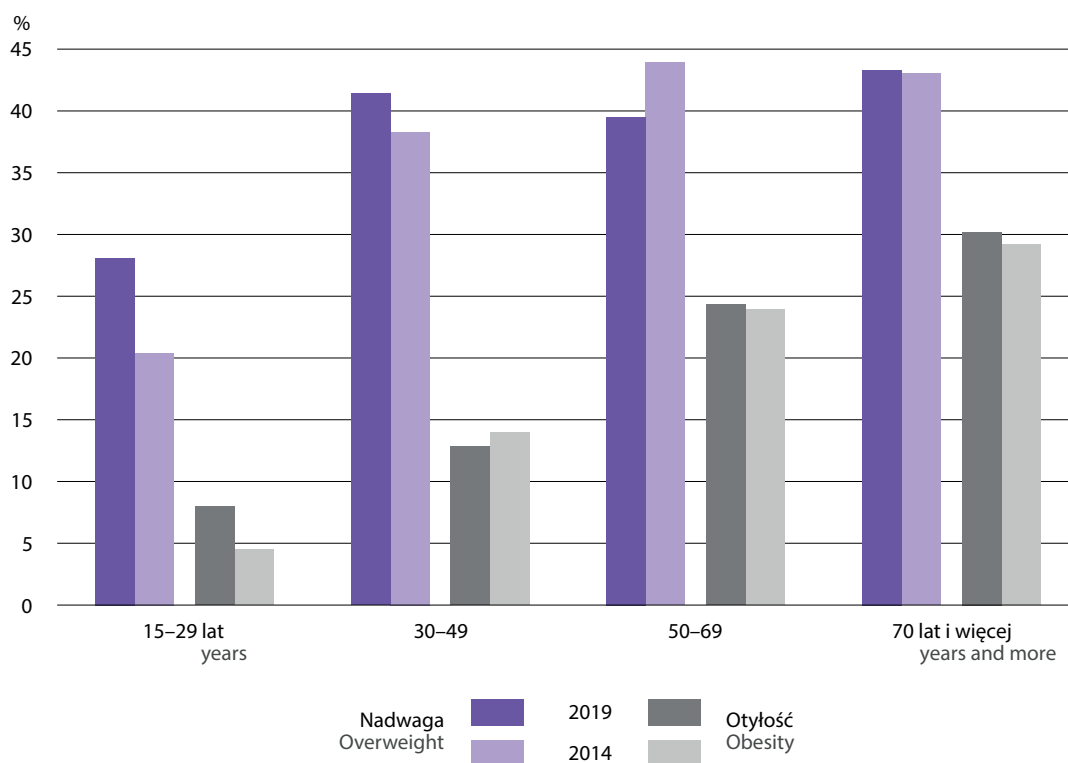
Częstotliwość występowania poszczególnych dolegliwości i chorób zwiększa się wraz z wiekiem. W 2019 r. wysokie ciśnienie krwi występowało wśród 9,5% osób w wieku 30–49 lat, w grupie osób w wieku 50–69 lat odsetek ten zwiększył się do 40,7%, a dla osób powyżej 70. roku życia osiągnął poziom 67,5%. Udział osób cierpiących na bóle dolnej partii pleców w grupie wieku 30–49 lat wyniósł 16,6%, dla ludności w wieku 50–69 lat – 28,4%, a 70 lat i więcej – 42,5%. Choroba wieńcowa, dusznica bolesna dotykała tylko 0,5% osób w wieku 30–49 lat, dla grupy wieku 50–69 lat odsetek wyniósł 9,7%,

a osób powyżej 70. roku życia – 29,4%. Cukrzyca występowała u 1,5% osób pomiędzy 30 a 49 rokiem życia, 10,0% – w grupie wieku 50–69 lat oraz 23,9% – dla osób w wieku 70 lat i więcej. Wolniejsze tempo wzrostu notowano w przypadku bólu środkowej partii pleców oraz bólu szyi (karku). Udział osób cierpiących na te dolegliwości dla grupy wieku 30–49 lat wyniósł odpowiednio 10,3% i 9,9%, wśród osób pomiędzy 50 a 69 lat – 18,2% i 20,4%, a powyżej 70. roku życia – 22,6% i 21,8%.

Na dobry stan zdrowia wpływ ma utrzymywanie prawidłowej masy ciała. Biorąc pod uwagę wskaźnik masy ciała (BMI)²² osób w wieku 15 lat i więcej, w 2019 r. 49,3% mężczyzn miało nadwagę (o 5,0 p.proc. więcej niż w 2014 r. i 3,7 p.proc. więcej niż przeciętnie w kraju). Masę ciała w normie miało 32,7% mężczyzn (o 4,0 p.proc. mniej niż przed pięcioma laty i o 0,7 p.proc. mniej niż w kraju), odsetek otyłych mężczyzn wyniósł 15,6% (odpowiednio mniej o 2,7 p.proc. i 3,9 p.proc.), a z niedowagą – 2,4% (odpowiednio więcej o 1,8 p.proc. i 0,8 p.proc.). Blisko połowa kobiet (49,9%, o 2,4 p.proc. mniej niż w 2014 r., ale 3,2 p.proc. więcej niż w kraju) miało masę ciała w normie. Odsetek kobiet z nadwagą zmniejszył się w ciągu pięciu lat o 1,6 p.proc. i wyniósł 27,6% (o 3,7 p.proc. mniej niż w kraju), zwiększył się natomiast udział kobiet z otyłością (o 3,9 p.proc. do 18,5%, tj. o 0,9 p.proc. więcej niż w kraju). Na zbliżonym poziomie pozostał odsetek kobiet z niedowagą (4,0% wobec 3,9% w 2014 r. i 4,3% w kraju).

Wykres 7.2. Osoby w wieku 15 lat i więcej z nadwagą lub otyłością według grup wieku

Chart 7.2. Overweight or obese persons aged 15 and more by age of group

Zmiany w strukturze ludności według wskaźnika masy ciała (BMI) w latach 2014–2019 widać szczególnie w grupie ludzi młodych, tj. w wieku 15–29 lat. Udział mężczyzn o masie ciała w normie zmniejszył się w tym czasie o 24,3 p.proc. do 43,8%, a kobiet – o 7,8 p.proc. do 65,9%. Odsetek mężczyzn z nadwagą wzrósł o 17,6 p.proc. do 43,2%, natomiast wśród kobiet zmniejszył się o 2,4 p.proc. do 12,6%. Zwiększył się udział osób z niedowagą – mężczyzn o 6,0 p.proc. do 7,4%, a kobiet o 3,7 p.proc. do 11,0%. Więcej było również osób z otyłością; w grupie mężczyzn wzrost wyniósł 0,7 p.proc. do 5,6%, a wśród kobiet – o 6,5 p.proc. do 10,5%.

²² Dane na podstawie wskaźnika BMI, liczonego w następujący sposób: BMI = masa ciała (kg)/wzrost² (m). Niedowaga to wartości poniżej 18,5 w normie – 18,5–24,99, nadwaga – 25–29,99, a otyłość – 30 lub więcej.

W dbaniu o zdrowie nie bez znaczenia pozostaje spożywanie używek, takich jak papierosy i alkohol. W 2019 r. wśród osób w wieku 15 lat i więcej 79,4% stanowili niepalący (wzrost o 5,0 p.proc. w stosunku do 2014 r.; o 0,7 p.proc. mniej niż w kraju). Udział osób palących codziennie wyniósł 17,8% (spadek o 4,1 p.proc. w ciągu pięciu lat; o 0,7 p.proc. więcej niż w kraju), a palących okazjonalnie – 2,8% (spadek o 0,9 p.proc.; podobnie jak w kraju). Największy odsetek palących codziennie odnotowano w grupie osób w wieku 50–69 lat (22,7%, o 8,9 p.proc. mniej niż w 2014 r.), a najmniejszy wśród osób powyżej 70. roku życia (9,2%, wzrost o 2,5 p.proc.). W zbiorowości kobiet osoby niepalące stanowiły 84,5% (wzrost o 5,1 p.proc.), a wśród mężczyzn 73,7% (wzrost o 4,7 p.proc.). Palące codziennie stanowiły 12,7% kobiet (spadek o 4,6 p.proc.), a okazjonalnie – 2,8% (spadek o 0,5 p.proc.). Wśród mężczyzn udział palących codziennie był wyższy i wyniósł 23,5% (spadek o 3,4 p.proc.), a palących okazjonalnie nieco niższy – 2,7% (spadek o 1,5 p.proc.).

W 2019 r. nieco ponad trzy czwarte osób (75,1%) w wieku 15 lat i więcej piło alkohol w ciągu ostatnich 12 miesięcy, tj. o 3,9 p.proc. więcej niż w 2014 r. i o 1,0 p.proc. więcej niż przeciętnie w kraju. Abstynenci stanowili 24,9% (w kraju 25,9%), a ich udział zmniejszył się w ciągu pięciu lat o 3,9 p.proc. Największą zbiorowość stanowiły osoby, które w ciągu ostatnich 12 miesięcy piły alkohol jeden raz w miesiącu lub rzadziej (41,5%, spadek o 1,3 p.proc.), a w dalszej kolejności 2–3 dni w miesiącu (14,7%, wzrost o 3,5 p.proc.) oraz 1–2 dni w tygodniu (12,1%, wzrost o 1,5 p.proc.). Mniejsza była grupa osób pijących alkohol 3–4 dni w tygodniu (4,5%, wzrost o 0,6 p.proc.), codziennie lub prawie codziennie (1,5%, spadek o 0,3 p.proc.) oraz 5–6 dni w tygodniu (0,8%, spadek o 0,1 p.proc.). Najczęściej alkohol piły osoby w wieku 30–49 lat. W tej grupie udział osób pijących alkohol jeden raz w miesiącu lub rzadziej wyniósł 43,9% (wzrost w ciągu pięciu lat 0,2 p.proc.), 2–3 dni w miesiącu – 18,4% (wzrost o 3,8 p.proc.), 1–2 dni w tygodniu – 16,6% (wzrost o 2,6 p.proc.), a 3–4 dni w tygodniu (6,3%, wzrost o 2,8 p.proc.).

W porównaniu z 2014 r. odnotowano wzrost odsetka osób pijących alkohol niezależnie od płci, przy czym mężczyźni pili alkohol częściej niż kobiety. W ciągu badanych 12 miesięcy alkohol piło 85,2% mężczyzn (wzrost o 1,3 p.proc.), w tym jeden raz w miesiącu lub rzadziej – 35,8% (spadek o 3,1 p.proc.), 1–2 dni w tygodniu – 19,7% (wzrost o 3,3 p.proc.), a 2–3 dni w miesiącu – 18,0% (wzrost o 1,9 p.proc.). W grupie kobiet odsetek pijących alkohol w ciągu badanego okresu wyniósł 65,5% (wzrost o 5,8 p.proc.), przy czym 47,0% z nich piło alkohol jeden raz w miesiącu lub rzadziej (wzrost o 0,8 p.proc.), 11,4% – 2–3 dni w miesiącu (wzrost o 4,6 p.proc.), a 4,9% – 1–2 dni w tygodniu (spadek o 0,5 p.proc.).

W ciągu pięciu lat zmniejszył się nieznacznie odsetek osób deklarujących opóźnienie w dostępie do opieki zdrowotnej z powodu zbyt długiego okresu oczekiwania na wizytę. W 2019 r. wśród osób, które potrzebowały opieki zdrowotnej w ciągu ostatnich 12 miesięcy, opóźnienia w dostępie do niej doświadczyło 21,0% osób (wobec 21,3% w 2014 r. i 23,2% w kraju). Zwiększyła się liczba osób, które były w stanie sfinansować opiekę medyczną (sprawowaną przez lekarza), opiekę dentylistyczną oraz nad zdrowiem psychicznym, a także zakup leków przepisanych na receptę. Udział osób, które w ciągu ostatnich 12 miesięcy potrzebowały opieki medycznej (sprawowanej przez lekarza) i zadeklarowały, że nie stać ich na jej sfinansowanie wyniósł 6,1% (wobec 8,2% w 2014 r. i 6,2% w kraju), w przypadku opieki dentylistycznej odsetek takich osób osiągnął poziom 7,1% (wobec 10,2% i 7,8%), a opieki nad zdrowiem psychicznym – 2,4% (wobec 4,6% i 2,8%). W grupie osób, które w ciągu ostatnich 12 miesięcy potrzebowały leków przepisanych na receptę, 3,2% deklarowało, że nie stać ich na zrealizowanie tego zakupu (w 2014 r. 5,7%, a w kraju 5,4%).

7.2. Bezpieczeństwo ekonomiczne

7.2. Economic security

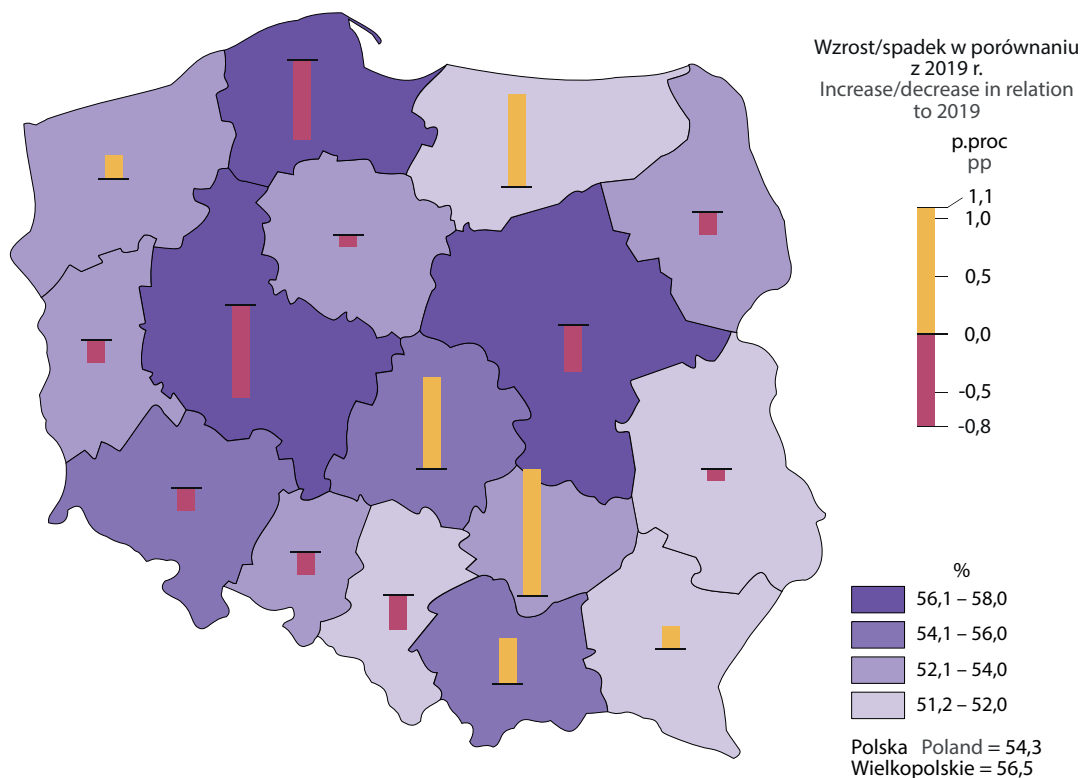
Bardzo istotnym elementem wpływającym na życie człowieka jest bezpieczeństwo ekonomiczne. Aby móc normalnie funkcjonować, każda osoba powinna mieć zapewnioną możliwość finansowania podstawowych potrzeb. Głównym źródłem dochodów dla większości ludzi jest wykonywana praca. Problemy z uzyskaniem dochodów mogą prowadzić do ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Jednym z mierników pozwalających określić stopień zaangażowania ludzi w pracę jest wskaźnik zatrudnienia, czyli udział pracujących w ogólnej liczbie ludności. Według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w 2020 r. wskaźnik zatrudnienia (dla ludności w wieku 15 lat i więcej) wyniósł 56,5%,

tj. o 0,8 p.proc. mniej niż przed rokiem, ale o 2,2 p.proc. więcej niż w kraju. Wskaźnik wyższy niż w wielkopolskim odnotowano tylko w mazowieckim (58,0%, spadek o 0,4 p.proc.) i pomorskim (56,5%, spadek o 0,7 p.proc.), natomiast najniższą wartość stwierdzono w śląskim (51,2%, spadek o 0,3 p.proc.). Miernik ten był znacznie wyższy w zbiorowości mężczyzn, gdzie wyniósł 67,0% (podobnie jak przed rokiem), podczas gdy wśród kobiet osiągnął wartość 46,9% (spadek o 1,6 p.proc.). Wskaźnik zatrudnienia na wsi był wyższy niż w miastach (odpowiednio 58,4% wobec 55,0%, a w 2019 r. 59,8% wobec 55,2%). Najwyższą jego wartość odnotowano w grupie osób w wieku 35-44 lata (87,6%, o 2,8 p.proc. więcej niż w 2019 r.), natomiast najniższą charakteryzowała się zbiorowość osób w wieku 55 lat i więcej (23,9%, spadek o 1,3 p.proc.). Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku produkcyjnym zmniejszył się w ciągu roku o 0,1 p.proc. i wyniósł 77,1%. Miernik ten dla osób z wykształceniem wyższym osiągnął poziom 81,5% (wobec 81,1% w 2019 r.), a z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego – 15,0% (wobec 16,3%).

Mapa 7.2. Wskaźnik zatrudnienia na podstawie BAEL według województw w 2020 r.

Map 7.2. Employment rate on the LFS basis by voivodships in 2020

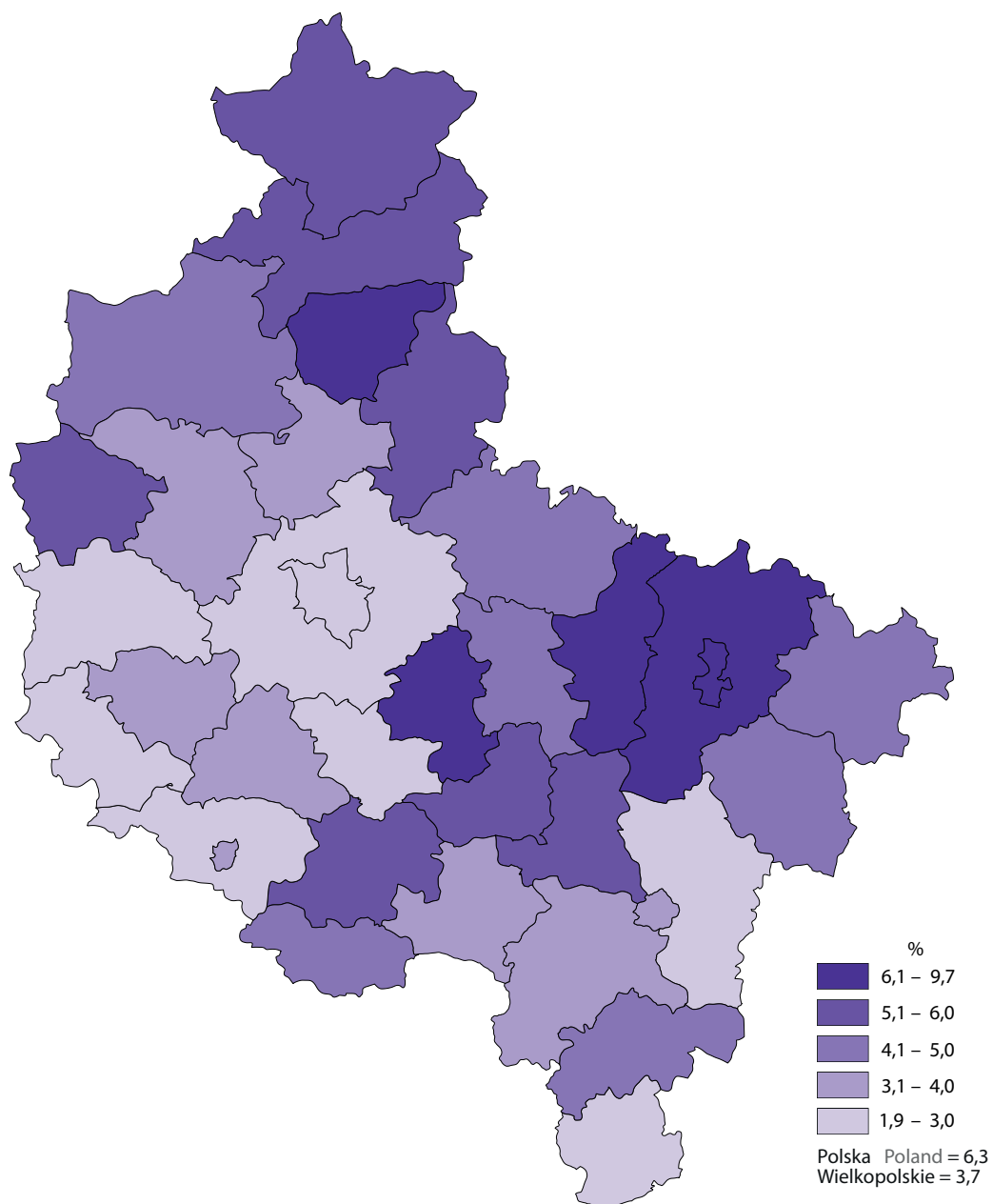

Problemem, z którym mierzy się część ludności jest bezrobocie. Według stanu w końcu grudnia 2020 r., liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wzrosła w ciągu roku o 31,6% i wyniosła 61,0 tys. Większość omawianej zbiorowości stanowiły kobiety (35,5 tys., tj. 58,3%), a ich liczba zwiększyła się w ciągu roku o 27,0% (w grupie mężczyzn wzrost wyniósł 38,6%). Udział mieszkańców miast wzrósł w porównaniu z 2019 r. o 2,1 p.proc. i osiągnął poziom 54,2%, przy wzroście ich liczby w ciągu roku o 37,0% (na wsi o 25,8%). Wśród bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby stosunkowo młode, tj. w wieku 24–34 lata, których odsetek wyniósł 27,9% (spadek o 0,5 p.proc. w porównaniu z poprzednim rokiem), a także w wieku 34–44 lata, z udziałem na poziomie 24,6% (wzrost o 1,2 p.proc.). Mniejszy był odsetek bezrobotnych w wieku 45–54 lata (18,0%, wzrost o 0,9 p.proc.), a także 18–24 lata (13,7%, spadek o 0,1 p.proc.) oraz 55–59 lat (10,0%, spadek o 1,0 p.proc.). Najmniejszą zbiorowość tworzyły osoby w wieku 60 lat i więcej; w 2020 r. grupa ta stanowiła 5,7% ogółu bezrobotnych, a w 2019 r. – 6,4%.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2020 r. wyniosła 3,7% (o 0,9 p.proc. więcej niż w 2019 r.), podczas gdy w kraju ukształtowała się na poziomie 6,3% (wzrost o 1,1 p.proc.). Wielkopolskie było województwem, w którym miernik ten przyjął najniższą wartość, a najwyższy odnotowano w tym czasie w warmińsko-mazurskim (10,2%, wzrost o 1,1 p.proc.). Wśród powiatów najniższą stopą bezrobocia wyróżniał się kępiński (1,9%, wzrost w ciągu roku o 0,3 p.proc.), a także poznański i Poznań (w obu powiatach po 2,0%, wzrost po 0,9 p.proc.), natomiast najwyższą wartość zanotowano w konińskim (9,7%, wzrost o 1,2 p.proc.), chodzieskim (8,2%, wzrost o 1,0 p.proc.) oraz słupeckim (7,9%, wzrost o 1,2 p.proc.).

**Mapa 7.3. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 7.3. Registered unemployment rate by powiats in 2020
As of 31 December

Problemy z utrzymaniem zatrudnienia są jedną z przyczyn mogących prowadzić do pojawienia się ubóstwa. Do mierzenia jego zasięgu w gospodarstwach domowych służą m.in. wskaźniki: relatywnej granicy ubóstwa, „ustawowej” granicy ubóstwa oraz granicy ubóstwa skrajnego. W ciągu roku w wielkopolskim odnotowano spadek każdego w wymienionych mierników, jednakże ich poziom przekraczał wartości notowane przeciętnie w kraju. W 2019 r. udział osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej relatywnej granicy ubóstwa, tj. 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych, wyniósł 15,0% (spadek o 1,9 p.proc. w stosunku do 2018 r., ale o 2,0 p.proc. więcej niż w kraju). Odsetek osób o wydatkach poniżej „ustawowej” granicy ubóstwa (czyli kwoty, która zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej) zmniejszył się w ciągu roku o 1,6 p.proc. i w 2019 r. wyniósł 11,2% (o 2,2 p.proc. więcej niż w kraju). Udział osób o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poziomu zaspokajania potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka) w 2019 r. wyniósł 5,2%, tj. o 0,8 p.proc. mniej niż przed rokiem, jednocześnie o 1,0 p.proc. więcej niż w kraju.

Źródłem informacji na temat ubóstwa i wykluczenia społecznego jest także ankietowe Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC). Dane z ostatniej edycji Badania obejmują rok 2019 r., należy jednak zwrócić uwagę, że na bieżącą sytuację gospodarstw domowych wpływa pandemia COVID-19, co prawdopodobnie będzie miało swoje odniesienie w kolejnych latach.

Jednym z mierników wyliczanych na podstawie danych z badania EU-SILC jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych (tj. odsetek osób z ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji po transferach społecznych). W 2019 r. w wielkopolskim wyniósł on 14,6% wobec 15,4% w kraju. Najniższą jego wartość odnotowano w śląskim (10,7%), natomiast najwyższą charakteryzowało się lubelskie (26,5%).

Według subiektywnej oceny sytuacji finansowej gospodarstw domowych (na podstawie EU-SILC), w 2019 r. udział gospodarstw deklarujących brak możliwości pokrycia z własnych środków nieoczekiwanego wydatku w wysokości 1280 zł wyniósł 34,1% (w kraju 33,5%). Odsetek gospodarstw domowych określających, że przy aktualnym dochodzie „wiążą koniec z końcem” dość łatwo wyniósł 36,1% (w kraju 32,7%), a nieco niższy był udział gospodarstw deklarujących, że udaje im się to z pewną trudnością (33,4%, podobnie jak w kraju). Gospodarstwa domowe, które określały, że przy aktualnym dochodzie „wiążą koniec z końcem” z trudnością, stanowiły 13,6% (wobec 12,4% w kraju), a z wielką trudnością – 6,4% (wobec 5,9%), natomiast udział gospodarstw, które deklarowały, że osiągają ten cel łatwo, wyniósł 7,8% (wobec 11,5%). Cześć gospodarstw domowych miała trudności z zaspokajaniem niektórych potrzeb. W 2019 r. odsetek gospodarstw domowych deklarujących brak możliwości realizacji tygodniowego wypoczynku rodziny raz w roku (w tym również wyjazdu do drugiego domu/mieszkania, domku letniskowego lub do rodziny, znajomych) osiągnął poziom 37,5% (w kraju 34,1%). Gospodarstwa domowe, które wskazywały brak możliwości ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb, stanowiły 5,6% (w kraju 5,5%), a jedzenia mięsa lub ryb co drugi dzień – 5,0% (w kraju 5,4%).

7.3. Bezpieczeństwo publiczne

7.3. Public safety

Przestępstwa stwierdzone

Na poczucie bezpieczeństwa wpływa liczba popełnionych przestępstw. W 2020 r. liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych wyniosła 58,9 tys., tj. o 6,8% mniej niż przed rokiem. Większość stanowiły przestępstwa o charakterze kryminalnym (60,9%, spadek o 0,9 p.proc. w stosunku do 2019 r.), a w dalszej kolejności o charakterze gospodarczym (25,8%, wzrost o 0,9 p.proc.) oraz drogowe – (9,4%, spadek o 0,1 p.proc.). Udział przestępstw przeciwko mieniu wyniósł 47,7% (wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 2,4 p.proc.), a przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji 10,1% (spadek o 0,3 p.proc.). Odsetek przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii ukształtował się w tym czasie na poziomie 9,7% (spadek o 1,2 p.proc.), nieco niższy wynik odnotowano w przypadku przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, tj. 8,6% (spadek o 0,6 p.proc.), a także przeciwko wiarygodności dokumentów – 6,8% (wzrost o 0,2 p.proc.).

Tablica 7.1. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw^a Table 7.1. Crimes ascertained by the Police in completed preparatory proceedings and rates of detectability of delinquents^a

Wyszczególnienie	2019	2020	2019	2020	Specification
	przestępstwa stwierdzone crimes ascertained		wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw w % rates of detectability of delinquents in %		
Ogółem	63187	58900	75,8	76,0	Total
w tym przestępstwa:					of which crimes:
o charakterze kryminalnym	39073	35870	66,9	67,4	criminal
o charakterze gospodarczym	15712	15209	86,5	85,7	commercial
drogowe	5994	5537	98,9	99,0	traffic
Z ogółem rodzaje przestępstw:					Of total type of crimes:
przeciwko życiu i zdrowiu	1204	1101	90,6	92,3	against life and health
przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	6553	5977	98,6	98,8	against public safety and safety in transport
przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania	2239	2250	87,0	87,6	against freedom, freedom of conscience and religion
przeciwko rodzinie i opiece	5844	5039	99,9	99,9	against the family and guard- ianship
przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego ^b	919	1112	95,3	90,4	against the activities of state institutions and local gov- ernment ^b
przeciwko wymiarowi sprawie- dliwości	1494	1486	99,2	99,6	against the judiciary
przeciwko wiarygodności doku- mentów	4148	4029	87,9	90,7	against the reliability of documents
przeciwko mieniu	28633	28088	56,1	57,8	against property
z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	6905	5710	98,5	98,1	by law on Counteracting Drug Addiction

a Bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich. b Łącznie z przestępstwami z art. 250a kodeksu karnego (korupcja wyborcza) oraz z art. 296a i 296b kodeksu karnego (korupcja na stanowisku kierowniczym i korupcja sportowa).

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

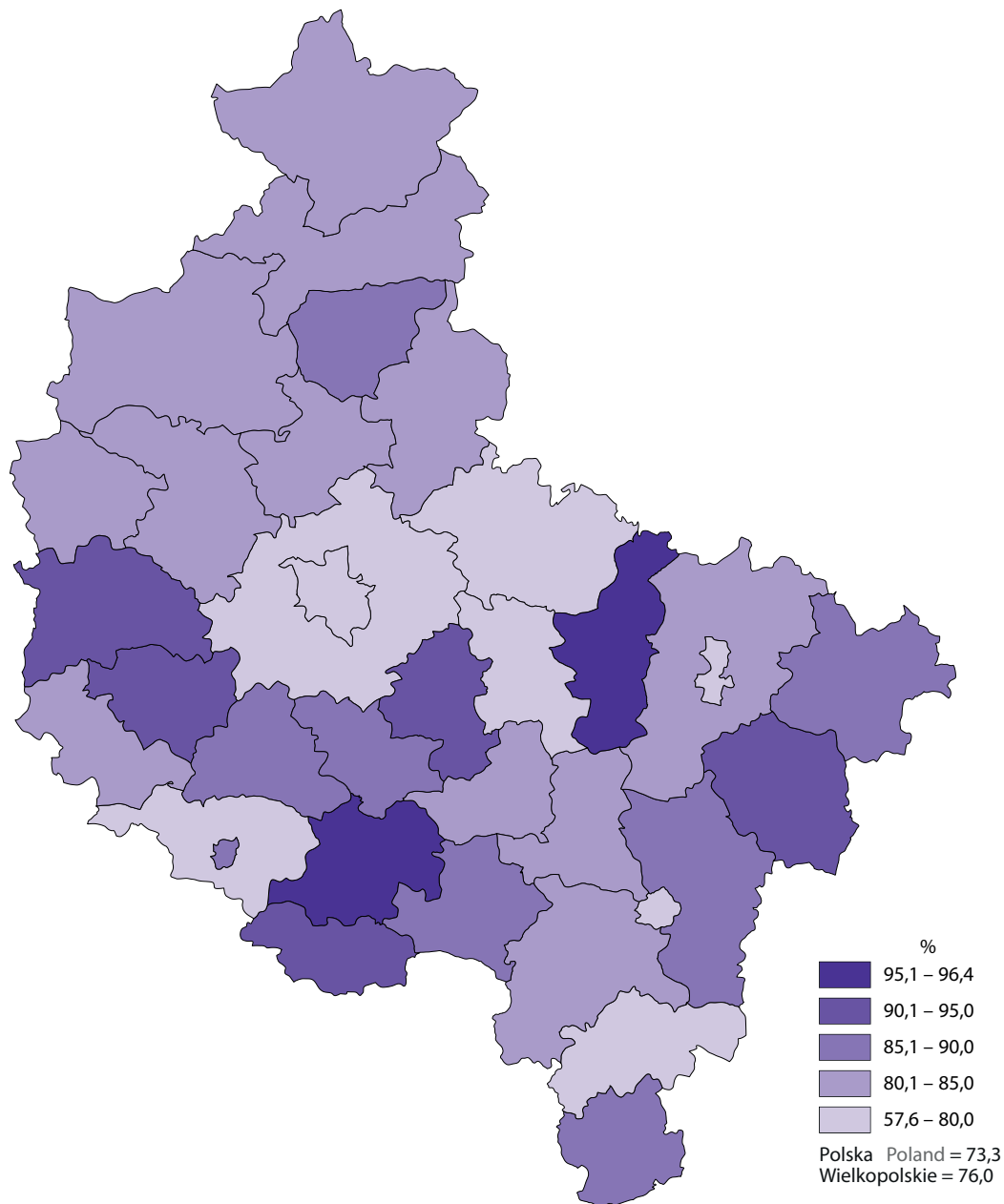
a Without punishable acts committed by juveniles. b Including Art. 250a of the Criminal Code (corruption concerning elections) and Art. 296a and 296b of the Criminal Code (corruption on the managing post and corruption in sport).

Source: data of the National Police Headquarters.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w wielkopolskim w 2020 r. wyniósł 76,0% (o 0,2 p.proc. więcej niż w 2019 r.) i był wyższy niż notowany w tym czasie w kraju (73,3%, wzrost o 0,2 p.proc.). Miernik ten osiągnął najwyższą wartość w świętokrzyskim (82,3%, wzrost o 2,1 p.proc.), natomiast najniższą przyjął w mazowieckim (64,7%, wzrost o 2,0 p.proc.). Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw drogowych wyniósł 99,0% (wzrost o 0,1 p.proc. w porównaniu z 2019 r.), a na niższym poziomie ukształtował się w przypadku przestępstw o charakterze gospodarczym, gdzie osiągnął wartość 85,7% (spadek o 0,8 p.proc.), a także przestępstw o charakterze kryminalnym – 67,4% (wzrost o 0,5 p.proc.). Najwyższy wskaźnik zaobserwowano dla przestępstw: przeciwko rodzinie i opiece (99,9%, podobnie jak przed rokiem), przeciwko wymiarowi sprawiedliwości (99,6%, wzrost o 0,4 p.proc.), przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji (98,8%, wzrost o 0,2 p.proc.) oraz dla przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (98,1%, spadek o 0,4 p.proc.).

Mapa 7.4. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję według powiatów w 2020 r.

Map 7.4. Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by the Police by powiats in 2020

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję przyjmował zróżnicowane wartości na poziomie powiatów. W 2020 r. dla 7 z nich omawiany miernik przekroczył poziom 90%, a najwyższe jego wartości odnotowano w powiatach gostyńskim (96,4%, spadek w ciągu roku o 1,0 p.proc.) oraz słupeckim (95,3%, wzrost o 6,2 p.proc.). Najniższym wskaźnikiem charakteryzował się Poznań (57,6%, wzrost o 3,9 p.proc.), a także powiaty poznański (62,7%, wzrost o 1,3 p.proc.) oraz gnieźnieński (69,7%, spadek o 1,5 p.proc.).

Wypadki drogowe

W 2020 r. w wielkopolskim odnotowano 2822 wypadki drogowe, tj. o 27,5% mniej niż przed rokiem, które stanowiły 12,0% wszystkich tego typu zdarzeń odnotowanych w kraju (o 0,9 p.proc. mniej niż w 2019 r.). W przeliczeniu na 10 tys. pojazdów silnikowych zanotowano przeciętnie 8 wypadków drogowych (wobec 12 przed rokiem), podczas gdy w kraju było to 7 wypadków (wobec 9). Wielkopolskie znajdowało się w grupie województw, w których miernik ten przyjmował najwyższe wartości. Większą liczbę wypadków w przeliczeniu na 10 tys. pojazdów samochodowych odnotowano tylko w łódzkim (11 wobec 16 w 2019 r.), pomorskim (10 wobec 12) oraz warmińsko-mazurskim (9 wobec 11), natomiast najmniej było ich w podlaskim (4 wobec 6).

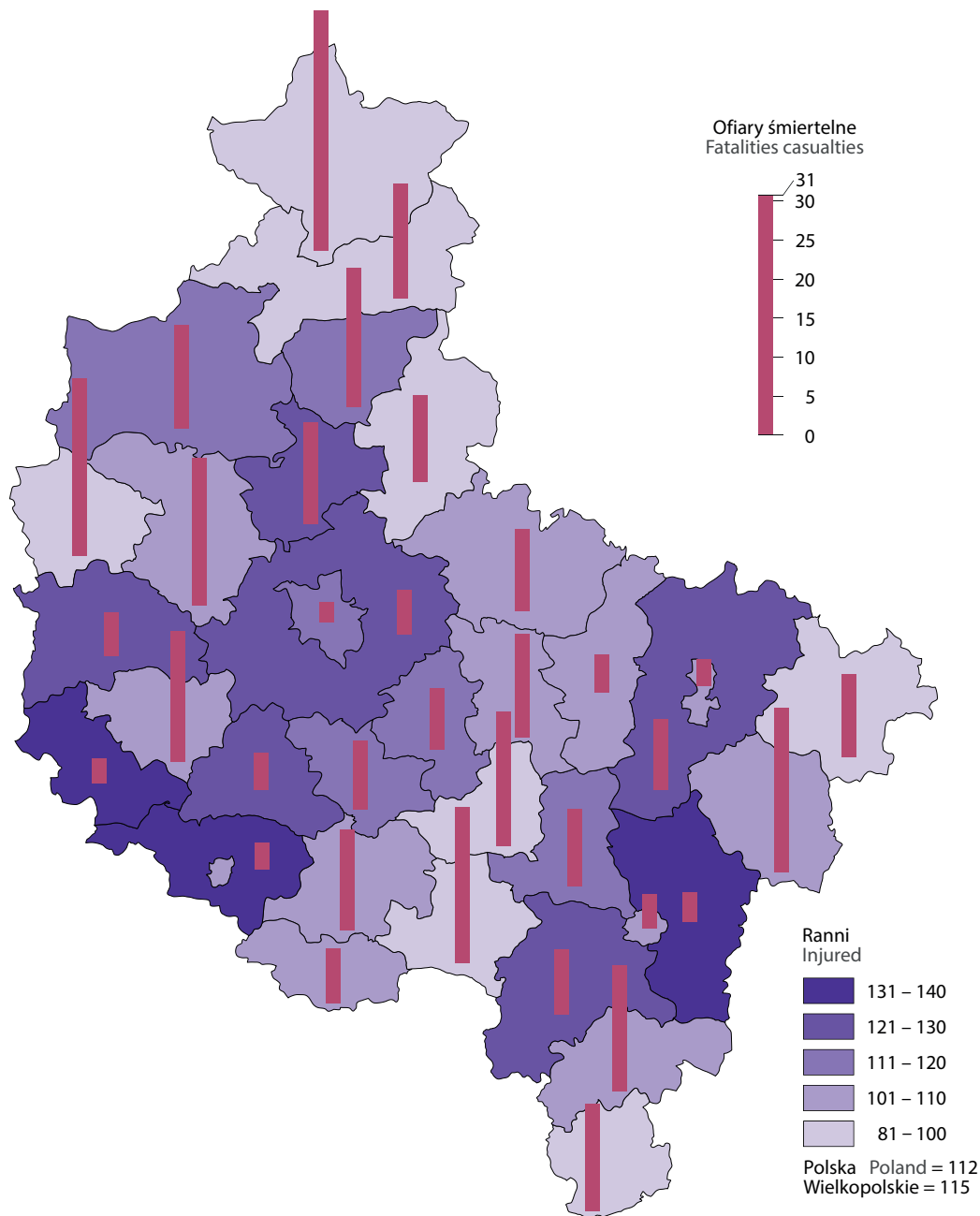
Mapa 7.5. Wypadki drogowe według powiatów w 2020 r.

Map 7.5. Road traffic accidents by powiaty in 2020

Mapa 7.6. Ofiary wypadków drogowych na 100 wypadków według powiatów w 2020 r.

Map 7.6. Road traffic casualties per 100 road accidents by powiats in 2020

W wypadkach drogowych w 2020 r. zginęło 217 osób (o 22,2% mniej w porównaniu z 2019 r.), a ranne zostały 3234 osoby (spadek o 29,2%). Biorąc pod uwagę liczbę poszkodowanych w przeliczeniu na 100 wypadków drogowych, wielkopolskie było jednym z województw o najniższym wskaźniku liczby ofiar śmiertelnych, a jednocześnie obserwowano tu jeden z najwyższych wskaźników osób rannych. Na 100 wypadków drogowych notowano przeciętnie 8 ofiar śmiertelnych, tj. podobnie jak w śląskim (przed rokiem 7 ofiar w przypadku obu województw), podczas gdy w kraju było to 11 ofiar śmiertelnych (wobec 10 przed rokiem). Niższy wskaźnik niż w wielkopolskim notowano jedynie w małopolskim (7 ofiar śmiertelnych na 100 wypadków wobec 6 w 2019 r.), natomiast najwyższą wartość miernik ten przyjął

w podlaskim (18 ofiar śmiertelnych, podobnie jak przed rokiem). W przeliczeniu na 100 wypadków drogowych przypadało średnio 115 rannych (117 w 2019 r.), a w kraju było to 112 rannych (117 przed rokiem). Wskaźnik na poziomie podobnym jak w wielkopolskim odnotowano także w świętokrzyskim (115 rannych wobec 118 przed rokiem), a wyższą wartość miernik ten przyjął tylko w pomorskim (121 rannych, podobnie jak przed rokiem). Najmniejszą liczbą osób rannych w przeliczeniu na 100 wypadków drogowych charakteryzowało się województwo lubelskie (102 wobec 108).

Jedynym powiatem, w którym nie odnotowano ofiar śmiertelnych wypadków drogowych, było Leszno (w 2019 r. w wyniku wypadku drogowego 1 osoba poniosła śmierć). Wśród pozostałych powiatów najmniejszą liczbą ofiar śmiertelnych w przeliczeniu na 100 wypadków drogowych charakteryzowały się Poznań i Konin oraz powiaty wolsztyński i leszczyński (po 3 ofiary wobec odpowiednio: 2, 3, 11 i 5 przed rokiem). Najwięcej ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych odnotowano w powiecie złotowskim (31 wobec 13 w 2019 r.), gdzie jednocześnie było najmniej osób rannych na 100 wypadków (81 wobec 109). Najwięcej rannych na 100 wypadków drogowych zanotowano w powiecie kaliskim (140 wobec 130 przed rokiem).

W wielkopolskim, podobnie jak w kraju, w przeliczeniu na 100 tys. ludności przypadało 6 ofiar śmiertelnych wypadków drogowych (wobec 8 przed rokiem zarówno w województwie jak i w kraju). Najmniejszą ich liczbę notowano w tym czasie w śląskim (4 ofiary śmiertelne, podobnie jak w 2019 r.), a największą – w łódzkim (9 ofiar śmiertelnych wobec 10 przed rokiem). Na 100 tys. ludności notowano przeciętnie 92 ranne osoby (w 2019 r. 131; w kraju 69 wobec 92 przed rokiem), a wyższe wartości wskaźnik ten przyjął tylko w łódzkim (113 rannych wobec 165 przed rokiem) i pomorskim (95 wobec 119). Najmniejszą liczbę rannych poszkodowanych w wypadkach drogowych na 100 tys. ludności zaobserwowano w podlaskim (38 wobec 53).

Bardzo duże zagrożenie na drogach powodują nietrzeźwi uczestnicy ruchu. W 2020 r. brali oni udział w 217 wypadkach, które stanowiły 7,7% ich łącznej liczby (o 2,1 p.proc. więcej niż w 2019 r.). W kraju udział wypadków z udziałem nietrzeźwych uczestników ruchu wyniósł 10,8% (wzrost w ciągu roku o 1,8 p.proc.), a największy odsetek odnotowano w lubelskim (17,9%, wzrost o 4,3 p.proc.). Udział ofiar śmiertelnych wypadków drogowych z udziałem nietrzeźwych uczestników ruchu w ogólnej liczbie ofiar śmiertelnych zwiększył się w ciągu roku o 4,8 p.proc. i wyniósł 15,2%. Zwiększeniu (o 1,6 p.proc. do 6,8%) uległ również odsetek rannych w takich wypadkach.

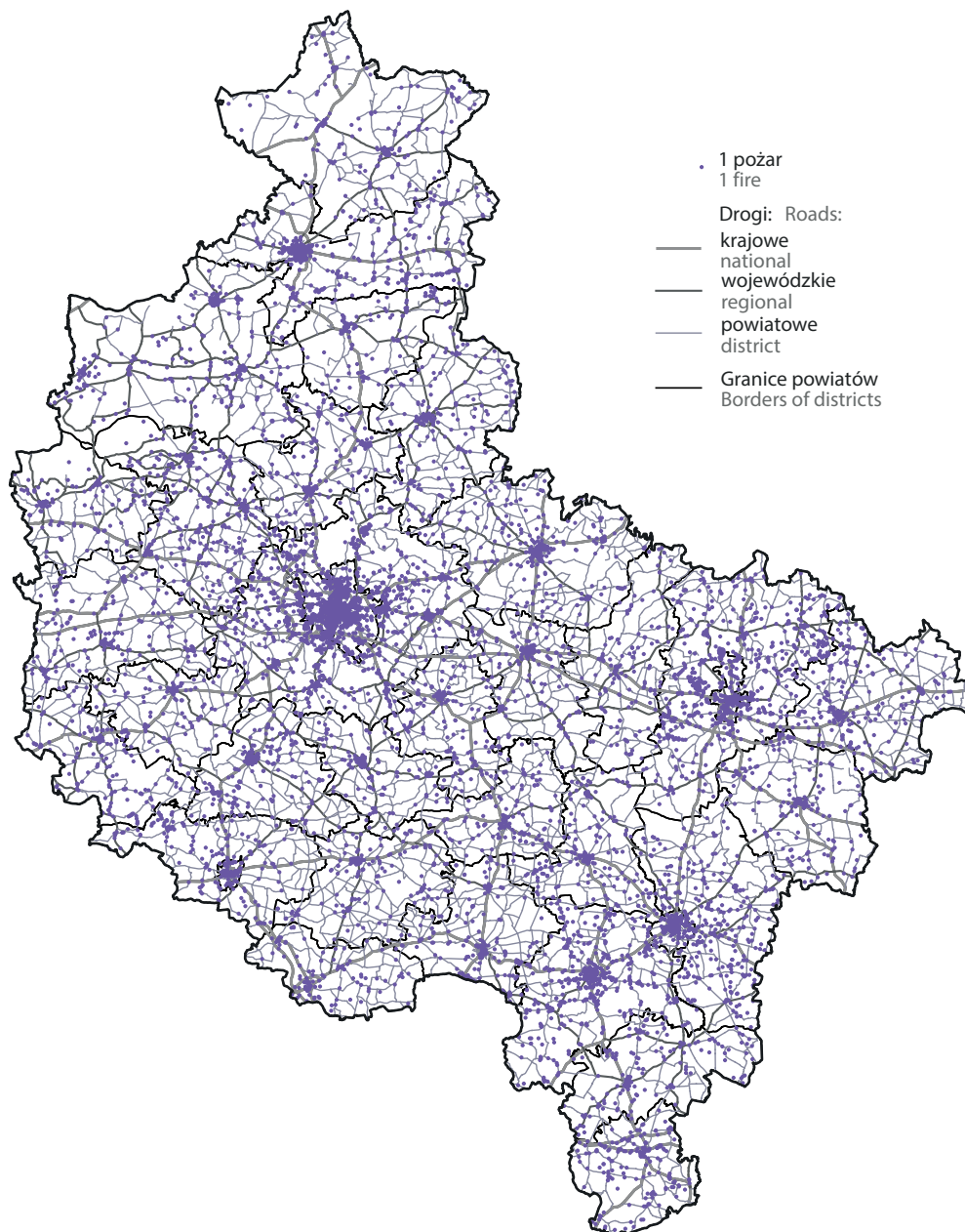
Do głównych przyczyn wypadków drogowych (z winy kierujących pojazdami) należały nieprzestrzeżenie pierwszeństwa przejazdu (31,6%, wzrost w porównaniu z 2019 r. o 0,6 p.proc.; w kraju 27,2%, spadek o 0,1 p.proc.) oraz niedostosowanie prędkości do warunków ruchu (24,3%, wzrost o 1,4 p.proc.; w kraju 26,3% wzrost o 2,7 p.proc.). W mniejszym stopniu na powstawaniu wypadków miało wpływ: nieprawidłowe zachowanie wobec pieszych (11,3%, spadek o 0,5 p.proc.; w kraju 13,4%, spadek o 0,1 p.proc.), niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami (6,4%, spadek o 2,2 p.proc.; w kraju 7,3%, spadek o 1,1 p.proc.), a także nieprawidłowe wyprzedzanie (5,5%, wzrost o 1,2 p.proc.; w kraju 4,9% wzrost o 0,2 p.proc.). Biorąc pod uwagę winę pieszych, najczęściej do wypadków dochodziło z powodu nieostrożnego wejścia na jezdnię (48,0%, spadek o 4,6 p.proc.; w kraju 59,9%, spadek o 0,9 p.proc.).

Pożary

W 2020 r. w wielkopolskim zanotowano 9176 pożarów (o 15,2 % mniej niż w 2019 r.), które stanowiły 7,1% wszystkich tego typu zdarzeń w kraju (przed rokiem 7,0%). Najwięcej pożarów odnotowano w Poznaniu (12,3%, spadek o 1,4 p.proc. w porównaniu z 2019 r.) oraz powiecie poznańskim (9,9%, podobnie jak przed rokiem), a także w konińskim (6,4%, wzrost o 0,3 p.proc.), natomiast najmniej – w Lesznie (0,8%, spadek o 0,1 p.proc.). Zdecydowaną większość stanowiły pożary małe, których udział wyniósł 96,1% (w 2019 r. 94,6%). Najwięcej małych pożarów miało miejsce w Poznaniu (12,7%, spadek o 1,6 p.proc.) oraz powiecie poznańskim (9,8%, spadek o 0,2 p.proc.). Udział średnich pożarów wyniósł 3,4% (wobec 4,6% w 2019 r.), przy czym najczęściej odnotowano ich w powiatach poznańskim (12,3%, wzrost w ciągu roku o 3,6 p.proc.) oraz konińskim i szamotulskim (po 7,7%, wzrost w obu przypadkach o 1,5 p.proc.). Ponadto zaobserwowano 37 dużych pożarów (stanowiły one 0,4%; przed rokiem 71 pożarów, tj. 0,7%), z czego 7 miało miejsce w powiecie ostrowskim (wobec 4 w 2019 r.) oraz 6 – w poznańskim (wobec 10). W wielkopolskim w 2020 r. zanotowano również 8 bardzo dużych pożarów (ich odsetek wyniósł 0,1%), w tym 2 miały miejsce w powiecie ostrzeszowskim, podczas gdy przed rokiem miało

miejsce 17 takich wydarzeń (0,2% wszystkich pożarów), w tym po 2 bardzo duże pożary odnotowano w powiatach: wolsztyńskim, tureckim oraz pilskim. W 2020 r. w wielkopolskim na 1000 ludności przypadały przeciętnie 3 pożary (podobnie jak przed rokiem). Miernik ten osiągnął najwyższe wartości w powiecie konińskim, w którym na 1000 ludności przypadało 5 pożarów (podobnie jak przed rokiem) oraz kaliskim, międzychodzkiem i szamotulskim – po 4 pożary (podobnie jak przed rokiem), natomiast najniższą – w Lesznie (1 pożar wobec 2 w 2019 r.).

Mapa 7.7. Pożary według powiatów w 2020 r.
Map 7.7. Fires by powiats in 2020

Uwagi ogólne

1. Informacje o województwie oraz w podziale na miasta i wieś – jeśli nie zaznaczono inaczej – podano w każdorazowym podziale administracyjnym. Przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.

2. Dane prezentuje się w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251 poz. 1885 z późniejszymi zmianami).

W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

3. Typologia demograficzna według J.W. Webba jest sposobem uporządkowania jednostek przestrzennych przy uwzględnieniu dwóch czynników rozwoju, tj. przyrostu naturalnego (PN) i salda migracji (SM).

Metoda Webba polega na zakwalifikowaniu badanej jednostki do jednego z ośmiu typów rozwoju ludności w zależności od znaku i wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego oraz salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Klasyfikacja Webba wyróżnia:

I. Typy rozwojowe (przyrost liczby ludności):

- typ A: $+PN > |-SM|$ – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- typ B: $+PN > +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- typ C: $+PN < +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- typ D: $|-PN| < +SM$ – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny;

II. Typy regresyjne (spadek liczby ludności):

- typ E: $|-PN| > +SM$ – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- typ F: $|-PN| > |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- typ G: $|-PN| < |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- typ H: $+PN < |-SM|$ – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy (przejściowe).

Typ badanej jednostki określa się odczytując relację obu zmiennych przy wykorzystaniu układu współrzędnych (oraz dodatkowo wprowadzonych przekątnych), w którym oś rzędnych odpowiada wartościom współczynnika przyrostu naturalnego, a oś odciętych wartościom współczynnika salda migracji stałej w badanym okresie.

4. Do przedstawienia procesów starzenia się społeczeństwa w układzie terytorialnym zastosowano typologię powiatów uzyskaną przy wykorzystaniu trójkąta Osanna.

Trójkąt Osanna zbudowano w układzie współrzędnych, którego osiami są boki trójkąta równobocznego charakteryzujące jedną z cech. Osie wyskalowane od 0% do 100%. W przypadku analizy starzenia się społeczeństwa wykorzystano udziały ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem danej jednostki terytorialnej. W efekcie charakter struktury wieku danej jednostki terytorialnej wyraża położenie odpowia-

dającego jej punktu, który znajduje się w miejscu przecięcia trzech linii równoległych do trzech boków trójkąta. Trójkąt ten podzielono na sześć typów określających etapy rozwoju struktury wieku ludności. Dla każdego powiatu jako kryterium podziału ludności zastosowano przeciętne udziały poszczególnych grup wiekowych osób (położenie punktu wewnątrz trójkąta informuje o udziale poszczególnych grup wieku w ogólnej liczbie ludności). Typy wieku ludności pogrupowano klasyfikując powiaty według struktur wieku ludności jako młode demograficznie, stabilne demograficznie, starzejące się demograficznie.

5. Liczby względne (wskazniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

6. Do przeliczeń danych według liczby ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjęto liczbę ludności według krajowej definicji zamieszkania, opracowaną metodą bilansową.

Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.

7. Dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

8. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

9. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Głównego Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.

10. Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki znajdują Państwo w serii Metodologia badań statystycznych dostępnych na stronie <https://stat.gov.pl/metainformacje/zeszyty-metodologiczne/> oraz w publikacjach tematycznych – <https://stat.gov.pl/publikacje/publikacje-a-z/>

General notes

1. Information on voivodship as well as by urban and rural area – unless otherwise indicated – is presented according to administrative division in a given period.

The term “urban area” is understood as urban gminas and towns in urban-rural gminas, while a “rural area” is understood as rural gminas and rural area in urban-rural gminas.

2. Data are presented according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 was introduced on 1 January 2008 by the decree of the Council of Ministers, dated 24 December 2007 (Journal of Laws No. 251 item 1885 with later amendments).

The item “Industry” was introduced, including NACE Rev. 2 sections: “Mining and quarrying”, “Manufacturing”, “Electricity, gas, steam and air conditioning supply” and “Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”, as an additional grouping.

3. Typology of demographic by J.W. Webb is the way to organize spatial units, taking into account two factors of development, i.e., the natural increase (NI) and net migration (NM).

Webb’s method classifies surveyed territorial unit into one of eight types of population development depending on the sign and absolute value of natural increase and net migration for permanent residence per 1000 population. Webb’s classification distinguishes:

I. Types of development (population growth):

- type A: $+NI > |-NM|$ – positive natural increase exceeds negative net migration,
- type B: $+NI > +NM$ – positive natural increase is higher than positive net migration,
- type C: $+NI < +NM$ – positive natural increase is lower than positive net migration,
- type D: $|-NI| < +NM$ – positive net migration compensates with surplus negative natural increase;

II. Types of regression (population decline):

- type E: $|-NI| > +NM$ – negative natural increase is not compensated by positive net migration,
- type F: $|-NI| > |-NM|$ – population loss is caused to a greater extent by negative natural increase than negative net migration,
- type G: $|-NI| < |-NM|$ – population loss is caused to a greater extent by negative net migration than negative natural increase,
- type H: $+NI < |-NM|$ – negative net migration is compensated by positive natural increase.

If absolute values of the rate of natural increase and the rate of net migration for permanent residence are equal or when the value of one of the rate is zero – additional (temporary) types are introduced.

Type of surveyed unit is determined by reading the relation of both variables using a coordinate system (as well as additionally introduced diagonal lines), where the axis of ordinates corresponds to values of the rate of natural increase and the axis of abscissa – values of the rate of net migration for permanent residence in surveyed period.

4. For presenting ageing processes of the population in a territorial layout, the typology of powiats with Osann’s triangle was used.

The Osann’s triangle was built in a coordinate system, which axes are sides of equilateral triangle characterising one of the features. Axes were scaled from 0% to 100%. In the case of the analysis of population ageing, the shares of economic age groups in the total population of a given territorial unit were used. As a result, the age structure of a territorial unit is expressed by the position of the corresponding point at the intersection of three lines parallel to the three sides of the triangle. This triangle is divided into six types, which define the stages of development of the age structure of the population. For each powiat average shares of particular age groups of persons were used as a criterion of a division of the population (a place of a point in the triangle indicates a share of particular age groups in total number of the population).

Types of age of the population were grouped classifying powiats by structures of age of the population as demographically young, demographically stable and demographically ageing.

5. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

6. For the purpose of calculating data by population number, unless otherwise indicated, the population number according to the national definition of residence, compiled using the balance method, was adopted.

When computing per capita data (1000 population, etc.) as of the end of a year, the population as of 31 December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year – as of 30 June.

7. Data – unless otherwise indicated – do not include the budgetary units conducting activity within the scope of national defence and public safety.

8. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item “total”.

9. Statistical information originating from sources other than the Statistics Poland is indicated in the appropriate note.

10. Extended explanations regarding specific areas of statistics the you will find in the series Methodology of statistical surveys available at <https://stat.gov.pl/metainformacje/zeszyty-metodologiczne/> and in thematic publications – <https://stat.gov.pl/en/publications/>